

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1955

ANDRA KAMMAREN

Nr 4

4—9 februari

Debatter m. m.

Fredagen den 4 februari

	Sid.
Interpellationer av:	
herr Nihlfors ang. delning av Brännkyrka och Enskede församlingar i Stockholm	3
herr Nilsson i Göingegården ang. åtgärder för främjande av svensk fruktodling	4
herr Nilsson i Göingegården ang. svårigheter för landsbygdens skoldistrikt till följd av folkskolläraernas tjänstledigheter för studier	6

Tisdagen den 8 februari

Interpellation av herr Fröding ang. rätt för vissa befattningshavare att komma i åtnjutande av författningsenlig avlöning under tjänstledighet för militärtjänstgöring	10

Onsdagen den 9 februari fm.

Investeringsavgift	12

Onsdagen den 9 februari em.

Investeringsavgift (forts.)	87

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 9 februari fm.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 1, ang. ändring i förordningen om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.	12
— nr 2, om fortsatt giltighet av förordningen angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift, m. m.	12
— nr 3, ang. tilläggsöverenskommelse till avtalet med Frankrike mot dubbelbeskattning och ang. handräckning beträffande direkta skatter, m. m.	12
— nr 4, om ändrad lydelse av 126 § 2 mom. taxeringsförordningen	12

Onsdagen den 9 februari em.

<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 5, om investeringsavgift för år 1955 m. m.	12

Fredagen den 4 februari

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 25, den 26 och den 29 nästlidna januari.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan och läkarintyg:

Till riksdagens andra kammare.

Med stöd av närslutna läkarintyg får undertecknad härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 31 januari—28 februari 1955.

Tumhult, Målaskog den 31 januari 1955

Erik Magnusson

Växjö den 31/1 1955

Att ledamoten av riksdagens andra kammare Erik Magnusson i Tumhult på grund av sjukdom (hjärtbesvär) är i behov av tjänstledighet under tiden 31/1—28/2 1955, intygas härmed på heder och samvete.

I tjänsten

Bengt Törnberg

leg. läkare

2:e underläkare

Ledamoten av riksdagens andra kammare chefredaktör Gösta Netzén skall på grund av överansträngning hålla sig i stillhet fr. o. m. 30/1 t. o. m. 6/2 1955, vilket härmed intygas.

Malmö 30.1.55

G. Biörck

leg. läk.

Härmed intygas att riksdagsman Karl-Johan Andersson f. 1894 varit intagen å Serafimerlasarettet sedan den 20/1-55 och fortfarande kvarligger för utredning.

Stockholm 27/1-55

T. Garlind

leg. läk.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Magnusson från och med den 31 nästlidna januari till och med den 28 februari, herr Netzén från och med den 30 januari till och med den 6 februari samt herr Andersson i Alfredshem från och med den 20 januari 1955 tills vidare.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition nr 24, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 och 18 §§ förordningen den 26 februari 1954 (nr 73) angående tillverkning av brännvin, m. m.

§ 4

Föredrogs var efter annan och remitterades till behandling av lagutskott följande på bordet liggande motioner, nämligen

nr 484 av herr *Hjalmarson m. fl.* samt

nr 485 av herrar *Munktell* och *Nygren*.

§ 5

Interpellation ang. delning av Brännkyrka och Enskede församlingar i Stockholm

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr **NIHLFORS** (fp), som anförde:

Herr talman! I ett interpellationsvar i första kammaren hösten 1954 meddelade statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att föreliggande förslag till delning av Brännkyrka och Enskede församlingar då var under be-

Interpellation ang. åtgärder för främjande av svensk fruktodling

redning i departementet. Statsrådet uttalade den förhoppningen, att han inom kort skulle kunna för Kungl. Maj:t framlägga dessa indelningsfrågor för avgörande. I en replik under debatten förklarade dessutom statsrådet, att enär ett ikraftträdande vid nästa årsskifte ändå var uteslutet kunde ytterligare något litet dröjsmål inte ha avgörande betydelse.

Till detta vill jag såsom enskedebo sedan 14 år — dvs. ungefär den tidrymd, under vilken frågan om delning av denna församling stått på dagordningen — knyta några reflexioner. Under nämnda år har invånarantalet femdubblats och torde nu uppgå till omkring 120 000. Den nya bebyggelsen har skett på olika områden, ofta avgränsade från varandra och med dåliga kommunikationsmöjligheter sinsemellan. Utvecklingen har alltså gjort det klart, att en uppdelning i flera församlingar är angelägen såväl för Enskede som för Brännkyrkas del; det står utom all diskussion. Även om ett ikraftträdande av en sådan nyindelning förskjutes, måste emellertid varje ytterligare dröjsmål med själva beslutet om de nya församlingarna och deras gränser vara synnerligen olyckligt, ty därmed hindras vidtagande av en hel del praktiska åtgärder, som är nödvändiga vid en planering för framtiden. Det säger sig självt, att ovissheten om de nya församlingsgränsernas sträckning betyder, att församlingarna ej kan ta ställning till olika förslag att få disponera utrymmen för t. ex. församlingssalar och pastors-expeditioner i planerade stadsdelscentra. Skulle ställningstaganden i sådana frågor ske innan regeringsbeslut om delningarna fattats, kan felaktig placering av lokaler äga rum till förfång för allmänheten och verksamheten. Även vissa av den borgerliga kommunens organ är beroende av en ny församlingsindelning. Fattigvårdsstyrelsen i Enskede har nu den största verksamheten i Stockholm och därmed väl i hela lan-

det. Det nödtvungna dröjsmålet med uppdelningen av detta viktiga organ är till stor nackdel för de av sociavården beroende.

På grund av det anförda får jag hemställa om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande fråga:

När kan beslut om delning av Brännkyrka och Enskede församlingar förväntas?

Denna anhållan bordlades.

§ 6

Interpellation ang. åtgärder för främjande av svensk fruktodling

Ordet lämnades på begäran till

Herr NILSSON i Göingegården (h), som yttrade:

Herr talman! 1954 års svenska frukt-skörd har varit synnerligen stor och motsvarar till fullo det inhemska konsumtionsbehovet av bl. a. äpplen. Importstopp för äpplen har varit rådande till den 1 januari. Vid årsskiftet återstod inom den yrkesmässiga fruktodlingen cirka 11 000 ton äpplen av utmärkta sorter och kvaliteter. Priserna har under hela hösten genomgående varit synnerligen låga, och i genomsnitt har odlarna erhållit omkring 25 öre per kg, vilket icke täcker mer än halva produktionskostnaderna. Många odlare har fördenskull för närvarande stora ekonomiska svårigheter. Jag vill erinra om att den förvärvsmässiga fruktodlingen inom vissa områden, speciellt i Kristianstads län, utgör den dominerande näringsgrenen och frukten den viktigaste jordbruksgrödan. Till övervägande del är det småbrukare som övergått till denna produktionsgren, varigenom sysselsättning och utkomst kunnat beredas å brukningsdelar, vilka vid traditionell jordbruksdrift skulle ha måst betraktas såsom icke bärkraftiga. Jag vill fästa statsrådets uppmärksam-

Interpellation ang. åtgärder för främjande av svensk fruktodling

het på att efter årsskiftet närmare 2,5 milj. kg äpplen importerats, medan vi samtidigt har cirka 11 milj. kg svenska äpplen kvar som genom importen icke går att sälja. Det är att märka att priset här icke spelar någon roll, då importen av allt att döma äger rum på konsignationsbasis. Huvudparten av de äpplen som nu importerats kommer från Italien, och av dessa äpplen har vissa partier varit av uppenbart mycket svag kvalitet. Den italienska äppelexporten sker också i viss mån under falsk varubeteckning i det man synes sälja en rad olika, lågvärdiga sorter under beteckningen Jonathan. Såväl handeln som allmänheten har hittills förgäves protesterat mot dessa förhållanden. Man kan starkt ifrågasätta det rimliga i en ohämrad äppelimport och i synnerhet en import av enklare sorter och kvaliteter, när vi samtidigt inom landet har sådana betydande kvantiteter frukt av god kvalitet. Jag vill i detta sammanhang fästa statsrådets uppmärksamhet på att praktiskt taget samtliga stora importländer av frukt i Europa har någon form av begränsning av äppelimporten för att skydda den inhemska odlingen. Västtyskland har sålunda f. n. importstopp för italienska äpplen, Schweiz, Danmark m. fl. länder har likaledes importstopp. England tillämpar global kvotering av äppel- och päronimporten från europeiska kontinenten.

Det göres alltid gällande att Sveriges förpliktelser enligt GATT-avtalet skulle tvinga oss att utlämna fruktodlingen. Sådana länder som Västtyskland, Schweiz m. fl. kan knappast åberopa GATT-avtalets bestämmelser om otillräcklig valutarenserv såsom motiv för en begränsning av fruktimporten. Våra internationella åtaganden torde därför icke utgöra något absolut hinder för oss att vidtaga åtgärder i syfte att förhindra en utarmning av den grupp som har sin bärgning av fruktodlingen.

Då frukten realiter är en jordbruks-

gröda förefaller det orimligt att behandla denna odling annorlunda än jordbruket i övrigt. Jag vill i detta sammanhang erinra om att den yrkesmässiga fruktodlingen upptager en areal av cirka 6 000 hektar, att odlingen är koncentrerad till mindre brukningsdelar och att näringen ur sysselsättnings- och kommunal skattesynpunkt är av avgörande betydelse inom stora delar av framför allt Kristianstads, Malmöhus och Kronobergs län. Några oöverstigliga svårigheter torde icke föreligga att inränga fruktodlingen inom ramen för jordbrukspolitiken eller i varje fall applicera vissa delar av densamma på fruktodlingen. Vid de förhandlingar, som detta år kommer att föras angående en förnyad GATT-överenskommelse, är det angeläget att fruktodlingen icke, som fallet var 1950, ensidigt offras utan att möjligheter skapas för den svenska fruktodlingen att i likhet med fruktodlingen i flertalet andra importländer erhålla skydd mot förödande import under de tider av året då den inhemska odlingen kan fylla konsumtionsbehovet.

Ett inrangerande av fruktodlingen helt eller delvis inom ramen för den allmänna jordbrukspolitiken kräver mera fullständiga statistiska data angående näringens omfattning och struktur. Krav på bättre och oftare återkommande statistiska undersökningar har tidigare framförts av bl. a. 1951 års trädgårdsutredning och av statistiska centralbyrån.

För att öka fruktodlingens konkurrenskraft är det angeläget att rationaliseringsverksamheten inom näringen kan intensifieras. Härför erfordras utökade såväl ekonomiska som personella resurser. Odlingen är här i största behov av en specialkonsulent för teknisk rådgivning. I utlandet — Danmark, Holland m. fl. länder — har man sedan många år haft specialkonsulenter för den yrkesmässiga fruktodlingen, vilket i hög grad ökat näringens konkurrenskraft.

Interpellation ang. svårigheter för landsbygdens skoldistrikt till följd av folkskollärarens tjänstledigheter för studier

Med stöd av vad ovan anförts hemställes om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande frågor:

1) Är herr statsrådet beredd att nu vidtaga några åtgärder för att låta den svenska frukten i första hand avsättas på den svenska marknaden och förhindra dumpingartad äppelexport till Sverige?

2) Vilka åtgärder kan från svensk sida vidtagas för att hindra italiensk äppelexport under falsk varubeteckning?

3) Är herr statsrådet beredd medverka till sådana åtgärder, att fruktodlingen på längre sikt erhåller ett mera tillfredsställande avvägt gränsskydd?

4) Ämnar herr statsrådet framlägga förslag om en förbättrad statistik på fruktodlingens område?

5) Har herr statsrådet för avsikt att detta år framlägga förslag om en specialkonsulent för yrkesfruktodlingen?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Interpellation ang. svårigheter för landsbygdens skoldistrikt till följd av folkskollärarens tjänstledigheter för studier.

Herr NILSSON i Göingegården (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Den tjänstledighet med B-avdrag för studier vid universitet, högskolor och särskilda befodringskurser, som kan beviljas folkskollärare, har till syfte att underlätta rekryteringen av ämneslärare till enhetsskolans högstadium och realskolor. Behovet är stort. Vid en fullt uppbyggd enhetsskola beräknas antalet tjänster för folkskollärare med två betygsheter i filosofie ämbetsexamen till 6 000 å 7 000. Emellertid har dessa — i förhållande till andra kategorier studerande — gene-

rösa villkor för folkskollärarna medfört svårigheter för skoldistriktet.

Någon statistik över hur många tjänster, som på grund av ovannämnda tjänstledighet måste besättas med vikarie, finns inte, men det är känt att höstterminen 1954 sökte 335 folkskollärare, varav 133 antogs, inträde enbart till de av skolöverstyrelsen anordnade särskilda befodringskurserna.

Landsbygdens avlägset belägna skoldistrikt har svårigheter att få kompetenta lärare. För att underlätta rekryteringen av lärare till skolor av B 2- och B 3-formerna medgavs i kungl. kungörelse den 6/6 1952 nr 422 undantag från vissa villkor för beredande av ordinarie eller extra ordinarie anställning åt folkskolans lärare. Här föreligger, synes det mig, viss risk för att fördelarna av denna dispens i många fall ej kommer skoldistriktet till godo och att därmed avsikten med dispensen kan förfelas.

De praktiska verkningarna har redan åstadkommit stora bekymmer för skolstyrelserna. I Harrsele t. ex. har på grund av befattningshavarens tjänstledighet för studier en tjänst besatts med en lantbrukare utan pedagogisk utbildning. I andra skoldistrikt har en tjänst undan för undan tillsatts med flera lärare, som antagits till fortbildningskurser och akademiska studier. Det är att märka att det är de yngsta och mest kompetenta lärarna, som skoldistriktet på detta sätt mister. Till detta kommer extra kostnader, bostadssvårigheter m. m.

I detta sammanhang vill jag ej underlåta att framhålla bristen på villkor förknäpade med denna tjänstledighet med B-avdrag angående tjänstgöringsskyldighet efter studiernas fullbordande så som fallet är t. ex. med de s. k. finnbjgdsstipendierna. Som det nu är har man ej någon garanti för att folkskollärare efter stipendietidens utgång kommer att upptaga undervisning i någon

Interpellation ang. svårigheter för landsbygdens skoldistrikt till följd av folkskollärarnas tjänstledigheter för studier

form, eftersom de är fria att ägna sig åt annan verksamhet.

Med hänvisning till det ovan anförda får jag anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande interpellation:

Har statsrådet uppmärksammat de svårigheter som förordningen om tjänstledighet för studier för blivande s. k. 23-or medfört för skoldistriktet särskilt på landsbygden och i så fall vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga; samt

har statsrådet uppmärksammat att de lärare som erhåller dessa förmåner enligt förordningen ej har någon skyldighet att fullgöra avsedd tjänst?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna,

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1955/56 till oförutsedda utgifter,

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner,

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser

ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde,

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde,

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1955/56,

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från viss ersättningsskyldighet till kronan;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning,

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning,

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål,

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret,

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av

viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

§ 9

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 55, angående statsgaranti för lån

till hantverks- och småindustriföretag under budgetåret 1955/56, och

nr 58, med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Dessa propositioner bordlades.

§ 10

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 14.07.

In fidem
Gunnar Britth

Måndagen den 7 februari

Kl. 16.00

§ 1

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen nr 55, angående statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag under budgetåret 1955/56; och

till behandling av lagutskott propositionen nr 58, med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

§ 2

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1, 13, 16, 17, 19, 21 och 24—26, första lagutskottets utlåtanden nr 1—6 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 2.

§ 3

Föredrogs den av herr *Nihlfors* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr

statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående delning av Brännkyrka och Enskede församlingar i Stockholm.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Göingegården vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående åtgärder för främjande av svensk fruktodling.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Göingegården vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående svårigheter för landsbygdens

skoldistrikt till följd av folkskollärarens tjänstledigheter för studier.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde, och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.,

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 22 april 1949 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift, m. m.,

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsöverenskommelse till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande direkta skatter, m. m.,

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 126 § 2 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472),

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 1 § och 30 kap. 6 § rättegångsbalken, och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 65 § utsökningslagen m. m.; samt

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i lagen om rätt till fiske m. m., och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

§ 7

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts skrivelse och propositioner tillställts kammaren:

nr 56, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling,

nr 57, angående anslag till stödlån till jordbrukare, m. m., och

nr 60, angående anslag till förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag, m. m.

Nämnda skrivelse och propositioner bordlades.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.04.

In fidem
Gunnar Britth

Tisdagen den 8 februari

Kl. 16.00

§ 1

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 56, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att vid plenum onsdagen den 16 februari utse ledamöter och suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

§ 2

Föredrogs var för sig och hänvisades till jordbruksutskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 57, angående anslag till stödlån till jordbrukare, m. m.; och

nr 60, angående anslag till förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag, m. m.

§ 3

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 15 och 20, bevillningsutskottets betänkanden nr 1—5, första lagutskottets utlåtanden nr 7—9 samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

§ 4

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att bevillningsutskottets betänkanden nr 1—5 skulle i nu nämnda ordning uppföras främst på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 5

Interpellation ang. rätt för vissa befattningshavare att komma i åtnjutande av författningsenlig avlöning under tjänstledighet för militärtjänstgöring

Ordet lämnades på begäran till

Herr **FRÖDING** (h), som anförde:

Herr talman! Enligt 13 § 2 mom. civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 skulle under tjänstledighet för militär tjänstgöring ordinarie tjänsteman vidkännas B-avdrag för tid, under vilken han fullgjorde honom såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren åliggande tjänstgöring.

Vid militär tjänstgöring under semester eller ferier förekom givetvis inte löneavdrag.

I Kungl. Maj:ts kungörelser den 24 maj 1940, nr 470, och den 21 juni 1940, nr 611, båda utfärdade med stöd av riksdagens beslut, meddelades emellertid vissa bestämmelser av innebörd att begränsa de ovan omnämnda förmånerna. Sålunda förordnades i den förstnämnda kungörelsen, som trädde i kraft den 1 juni 1940 bl. a., att i civila avlöningsreglementet avsedd ordinarie tjänsteman, vilken åtnjöt tjänstledighet för fullgörande i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering av honom åliggande militär tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven, skulle, utan hinder av

Interpellation ang. rätt för vissa befattningshavare att komma i åtnjutande av författningen avlöning under tjänstledighet för militärtjänstgöring

vad som funnes stadgat däremot stridande, å den civila befattningen avstå samtliga på tjänstledigheten belöpande avlöningsförmåner; dock att han ägde, därest den honom jämlikt försvarsväsendet gällande bestämmelserna tillkommande månadslönen understege den avlöning för månad som han vid tjänstgöring i den civila befattningen skulle ha ägt åtnjuta, å denna befattning uppbara skillnaden. Vidare förordnades i den sistnämnda kungörelsen, som trädde i kraft den 1 juli 1940, att befattningshavare i statens tjänst icke finge beviljas semester för tid, varunder han vore inkallad till militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, ävensom att sådan tid i fråga om ferieberättigade tjänstemän ej finge betraktas såsom ferietid.

Ett stort antal civila statstjänstemän, som redan före den 1 juni 1940 vunnit ordinarie tjänst, har hos vederbörande myndigheter i och för preskriptionsavbrott väckt krav om utbekommande av de avlöningsförmåner, som under den förstärkta försvarsberedskapen undanhållits dem på grund av nyssnämnda kungörelser under tid då de fullgjort dem åvilande tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven.

Sedan två av dessa tjänstemän låtit sina krav gå till process, har högsta domstolen, efter beslut in pleno, den 23 december 1954 meddelat tvenne domar, varigenom kraven bifallits. Högsta domstolen har nämligen på anförda grunder funnit, att de genom nyssnämnda kungörelser vidtagna minskningarna av förmåner icke låtit sig förenas med den rätt som genom avlöningsreglementet tillförsäkrats tjänstemännen i fråga.

Högsta domstolen hade emellertid i två tidigare mål efter beslut å avdelning genom domar den 3 augusti 1949 ogillat ett par andra tjänstemäns motsvarande anspråk.

Det synes icke otroligt, att högsta domstolens ståndpunktstagande i domarna den 3 augusti 1949 kan ha förorsakat att åtskilliga tjänstemän låtit sina anspråk i förevarande hänseenden preskiberas.

Då det nu genom avgörande av högsta domstolen in pleno är definitivt fastslaget, att ett undanhållande av avlöningsförmåner med stöd av ovannämnda två kungörelser av 1940 icke varit rättsenligt, synes det angeläget, att de tjänstemän som sålunda oberättigat fått vidkännas lönebortfall snarast erhåller gottgörelse härför. Detta synes böra — i vart fall i viss utsträckning — bliva fallet även beträffande de tjänstemän, som låtit sina anspråk preskiberas, därvid dock en viss skäligen tid för anspråkens anmälning torde böra föreskrivas.

Under åberopande av det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få rikta följande interpellation:

1. Ämnar herr statsrådet vidtaga några åtgärder för att de tjänstemän som enligt vad ovan anförts felaktigt berövats dem tillkommande avlöningsförmåner snarast må komma i åtnjutande av vad som sålunda blivit dem undanhållet?

2. Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet i så fall vidtaga?

Denna anhållan bordlades.

§ 6

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 59, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 61, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; och

nr 62, angående statsbidrag till inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland.

Dessa propositioner bordlades.

§ 7

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.09.In fidem
Gunnar Britth**Onsdagen den 9 februari**

Kl. 10.00

§ 1

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts på kammarens bord liggande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen nr 59, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 61, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; samt

till statsutskottet propositionen nr 62, angående statsbidrag till inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland.

§ 2

Föredrogs den av herr *Fröding* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för civildepartementet angående rätt för vissa befattningshavare att komma i åtnjutande av författningssenlig avlöning under tjänstledighet för militärtjänstgöring.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3

Föredrogs vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den

3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 22 april 1949 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift, m. m.;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsöverenskommelse till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräkning beträffande direkta skatter, m. m.; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 126 § 2 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 4

Investeringsavgift

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 7 januari 1955 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 36, hade Kungl. Maj:t, un-

Investeringsavgift

der återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om investeringsavgift för år 1955; samt

2) förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift).

De i propositionen framlagda förslagen inneburo i huvudsak att investeringar inom rörelse och jordbruk under år 1955 skulle beläggas med en avgift, motsvarande 12 procent av kostnaderna för investeringarna. Denna avgift skulle avse även investeringar i bussar och lastbilar, varjämte för personbilar och motorecyklar, oavsett om dessa användes i rörelse eller jordbruk eller för privat bruk, som ett komplement till nyssnämnda investeringsavgift föreslagits en särskild investeringsavgift att uttagas vid registrering av dylika motorfordon.

Till utskottets behandling hade hänvisats ett flertal i anledning av propositionen väckta motioner.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 36 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) antaga av utskottet framlagt förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955;

2) antaga av utskottet framlagt förslag till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift);

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 73 av herr Axel Andersson och II: 92 av herr Carlsson i Tibro,

2) de likalydande motionerna I: 107 av herrar Öhman och Helmer Persson samt II: 139 av herr Hagberg i Stockholm m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 122

av herr Osvald och II: 164 av herr Johansson i Öckerö m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 123 av herr Theodor Johansson m. fl. samt II: 167 av herrar Svensson i Vä och Persson i Norrby,

5) de likalydande motionerna I: 124 av herr Arrhén och II: 171 av herr Nilsson i Bästekille,

6) de likalydande motionerna I: 125 av herr Nyström m. fl. samt II: 161 av herrar Gavelin och Jansson i Kalix,

7) de likalydande motionerna I: 126 av herr Herbert Hermansson och II: 166 av herr Carlsson i Bakeröd,

8) de likalydande motionerna I: 128 av herr Magnusson m. fl. och II: 163 av herr Boija m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 129 av herr Magnusson m. fl. och II: 155 av herr Carlsson i Stockholm m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 130 av herrar Björnberg och Ebbe Ohlsson samt II: 160 av herr Munktell m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 131 av herrar Björnberg och Ebbe Ohlsson samt II: 165 av herr Staxäng m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 380 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 469 av herr Hjalmarson m. fl.,

13) de likalydande motionerna I: 381 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 468 av herr Hjalmarson m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 382 av herr Wehtje m. fl. och II: 475 av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

15) de likalydande motionerna I: 383 av herr Svärd och II: 476 av herr Nygren,

16) de likalydande motionerna I: 384 av herr Svärd och II: 471 av herr von Seth m. fl.,

17) de likalydande motionerna I: 385 av fru Gärde Widemar m. fl. och II: 478 av herr Kollberg m. fl.,

18) de likalydande motionerna I: 386 av herrar Ohlson och Svärd samt II: 474 av herr Hagberg i Malmö m. fl.,

19) de likalydande motionerna I: 387

Investeringsavgift

av herr Ohlon m. fl. och II: 477 av herr Ohlin m. fl.,

20) de likalydande motionerna I: 388 av herr Karl Persson m. fl. och II: 481 av herr Pettersson i Dahl m. fl.,

21) de likalydande motionerna I: 389 av herr Georg Carlsson m. fl. och II: 482 av herr Persson i Norrby m. fl.,

22) motionen I: 127 av herrar Näs-gård och Lodenius,

23) motionen I: 351 av herr Gustaf Elofsson,

24) motionen II: 162 av herrar Asp och Persson i Appuna,

25) motionen II: 467 av herr Lundberg,

26) motionen II: 470 av herrar Nygren och Carlsson i Stockholm,

27) motionen II: 472 av herrar Munktell och Nygren,

28) motionen II: 473 av herrar Edström och Nygren,

29) motionen II: 479 av herrar Carlsson i Stockholm och Schmidt,

30) motionen II: 480 av herr Strandh m. fl. ävensom

31) motionen II: 483 av herr Andersson i Dunker,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar *Spetz, Velande, Anders Johansson, Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka vid punkterna A 1) och A 2) hemställt,

A) att riksdagen mätte, med bifall till vissa i reservationen omnämnda motioner,

1) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1955; samt

2) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift);

II) av herr *Gustaf Elofsson*, som vid punkten A) 2) hemställt, att riksdagen mätte, med bifall till motionen I: 351

av herr Gustaf Elofsson i förevarande del, avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift) samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för begränsning under år 1955 av importen av sådana motorfordon, som avsåges i nämnda förslag, på så sätt, att valuta intill ett belopp av högst 400 miljoner kronor ställdes till förfogande för sådan import;

III) av herrar *Spetz, Velande, Anders Johansson, Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka, under förutsättning att riksdagen ej skulle bifalla de av dem framställda yrkandena om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 36, yrkat vissa närmare angivna ändringar i de framlagda författningsförslagen.

I Kungl. Maj:ts och utskottets förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955 var 1 § första stycket så lydande:

Fysisk eller juridisk person, som under det beskattningsår för vilket taxering till statlig inkomstskatt äger rum i första instans år 1956 verkställt investering av nedan angivet slag inom någon av förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse och som icke är frikallad från skyldighet att erlägga sådan skatt för inkomst av samma förvärvskälla, skall i enlighet med vad i denna förordning sägs till staten erlägga investeringsavgift.

I den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen hade beträffande detta författningsrum föreslagits den ändringen, att avgiftsplikt ej skulle föreligga för investeringar i förvärvskällan jordbruksfastighet.

I 5 § förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1955 hade upptagits vissa undantag från avgiftsplikten. Den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen innefattade yrkande om att till nämnda

Investeringsavgift

paragraf i förslaget skulle fogas följande tillägg:

Investering, som tillkommit på direkt föranstaltande av offentlig myndighet, skall ej anses som avgiftspliktig investering.

Från avgiftsplikt skola vidare undantagas investeringar i motorfordon, som äro registrerade eller registreras för yrkesmässig trafik enligt förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. (nr 910).

Likaså skola investeringar i enskild järnvägsdrift fritagas från avgiftsplikt.

Ej heller skall investeringsavgift utgå vid investeringar i fartyg.

Investeringar, som uteslutande tillkommit i syfte att tillvarataga klenvirke, skola likaledes vara befriade från avgiftsplikt.

Riksskattenämnden äger att efter framställning från skattskyldig, när synnerliga skäl därtill äro, medgiva befrielse från skyldighet att erlægga investeringsavgift enligt denna förordning.

7 § andra stycket förutnämnda förordning skulle enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag lyda på följande sätt:

Har vid sådant förvärv av tillgång, som utgör avgiftspliktig investering, såsom likvid eller dellikvid lämnats annan likartad tillgång, skall såsom investeringskostnad anses allenast mellanskillnaden.

I den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen hade föreslagits följande lydelse av författningsrummet:

Har vid — — — allenast mellanskillnaden. Likaså skall vid beräkning av investeringskostnad för ersättningsanskaffning avdrag göras för den utrangeerade tillgångens ursprungliga anskaffningsvärde eller, om detta ej kan visas, för det belopp som erhålles vid försäljningen av tillgången.

För 8 § hade utskottet föreslagit denna avfattning:

Från uppskattad investeringskostnad avdrages ett belopp av 20 000 kronor. Vad härefter återstår utgör avgiftsbelagd investeringskostnad, vilken utföres i fulla hundratal kronor så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt hundratal kronor, bortfaller.

I nyssberörda reservation hade föreslagits den ändringen av förevarande paragraf, att avdragsbeloppet skulle bestämmas till 30 000 kronor.

10 § var i Kungl. Maj:ts och utskottets förslag av följande lydelse:

Investeringsavgiften utgör tolv procent av den avgiftsbelagda investeringskostnaden.

Investeringsavgift skall anses som sådan speciell skatt, för vilken avdrag må åtnjutas vid inkomsttaxeringen; och skall i följd härav restituerad, avkortad eller avskriven sådan avgift, för vilken avdrag medgivits vid inkomsttaxeringen, utgöra skattepliktig intäkt.

I den med III) betecknade reservationen hade yrkats, att till denna paragraf skulle fogas följande tillägg:

Företagare, som erlagt investeringsavgift men vars rörelse under året visat förlust eller så ringa överskott, att han vid beräkning av nettointäkten av rörelsen ej kunnat utnyttja avdragsrätten, må tillgodogöra sig det resterande avdraget intill tre år efter det investeringsavgiften erlagts.

I de av utskottet föreslagna övergångsbestämmelserna till förordningen om investeringsavgift för år 1955 hade bl. a. upptagits följande regel:

Till avgiftspliktig investering hänföres icke förvärv av byggnad, därest kontrakt om köpet undertecknats senast den 15 januari 1955, och ej heller sådan investering i fastighet, för vilkens utförande byggnadstillstånd meddelats senast nämnda dag, därvid med byggnadstillstånd i förevarande sammanhang avses annat tillstånd än sådant som lämnats för fortlöpande reparations- och underhållsarbeten. Vidare skall icke som avgiftspliktig investe-

Investeringsavgift

ring anses inventarieförvärv, därest leverans skett eller skriftligt avtal om leverans träffats senast den 15 januari 1955.

I den med III) betecknade reservationen hade hemställts om följande tillägg till denna övergångsregel:

Ej heller skall som avgiftspliktig investering anses förvärv av inventarier för fastighet, för vilkens utförande byggnadstillstånd meddelats senast nämnda dag.

1 § första stycket i förordningen om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift) skulle enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag erhålla denna lydelse:

För förvärv av personbil, av sådan med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri utrustad lastbil vilkens tjänstevikt ej överstiger 1 800 kilogram eller av motorcykel skall under tid, som anges i 2 §, till staten erläggas särskild investeringsavgift i enlighet med vad nedan sägs.

I den med III) betecknade reservationen hade föreslagits, att författningsrummet skulle avfattas sålunda:

För förvärv av personbil, av sådan med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri utrustad lastbil vilkens tjänstevikt ej överstiger 1 800 kilogram eller av motorcykel skall under tid, som anges i 2 §, till staten erläggas särskild investeringsavgift i enlighet med vad nedan sägs, allt under förutsättning att fordonet vid förvärvstillfället icke var eller tidigare hade varit upptaget i bilregister.

2 och 3 §§ i samma förordning skulle enligt det av utskottet framlagda förslaget avfattas på följande sätt:

2 §

Särskild investeringsavgift skall utgå,

a) då ansökan om fordonets upptagande i eller överförande till bilregister inkommit till länsstyrelsen efter den 31 januari 1955 men före utgången av samma år; och

b) då anmälan till bilregister om

övergång till ny ägare av i registret upptaget fordon i annat fall än i 17 § 3 mom. andra stycket vägtrafikförordningen sägs från den nye ägaren inkommit till länsstyrelsen inom tid som nyss angivits.

Har ansökan eller anmälan, som ovan sagts, enligt vägtrafikförordningen bort göras senast före utgången av år 1955, men har den icke verkställts eller verkställts först efter utgången av nämnda år, föreligger ock skyldighet att erlægga avgift.

3 §

Oaktat vad i 2 § sägs skall särskild investeringsavgift ej utgå,

a) därest anmälan om övergång till ny ägare av i bilregister upptaget fordon föranletts av att äganderätten till fordonet övergått genom arv eller testamente;

b) därest anmälan om övergång till ny ägare av i bilregister upptaget fordon göres inom i vägtrafikförordningen föreskriven tid samt åtföljes av sådan i 19 § samma förordning omfördäld anmälan, vilken föranleder fordonets överförande från bilregistret till bilreservregistret eller fordonets avförande ur bilregistret;

c) därest ansökan avser överförande till bilregister av reservregistrerat fordon, som den 31 januari 1955 fanns intaget i bilreservregistret och vars ägare är antingen densamme som nämnda dag fanns antecknad såsom fordonets ägare eller ock någon som genom arv eller testamente bekommit fordonet efter denne;

d) därest ansökan avser överförande till bilregister av reservregistrerat fordon, som efter den 31 januari 1955 upptagits i bilreservregister utan att fråga därvid varit om fall som vid b) sägs och vars ägare är antingen densamme som omedelbart före fordonets upptagande i bilreservregistret fanns antecknad såsom fordonets ägare eller ock någon som genom arv eller testamente bekommit fordonet efter denne; eller

Investeringsavgift

e) därest ansökan avser införande i annat läns bilregister av registrerat fordon, vars ägare är antingen densamme som finnes antecknad såsom fordonets ägare i det bilregister, där fordonet är registrerat, eller ock någon som genom arv eller testamente bekommit fordonet efter denne.

Har någon förvärvat fordon och har detta därefter övergått till ny ägare, som antingen den 31 januari 1955 fanns såsom sådan antecknad i bilregister eller bilreservregister eller ock enligt övergångsbestämmelse till denna förordning icke är skyldig erlägga avgift, vare ej heller den förre ägaren skyldig erlägga avgift, även om han underlåtit att om sitt förvärv göra vederbörlig anmälan.

Vidare skall från denna förordnings tillämpning sådant fordon vara undantaget, som är frikallat från skatteplikt enligt 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt eller enligt övergångsbestämmelsen till förordningen den 28 september 1951 (nr 654) angående ändrad lydelse av 1, 2 och 5 §§ nyssnämnda förordning den 2 juni 1922, nr 260.

Enligt den med III) betecknade reservationen skulle 3 § erhålla följande lydelse:

3 §

Oaktat vad i 2 § sägs skall särskild investeringsavgift ej utgå, där ägare till motorfordon i samband med ansökan om dess registrering styrker att bindande avtal om förvärv av fordonet slutits senast den 31 januari 1955.

Vidare skall — — — 1922, nr 260.

Sedan utskottets hemställan föredragits, lämnades, beträffande föredragsordningen, på begäran ordet till

Herr OLSSON i Gävle (s), som yttrade:

Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 5 hemställas,

att detsamma må företagas till avgö-

rande punktvis samt de av utskottet i punkten A framställda förordningsförslagen föredragas vart för sig paragrafvis, och, där så erfordras, moment- eller styckevis, med övergångsbestämmelser, ingresser och rubriker sist;

att vid föredragningen av paragraferna i förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1955 först behandlas 3 § och därefter de övriga paragraferna i nummerföljd;

att vid föredragningen av paragraferna i förslaget till förordning om särskild investeringsavgift först behandlas 6 § och därefter de övriga paragraferna i nummerföljd;

att sedan båda förordningsförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan i punkten A föredrages;

att vid behandlingen av den del av betänkandet, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammares ledamot begäres.

Kammaren biföll denna hemställan.

I enlighet härmed föredrogs nu först punkten A).

1) Utskottets förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955.

Sedan 3 § föredragits, anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Då riksdagen hösten 1951 beslöt att införa en investeringsavgift pågick i vårt land en oerhörd inflation. Partipriserna hade från september 1950 till september 1951 stigit med hela 32 procent. Vi levde då i en extrem högkonjunktur. I det läget gick också oppositionspartierna i princip med på införandet av en investeringsavgift. De långa diskussionerna gällde då utformningen av denna avgift. Det var med olust vi den gången gick in för investeringsavgiften, och jag vet mycket väl att denna olust fanns även långt inne i regeringspartiernas egna led. Det

Investeringsavgift

ekonomiska läget är nu annorlunda än 1951. År 1954 har prisstegring inte ägt rum, och de löneavtal som hittills är träffade har i stort sett hållit sig inom ramen för produktionsökningen och ger inte anledning till oro. Det är givet att vi ingenting bestämt vet om de framtida konjunkturerna. Finansministern tycks vid propositionens skrivande ha räknat med att inflationen fanns bakom hörnet och drog så ut i sin kamp som S:t Görän mot draken. Men fanns denna drake? Om man får döma av finansministerns uttalande i ett föredrag i denna vecka tycks han numera ha fått den uppfattningen, att inflationstrycket inte är så hårt. Slutsatsen av detta borde väl då för finansministerns del ha varit, att dessa nya skatter är onödiga. Vi har en högkonjunktur med vissa inflationstendenser. Jag medger att det är klokt att i nuvarande läge något dämpa den ekonomiska aktiviteten och minska efterfrågan. Det är ju alldeles uppenbart att det är angeläget att hålla penningvärdet och förhindra en ny inflation. Men den centrala frågan är ju denna: Behövs så drastiska åtgärder som de finansministern och regeringen föreslagit? Jag kan inte finna annat än att dessa åtgärder innebär större våld än nöden kräver och att man i nuvarande läge huvudsakligen kan klara inflationstrycket genom kreditstramning, möjliggjord genom en rörlig ränta. Investeringsavgiften är ett klumpigt vapen. Penningpolitiken däremot är smidig, den kan ändras från vecka till vecka. Investeringsavgiften är nu skriven som en ettårig historia, men 1951 menade finansministern att den måste vara tvåårig. När vi från vårt håll då föreslog, att den endast skulle vara ettårig, svarade finansministern i debatten på följande sätt:

»Jag vill bara på detta svara, att om man gör investeringsavgiften ettårig, kommer den inte att fylla sitt syfte, nämligen att förmå folk att i realiteten avstå från investeringar. Ty då kom-

mer folk att finna många utvägar för att göra sina utbetalningar och sina bokföringstransaktioner på ett sådant sätt, att de kan göra en investeringsökning utan att den kommer att falla under denna förordning. Därför är det nödvändigt med två år, om avgiften skall kunna få någon verkan. Å andra sidan är det lika nödvändigt att med styrka fastslå, att den inte får bli äldre än två år.»

Så talade finansminister Sköld på hösten 1951. Då var två år högsta visdom. Nu är ett år högsta visdom. Finansministern är i sanning en överraskningarnas man. Trots att investeringsavgiften nu är skriven som en ettårig historia vill jag ändå rikta den frågan till finansministern och regeringen, om man här i dag vill förklara att investeringsavgiften denna gång endast skall bli ettårig.

Det är klart att vi inte vet mycket om den framtida konjunkturutvecklingen. En investeringsavgift kan därför komma att verka i ett helt annat konjunkturläge än man tänkt sig. Den kan komma att medföra risk för minskad sysselsättning. Vad vet vi nu om konjunkturerna till hösten? Vi kan då befinna oss i ett annat läge, där det kan visa sig att investeringsavgiften är en olycka. Den är ett klumpigt vapen.

I propositionen åberopar finansministern ett uttalande från reservanterna i företagsbeskattningskommittén, vilka uttalat sig om möjligheterna att använda investeringsavgiften som ett konjunkturpolitiskt medel. Men reservanterna skriver endast att den kan insättas jämte en restriktiv penningpolitik i en extrem överkonjunktur, och vi är väl alla överens om att vi för närvarande inte har en sådan. Jag finner det då oriktigt att man åberopar detta uttalande av reservanterna i motiveringen till investeringsavgiften i nuvarande läge. Men i propositionen har finansministern inte alls åberopat vad majoriteten i företagsbeskattningskommittén

Investeringsavgift

har att säga om investeringsavgiften. De skriver bl. a. att erfarenheten utvisar, att det är nästan ogörligt att med tillräcklig säkerhet avgöra när läget är sådant, att dylika tillfälliga åtgärder bör tillgripas. Majoriteten underströk också, att denna avgift verkar ojämnt.

För min del anser jag att investeringsavgiften i nuvarande läge är ett onödigt vapen, och dessutom vill jag framhålla, att den har stora nackdelar. Jag skall peka på några av dessa.

Investeringsavgiften verkar produktionshämmande. Vi har i nuvarande läge att konkurrera med länder, som ofta har en lägre lönenivå än vi och som kan lägga upp serietillverkningar i större skala. Att vi trots detta kunnat stå oss i konkurrensen och hålla exporten uppe så väl som har skett beror till stor del på den rationalisering som ägt rum. Det är alltså denna som har möjliggjort högre reallöner, något som är en glädjande företeelse. Men denna rationalisering behövs också för framtiden för att vi skall nå fram till ökad produktivitet och kunna fortsätta standardhöjningen. Men hur skall denna rationalisering kunna äga rum, om man inte får investera? Det är vanskligt att bromsa investeringarna, och skall det ske så bör det ske på ett smidigt sätt.

Investeringsavgiften hindrar planeringen. Den skapar ovisshet och otrygghet för näringslivet. Investeringsavgiften 1952 och 1953 medförde i vissa fall uppskov med investeringarna till 1954. Det året ökade investeringarna. Då greps regeringen av oro, och så inför man en investeringsavgift igen.

Nu vill jag fråga regeringen, om man tänker fortsätta denna tröstlösa vandring, denna växling mellan investeringskattebelagda år och andra. Är det regeringens mening att fortsätta den politiken? Jag vore tacksam för ett svar på den frågan.

Denna regeringens ryckighet har också kritiserats från socialdemokratiskt håll. Aftontidningen skrev för någon tid

sedan, att de ogynnsamma verkningarna på längre sikt förstärkes när avgiften periodvis upphör och plötsligt återinföres. Man kan väl förstå, att en sådan ryckighet i regeringens åtgärder stör näringslivets planeringar och att protester kommer från detta håll.

Investeringsavgiften föder krängel, den verkar godtyckligt. Den slår till vänster och höger, den slår blint. Den drabbar särskilt hårt de företagare, som inte har tillräcklig vinst för att kunna dra av avgiften i sin deklaration. Inte ens på den punkten har utskottsmajoriteten velat vara med om en uppmjukning. Investeringsavgiften träffar investeringar, som inte kan uppskjutas. De kan vara föranledda av ålägganden från statlig myndighet, men det hjälper inte. Det kan också vara andra omständigheter som gör att investeringarna inte går att uppskjuta. I de fallen är inte investeringsavgiften konjunkturdämpande, utan då har den endast fiskalisk karaktär: den drar in pengar till staten; och det var ju inte meningen.

Investeringsavgiften, både den allmänna och den särskilda, är den negativa utvägen när det gäller att skapa balans mellan sparande och investeringar. Det finns en positiv utväg — den heter en sparfrämjande politik. Jag vill med några ord belysa, hur investeringsskatteavgiften verkar just ur denna synpunkt. Om en person bygger en fabrik och köper maskiner och samtidigt har statsgaranti eller också statslån till detta, så går han fri från investeringsavgift på den del, för vilken statligt lån eller garanti utgår. Men om en person bygger en fabrik och köper maskiner för egna sparmedel, så tages investeringsavgift ut på den investeringen i dess helhet under förutsättning att den faller under lagen. På det sättet bestraffar man det personliga sparandet — det personliga sparandet får också på detta område en örfil.

Jag har sagt att investeringsavgiften inte är nödvändig och att den har stora

Investeringsavgift

nackdelar, och vi inom folkpartiet går in för att förslaget om investeringsavgift skall avslås. Men också där man varit helt inne på avslagslinjen har det framförts förslag om ändringar, och det har varit en rik flod av motioner i den riktningen. Folkpartiets grundsyn — jag ber att få betona detta — är avslag. Men i andra hand vill vi medverka till att frita de områden, som av praktiska eller andra skäl bör undantagas för att denna beskattning skall bli så litet tyngande som möjligt och ha så små skadeverkningar som möjligt. För den händelse riksdagen inte vill biträda avslagsyrkandet, har vi reservanter velat bereda riksdagen tillfälle att göra ändringar, och därför har vi även i detta avseende avgivit en reservation; den är i tolv punkter.

Då det i dag är en lång rad talare anmälda skall jag inte gå in på dessa ändringsyrkanden. Däremot skall jag, herr talman, säga något om bilaccisen, som nu dyker upp under ett nytt namn — den kallas särskild investeringsavgift — men som fördenskull inte är mer smaklig än tidigare. Den dyker upp i ny utformning, den skärpes.

Också här bjuder finansministern på en överraskning. I en socialdemokratisk valbroschyr — den hette »Bra för dig» — fanns under valrörelsen följande att läsa under rubriken »Vi som har bil eller tänker köpa». Det står så här: »Jag vill ha bil därför att det gör mig oberoende — oberoende av att ha långt till arbetsplatsen, oberoende när jag vill ge mig ut med familjen i veckohelgerna och på semestern. Men bilen får inte bli för dyr, vare sig i inköp eller i omkostnader. — — — Vi har ett bilvänligt samhälle och det tycker jag vi har råd till.» Så läste man i september — och nu bilaccis!

Hur ser denna »bilvänlighet» från socialdemokratiskt håll ut i praktiken? Det är höga skatter på motortrafiken, och ovanpå dessa lägger man nu som lök på laxen en accis på bilar och mo-

torcyklar, nya såväl som begagnade. Många satte kanske sin tillit till denna bilvänliga hållning och sparade ihop en slant för att köpa en bil, måhända i år. Man planerade efter detta, och det är klart att för dem kommer förslaget om bilaccis som en kalldusch.

Regeringens motivering för bilaccisen är den starka ökning av bilköpen som ägt rum under 1954. Denna ökning beror till en del på att bilaccisen 1952 och 1953 ledde till uppskov med bilköp till 1954, men den beror också till en del på den allmänna standardhöjning som har ägt rum. I den mån man finner att denna utveckling gått för snabbt kan man bromsa den med kreditpolitiska medel. Jag vill alltså göra gällande att även på detta område tillgriper regeringen större våld än nöden kräver, och jag vill framhålla att också den särskilda investeringsavgiften har stora nackdelar.

Den verkar godtyckligt. Det är en tillfälligheternas lek många gånger om denna accis utgår eller inte. På våren 1951 framlade finansministern en proposition om dubbel fordonsskatt. I denna diskuterade han möjligheten att lägga en skatt på till marknaden nytillförda vagnar. Han säger vid detta tillfälle att vid en sådan beskattning kunde det ofta bero på rena tillfälligheter, om ett fordon inköpts före eller efter det att den nya skatten börjat verka. Alldeles riktigt. Han säger också att jämförelsevis högt kommer en sådan beskattning att verka för den enskilde. Och bevillningsutskottets socialdemokratiska ledamöter var då av samma mening.

Redan på hösten 1951 blev det emellertid annat ljud i skällan. Då framförde koalitionsregeringen som en av sina första åtgärder förslaget om bilaccis. Man är nästan frestad att fråga: Var detta ett resultat av de fyra bondeförbundsdrabanternas inträde i regeringen? En sådan accis delar upp människorna i två grupper: de som har bil eller motorecykel och de som vill för-

Investeringsavgift

värva bil eller motorcykel. Man sätter de senare i strykclass. Under höstens remissdebatt i första kammaren hade finansminister Sköld en replik till herr Elofsson av följande innehåll:

»Vill det svenska folket använda sin ökade levnadsstandard till att resa mera och åka bil mera får vi låta det ske, ty det önskemålet är naturligtvis lika legitimt som människornas lust att köpa kläder och att skaffa sig bostad. Människorna själva får avgöra vilket de betraktar som det viktigaste. Därför menar jag att vi skall ta den ståndpunkten nu, att frågan om bilköpen skall behandlas på precis samma sätt som alla andra ting.» Så talade finansministern i första kammaren i höstas. Dessa synpunkter finner jag riktiga, men jag finner också att finansministern inte har tillämpat dem i sitt handlande i år.

För övrigt är det väl så, att om man trycker efterfrågan tillbaka på ett håll genom en punktbeskattning, så kan samma efterfrågan dyka upp på ett annat håll. I stället för köp av bil eller motorcykel kan det bli en utlandsresa, och vad vinner man då? Beträffande motorcyklarna måste man ju säga, att det pågår och har en tid pågått en minskning av efterfrågan på dessa. Det råder ingen expansion i fråga om köp av motorcyklar. Varför skall man då bromsa utvecklingen?

Detsamma är förhållandet också beträffande busstrafiken, som för närvarande kämpar med svårigheter. Jag finner det särskilt orättvist, att man lägger accisen även på de bilar, som har köpts före den 16 januari, alltså innan denna förordning blev känd, och som inte hunnit levereras och inregistreras före den tidpunkt, som blir bestämd här i dag. I de fallen får bilaccisen bara en fiskalisk innebörd. Den drar pengar till staten men påverkar inte konjunkturutvecklingen. Bevillningsutskottets ärade ordförande brukar inte vilja ha en retroaktiv beskattning — det betydligt vill jag gärna ge herr Adolv Olsson

— men jag måste fråga honom, varför han går med på en retroaktiv beskattning i dessa fall, då sådana som köpt bilar före den 16 januari drabbas av beskattningen.

Jag nämnde nyss, att bilaccisen nu stått upp i en ny och skärpt utformning. Man har lagt den också på begagnade bilar och motorcyklar. Flera motionärer har här yrkat på en ändring, bl. a. herr Pettersson i Dahl, och jag hoppas, att han kommer att senare utveckla motiveringen därför. Det är väl alldeles uppenbart, att de begagnade bilarna och motorcyklarna många gånger köps av personer, som har små resurser men har stort gagn av dessa fordon. Inom folkpartiet går vi på avslagslinjen när det gäller både bilaccisen och investeringsavgiften, men vi har också beträffande bilaccisen i andra hand, om avslagslinjen inte segrar, velat bereda kammaren tillfälle att göra en justering angående dels bilköp bevisligen gjorda före den 16 januari, och dels ett fritagande av begagnade bilar och motorcyklar.

Bilen och motorcykeln utgör i regel en nödvändighetsvara. De är av stor betydelse för resor till och från arbetsplatsen, särskilt på landsbygden med dess långa avstånd. Det är med en känsla av ansvar som folkpartiet, det största oppositionspartiet, yrkar på avslag av hela den kungl. propositionen.

Jag yrkar, herr talman, bifall till det avslagsyrkande, som är framfört i herr Spetz' reservation, som bär nr 1. Den syftar till avslag på både den allmänna investeringsavgiften och bilaccisen.

Herr HAGBERG i Malmö (h):

Herr talman! Det är, såvitt jag kan förstå, ganska länge sedan intresset för en riksdagsfråga varit så livligt inom vår annars politiskt sett tämligen trögflytande allmänna opinion som det är för vad som i dag diskuteras. Bevillningsutskottet har de senaste veckorna, som kammarens ledamöter antag-

Investeringsavgift

ligen rätt väl känner till, legat — om jag så får säga — halvt insnöat under de många skriftliga framställningar, som ingått från institutioner, organisationer och enskilda. Alla dessa framställningar innehåller mer eller mindre temperamentsfulla erinringar mot investeringsavgiften och mot bilaccisen. Man kanske här skulle kunna våga tala om ett den stora allmänhetens eget, spontana remissförfarande. Att remisssvaren över lag blivit ogynnsamma det vet vi. Härtill kommer de i riksdagen väckta motionerna. Jag antar, att kammararens ledamöter funnit, att dessa till antalet är 31. Bland de 31 motionerna finns ju flera, som är framförda av representanter för regeringspartierna. Motionerna har råkat ut för skiftande öden. Till jämförelse kanhända jag skulle kunna få lov att nämna, att antalet motioner, när vi för första gången år 1951 skulle införa investeringsavgiften — den kallades då investeringskatt — utgjorde 14 stycken. Om man till äventyrs skulle våga dra någon konklusion av denna siffersammanställning, skulle den — föreställer jag mig — gå ut därpå, att enigheten i riksdagen om investeringsavgiften som ett effektivt vapen i inflationskampen i varje fall näppeligen kan anses ha ökat under de senaste åren. Man kan ju, tycker jag nog, rätt väl förstå den allmänna reaktionen. En massa omständigheter har medverkat. Näringslivet, som bekymrat gått och räknat på hur det skall försöka klara sig inför den i utsikt ställda skärpta företagsbeskattningen, har känt sig illa berört inför den plötsliga pålagan, för att nu inte tala om de hundratusentals bilägarna — nya, gamla och presumtiva — en grupp »med försänkningar allt längre ned i folkdjupet», för att citera ett något patetiskt uttalande i Morgon-Tidningen.

Den mycket omtalade ryckigheten i den ekonomiska politiken har givetvis också irriterat många människor. De

frågar sig: »Skall vi ha investeringsavgift i det här landet vartannat år? Skall vi hoppa ur den ena investeringsavgiften i den andra?» Man kommer på något sätt att tänka på skolbarnen när de hoppas hage om våren — under vederbörlig uppsikt!

Till reaktionen har väl också bidragit de, skall vi säga ovanliga formerna för lagförslagets presenterande. Kungl. Maj:ts proposition nr 36 avlämnades som bekant till AB Radiotjänst söndagen den 16 januari samt till Sveriges riksdag påföljande dag, måndagen den 17 i samma månad, ett tillvägagångssätt som våra vördade grundlagsfäder förmodligen skulle känt sig helt främmande inför.

Detta om detta. I ett par hänseenden förmodar jag dock att tämligen stor enighet råder. För det första är vi — det kommer, hoppas jag, debatten att visa — överens om att den samhällsekonomiska situationen för närvarande innehåller vissa spänningsmoment eller att med andra ord risker för penningvärdet åter har yppat sig. Att dessa risker, herr talman, uppenbarat sig så pass snart efter det att kronan »räddats» i förra sommarens valrörelse, skulle måhända vara ägnat att förvåna, om man inte, ärade kammarledamöter, erinrade sig att engångsinflationen år 1951 kom strax efter det att socialdemokraterna inför valet 1950 hade »klarat krisen».

Jag skall inte försöka mig på någon värdering av inflationstryckets aktuella styrka annat än så till vida att jag vill säga, att en del av uttalandena på det bekanta mötet i Västerås i höstas nog var tilltagna en smula i överkant. Jag inskränker mig alltså till att fasthålla vid synpunkten att här föreligger ett hot mot vår samhällsekonomi.

För det andra är vi nog tämligen överens om att hotet denna gång icke kommer utifrån. Förra gången, när vi fick den s. k. engångsinflationen, ansågs det ju vara koreanerna som bar

Investeringsavgift

skulden för eländet. För ögonblicket pågår det inte, i varje fall inte såvitt man vet, krig någonstades i världen, en i och för sig egendomlig situation. Vi har alltså att söka orsakerna inom landet. Inflationsskatten är denna gång, såsom det sagts, hemlagad.

För det tredje är vi nog också överens — jag behöver knappast säga »nog», ty på denna punkt är jag övertygad om att vi är ense — om att bevarandet av penningvärdet är en angelägenhet av alldeles dominerande betydelse.

Att riskmomenten är att finna inom landet är vi, som sagt, överens om. Men sedan går meningarna isär, när det gäller att placera dessa riskmoment. Finansministern för sin del menar, att farorna kommer från en överdriven investeringsverksamhet, dock inte så mycket från den offentliga sektorn — stat och kommun — som fastmera från den privata sektorn, och han rättar sina åtgärder efter denna uppfattning.

Men, herr talman, hur förhåller det sig egentligen med den saken? Om kammarens ledamöter ville göra sig besväret att ta fram nationalbudgeten och där studera bruttoinvesteringarnas fördelning, skall de finna att skillnaden i förhållande till läget på hösten 1951 är särdeles påfallande. Från 1949 till 1951 skedde en ökning av de privata bruttoinvesteringarna, exklusive bostäder, med icke mindre än 46 procent. Ökningen av de offentliga investeringarna jämte bostadsinvesteringarna utgjorde samtidigt 32 procent. Nu har under motsvarande tidsperiod från 1952 till 1954 ökningen av de privata investeringarna, exklusive bostäderna, stannat vid 14 procent, vilket för en tvåårsperiod måste anses vara tämligen normalt och måttligt. Däremot har de offentliga investeringarna och investeringarna i bostäder sammanlagt ökat med 21 procent, allt enligt de uppgifter som återfinns i nationalbudgeten.

Det finns sålunda, menar jag, fog för uttalandena i vår partimotion i denna

fråga om att det är den offentliga investeringsverksamheten som stigit »i en takt som endast med svårighet låtit sig förena med det ansträngda ekonomiska läget». Jag tror också, att det är riktigt, när det i samma motion sägs, att den offentliga investeringsverksamheten i betydande grad givits tillfälle att »bortse från de kreditransonerande åtgärder, som ingår i regeringens ekonomiska politik».

Jag vill emellertid inte för min del nedvärdera de risker, som kan komma från investeringsidan, men jag undrar dock, om inte den verkliga faran hotar från ett helt annat håll, nämligen från konsumtionssidan. Jag hänvisar återigen till finansplanen och de uppgifter, som där kan inhämtas. Redan i fjol skedde en mycket kraftig ökning av allmänhetens konsumtion. Den privata konsumtionen steg sålunda under 1954 med ca 1 miljard kronor. För innevarande år räknar man i finansplanen med en ytterligare ökning på $\frac{1}{2}$ miljard kronor. Men nu kommer det märkliga. Denna kalkyl, som alltså går ut på att man räknar med en ökning av konsumtionen med en halv miljard, har uppseendeväckande nog gjorts upp under den förutsättningen, att lönenivån skulle bli oförändrad. Jag hänvisar kammarens ledamöter till finansplanen och departementschefens yttrande där. Men är ett dylikt resonemang realistiskt? Tror verkligen någon enda ledamot av denna kammare, att lönenivån i år kommer att ligga oförändrad? Naturligtvis finns det ingen här i salen, som kan stå upp och säga, att detta skall inträffa. Alla är inställda på en höjning av lönenivån. De avtal, som hittills har gjorts upp, stipulerar i allmänhet omkring tre procents löneökning, det vet vi alla. Men vi vet också, att denna siffra på det hela taget blott har rent teoretiskt intresse, ty ovanpå denna avtalsmässiga löneökning kommer ju den allbekanta löneglidningen, som betyder en lyftning av annat mått

Investeringsavgift

än dessa tre procent. För övrigt har här slutits avtal i dessa dagar med en löneökning på upp till tretton procent. Jag syftar på stuvareavtalet, som jag dock kan medge är en historia för sig.

En annan angelägenhet, som jag kan förstå pinar och plågar finansministern, är de förestående uppgörelserna exempelvis med statstjänstemännen. Av allmänt kända skäl måste man för dessa grupper räkna med löneökningar, som i procent ligger över treprocentnivån.

Jag menar alltså, att den siffra som i finansplanen nämnts för ökningen av den privata konsumtionen med fullkomlig visshet kommer att behöva justeras uppåt. Jag har ett bestämt intryck av att finansministern själv numera i grund och botten hyser precis samma åsikt och räknar med samma utveckling. Jag tycker, att detta framgick ganska klart exempelvis av finansministerns uttalande vid mötet i Nationalekonomiska föreningen härromkvällen. Och var det inte liknande tankegångar, som finansministern gav uttryck åt i sitt intressanta tal inför Fackliga central i Göteborg i förrgår? I ett samhälle med full sysselsättning är arbetsmarknaden en avgörande faktor i konjunkturutvecklingen, sade han. Den fulla sysselsättningen stärker löntagarnas ställning och försvagar motparten. Knappheten på arbetskraft skapar en naturlig tendens till löneökning, tillade han. Starka löntagarorganisationer har därför i sin makt, ansåg han, att öka löntagarnas inkomster så mycket, att den därigenom ökade efterfrågan går över ramen för samhällets samlade resurser. Detta är nog riktigt.

Så lämnade finansministern en redogörelse för de åtgärder, som regeringen hittills vidtagit, däribland investeringsavgiften. Han tillade enligt det, jag förmodar auktoriserade referatet: »Allt detta utövar säkert ett tryck nedåt på konjunkturen.» — »Men», fortsatte han, »inte naggas den fulla sysselsättningen

i kanten och inte kastas rollerna om på arbetsmarknaden.» Nej, ärade kammarledamöter, det tror inte jag heller.

Men, herr talman, om det förhåller sig så, att den väsentliga pressen på penningvärdet kan väntas från konsumtionsidan, varför väljer man då försvarsmedel som i huvudsak tar sikte på investeringssidan och dessutom direkt måste driva över pengar till den stigande konsumtion, som för ögonblicket ter sig så föga önskvärd och för vilken finansministern med full rätt så starkt varnar? Ty de medel, som man på grund av investeringsavgiften eventuellt låter bli att investera, spar man ju tyvärr inte alltid.

Finansministern var inne på sparatet också i sitt anförande i Nationalekonomiska föreningen. Varför folk inte vill spara i tillräcklig omfattning nu för tiden är en komplicerad fråga. Jag skall inte här närmare gå in på den utan inskränker mig till att än en gång understryka, att investeringsavgiften är så långt ifrån att verka sparfrämjande att den i stället mången gång verkar spårhämmande och direkt konsumtionsdrivande.

Jag återvänder ytterligare ett ögonblick till finansministerns som jag tycker mycket intressanta uttalande på Nationalekonomiska föreningen. Finansministern betecknade där investeringsavgiften som ett generellt verkande medel. Men så inträffade det märkliga, att han samtidigt lovordade densamma för att den, som han sade, »kan inriktas på de områden, som man vill hålla tillbaka». Jag måste uppriktigt säga, herr talman, att jag känner mig konsternerad inför detta resonemang. Är investeringsavgiften ett generellt verkande medel, kan den väl inte samtidigt medge isolerade ingripanden. Sanningen är naturligtvis den, att investeringsavgiften inte är ett generellt verkande medel, i varje fall inte i den utformning den här har fått. I stället utgör den ett karakteristiskt redskap i

Investeringsavgift

den centraldirigerade hushållning, som praktiseras här i landet och vars mest utmärkande princip synes vara att man under alla omständigheter och i varje tänkbar situation bättre förstår i kanslihuset hur de enskilda människornas ekonomi i detalj skall skötas än vad dessa själva gör.

Finansministern konstaterar i finansplanen — och gör det enligt min uppfattning med fullständig rätt — i höggraden ogillande, för att inte säga barska ordalag investeringsexpansionen hos kommunerna. Jag anser, att finansministern har alldeles rätt i sin karakteristik av denna investeringsexpansion hos kommunerna. Han beklagar, att han i stor utsträckning saknar resurser att dämpa denna expansion. Men förhåller det sig verkligen så? Saknar finansministern medel att komma åt kommunerna och deras mycket starka investeringsvilja? Nej, visst inte. Han saknar dessa medel, så länge han håller fast vid sin investeringsavgift, men han kan skaffa sig dessa medel, om han vill använda sig av en rörlig räntepolitik.

I debatten i Nationalekonomiska föreningen väddade KF-chefen Albin Johansson till finansministern att låta räntan få verka — »detta det finaste av alla instrument, som får människorna att tänka ekonomiskt samtidigt i Mockjärv och Trelleborg». Jag skall inte försöka svinga mig upp till dylika lyriska höjder, men i sak måste jag säga att Albin Johansson har rätt beträffande den rörliga räntan.

Jag återkommer ännu en gång till finansministerns tal om investeringsavgiften som ett generellt verkande medel. Låt oss ta ytterligare ett lättfattligt exempel. Om en skolpojke skaffar sig en moped — han gör det väl praktiskt taget alltid för sitt nöjes skull — så går han fri från investeringsavgift. Men om en jordbrukare, som kanske bor alldeles intill, skaffar sig en moped att använda i sin rörelse, då skall han betala investeringsavgift för den. Jag kan

medge, att exemplet är en smula tillspetsat, men vem bestrider att det är autentiskt? Man kan plocka fram massor av sådana exempel ur propositionen. Hur kan man mot bakgrunden av dylika fakta tala om investeringsavgiften som ett generellt verkande medel?

I propositionen gör man inga bestämda uttalanden om att investeringsavgiften endast skall utgå ett år. Tvärtom får man det intrycket, när man läser kommentarerna till § 6, att departementschefen håller dörren på glänt för avgiftens permanentning. Jag måste dock säga, att utskottet i viss mån har intagit en annan ståndpunkt. Utskottet menar, att bestämmelser av det här slaget bör — om de skall ha avsedd effekt — vara klart tidsbegränsade. Den omedelbara effekten blir, säger utskottet, starkare ju kortare tid bestämmelserna avses gälla. Vem skall vi nu tro på, departementschefen eller utskottet? Då oklarheten i denna viktiga detalj är påfallande, vore det naturligtvis tacknämligt om finansministern i detta hänseende här i kammaren ville göra en deklaration, så att vi får denna viktiga sak uppklarad.

Jag talade om de 31 motionerna. Jag skall inte här gå närmare in på dem. Andra kommer väl att syssla med dem. Talarlistan är ju lång. Jag skall inskränka mig till ett par korta reflexioner.

Till en början beklagar jag, att det icke har gått att få jordbruket befriat. Inte ens en så, som man tycker, given sak som frågan om klenvirkets tillvaratagande och utnyttjande i produktionen gick det att få beaktad. Jag skall inte närmare gå in på detta, eftersom jag observerat, att herr Pettersson i Dahl i sin motion varit intresserad av klenvirket. Jag utgår ifrån att han kommer att tala för ett undantag på denna punkt. Jag skall inte heller tala så mycket om småtonnaget, som bokstaveligt talat kämpar för sitt liv. Jag tror inte, att det innebär någon som helst

Investeringsavgift

överdrift att använda denna term. Jag vill fråga kamraterna på bohusbänken, om det är någon överdrift att använda det talesättet att småtonnaget kämpar för sitt liv. Man har inte ens på denna punkt velat göra något som helst undantag.

Vilka följder blir det av detta? Följden blir, herr talman, att de tyska och holländska flaggorna kommer att dominera över vårt tonnage i de svenska hamnarna och farlederna. Dominansen kommer att bli ännu mer markerad än hittills. Utskottet skriver visserligen mycket vänligt på denna punkt, men smårederierna och fiskerinäringen är inte hjälpta med bara vackra ord.

Om motorismen skall jag inte säga så mycket. Andra kommer att syssla med denna angelägenhet. Alla känner vi till den långa serie ryckvis företagna ingripanden, som ägt rum de senare åren. Kommer ni ihåg, mina damer och herrar, en kuplett av Karl-Gerhard en gång i världen? Han sjöng på sitt elaka sätt en kuplett med refrängen »Vad blåser det för vind i dag?» — »Vad kommer det för skatt i kväll?» kan motorfolket fråga sig när de vrider på radion till 19-nyheterna — om söndagarna.

Jag vänder mig bestämt emot denna nya påлага på motorismen. Bilismens expansion under senare år betraktar jag såsom grundad på en bestående förändring av själva sättet att leva här i landet. Den föreslagna särskilda investeringsavgiften på motorfordon måste komma att verka hämmande på denna naturliga och önskvärda utveckling.

Bestämmelsen i lagen om accis på begagnade bilar är i varje fall för mig — jag måste erkänna det — helt obegriplig. Någon samhällsekonomisk motivering för bestämmelsen förekommer inte. Jag skulle vilja fråga kammarens ledamöter, om någon här kan visa någonstans i handlingarna, att det finns en sådan samhällsekonomisk motivering till att även begagnade bilar skall ligga under accis. Sådan förekommer inte

och kan naturligtvis inte heller presteras. Kanske finansministern här skulle vilja förklara på vilket sätt affärerna med begagnade bilar kan äventyra den svenska kronan eller utöva någon press på valutareserven.

Jag sammanfattar, herr talman! Inom den meningsriktning, jag tillhör, delar vi regeringens uppfattning, att det aktuella samhällsekonomiska läget innefattar vissa riskmoment. Dessa måste i landets och penningvärdets intresse bemästras.

Vi delar dock *icke* regeringens uppfattning, att den föreslagna investeringsavgiften skulle vara ett tjänligt medel för den stabiliseringspolitik som är nödvändig i det nu rådande läget. Investeringsavgiften är osmidig och kan inte varieras efter lägets kortsiktiga förändringar. Den drabbar slumpartat. Sparandet befordras icke genom investeringsavgiften. I stället leder den genom sina följdverkningar till rikligare penningtillgång och stegrad konsumtion. Generellt verkande, kreditätstramande åtgärder, däribland en rörlig ränta, är det program vi konsekvent drivit, och det håller vi fast vid.

Nu kommer någon kanske att invända, att regeringen ju numera i princip förklarat sig icke vara motståndare till en rörlig ränta, och regeringen hänvisar därvid till höstens obligationslån, som emitterades till en ränta som låg en halv procent över gällande nivå. Detta är alldeles riktigt. Finansministern har själv förklarat sig i princip icke vara motståndare till en rörlig ränta. Vi hälsade för vår del med tillfredsställelse regeringens åtgärd att emittera detta obligationslån, men vi måste beklaga att regeringen icke gick vidare. Man lät den nya politiken stanna vid en halvmesyr.

Den ärade talare, som hade ordet närmast före mig, citerade här ett yttrande av finansministern i den ekonomiska debatten i första kammaren den 27 oktober 1954. Jag skall inte säga så

Investeringsavgift

mycket om detta, men när jag hörde herr Kristensson i Osby läsa upp detta yttrande fick jag en tanke, som kanske var en smula hädisk. Finansministerns uttalande löd: »Vill det svenska folket använda sin ökade levnadsstandard till att resa mer och till att åka bil mer, får vi låta det ske, ty det önskemålet är naturligtvis lika legitimt som människornas lust att köpa kläder eller att skaffa sig bostad. Människorna själva får avgöra vilket de betraktar som det viktigaste. Därför menar jag, att vi skall ta den ståndpunkten nu, att frågan om bilköpen skall behandlas på precis samma sätt som alla andra ting.»

När herr Kristensson i Osby föredrog detta som ett citat ur ett anförande av finansministern, undrade jag, om han hade rätt, ty för mig lät det, som om det varit icke finansministern utan herr Hjalmarson som sagt detta.

Man säger ofta, att vintervädret nu för tiden är så obeständigt. Vecka efter vecka har man blidväder. Så plötsligt kommer det en köldvåg, som helt förändrar bilden. Är det inte egendomligt, mina damer och herrar, att precis samma förhållande tycks råda i fråga om det ekonomiska klimatet. Rätt som det är och när man minst anar det, kommer där en Sköldvåg. Man förstår människorna, om de har en smula svårt att finna sig till rätta med denna ryckighet i tillvaron.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här anfört hemställer jag om avslag på förslaget om investeringsavgift, d. v. s. om bifall till den vid utskotts-betänkandet fogade reservationen nr I. Om detta mitt yrkande inte skulle av kammaren bifallas, kommer jag sedermera att i vederbörlig ordning hemställa om bifall till yrkandena i reservationen nr III.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Den som såsom ordförande i bevillningsutskottet har tvungits att följa den allmänna debatten i de

spörsmål, som vi i dag går att slutligt avgöra i riksdagen, har blivit en liten smula förvånad över att i denna allmänna debatt bilen varit det *centrala* problemet i hela spörsmålet. Det är den som har ältats fram och tillbaka. Näringslivet i övrigt, d. v. s. dem som skapar möjligheterna för människorna att över huvud taget köpa bil, har man talat mycket litet om i detta sammanhang.

Jag har under dessa veckor fått många brev, både anonyma och icke anonyma, där man gett vänliga råd åt alla håll. Brevens har alla varit av den karaktären, att om vi undantar det och det, och det och det, så har brevskrivarna ingenting att erinra. Jag har gång på gång frågat mig hur det skulle gå om vi undantog allt detta och sökte täckning på något annat sätt. I breven har det alltid stått ungefär: »Det här kan de stora industriföretagen ta på sig.» Skulle man gå folk till mötes i detta avseende, komme det enligt min mening att innebära en mycket långtgående avgiftsbefrielse — därom vittnar ju motionernas antal. Jag ger herr Hagberg i Malmö rätt i att tveksamheten kanske i dag är större än den var år 1951, om man dömer av motionerna, men har inte detta sin orsak i att var och en i det längsta söker skydda sitt område? Hur det går för de andra är det i detta fall inte så noga med. Om bevillningsutskottet hade handlat efter den normen, skulle praktiskt taget alla investeringar ha undantagits utom de stora industriföretagens, och avgiften skulle ha varit uppräknad till 20 procent. Jag anser att hela denna debatt som har förts utanför riksdagen, och i någon mån också inom riksdagen, har varit en smula förvirrad.

Jag skulle i det här sammanhanget också vilja säga ett par ord om all den vänlighet som har kostats på riksdagen, särskilt nu det senaste talet om att man skall lyfta ut alla riksdagsmän som i dag kommer att stödja det förslag som

Investeringsavgift

föreligger. Den tanken har sin intressanta psykologiska bakgrund. För allt i världen, visst kan man lyfta ut riksdagsmännen, men när man utslungar sådana hotelser bör man också tala om vilka försänkningar man har i de olika partierna. Annars kan det gå som det — kanske beroende på tillfälligheter — gjorde vid annat tillfälle då vi behandlade ett liknande spörsmål. En ledamot av denna kammare stod i Göteborg — han var inte göteborgare men kom från en annan storstad i riket — och hotade med att alla som röstade för den höjda fordonsskatten och bensinskatten skulle lyftas ur riksdagen. Resultatet blev vid 1948 års val, att de som lyftes ut var just de som hade kämpat mest emot en höjning. Det var kanske en ödets skickelse, det vet jag ingenting om. Man bör emellertid vara försiktig när man talar med mycket stora bokstäver, och framför allt gör man klokt i att, då man hotar riksdagsmän, använda litet mindre bokstäver än i den här örebro-skriften.

I denna debatt har det inte så mycket varit fråga om att övertyga sina motståndare. Jag har närmast, herr talman, den känslan, att den allmänna debatten i detta spörsmål snarare har haft till syfte att *tillygga* än *övertyga* motståndarna. Vill man nu använda den metoden för framtiden, må det vara hänt, och jag önskar lycka till. Jag tror emellertid att om den metoden vinner genklang i det här huset, kommer varje möjlighet till samarbete att vara utsluten. Det har enligt min uppfattning varit en styrka att man på det förberedande planet i utskottsarbetet o. s. v. har kunnat, innan det slutliga utlåtandet blivit klart, fritt uttala sig utan alltför vidlyftiga konsekvenser.

För bevillningsutskottet, som haft att ta ställning till den kungl. propositionen, har frågan framför allt gällt om den ekonomiska balansen är i fara, om det föreligger risker för att balansen äventyras och om vi bör sätta in åt-

gärder av den karaktär som Kungl. Maj:t har föreslagit. Om det finns tecken som tyder på att vi håller på att överskrida ramen för våra resurser, synes det bevillningsutskottet vara klokarre att handla nu än att vänta till dess inflationen är över oss, som vi gjorde 1950/51. Praktiskt taget hela utskottet är överens om att vi befinner oss i en sådan situation — det framgår av såväl utskottets betänkande som av reservationerna. Herrar Hagberg och Kristensson har i reservationen citerat ett uttalande på sidan 81, som ger klart belägg för att även de har den känslan, att det föreligger tecken på att vi överskrider ramen för de resurser som står till vårt förfogande. Det var för övrigt, herr talman, en mening som i höstas hävdades av många tidningar här i landet. Då var man inte så splittrad som man är i dag, då ju somliga till och med blankt förnekar att det finns någon som helst anledning att ta sig till vara.

Naturligtvis kan man tänka sig andra alternativ. Det alternativ som har diskuterats i bevillningsutskottet är en räntehöjning, eller som man säger en rörlig ränta. Ett annat alternativ, som inte diskuterats så mycket men som det har viskats så mycket mera om, är ett återuppväckande av den en gång avskaffade omsättningsskatten, men ingen, herr talman, i något av de olika partierna har velat stå för ett sådant förslag.

Man må ha vilken mening som helst om en allmän konsumtionsskatt; vi kan ändå vara överens om en sak, nämligen att det alternativet i dag är praktiskt ogenomförbart, eftersom, såvitt jag kan se, inte något av de politiska partierna vill slå in på den vägen. Det är således ett förslag som inte kan komma i dag — jag skall inte yttra mig om när det kan komma.

Jag tror således det är riktigare att, såsom reservanterna gör, räkna med den rörliga räntan som det enda alternativet till investeringsavgiften. Jag har

Investeringsavgift

ingenting emot en rörlig ränta och är heller inte rädd för att låta räntan variera mellan vissa låga belopp. Men hjälper en räntehöjning på en kvarts, en halv eller rent av en procent i det läge där vi befinner oss? Med en räntehöjning kommer man inte heller åt alla dem som har tillräckligt med medel till sitt förfogande för att göra som de vill med investeringar. En ledamot av bevillningsutskottet — inom parentes en man som sedermera har upphöjts till en karllakarl, men det varar väl inte så länge — anförde som motiv för att han inte ville vara med om reservationen, att han ännu hemma i sin byrålåda i Skåne hade kvar gamla in-teckningar som visade, att han fått betala åtta procent för den första in-teckningen i ett stort skånskt jordbruk. Han sade att han skulle avstå från att följa reservanterna, om det var den räntesatsen eller någonting i närheten därav som reservanterna ville ha. Jag tror nog att man bör hålla en sådan sak i sinnet, när man tar ställning till detta problem.

Om vi skulle följa den väg som reservanterna nu förordar, skulle det för övrigt, herr talman, betyda att även andra investeringsobjekt skulle drabbas av räntehöjningen än de som nu drabbas av investeringsavgiften. Om en allmän räntehöjning genomförs, kan man ju inte dra ned en ridå och säga, att den skall gälla bara för investeringar som företas därefter, utan räntehöjningen drabbar alla dem som inte har en bunden ränta på de lån de har placerade i sina ägodelar.

Det är många ting att ta hänsyn till i detta sammanhang. Jag har vid mer än ett tillfälle diskuterat frågorna med de uppvakande parterna, och jag har med stort intresse lyssnat på representanterna för de av herr Hagberg omnämnda småvarven och fiskarena i Bohuslän. Jag erkänner att många skäl talar för den ståndpunkt som de har intagit, men jag frågar å andra sidan,

om det skulle göras ett särskilt undantag för dem vid en allmän räntehöjning. Kan de gå till banken och säga, att de tillhör en näring som inte lönar sig så bra nu och att de därför måste undantas från räntehöjningen?

Jag kan försäkra herrarna att bevillningsutskottet ingående har prövat alla de uppslag som har givits i de många, många, många skrivelserna och i de många, många, många motioner som väckts i detta ärende. Vi har inte kunnat komma till någon annan uppfattning än att det föreligger allvarliga tendenser till att vi inom vårt ekonomiska liv håller på att överskrida ramen för de reella resurser, som står till vårt förfogande, och att det därför är nödvändigt att sätta en spärr, som dämpar hetsen i företagarvärlden.

Den investeringsavgift, som här föreslås, har den fördelen att den verkar generellt. Det är detta, herr talman, som bevillningsutskottet vill ställa i förgrunden såsom det mest betydelsefulla i detta sammanhang. Den verkar generellt och kan inte få verka på annat sätt, ty börjar man plocka ut det ena undantaget efter det andra, den ena näringen efter den andra, är det lika bra att följa avslagslinjen, eftersom det hela då blir verkningslöst. Vi har ansett oss kunna tillstyrka denna proposition även ur den synpunkten att den måste få en kort existens-tid. Ju längre den blir, desto verkningslösare blir den; den erfarenheten är vi väl alla på det klara med. Vi har tillstyrkt den på det sättet, att inga dispenser skall kunna ges. Om vi inför undantag på skilda områden och om vi inför en allmän dispensrätt, då synes det mig vara ganska självklart att man inte vinner vad man vill vinna i det här avseendet. Det är därför, herr talman, som utskottet finner alla de projekt, som är upptagna här om en allmän dispensrätt och om undantag på skilda områden, vara orimliga och att avslag på hela denna lag är bättre än att plocka

Investeringsavgift

ut det ena företaget efter det andra. Skall vi undantaga jordbruket, skall vi undantaga rederierna, fisket, klenvirket och allt annat som begärts, då måste jag för min del säga att avslagsständpunkten är rimligare. Om man bara lägger denna avgift på storindustrien och sedan undantager allting annat, då kommer den inte att fylla ändamålet: att begränsa hetsen i verksamheten.

Vi har gjort åtskilliga ändringar i det kungl. förslaget. Inom parentes, herr talman, vill jag säga att vi har gjort dem på utskottsmajoritetens initiativ och således inte under någon påtryckning från oppositionen. När det gäller retroaktiviteten, herr Ohlin, har jag så många gånger i denna kammare uttalat min uppfattning att jag inte behöver göra det nu. Redan 1951 tror jag det var så, att jag inte ville ha någon retroaktivitet och därför gick på snabbhandling, när t. o. m. herr Ohlin och flera andra av den dåvarande oppositionen menade, att man ju alltid kunde ta en liten retroaktivitet. Nu har bevillningsutskottet i detta sammanhang flyttat ikraftträdandet av den allmänna författningen om investeringsavgiften till den 15 januari och av bilinvesteringsavgiften till den 31 januari. Att utskottet i stort sett är enigt på dessa punkter vågar jag väl förutsätta.

Vi har också föreslagit en höjning av avdragsbeloppet. Vi har plockat bort den dubbla avgiften för den som inte inregistrerar i tid, och vi har gjort det med den motiveringen, att det här är fråga om en straffrättslig åtgärd, som måste lösas på annat sätt än i denna författning. Jag hoppas för min del att såväl denna kammare som Kungl. Maj:t skall kunna godta de förändringar som utskottet i detta sammanhang har gjort.

Herr talman! Låt mig till sist säga, att jag förstår lika väl som någon annan, att de, som drabbas av de författningar som nu ligger på riksdagens bord, kan bli obehagligt berörda, precis som när det gäller andra författning-

ar som kan slå slint i olika sammanhang. Men kammaren och riksdagen slipper inte ifrån att ta ställning till betydelsefulla ting därför att de kan vara obehagliga och impopulära. Vi har under efterkrigstiden fått lära oss många ting i det här avseendet. Det finns väl en och annan i detta hus som ännu hänger kvar vid 1800-talets politiska uppfattning, men de kan väl inte vara så förfärligt många när det gäller aktuella spörsmål.

Om vi blir tvingade till att vidtaga åtgärder, så är det enligt min uppfattning riksdagens plikt att göra vad göras kan. Jag är alldeles övertygad om att om riksdagen underlåter detta, så skall samma människor, som i dag är upprörda över vad som sker, vara de första att anklaga riksdagen för bristande handlingskraft, när följderna av tveksamheten slutligen kommer att gå ut över vårt folk. Det är så vanligt, att man anser sig icke böra handla, och vi har ju mer än en gång upplevt, att när följderna av tveksamheten har kommit till synes, så har just de varit de första att anklaga, som inte ville handla i den situation som förelåg.

Herr talman! I förvissning om att andra kammarens majoritet i dag skall känna samma ansvar som den har gjort vid föregående tillfällen, när vi stått inför impopulära åtgärders vidtagande, hemställer jag om bifall till bevillningsutskottets betänkande i dessa spörsmål.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det centrala i denna fråga är, herr Olsson i Gävle, icke, om det finns inflationstendenser för närvarande, utan det centrala är, om inflationstrycket är så hårt, att dessa drastiska åtgärder behövs, och det är på denna fråga vi svarar nej. Herr Olsson i Gävle talar om att det finns allvarliga tendenser till inflation i nuvarande läge. Det vore mycket värdefullt, om

Investeringsavgift

herr Olsson med fakta i målet ville belysa dessa allvarliga tendenser och inte bara fälla ett sådant omdöme. Herr Olsson snuddade vid olika alternativ. Han snuddade vid omsättningskatten och sade, att det hade viskats om en omsättningskatt. Det gäller inte folkpartiet. Vi vill inte ha någon ny omsättningskatt.

Det andra alternativ som herr Olsson i Gävle antydde var räntan. Man kan tala om räntan som ett medel att begränsa kreditvolymen, och då menar jag, herr Olsson, att en rörlig ränta har stor betydelse, när det gäller att minska kreditvolymen och därmed också dämpa inflationstendenserna. Det är, herr Olsson, inte någon behaglig väg; det är också en obehaglig väg. Men jag anser, att läget är sådant, att den vägen bör man gå. Man kan också tala om räntan som kostnadsfaktor. Det var det herr Olsson gjorde. Därvid tog han till i övermått. Herr Olsson fällde det omdömet, att självfinansierande företag inte påverkas av en kreditåtstramning. Jag har därvid en annan mening. Jag anser, att s. k. självfinansierande företag påverkas av en allmän kreditåtstramning dels på det sättet, att deras kunder blir trögare att betala, dels även rent psykologiskt på det sättet, att de måste spara mer medel för framtiden att ha i reserv med hänsyn till ovissheten om framtida lånemöjligheter.

Vill herr Olsson medge, att penningpolitik är ett smidigare vapen än dessa skatter? Vill herr Olsson medge, att investeringsavgiften och bilaccisen drabbar godtyckligt? Jag frågade herr Olsson i Gävle, som har intresse för att beskattningen inte skall bli retroaktiv, varför han inte velat medverka till att inköp av bilar och motoreyklar, som bevisligen är gjorda före den 16 januari, då detta beskattningsförslag blev känt, fritagits av utskottet. Jag fick inte något svar på denna fråga. Jag uppger den på nytt, och jag hoppas, att herr Olsson vill motivera detta.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle:

Herr talman! Bevillningsutskottets aktade ordförande lämnade här en relation av ett samtal han sade sig ha haft med en person, som hade beklagat sig över den 8-procentiga ränta, denne en gång i världen fick betala på ett teckningslån och som hade hoppats att vi aldrig måtte återvända till dessa tider.

Jag blev något förbryllad över detta uttalande, ty, herr Olsson i Gävle, vad menas egentligen med denna 12-procentiga investeringsavgift? Den är väl också ett slags ränta! Men det är ingen 8-procentig ränta, utan det är, såvitt jag förstår, en 16-procentig ränta! Först måste man nämligen betala 4 procent på de pengar, man investerar, och sedan 12 procent i skatt på denna investering. Det blir väl minst 16 procent?

Jag har försökt visa, att investeringsavgiften är ett klumpigt instrument. Inför man den, har man den kvar för minst ett år. Jag vill i detta sammanhang erinra om ett uttalande av professor Erik Lundberg häromdagen. Han framhöll särskilt räntevapnets smidighet. Han sade — och det tycker jag är ganska illustrativt: Riksbanken kan månad för månad, ja, vecka för vecka avläsa temperaturen inom näringslivet. Har man tagit till en aning för mycket eller för litet, går det att ändra kreditmängden och ränteläget, men att plötsligt höja eller sänka en investeringskatt är inte på samma sätt möjligt. Jag kan icke se någon möjlighet att motbevisa riktigheten av detta uttalande.

Jag skall försöka att med några konkreta exempel ytterligare belysa, hur osmidigt denna investeringsavgift verkar och hur begränsade resultat, man kan vänta av den. Låt oss applicera resonemanget på bilarna. Låt oss anta, att en person sparar ihop pengar till en bil. Han köper en sådan bil trots bilaccisen. Då har uppenbarligen det syfte, som finansministern haft med accisen,

Investeringsavgift

inte blivit tillgodosett, även om finansministern kan trösta sig med att han fått pengar till statskassan. Men där skulle ju inte läggas någon fiskalisk synpunkt på detta problem!

Sedan har vi en massa människor — jag skulle tro, att det är det övervägande antalet — som har för avsikt att köpa bil 1955 men för vilka bilaccisen verkar så avskräckande att de låter bli att köpa bil i år. Hur blir det för dessa? En del kommer att säga sig, att de försöker få någon annan användning för pengarna. De företar en resa till utlandet, till Paris, som skall vara en så angenäm stad, och gör av med pengarna på en dyrbar främmande valuta. Eller också kanske de köper en televisionsapparat, en motorbåt eller något annat, som de har glädje av. I varje fall blir syftet med bilaccisen i detta avseende förfelat.

Slutligen har vi de människor, som låter pengarna stå kvar på sin bankbok och skjuter upp bilköpet till 1956, och det är den mest intressanta aspekten på hela problemet. Men 1956 kommer det fram en hel del nya spekulanter på bilar, nämligen de som skulle uppträda på bilmarknaden, även om vi inte haft någon bilaccis. Det blir 1956 en ny köprusch i fråga om bilar. Det kan till och med hända, att en del personer, som inte skulle köpt bil förrän 1957, försäkrar sig om bil redan 1956, därför att de är rädda för att vi skall få en ny bilaccis 1957 på samma sätt som vi tidigare fått bilacciser så att säga varvtals.

Jag skall inte inlåta mig på någon gissning om hur många bilbeställningar, vi får 1956, men jag är övertygad om att det blir många tiotusental flera, än om vi inte haft någon bilaccis i år. Och så är vi väl där igen! Efter valet 1956 eller i början av 1957 kommer finansministern och påvisar, att det köpts alldeles för mycket bilar under 1956, liksom man nu gjort beträffande år 1954, och så får vi då en ny bilaccis 1957. I

stället för den lugna utveckling, som finansministern säger sig eftersträva, får vi alltså en av statsmakternas åtgärder framvingad ryckighet, som inte ur någon synpunkt kan vara önskvärd.

Jag talade i mitt förra anförande om att enligt min mening är det från konsumtionssidan, som de allvarligaste riskerna nu möter. Jag såg statsrådet Lange här i kammaren för ett ögonblick sedan. Jag skulle vilja rikta en fråga till honom, som han eller finansministern måhända vill besvara. Statsrådet Lange talade i min hemstad häromdagen i dessa angelägenheter och förklarade då, att »regeringen har varit fullständigt klar över att den primära orsaken till den nuvarande överkonjunkturen måste sökas i företagets vinstutveckling och på investeringsområdet». Finansministern har i måndags i Göteborg intagit en helt annan ståndpunkt. Han menade där, att risken möter från löntagarsidan på grund av det överläge, i vilket löntagarna för närvarande befinner sig.

Det skulle vara intressant för kammarens ledamöter att få veta, vem som är den auktoritative talesmannen för regeringens ståndpunkt i denna fråga, finansministern eller statsrådet Lange.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja säga till herr Kristensson i Osby, att jag inte ett ögonblick tror på att den lilla räntehöjning, som han här talar om, kommer att få någon verkan, då vi så att säga lever på kanten av ett stup, där alla människor talar om inflation. Tror herrarna, att det går spårlost förbi människorna ute i landet, alla dem som vill spekulera på ett eller annat sätt? Man måste ha klart för sig, hur människor reagerar i sådana här sammanhang.

Låt mig sedan, herr talman, säga följande. I flera år talades det om att regeringen alltid kom för sent med alla

Investeringsavgift

ekonomiska åtgärder. Det blev alltid för sent. Nu har man slutat härmed, och nu tycks det vara så, att när regeringen kommer i tid, är det onödigt. Ja, mina herrar, det är ju roligt när folk växlar skiva, men det är inte precis så intressant som man inbillar sig själv.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag frågade herr Olsson i Gävle i mitt första anförande: Varför denna restriktiva beskattning av bilköp gjorda före den 16 januari? Man har gjort ett undantag för inventarietköp, ty man menar, att dem kan man släppa fria, men inte så med bilköpen. Men, herr Olsson i Gävle, det ligger så till vid försäljning av inventarier och bilar att man förfar på samma sätt. Man skriver brev eller ordersedlar. Men inte heller inventarietköp ingår i ett slutet bokföringssystem. Varför behandlar man inte dessa ting lika? Det har inte herr Olsson i Gävle och majoriteten i utskottet velat.

Så talade herr Olsson i Gävle om att vi lever på kanten av ett stup, en avgrund. Är detta det verkliga förhållandet, herr Olsson i Gävle? Om jag fattade finansministerns anförande i veckan rätt, har finansministern slutat upp med att måla inflationsspöket i bjärta färger. Vore det inte på tiden att herr Olsson i Gävle också slutade med sin färgläggning? Det gäller ju att få fram det reella tillståndet, det gäller att se hurudant läget är. Hur visar sig tendenserna till inflation? Det brukar visa sig i stigande priser och tendens till lagerminskning. Det är en oklok politik som herr Olsson i Gävle här för, då han överdriver inflationsrisken. Jag kritiserar inte regeringen för viljan att bekämpa inflationen, långt därifrån, men jag kritiserar regeringen och regeringsunderlaget i bevillningsutskottet för att man vill tillgripa dessa drastiska åtgärder i en situation, som inte är sådan att åtgärderna behövs. Det har ta-

lats om en mindre ränterörlighet i sådan form att man därigenom understödjer en minskning av kreditvolymen. Jag kan, herr Olsson i Gävle, inte finna annat än att en sådan väg är farbar och en väg, som är betydligt smidigare att gå än ett tillgripande av dessa mycket hårda och drastiska punktskatter.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! När herr Kristensson i Osby riktar förebräelser mot mig för att jag skulle ha börjat skrämma med inflationen, är den kritiken riktad åt fel håll. Jag har sagt att när alla talar om inflation — även reservanterna, herr Kristensson — så kommer folk ute i landet att förstå att fara är å färde, och då tror jag inte att $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ procents räntehöjning räcker till för att klara detta problem. Jag skulle i detta sammanhang också vilja säga, att något samband därmed har väl också valuta-reservens sjunkande.

På tal om kontrakten skall jag inte säga mera än att alltför många bevis från tider som gått i fråga om dessa ting gör att jag icke för min del, och jag tror inte heller utskottsmajoriteten, är beredd att följa reservanterna ut på detta gungfly.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND:

Herr talman! Hur underligt det än låter tycks det ändå vara på det sättet, att man tvivlar på huruvida det föreligger någon nämnvärd risk för inflation i dag. En annan tvistefråga är, vad man skall göra för att möta den inflation, som eventuellt kan stå för dörren.

Under mer än två år har vi haft en stabil prisnivå här i landet. Vi har visserligen haft vissa prisstegringar, men dessa har motvägts av prissäskningar på andra håll, och alltjämt kan man säga att prisnivån är tämligen stabil. Man kan dock inte bortse från att

Investeringsavgift

det finns vissa tecken på en annalkande inflation. Detta betyder att risk faktiskt föreligger för en allmän prisstegring, för såvitt man inte motar Olle i grind.

Enligt min mening är det inte ägnat att förvåna, att det nu föreligger en inflationsrisk. För det första var det så, att företagen investerade, d. v. s. byggde och förvärvade maskiner, för mycket större summor än vad industriförbundet hade förutsett. Förbundet uppgav nämligen på hösten 1953, att investeringarna för 1954 kunde beräknas bli bortåt 15 procent mindre än de var 1953. Resultatet blev emellertid ett helt annat. Investeringarna blev faktiskt 10 à 15 procent större än de varit under 1953. Den ekonomiska politiken kom följaktligen att bygga på uppgifter, som inte höll.

För det andra blev bankernas kreditgivning väsentligt större än vad som svarade mot den kreditvolym, som bankerna vid överläggningar med riksbanken ställde i utsikt att hålla. Här föreligger sålunda också ett förhållande, som regeringen inte kunde förutse och i tid vidtaga åtgärder mot. Dessa tvenne förhållanden nämner jag utan att rikta klander åt något håll. Jag tar över huvud taget inte ställning till frågan, huruvida industriförbundets uppgifter vid denna tidpunkt hade kunnat vara anorlunda, vilket jag knappast tror, eller om bankerna kan åberopa skäl för sin liberalare kreditgivning. Jag har endast konstaterat, att de uppgifter statsmakterna haft att gå efter inte hållit streck.

Man kan också som inflationsunderbyggande faktor nämna företagens höjningar av aktieutdelningarna i stället för en sänkning av priserna. Jag stryker i detta sammanhang under ett uttalande av herr Ohlins partivän herr De Geer i första kammaren under remissdebatten, där han påpekade att företagen bort driva en försiktig utdelningspolitik med hänsyn till den psykologiska verkan en ökad utdelning på

aktierna kunde komma att få vid kommande löneförhandlingar.

När man slutligen talar om anledningarna till, inte inflationen — ty någon sådan har vi inte — men till inflationsfaran så vill jag jämte de tre nämnda faktorerna, företagens investeringar över vad som förutsetts, bankernas liberalare kreditgivning och företagens ökade utdelningar, peka på de av dessa förhållanden underbyggda anspråken och förväntningarna på lönestegringar utöver vad som svarar mot våra reella resurser. Vad realiserandet av sådana anspråk betyder, känner vi alla till, det finns ingen anledning att uppehålla sig vid det. Det betyder kort och gott, att en väsentlig del av de väntade löneökningarna blir luft. De äts upp av prisstegringar.

Man synes emellertid nu allmänt ha den uppfattningen, att riskerna för en inflation är ganska betydande. Konjunkturinstitutet tycks bedöma saken på det sättet. Arbetsmarknadens parter synes också mena att sådan risk föreligger, det gäller både arbetsgivare och löntagare. Jag tänker här på herr Kugelberg i Arbetsgivareföreningen och herr Adamsson i TCO men även på herr Strand i LO. Tidskrifter av olika slag som stå oppositionen nära: Finanstidningen och Sunt Förnuft, grossistförbundets organ Svensk Handel, Skandinaviska bankens kvartalskrift, tidskriften Balans o. s. v., de gör sig alla till tolk för den meningen, att inflationsrisken är betydande. Herr Ohlin och hans partivänner tycks praktiskt taget vara de enda som rycker på axlarna och menar, att det inte är så farligt. Det må ursäktas mig att jag tycker, att det påminner allt för mycket om strutsen, som gömmer huvudet. Även herr Ohlin lyfter emellertid omsider huvudet något ur busken, när han i remissdebatten i januari säger: »Naturligtvis kan man tala om en inflationsrisk, såsom man har gjort på alla håll, även, ser jag i dag, på bankhåll, om inte erforderliga

Investeringsavgift

åtgärder vidtas, om statsmakten förblir helt passiv. Ja, naturligtvis finns risken då.»

Ja, så sade herr Ohlin för 14 dagar sedan. Till det uttalandet vill jag här knyta den reflexionen, att det är just det som det är fråga om, nämligen huruvida statsmakten skall förbli passiv och vad statsmakten skall göra för att icke betraktas som passiv i detta sammanhang. Vi anser att läget kräver effektiva åtgärder för att bevara penningvärdet.

Oppositionen synes vara delad i dag, så till vida som herr Hjalmarson anser riskerna för inflation vara allvarliga, medan herr Ohlin bagatelliserar dem. Oftast har emellertid oppositionen varit överens i sin bedömning av utsikterna och riskerna, men framgångsrik har den inte alltid varit. När vi i januari 1953 här i riksdagen diskuterade utsikterna för samma år, hette det från oppositionen, att produktionen kunde väntas minska och exporten likaså, och detta i så hög grad att sysselsättningen ansågs vara i fara. Den gången kunde oppositionsledarna knappast vara att räkna till de mindre profeterna ens, ty deras spådomar slog slint.

I ett flertal länder i Västeuropa har under 1954 faktiskt en glidning uppåt skett av konsumentprisnivån, i England med 3 å 4 procent, i Italien, Nederländerna och Norge med 3 å 6 procent.

Man har från oppositionens sida talat om ryckigheten i den ekonomiska politiken samt om chockverkan i anslutning till investeringsavgifterna. Men skulle inte detsamma kunna sägas, om alla icke bundna räntor i morgon hade höjts med låt oss säga 2 procent?

Jag nämnde nyss att de uppgifter regeringens haft att bygga på i fråga om industriens investeringar och bankernas utlåningar under 1954 icke hållit streck, och det må vara en förklaring till ryckigheten. Hur som helst borde det stå klart för alla, att om man skall kunna komma till rätta med inflationsfaran, så fordras det effektiva medel

och medel med snabb verkan. I annat fall kan det t. o. m. hända, att medlen mot inflationen — i varje fall i början — får en rakt motsatt effekt. Folk som befarar inflation skyndar sig att köpa eller beställa varor, byggnader o. s. v., och herr Ohlin uttalade ju i remissdebatten farhågor för att allmänheten av debatten om en hotande inflation skulle uppmuntras till att gardera sig mot en sådan. Men är den risken stor, om åtgärderna verkar snabbt och effektivt? Jag tror inte det. Är det däremot valhänta åtgärder av skilda slag som presenteras, tror jag att den risk som herr Ohlin talade om är mycket påtaglig. Det viktiga är enligt mitt sätt att se att allmänheten får klart för sig, att de styrande är benägna att med kraft försöka se till att inflationsimpulserna hindras att slå ut.

Så gott som alla bedömare menar, som jag nyss framhållit, att något måste man göra för att hindra en inflation. Men vad skall göras? Härom står tvisten. Oppositionen och andra med den talar om generella medel. Kreditåtstramning har vi som bekant, herr Kristensson, så för den saken behövs ingen räntehöjning, i varje fall inte om man tror att bankerna kommer att strama åt så, som de vid de överläggningar som förts med riksbanken har sagt att de har för avsikt att göra.

Vilka generella medel utom räntehöjning vill man då ha? Tala om det! Säg vad det är för åtgärder som oppositionen vill ha genomförda! Fortsätt inte att år ut och år in leka kurra gömma med svenska folket genom att säga: Vi vill ha generellt verkande medel! Utan precisera vad det är för något ni egentligen innesluter i fraserna om »generellt verkande medel»!

För egen del tror jag inte alls på att en räntehöjning, även om den vore rätt kännbar, skulle leda till den begränsning som nu behöves. När det gäller bilköpen, herr Ohlin, fick jag nog den uppfattningen under remissdebatten

Investeringsavgift

att inte heller herr Ohlin ville göra gällande, att man kunde komma till rätta med dem genom att höja räntan. Herr Ohlin talade om några åtgärder med avbetalningshandeln. Jag fick inte närmare klart för mig vad det kunde vara fråga om, men den slutsatsen drog jag av hans yttrande att när det gäller bilarna är herr Ohlin liksom jag på det klara med att räntehöjning inte hjälper för att strama åt tillräckligt. Därför vill jag veta: Vad är det herr Ohlin tänker sig?

Över huvud taget tror jag inte man kan välja mellan investeringsavgift och höjd ränta, utan höjer man räntan måste man ändå ta investeringsavgiften. Alternativet till investeringsavgift heter alltså inte höjd ränta, utan höjd ränta och därtill en investeringsavgift. Men hur verkar den räntehöjningen? Bevillningsutskottets ärade talesman här har ju ganska värtaligt beskrivit detta när han framhöll, att en räntehöjning drabbar inte bara lån som tas upp för blivande investeringar utan även sådana som redan har gjorts. Räntehöjningen slår blint på både redan gjorda och blivande investeringar.

Investeringsavgiftens lämplighet som medel mot inflationen har berörts i en reservation till företagsbeskattningskommitténs betänkande. Där har herrar Wehtje och Gustafson, som här framhållits tidigare, pekat just på investeringsavgiften som lämpligt medel att i vissa lägen mota en inflation. Om dessa herrars uppfattning är representativ för högern, respektive folkpartiet föreligger alltså ingen principiell skillnad mellan oss och dessa partier. Tvisten inskränker sig då till frågan, huruvida läget just nu är så besvärligt att detta medel behövs? Eller hur, herr Gustafson?

Har man emellertid den uppfattningen att investeringsbegränsningar måste tillämpas ibland, ligger naturligtvis däri ett underkännande från dessa två partier av räntehöjningen såsom ett medel

som alltid räcker till. Inom bondeförbundet har vi den bestämda uppfattningen att läget nu är sådant, att avgifter måste tillgripas. Det ligger fara i dröjsmål och fara i att vara alltför valhänt och tveksam i valet av medel.

För spärrar av investeringsavgiftens beskaffenhet är det ofrånkomligt att de blir gällande endast för en kortare tid. Jag stryker under detta såsom varande min egen uppfattning, i anledning av ett uttalande av herr Hagberg i Malmö. Klargörs inte detta blir effekten säkerligen tämligen ringa. Det gäller att uppmuntra folk att skjuta upp investeringar, som inte ovillkorligen behöver göras genast eller inom den närmaste tiden.

Uppenbarligen är det angeläget att ur praktisk synpunkt söka begränsa antalet av dem som blir skyldiga att betala investeringsavgift. Ett fritt grundbelopp tjänar det syftet, men det avdragsfria beloppet är också motiverat av att småföretagsamhetens bärkraft är mindre. Detta gäller inte minst jordbruk men är naturligtvis av betydelse för främjande av all småföretagsamhet, en sak av största vikt i en tid då man allt mer och mer börjar inse nödvändigheten av att försöka få ut småföretag på landsbygden.

Flertalet reservationer till utskottsbetänkandet ger faktiskt uttryck för den tanken att dessa avgifter skulle tillsammans vara till ett hinder för vårt näringsliv. Ja, ur dessa reservationer läser man faktiskt ut denna besynnerliga tankegång. Verkliga förhållandet är det motsatta. Genom att man begränsar investeringarna till vad som är möjligt med hänsyn till våra resurser i arbetskraft och material, undviker man det kaos i näringslivet som skulle följa av ett allas krig mot alla för att komma över arbetskraft och material. Det är lika tokigt att säga, att en trafikfyr skulle vara till hinder för trafikanterna. Dess uppgift är ju att hjälpa trafikanterna fram genom att förhindra

Investeringsavgift

att det blir kaos i trafiken. Detsamma kan sägas om en investeringsavgift, som anpassas till att hålla investeringarna vid den omfattning, som svarar mot just tillgången på arbetskraft och material. Den är inte, herr Hagberg i Malmö, något utslag av tanken, att staten bättre begriper hur varje enskild skall ordna sitt. Den är heller inte någon manifestation av en vilja att försöka styra och ställa för den enskilde. Vad staten vill är bara att begränsa totalvolymen, så att den håller sig inom det möjligas ram.

Vad bilarna beträffar borde det vara klart för varje människa som tänker sig in i frågan det allra minsta, att vi inte kan fortsätta att importera bilar i så stor omfattning, att vi varje år måste tära på våra utländska valutor. Valuta-reserven är inte större än att den bör ökas i stället för att minskas. Detta bör man kunna inse och erkänna, även om man i likhet med mig är intresserad av att så många som möjligt av de svenska medborgarna skall få tillfälle att skaffa sig en bil.

Jordbruket — en näringsgren, vars rationaliseringsbehov reservanterna av genomskinliga skäl ordar mycket om — är för de allra flesta fall tillgodosett genom det skattefria beloppet på 20 000 kronor. Om förslaget att ställa jordbruket vid sidan om all annan företagsamhet — i en särställning alltså — vill jag säga, att jordbrukarna eftersträvar ingen sådan särställning. Allra minst vill de åka med den snålskjuts, som högern har velat bjuda dem. Den kroken är alltför grov, sannolikt så grov, att den kommer att skrämja bort fisken från dem som håller i metspöt.

Till sist, herr talman! Bondeförbundet vill möta inflationsfaran med effektiva motåtgärder. Oppositionen vill däremot slippa ifrån både inflationen och motåtgärderna. Man begär att regeringen som en annan underdoktor skall bota patienten utan att göra någonting åt honom. Någon effektiv medicin får

inte ordinerats, ty den kan smaka illa! Jag skulle vilja ta mig friheten att hemställa till oppositionen att faktiskt känna sitt ansvar och hjälpa till att mota inflationen i stället för att försöka bekämpa de åtgärder, som regeringen förordar för att vi skall slippa undan en hotande inflation.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Inrikesministern hade vänligheten att apostrofera mig i min egenskap av reservant i företagsbeskattningskommittén. Han byggde då tydligen på ett referat, som givits i propositionen om investeringsavgift. Det referatet är alltför kortfattat, och det är missvisande. Det finns i den reservation, vi avgivit i företagsbeskattningskommittén ingenting, som motiverar en investeringsavgift i dagens läge. — Jag står, herr talman, på den ordinarie talarlistan, och jag skall utveckla saken så snart min tur kommer.

Statsrådet Hedlund säger, att oppositionen vill inte ge någon medicin alls. Hur hänger det ihop med allt detta tal om räntan och dess förödande verkningar, som man så ofta får höra?

Och så liknade herr inrikesministern investeringsavgiften vid en trafikfyr, som reglerar konjunkturen. Var det nu en lämplig bild? I en trafikfyr betyder rött och grönt fortfarande olika ting, men här i riksdagen är rött och grönt det samma.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Några av de frågor, som herr Hedlund ställde till oss, skall jag be att få återkomma till något senare. Jag begagnar detta tillfälle till att säga bara några ord dels om jordbruket, dels om penningpolitiken.

Investeringsavgift

När det gäller jordbruket har jag för min del sett saken så: Jordbrukets priser är till största delen ersättning för arbete, som utförs av jordbrukarna och deras familjemedlemmar. Dessa priser fastställs för ett år i taget i ett särskilt avtal efter förhandlingar mellan staten och jordbrukets organisationer. Avtalet bygger på en beräkning av den totalinkomst, som jordbruket skall ha under den fastställda tidsperioden. Avtalet förutsätter vidare, att rationaliseringsarbetet skall fortgå inom jordbruket, dels för att bevara den gynnsamma ställning, som vi intar i jämförelse med flertalet andra länder i fråga om livsmedelspriserna, dels för att åt dem som arbetar i jordbruket trygga likvärdiga villkor i förhållande till andra folkgrupper.

Allt detta, herr talman, har det ju rätt nästan fullständig enighet om här i riksdagen. Men ingen människa kan väl ändå på allvar påstå, att en tolvprocentig investeringsavgift, som plötsligt införes, över huvud taget är vare sig logiskt eller praktiskt förenlig med dessa allmänt omfattande grunder för jordbrukspolitiken. Därför är också jordbruket ett av de områden, som vi har velat undantaga från regeringens nya påлага.

Så var det penningpolitiken. Både herr Hedlund och herr Adolv Olsson menar tydligen att den penningpolitik, som vi förordar, skulle vara ineffektiv utan kraftiga förändringar i räntenivån. Nog är det, herr talman, ändå ganska märkligt, att detta påstående alltjämt skall behöva upprepas, ett påstående, som så nyligen eftertryckligen dementerats av statsminister Erlander. — Inte sant, herr Erlander? — Det var ju bara ett år sedan, som herr Erlander och jag hade en diskussion på Vinterpalatset i Stockholm, varvid vi kom in på frågan om räntan som en kostnad. Jag frågade statsministern: Om man nu i dagens läge uppfattar räntan som en stor kostnad, varför sänker man den

inte med lät oss säga en halv procent? Tänk, vilka väldiga besparingar man skulle kunna göra, till exempel i statsbudgeten! Statsministern svarade ungefär så här: Det skall vara en representant för den lättsinniga och ansvarslösa oppositionen, som kan ställa en sådan fråga. Borde inte till och med herr Hjalmarson begripa, att även en helt obetydlig sänkning av räntan i dåvarande läge skulle medföra risk för inflation och arbetslöshet?

Jo, herr statsminister, det tycker jag också, och jag drar av statsministerns besked två slutsatser, som jag tror är i hög grad tillämpliga i dag. Den första är, att om redan en obetydlig sänkning av räntan skulle få en sådan verkan, då lär det väl inte behövas någon större höjning för att nå önskat resultat. Den andra slutsatsen är den, att om en liten sänkning skulle medföra risk för inflation och arbetslöshet, då lär väl en måttlig höjning leda till ett stärkande av penningvärdet och ett trygkande av sysselsättningen, ty ingen i denna kammare vill väl göra gällande, att både en sänkning och en höjning av räntan skulle ha samma effekt?

Herr Hedlund sade, att konsumentpriserna har stigit med några procent i vissa andra länder. Det är möjligt, dock inte i Förenta staterna. Men, herr Hedlund, i vilket annat land har man ifrågasatt tillgripandet av investerings-skatt och bilaccis?

Då herr Hedlund liknar investeringsavgiften vid en trafikfyr i en gatukorsning, skulle jag vilja fråga min ärade vän herr inrikesministern: Var har inrikesministern förr träffat på en trafikfyr, som stått på rött ljus i två år? Det måste vara något fel på den trafikfyren.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**:

Herr talman! Jag har ingalunda påstått, att det i herr Gustafsons i Göteborg reservation står något om dagens

Investeringsavgift

läge. Jag har bara sagt, att det i hans reservation — den har jag inte hämtat ur bevillningsutskottets utlåtande utan läst i original — görs klart, att man i vissa lägen även ifrån herr Gustafsons sida kan tänka sig en investeringsavgift som konjunkturåstramande medel. Sedan sade jag, att det därmed är uppenbart, att någon principiell skillnad inte föreligger mellan oss i detta sammanhang, utan frågan begränsar sig till huruvida läget nu är så allvarligt, att man bör ta till investeringsavgiften.

Herr Hjalmarson talade mycket om jordbruket och det intresse man allmänt hyser för detta i riksdagen. Han syntes därav vilja dra den slutsatsen att jordbrukarna borde åka snålskjuts i högerns kärra, d. v. s. helt ställas utanför i detta sammanhang. Jag tror inte, att jordbrukarna har den mentaliteten att de vill bli satta i särställning. Min uppfattning är vidare den, att investeringsavgiften för det alldeles övervägande antalet jordbrukare ingalunda är någon belastning.

Herr Hjalmarson talade också om bilaccisen i England. Tyvärr är jag för ögonblicket inte i tillfälle att presentera siffrorna, men avgifterna vid bilköp är mycket höga där. Jag skulle tro, att det inte räcker att multiplicera våra 12 procent med talet två. Jag hoppas emellertid att senare bli i tillfälle att meddela, hur det ligger till i detta sammanhang. Herr Hjalmarson har säkert behov av uppgifterna för den fortsatta diskussion, han kommer att föra ute i landet. Jag tror, att det skulle vara nyttigt, om han då ville upplysa sina åhörare om hur stor accisen är i England.

Herr Gustafson i Göteborg talade om att rött och grönt är detsamma här i riksdagen. Ja, rött och grönt är detsamma för alla som är färgblinda, vare sig här eller på annat håll.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde ordet där-

för att inrikesministern igen körde med det ofta tillbakavisade och helt oriktiga påståendet att det i början av år 1953 från vårt håll skulle ha sagts att vi här i Sverige gick emot dåliga tider. Men, herr inrikesminister, Ni vet ju att vad vi då sade var någonting helt annat, nämligen att man här i Sverige måste vara beredd på olika slag av konjunkturutveckling. Därvidlag kunde vi bl. a. stödja oss på nationalbudgetdelegationens betänkande, varom finansministern bl. a. säger följande: »Trots den måttliga internationella konjunkturuppgång som nu kan konstateras och som jag tidigare berört, synes det nämligen icke utslutet, att ett försämrat avsättningsläge såväl för den svenska exporten som för den med importen konkurrerande hemmamarknadsindustrien kan komma att medföra en fortsatt intern konjunkturdämpning och avsakning i expansionstakten för den svenska ekonomien som helhet.»

När vi för vår del givit uttryck åt samma mening som finansministern, är det egendomligt att finna att man på regeringsbänken inte har något annat att komma med än de påståenden som herr Hedlund här framfört.

Inrikesministern gjorde gällande att frågan nu var, om man skall inskrida mot inflationsriskerna eller inte. Nej, herr inrikesminister, frågan är: *På vad sätt* skall man inskrida? Herr Hedlund framhöll att även inom oppositionen kunde man, såsom herr Gustafson och herr Wethje sagt, tänka sig att använda en investeringsavgift, men herr Hedlund förteg att detta uttalande gällde *en extraordinär överkonjunktur*. Herr Hedlund sade bara att vi var principiellt ense om att man skulle kunna tänka sig att använda en investeringsavgift.

Vi lyckades inte, herr Hedlund, i remissdebatten få Er att erkänna att detta uttalande, som Ni åberopade, var begränsat till en extraordinär överkonjunktur. Jag vill nu be Er svara på

Investeringsavgift

frågan: Råder det i dag en extraordinar överkonjunktur här i landet?

Nej, det gör det uppenbarligen inte. Den rätta halten av hela detta tal om att vi principiellt är överens skulle jag vilja belysa genom att ta en liten jämförelse. Låt oss tänka oss att en läkare om en patient säger på följande sätt: »Denne man är sjuk och jag föreslår en radikal operation.» Så kommer en annan läkare och säger: »Men patienten har ju influensa och bör i stället ha lämplig influensamedicin.» Då svarar den förste läkaren: »Om ni erkänner att det kan tänkas lägen, där operation är nödvändig, så är vi i alla fall i stort sett överens.»

Nej, herr Hedlund, vi är inte överens om att den influensasjuka mannen bör behandlas med operation. Envar förstår att det finns en praktisk-politiskt mycket bestämd motsättning både i fråga om vårt sätt att se på dessa saker och i fråga om de praktiska konklusionerna.

Inrikesministern sade vidare att för dem, som var färgblinda, gjorde det ungefär detsamma, om trafikfyrarna visade rött eller grönt ljus. Jag undrar, om det inte inom bondeförbundet finns många, som är färgblinda och som handlar därefter i situationer, då de borde se skillnad på rött och grönt.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**:

Herr talman! När jag talade om herr Gustafsons reservation sade jag, att herr Gustafson ansåg att man i *vissa* lägen kunde använda en investeringsavgift, och jag utgick givetvis ifrån att detta skulle vara i svåra lägen. Jag fortsatte med att framhålla att det alltså inte förelåg någon principiell skillnad mellan oss då det gäller frågan om när en investeringsavgift kan komma i fråga, och vad saken nu gäller, sade jag, är, om situationen i dag kan betraktas som så besvärlig att man bör tillgripa en investeringsavgift.

Herr Ohlin ansåg att jag hade missförstått vad han sade i remissdebatten 1953, där han uttalade sig om konjunkturläget. Enligt protokollet sade herr Ohlin då följande: »Jag riktar mot regeringen den allvarliga kritiken att den genom den av oförstånd eller envishet fasthållna investeringsavgiften väsentligen försämrar sysselsättningsmöjligheterna i dag och ökar riskerna för framtiden.» Därav drar jag den slutsatsen att herr Ohlin då ansåg att läget var besvärligt.

Herr **MUNKTELL** (h):

Herr talman! Jag skall inte för ögonblicket ytterligare belysa de föreliggande frågorna ur allmän ekonomisk synpunkt. Jag vill i stället börja med ett konstaterande av att vi nu uppenbarligen har kommit därhän, att man måste lyssna till kvällsnyheterna i radio för att veta vad som i morgon är lag och rätt här i landet. Det är med utgångspunkt därifrån som jag vill yttra några ord, d. v. s. jag vill uppehålla mig vid vissa i samband med de föreliggande ärendena uppkommande rättssäkerhetsproblem.

I första hand kommer jag givetvis att ansluta mig till reservanternas avslagsyrkande, men i andra hand vill jag framhålla de ur principiell synpunkt mycket allvarliga konsekvenserna av den retroaktivitet som på detta område inträder. Det är glädjande att utskottets majoritet beträffande inventarieförvärv har framflyttat dagen för den allmänna investeringsskattens ikraftträdande från den 1 till den 15 januari. Jag ser tyvärr inte herr Adolv Olsson närvarande just nu, men vad jag säger kan kanske bli framfört till honom. Herr Adolv Olsson har här framhållit att majoriteten själv gjort dessa förändringar utan påtryckning från minoriteten. Man kan alltså dels konstatera att än så länge får vi åtminstone vara med och motionera om sådana ändringar som genomföres, dels bör

Investeringsavgift

man kanske erinra herr Adolv Olsson om en av de stora socialistiska lärofädernas, nämligen Bernsteins, grund-sats, nämligen att kompromissen är demokratiens högskola.

Det är också glädjande i viss mån att särskild investeringsavgift inte skall utgå, då registreringsansökan har inkommit till länsstyrelsen före den 31 januari. Likväl föreligger här en mycket farlig tendens. Man har icke velat gå med på att helt stryka bort retroaktiviteten, och det är till detta jag vill anknyta några reflexioner.

Om man mera allmänt ser på nutida förvaltning och lagstiftning finner man en stark tendens att låta effektivitetsvärderingar tränga åt sidan de allmänt mänskliga värderingar, på vilka vår civilisation ytterst bygger. Detta är givetvis en följd av det oavåtliga trycket från den tekniska utvecklingen, där effektiviteten är högsta lag. Denna inställning börjar mer och mer prägla hela samhället. Människorna vänjer sig omärkligt vid att uteslutande använda effektiviteten som måttstock. En konsekvens härav är att man börjar uppfatta t. o. m. ett sådant centralt värde som rättssäkerheten såsom även den ytterst motiverad av effektivitetshänsyn. Rättssäkerheten måste bestå, säger man, därför att människorna eljest inte kan överskåda följderna av sina handlingar, d. v. s. de kan inte handla planmässigt, vilket är olyckligt främst ur ekonomisk effektivitetssynpunkt. Det enskilda rättssäkerhetsintresset framstår då helt enkelt och uteslutande som ett allmänt effektivitetsintresse på samma bas som t. ex. statens innesse av att snabbt och konsekvent kunna genomföra en viss politik. Enligt ett sådant resonemang skulle alltså rättssäkerhetsintresset och effektivitetsintresset kvalitativt vara helt jämförbara. Skulle dessa båda intressen kollidera, då kommer rättssäkerhetsintresset lätt i underläge. Statsmakterna kan nästan alltid åberopa att man befinner sig i en kris-

situation av det ena eller det andra slaget, vilken motiverar att ett visst statligt effektivitetsintresse och icke rättssäkerhetsintresset måste bli utslagsgivande. Varje maktmedveten statsledning — sålunda också den nuvarande socialistiska regimen i Sverige — tillägnar sig gärna dylika betraktelsesätt, eftersom de därigenom kan ge nödortftiga rättfärdiganden åt även mycket långt gående intrång i den enskildes rättssäkerhet. »I den här frågan måste man skjuta rättvis- och rättssäkerhetssynpunkterna åt sidan», säger man, eller »här gäller det att se praktiskt på problemen».

För konservativ uppfattning framstår ett dylikt betraktelsesätt som både motbjudande och farligt. Utgångspunkten för oss är att rättssäkerheten är ett allmänt humanitärt värde, som man icke kan behandla på detta sätt. Ett övergrepp på detta värde innebär en kränkning av den enskilda människans anspråk på respekt för sin personliga trygghetssfär. Rättssäkerheten står för oss inte på samma linje som vilket statligt effektivitetsintresse eller effektivitetskrav som helst. Rättssäkerheten står i stället på samma linje som t. ex. frihetskravet. Upprepade och allvarliga sådana övergrepp innebär att man gradvis bryter ner ett allmänt mänskligt värde, som skapats genom årtusendens ansträngningar. Utgår man — som vi gör — från uppfattningen om rättssäkerheten som ett allmänt humanitärt värde, måste det vara ytterligt tvingande skäl — t. ex. hänsynen till rikets säkerhet i ett hotande utrikesläge — som skall kunna motivera intrång i rättssäkerheten. Det är det jag åsyftar då jag i en motion i denna fråga sagt att alldeles särskilda omständigheter fordras för att en retroaktiv lagstiftning skall kunna godtas. Några sådana skäl har — i varje fall enligt min mening — inte alls förelegat vid de tillfällen då den nuvarande regimen kränkt rättssäkerheten genom retroak-

Investeringsavgift

tivt verkande lagstiftning i olika avseenden — jag kan ta olika exempel härpå — och några sådana skäl finns inte heller nu.

Det är synd att herr Adolv Olsson inte är här. Han ironiserade något om att det centrala problemet i denna debatt varit bilen. Jag tycker att ett mycket starkt skäl för att denna fråga kommit i centrum just är det, att rättssäkerheten i detta fall trätts för nära. Vad bilaccisen beträffar föreligger det också alldeles särskilda skäl för att inte låta den bli retroaktiv. Jag vill här bl. a. understryka något som både herr Kristensson i Osby och herr Hagberg i Malmö var inne på, nämligen att det genom de uttalanden som vi fick i höstas klart sades ifrån, att det inte skulle komma någon ny bilaccis. Detta framgick inte bara av broschyren »Bra för Dig», som herr Kristensson i Osby citerade. Jag har antecknat ett par andra sådana där yttranden av finansministern förutom dem som herr Hagberg citerade. Jag skulle kunna nämna, att herr Sköld på en fråga av Svenska Dagbladet, om en ny bilaccis var påtänkt, svarade nej. Någon som helst dementi av tidningens framställning har icke förekommit. Jag kan också nämna att herr Sköld i statsverkspropositionen förra året sade, att ytterligare skattehöjningar kommer att kunna undvikas under de närmaste åren — alltså pluralis.

För att i förbigående även nämna en av de s. k. koalitionsbröderna — jag ser att även han avlägsnat sig, men jag vill nämna det i alla fall — så sade herr Hedlund i slutet av oktober förra året: »För att på denna punkt undvika varje missförstånd vill jag tillägga, att jag för min del inte önskar bilaccisen tillbaka.»

Mot bakgrunden av allt detta blir retroaktiviteten så mycket allvarligare, ty det är inte underligt om allmänheten efter herr Skölds auktoritativa uttalanden — även bortsett från vad

herr Hedlund sade — var fast övertygad om att en sådan accis inte skulle komma. Från de synpunkter jag här anlägger är det då särskilt betänkligt, att beskattningen i realiteten erhåller retroaktiv verkan. Jag erinrar om att avgiften enligt propositionen föreslogs utgå även i de fall, då kontrakt eller bindande avtal om köp av bil eller motorcykel slutits före förslaget offentliggörande.

Nu är ju saken den att bilaccisen är avsedd att bromsa inköpen av bilar. Uttryckligen har sagts ifrån att det här icke är frågan om att tillföra statskassan mera pengar. Det ter sig då synnerligen egendomligt, att ett stort antal personer, som ingått avtal om motorfordonsförvärv t. o. m. före den dag förslaget offentliggjordes, d. v. s. före den 15 januari, eller rent av fått bilen levererad före denna dag men icke fått sin registrering klar, skall träffas av den särskilda investeringsavgiften. Jag erinrar om att många märken har lång leveranstid och att det är mycket vanligt att man under hösten kontrakterar om leverans av ny årsmodell under våren. Det är icke tvivel om att tillvaron av en investeringsavgift eller förväntan om en dylik i många fall skulle ha gjort att ett sådant kontrakt icke hade ingåtts. Men nu hade man inte någon aning om att accisen skulle komma. Man hade tvärtom grundad anledning att tro att den icke skulle komma. Och likväl skall den utgå, trots att den i alla dessa fall icke fyller det uppgivna syftet, nämligen att bromsa bilköpen.

Jag beklagar än en gång, att herr Adolv Olsson inte är här. Herr Kristensson i Osby ställde utan att få något som helst svar två eller t. o. m. tre gånger en fråga till herr Olsson om dennes inställning till denna retroaktivitet. Jag uppberar herr Kristenssons fråga och hoppas att herr Olsson i debattens fortsättning kommer att yttra sig på denna centrala punkt.

Investeringsavgift

För de stora grupper av arbetare, tjänstemän och jordbrukare, som numera utgör den stora massan bilköpare, är den föreslagna investeringsavgiften en mycket väsentlig faktor i deras budget. Endast i undantagsfall kan de emellertid häva avtalet, då de som regel är bundna genom s. k. beskattningsklausul i de normalkontrakt, som används av det stora flertalet yrkesmässiga bilhandlare. Dessa är sålunda tryggnade vid en statlig beskattningsåtgärd, men icke köparna.

Rent formellt kan man då naturligtvis säga, att eftersom köparna har accepterat ett kontrakt med en dylik klausul, så får de skylla sig själva. Men då hänvisar jag än en gång till alla de uttalanden i höstas, som talade emot införandet av en bilaccis. Därför får beskattningsåtgärden för köparna i realiteten en retroaktiv verkan, som strider mot allmänt vedertagna rättsgrundsatser i vårt samhälle.

Utskottet ansluter sig emellertid till propositionens uppfattning att, om man såsom avgörande för beskattningsskyldighetens inträdande skulle räkna dagen för köpeavtalet, skulle man få räkna med ett stort antal antedaterade kontrakt och avtal. Utskottet säger att »mindre nogräknade bilförsäljare skulle på de lojals bekostnad kraftigt öka sina försäljningar». En sådan ståndpunkt kan vara förklarlig som uttryck för fiskaliska effektivitetssynpunkter, men den innebär en djupt beklaglig passivitet inför den alltid angelägna uppgiften att hävda rättssäkerhetsintresset. Och dessutom framträder i uttalandet på ett mycket klart sätt överhetsstatens missstro mot medborgarna.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få ansluta mig till herr Kristenssons i Osby och herr Hagbergs i Malmö yrkande.

Herr SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Den som uppmärksam har läst motionerna och reservationer-

na kan inte ha undgått att iakttaga, att själva bakgrunden till de åtgärder som föreslås har tecknats ganska olika i motionerna och i huvudreservationen. I motionerna görs det aktningvärda försök att förringa behovet av särskilda åtgärder att dämpa överkonjunkturen, men i avslagsreservationen sträcker man sig så långt att man säger följande: »Att det för närvarande föreligger vissa risker för en utveckling i inflationistisk riktning torde i och för sig icke kunna bestridas.» Man gör visserligen medgivandet att läget nu inte är så allvarligt som 1951, men likväl konstaterar man att det förklaras föreligga en viss fara på taket och att skydd mot inflationstendenserna måste skapas.

Detta medgivande anser jag i stort sett vara en frukt av utskottsarbetet. Att man från folkpartiets sida också övergivit skönmålningen från remissdebatten och anslutit sig till högerens mera realistiska bedömning av läget är enligt mitt förmenande ett framsteg.

På grund av de anförda yttrandena anser jag mig kunna konstatera enighet därom, att läget innesluter så många riskmoment, att det är uteslutet att statsmakterna skulle lägga armarna i kors i förhoppning att allting till sist ordnar sig. Jag måste emellertid djupt beklaga att denna enighet om nödvändigheten att handla inte sträcker sig till enighet om de medel som skall tillgripas för att topphugga överkonjunkturen och skydda penningvärdet. Det är ju i alla fall detta som är sakens kärna, och det är därför vi måste vidtaga åtgärder.

Reservanternas universalmedel, som gör anspråk på att vara både effektiva och generellt verkande, kan i korthet angivas som kreditåtstramning i förening med rörlig ränta. I motsats därtill förklaras investeringsavgiften och bilaccisen vara ett icke lämpligt instrument för att uppnå det angivna syftet. Begreppet »generellt verkande» bör-

Investeringsavgift

jar bli ganska mångtydigt, och trots herr Hagbergs i Malmö aktningssvärda försök att underkänna investeringsavgiften och bilaccisen som generellt verkande medel tillåter jag mig dock för min del säga, att jag har rätt svårt att förstå att en investeringsavgift, som utan behovsprövning utgår på investeringar utöver ett bestämt grundbelopp, icke skulle kunna betecknas som generellt verkande. Jag medger att om utskottet tillmötesgått inte bara den flod av motioner, som herr Kristensson i Osby talade om, utan också den stört-sjö av ändringsförslag, som framförts i reservationerna, skulle investeringsavgiften ha fått karaktären av en helt godtycklig övervältring av bördor på dem, som inte haft tillgång till ivriga motionärer, och de föreslagna åtgärderna skulle sålunda ha förlorat karaktären av generellt verkande medel. I utskottets utformning är emellertid enligt min ringa mening investeringsavgiften till sin verkan principiellt lika generell som en ränteförändring.

Att utskottsmajoriteten avvisat reservanternas alternativ grundar sig dock inte på några doktrinära överväganden utan allenast därpå, att majoriteten anser de av oppositionen föreslagna medlen vara otillräckliga. Vad först beträffar kreditåtstramningen tror jag inte denna kan drivas avsevärt längre än vad överenskommelsen mellan riksbanken och Bankföreningen anger. Kan denna kreditåtstramning genomföras i anda och sanning, och förmår bankerna hålla den kassareserv som överenskommit, då har man enligt min mening kommit så långt som över huvud taget är möjligt i nuvarande läge. Det finns vissa gränser även för kreditåtstramningen. Också den kan få mycket obehagliga verkningar om den drivs för långt. Jag skulle i viss mån vilja jämföra kreditåtstramningen med pris-sättningen på brännvin. Om brännvinspriserna är för höga riskeras smuggling och hembränning, och drivs kre-

ditåtstramningen in absurdum kan man befara kreditmanipulationer utanför de reguljära kreditanstalterna i en omfattning som kan bli förödande för bankernas inlåningsverksamhet. Tecken på låneverksamhet över bankernas huvud har inte saknats trots att vid dessa lån tillämpats räntesatser som ingen inom oppositionen skulle kunna anse rekommendabla.

Den lilla erfarenhet jag har på detta område säger mig sålunda två ting. Det ena är att kreditåtstramningen inte kan bli hur hård som helst. Ännu tror jag dock inte att det är någon anledning till oro. Det andra är att en räntestegring på exempelvis en halv eller en procent enligt min uppfattning absolut inte skulle minska efterfrågan på kredit i sådan omfattning att den samlade kreditvolymen på denna väg skulle märkbart minskas och investeringarna dämpas.

Men detta är inte de avgörande argumenten mot oppositionens alternativ. Den investeringsvilja som vi alla kan iaktta och som inte hålls i strama tyglar av några andra restriktioner, såsom byggnadsregleringen, är ju som känt så viril att den förvisso inte låter sig dämpa genom en om också ganska betydande räntehöjning.

Effekten skulle enligt mitt ringa förstånd bli den, att en räntehöjning inte nämnvärt skulle kunna minska investeringarna men i stället skulle medföra alla de olägenheter som en räntehöjning ändå måste ha.

Vi skall nämligen också komma ihåg att den överväldigande delen av de enskilda investeringarna, som totalt uppgår till mycket stora belopp, i den mån de är självfinansierade, är tämligen okänsliga för en ränteförändring. Jag tror sålunda att en räntehöjning inte skulle ha tillräckligt dämpande verkan i nuvarande situation. Här måste man ovillkorligen säga sig att en investeringsavgift och en bilaccis måste ha större effekt.

Investeringsavgift

Herr Ohlin frågade nyss om någon kan påstå att det nu råder en extrem överkonjunktur. Nej, jag tror inte att någon gör gällande något sådant. Ty om så hade varit fallet är jag förvissad om att de åtgärder som nu föreslås icke skulle ha ansetts tillräckliga, men jag vågar bestämt hävda att läget ändå innesluter så många faror att det är väl motiverat att vi stämmer i bäcken i stället för i ån.

Ingenting är lättare än att anföra beklaganden över att inskränkningar i investeringarna måste göras. Herr Hagberg har alldeles nyss talat om hur de offentliga investeringarna — statens och kommunernas — kanske skulle ha kunnat inskränkas, så att de enskilda investeringarna skulle ha fått större utrymme. Ja, det går ju an att fråga kommunalmännen och landstingsmännen om de verkligen anser att det är möjligt att inskränka mera på de kommunala investeringarna. Jag tror också att de nedprutningar i investeringarna, som faktiskt har gjorts i statsverkspropositionen i år, befinner sig vid den gräns där det inte är tillrådligt att inskränka dem ytterligare.

Herr Kristensson frågar också hur man skall kunna konkurrera när man inte får investera. Ja, det kan man fråga sig, men, ärade kammarledamöter, det är ju inte fråga om att sätta en spärr för investeringar. Vi skall ju ändå investera lika mycket som under fjolåret, och enligt budgetdelegationens antagande skall vi investera sju procent därutöver. Jag tror sålunda inte att de föreslagna åtgärderna kommer att i någon överväldigande utsträckning inskränka investeringarna, utan vad man kan hoppas är ju att de hålls inom ramen för vad vi orkar med, och den ramen gäller vare sig man har räntevapnet som medel att hålla dem inom ramen eller man vidtar andra åtgärder. På den punkten tror jag inte att det är någon avgörande skillnad emellan vad vi föreslår och vad oppositionen anser

vara till fyllest. Det gäller sålunda att finna de medel som vi anser vara tillräckliga för att hålla investeringarna inom möjligheternas ram.

När det gäller att ta ställning till dessa spörsmål har jag för min del nödgats acceptera utskottsmajoritetens ståndpunkt och inte reservanternas.

Herr talman! Jag skall därefter tillåta mig att också säga några ord om bilaccisen. Den demonstration som vi i dag bevittnat är ju uttryck för den oro som förvisso finns bland bilismens folk. Men den ger ju också anledning till en viss reflexion. Förra gången det var en stor demonstration här framför riksdagshuset gällde det att folk tågade upp och demonstrerade för att få bröd. I dag tågar man upp och demonstrerar för att kunna få köpa mera bilar. Det är inom parentes sagt en ganska god illustration till de framsteg som ändå har ägt rum här i landet sedan 1918.

Emellertid, hur denna oro i bilisternas läger har uppkommit skall jag inte yttra mig om i vidare mån än att jag skall säga, att om alla, vare sig de gillar investeringsavgiften och bilaccisen eller inte, hade nedlagt ett enda uns av möda på att förklara att en investeringsavgift utan en bilaccis är omöjlig, då skulle måhända denna demonstration inte ha kommit till stånd.

Jag hoppas nämligen att det inte finns någon i denna kammare, som skulle kunna tänka sig att man lägger investeringsavgift på alla inventarier i jordbruk och rörelse, inklusive tyngre motorfordon, och lämnar de lättare motorfordonen utan avgift. Bilaccisen har sålunda ett oupplösligt samband med investeringsavgiften. Man kan inte tänka sig att jordbruk och rörelse skall beläggas med investeringsavgift medan bilismen i övrigt slipper undan. Alla tre är i detta fall i lika mån och efter samma grunder drabbade. Om motorismens företrädare satte sig ned ett ögonblick och tänkte igenom dessa problem skulle de måhända se, att bi-

Investeringsavgift

bilismen i detta sammanhang inte har behandlats annorlunda än alla andra, som också drabbas av en pålaga.

Men det skulle kanske också vara anledning för bilismen att begrunda vilka konsekvenser det kan föra med sig att bilismen expanderar på sätt som skett under de sista åren. Antalet nyinregistrerade personbilar var år 1952 51 000, år 1953 76 000 och år 1954 125 000. Det betyder att antalet hade ökat med 65 procent från år 1953 till år 1954. Och det finns ingenting som tyder på att ökningen inte skulle kunna bli lika stor under innevarande år.

Om importen av bilar, reservdelar och bränsle till dessa nya bilar — inte till de bilar som redan går, men till de nya — ytterligare skulle belasta importen under detta år med halvannan miljard, vilket enligt vissa beräkningar skulle kunna bli fallet, förstår ju alla, åtminstone alla i denna kammare, att det skulle utgöra en sådan påfrestning på valutareserven, att vi kanske skulle komma därefter, att herr Elofssons bud, att vi skall bevilja 400 miljoner kronor till import av bilar och därmed punkt, skulle kunna anses som ett generöst bud.

Jag hoppas, när jag säger detta, att det inte på något sätt skall uppfattas såsom något hot, och ett hot framställt från min sida skulle ju också vara föga imponerande, men jag vill bestämt säga, att det måste vara ett bilismens eget intresse att expansionstakten blir något långsammare. Om man inte kan lyckas åstadkomma en sådan retardering, ja, då föreligger onekligen fara för att vi måste tillgripa kvantitativa importbegränsningar, som vi nu har kommit ifrån och på intet sätt önskar utan som vi måste beteckna som den olyckligaste av alla lösningar.

Beträffande registreringen och bilaccisens erläggande har herr Munktell nu utvecklat att den metod, som vi föreslår, inte kan vara tillfredsställande ur rättssäkerhetens synpunkt. Till detta

vill jag bara säga, att vi konsekvent har gått in för den ordningen, att bilaccisen skall erläggas vid registreringen. Det är ur praktisk synpunkt, ur ordningens synpunkt och jag tror också ur rättvisesynpunkt det enda möjliga. Om vi skulle gå på den av herr Munktell förordade linjen, att man skulle låta alla ingångna överenskommelser, även om de inte har lett till registrering, bli befriade, så skapar man bara nya tröskelproblem, och det kan inte förnekas — även om jag inte vill kasta den minsta skugga av misstanke på bilhandeln — att en sådan ordning skulle vara en frestelse att manipulera med kontrakten på ett sätt, som för bilhandeln i dess helhet inte skulle vara tillfredsställande.

Beträffande reservationerna nödgas jag säga att dessa knappast kan vara allvarligt menade. Att gå i detalj skulle vara ganska meningslöst. Jag tror inte att de har framförts, herr Kristensson, i syfte att kunna bifallas. Oppositionen måste ju inse, att ett bifall till alla dessa ändringsförslag skulle göra hela lagstiftningen meningslös och illusorisk. Det smärtar mig mycket att nödgas säga till mina högt värderade kamrater i utskottet på oppositionens sida, att de denna gång har framställt en sådan mångfald av yrkanden, att en gallring är totalt omöjlig. Alla dessa yrkanden måste därför drabbas av ett avslagsyrkande.

Herr talman! Jag ber med åberopande av vad jag här har anfört att få på alla punkter yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sundström gick här in på min fråga till utskottets ärade ordförande, herr Adolv Olsson, varför man inte från utskottsmajoritetens sida kunde gå med på att bilköp, som bevisligen var gjorda före den 16

Investeringsavgift

januari då dessa nya planer blev kända, kunde frisläppas. Till det säger herr Sundström, att det skulle betyda nya tröskelproblem. Men utskottets majoritet har varit villig att biträda detta i fråga om inventarier, herr Sundström. Vad är det då för skillnad mellan inventarieköp och bilköp? Varför medger man i det ena fallet detta undantag men inte i det andra? Det är min första fråga till herr Sundström.

När jag talade om vikten av rationaliseringar och frågade hur man skall kunna rationalisera när man inte får investera, så säger herr Sundström, att det inte är meningen att dessa avgifter skall rida spärr mot investeringar, ty investeringarna i år skall bli lika stora som i fjol plus 7 procent. Då är min andra fråga till herr Sundström: Hur vet herr Sundström detta? Penningpolitiken kan anpassas på ett helt annat sätt efter lägets krav, men dessa avgifter, som man binder till minst ett år, utgör en trögörslig regulator och kan slå för hårt.

Herr **SUNDSTRÖM** (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande inventarier har den ändringen ägt rum, att inventarier som var kontrakterade den 15 januari blir fria, och att de bilregistreringar som ägt rum från den 16 januari till den 31 januari likaledes blir fria. Jag anser sålunda att man här har vidtagit åtgärder för att i görligaste mån undvika en retroaktiv verkan av de föreslagna åtgärderna.

Vad beträffar påståendet att räntepolitiken innebär mera automatiskt verkande åtgärder, skall jag inte bestrida den saken. Men nu gäller det, herr Kristensson, att åstadkomma en plötslig stoppsignal, en eftertankens signal för alla som vill investera, och jag tror att i en sådan situation är en investeringsavgift ett kraftigare memento till återhållsamhet än en räntestegring.

Jag skulle kunna ge exempel som

tydligt visar att en räntestegring här nog är ganska meningslös. Jag skall anföra ett fall. En person vill investera 100 000 kronor i en ny rörelse. Han skaffar sig en bankmässigt fullgod säkerhet. Bankerna är litet betänksamma på grund av att kreditrestriktionerna möjligen skulle säga, att han inte borde låna dessa 100 000 kronor. Men efter övertväganden kanske han får tillstånd att låna beloppet. Jag bestrider att den som vill låna dessa 100 000 efter alla dessa övertväganden ett ögonblick fäster sig vid huruvida han skall betala 4, 4^{1/2} eller 5 procents ränta på det sålunda beviljade lånet. För honom är det i dagens situation på grund av den konjunktur som råder fullkomligt avgörande, om han kan få låna pengar och sätta i gång. Däremot är det naturligt, att en investeringsavgift på 12 procent kan verka återhållande i så måtto, att han dröjer ännu ett år med att utvidga sin rörelse.

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller denna retroaktiva beskattning på bilköp säger herr Sundström förvånande nog, att utskottet föreslår likabehandling beträffande inventarier och bilar. Nej, herr Sundström, det är olika behandling eftersom bilarna anknyter till registreringsdatum men inventarierna till datum för köpet, och den skillnaden har inte herr Sundström kunnat motivera hittills. Den skillnaden går inte att motivera, herr Sundström, ty när man säljer bilar eller säljer inventarier förfar man ungefär likadant. Man skriver ordersedel eller brev, men man för inte in det i ett slutet bokföringssystem.

Den 10 januari, när vi samlades hit, anade varken herr Sundström eller jag, att regeringen ansåg att vi levde i ett katastrofläge, så att vi behövde en chockmedicin. Den kom och den kom

Investeringsavgift

i ett läge då den inte var motiverad, ty det var inte något katastrofläge. Jag menar, att det kan vara riskabelt med sådana kraftåtgärder som herr Sundström här förordar.

Så till sist, ärade kammarledamöter: Att ensidigt bromsa investeringarna är inte bra. Man bör gå en mera positiv väg. Man bör se till att man för en sparsvänlig politik. Detta har vi från vårt håll velat betona.

Herr SUNDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande inventarier vill jag så till vida korrigerat vad jag sade, att det är befrielse till den 15 januari för sådana som levererats till den 15 januari.

Det är nog i alla fall så, att det går inte att helt jämföra leverans av inventarier med kontrakt om bilar. Det råder nämligen på bilmärknaden inte på långa vägar så enhetliga förhållanden som när det gäller t. ex. leveranser av maskiner. Det är en erfarenhet från tidigare tillfällen, att antedatering faktiskt förekommit i mycket stor utsträckning. Ett bifall till reservanternas förslag på denna punkt skulle kunna leda till att de mindre nogräknade bilhandlarna skulle utnyttja den möjlighet som härigenom lämnas öppen, och detta skulle bli till avgjort förfång för den lojala och mera regelrätt bedrivna bilhandeln. En anordning som skulle gynna de mindre nogräknade och illojala på de lojals beaktning har utskotts-majoriteten inte ansett sig böra medverka till. Det är den väsentliga motiveringen för att man här har gått på den stränga linjen, att registrering eller anmälan om registrering skall vara avgörande för om bilaccis skall utgå eller inte.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr SCHMIDT (fp):

Herr talman! Årsskiftet 1952/53 till-satte finansministern en kommitté för

att utreda på vilket sätt stalliga åtgärder lämpligen borde vidtas för att stimulera produktion, avsättning och sysselsättning inom näringslivet. I direktiven uttalade finansministern att det förelåg »vissa risker för en förstärkning av tendenserna till konjunkturnedgång med därav följande sysselsättnings-svårigheter». Han sade bl. a. vidare:

»Tyngdpunkten i samhällets insatser i produktionsstimulerande syfte bör läggas vid olika former för stöd åt företagsrationalisering. Sålunda bör stöd kunna lämnas till genomförandet av rationaliseringsfrämjande och kostnads-sänkande investeringar som gör det möjligt för företag att hålla sin normala verksamhet i gång och kan förbättra deras konkurrensläge på exportmarknaden.»

Sedan säger statsrådet Lange i Malmö i januari i år bl. a.:

»Regeringen har varit fullständigt klar över att den primära orsaken till den nuvarande överkonjunkturen måste sökas i företagets vinstutveckling och på investeringsområdet. De åtgärder, som hittills vidtagits för att bibehålla balansen i ekonomin, har också riktat sig mot detta område.»

Men dessförinnan har finansministern så sent som förra året i ett tal i Hälsingborg yttrat:

»Det är otvivelaktigt ur demokratisk synpunkt bättre att kapitalet samlas i bolagen än direkt hos kapitalägaren. Större garanti skapas för att det används för en sund ekonomisk utveckling. Dessutom ger det de anställda en bättre bakgrund för sina krav på delaktighet i produktionsresultatet.»

Nu får man givetvis betänka att finansministerns i och för sig riktiga uttalande gjordes, då man befarade konjunkturnedgång. Men att relativt kort tid därefter en god vinstutveckling, som är att hänföra till ett eller flera års vinstgivande verksamhet, och en förhållandevis måttligt stegrad investeringsverksamhet på detta sätt, av en an-

Investeringsavgift

nan regeringsledamot skall skjutas fram i rampljuset synes mig mera politiskt dimbildande än ägnat att klara upp de ekonomiska problemen.

Den proposition som i dag är föremål för debatt synes väl knappast heller bidra till klarheten. Vad är det man nu vill och min fråga begränsas då närmast till de industriella investeringarna.

Jo, man vill å ena sidan bromsa och fördyra investeringarna och å den andra höja produktiviteten och öka produktionen — som motverkar inflation. Man vill å ena sidan bromsa och fördyra investeringarna och å den andra sänka priserna, stärka vår konkurrenskraft och öka vår export för att kunna öka vår valutareserv och skapa underlag för en import — som också verkar inflationshämmande.

Man vill bromsa investeringarna och genom samverkan av de förut häremot ställda målsättningarna bereda utrymme för en allmän höjning av vår kulturella och ekonomiska standard.

När man söker reda ut allt vad som här sagts och skrivits kommer man att tänka på Kraka, som av Ragnar Lodbrok beordrades att i och för eventuellt giftermål inställa sig, varken klädd eller oklädd, varken mätt eller fastande, varken ensam eller i människors sällskap. Som bekant löste Kraka problemet så, att hon åt en lök, kom i sällskap med en hund och klädde sig i ett fisknät, över vilket hon lät sitt långa hår falla. Ja, i det här sammanhanget får var och en tänka sig resten själv.

För fullständighetens skull bör vi också erinra oss att finansministern sagt, att han inte eftertraktar investeringsavgifterna ur statsfinansiell synpunkt.

Den förvirring av begreppen — varom bevillningsutskottets ärade ordförande nyss talade — som här åstadkommes och som bevisas av den rika motionsfloran och behovet av många

tids- och övergångsbestämmelser skulle i hög grad skingras och problemlösningarna underlättas, om man anlade ett positivt betraktelsesätt i stället för att huvudsakligen lita till begränsande och på vissa områden reglerande åtgärder, tillämpa en sådan politik som använder sig av generella medel, medel som på samma gång de utgöra en varningssignal också stimulera till utvidgande av den finansiella grunden för investeringarna, d. v. s. stimulera sparandet. Att jag här syftar på en kreditpolitik med rörlig ränta torde vara klart. Med framgång fördes en sådan politik i höstas, och man frågar sig, om man på något sätt blivit förskräckt över verkningarna av denna politik. Om nu läget, så som regeringen bedömer det, är så allvarligt ur inflationssynpunkt, varför då inte fortsätta med att långfristigt binda kapital?

Nu säger finansministern att »kreditpolitikens effektivitet» har sin begränsning. Visst har den det, men jag måste tillåta mig att justera finansministerns argument härvidlag. Finansministern säger på s. 14 i en mening: »Kreditpolitikens betydelse blir självfallet mindre för företag, som är helt eller delvis oberoende av kredit för att kunna genomföra sina investeringar.»

Bevillningsutskottets ärade ordförande har uttryckt det så, att man inte kan komma åt de människor, som har medel till sitt förfogande. Jag menar att de självfinansierande företagen, vilka i allmänhet är företag som visat att de kan sköta pengar, tar ut sina pengar trots en investeringsavgift, om de t. ex. kalkylerat med att en ny maskin avsevärt höjer produktiviteten, ger en god räntabilitet och tillåter amortering på relativt kort tid. Nu bör klargöras att inom ett visst antal år, beroende på räntefoten, blir det lägre kapitalkostnader utan investeringsavgift men med en högre ränta, liksom det blir lägre kapitalkostnader efter ett visst antal år med investeringsavgift och en bibe-

Investeringsavgift

hållen ränta. Detta skulle leda till antagandet, att räntemetoden medför större incitament till investering och kapitalutlägg än investeringsavgiftsметоден. Men då glömmer man en viktig omständighet: en förändring av räntan i höjande riktning inger respekt och utgör en varning om dämpning av konjunkturen. I ett sådant läge uppskjuter man kanske investeringen, därför att räntabilitetskalkylen får ett negativt inslag: omsättningen blir kanske inte den önskade. En investeringsavgift verkar endast kostnadshöjande. Dess psykologiska verkan kan ej jämföras med vetenskapen om att riksbanken alltid tillämpar en kreditpolitik med rörlig ränta.

Finansministern säger vidare: »Om en tillräcklig verkan av en kreditåstramning likväl skall kunna åstadkommas, innebär detta att åstramningen för de mera kreditberoende företagen måste bli så mycket hårdare, varvid snedvridningar lätt kan uppkomma.» Om nu de självfinansierande företagen tar ut pengar ur affärsbankerna, så kan detta naturligtvis inkräkta på möjligheterna för de kreditbehövande företagen att få krediter. För emellertid ett sådant företag av olika skäl en kredit, så blir det antingen mot en högre ränta eller mot nuvarande ränta plus investeringsavgift. I övrigt gäller i tillämpliga delar för dessa företag detsamma som jag nyss sagt beträffande de självfinansierande företagen.

När finansministern på s. 15 säger, att en investeringsavgift av den typ, som användes de nyssnämnda båda åren, drabbar företagens investeringar i princip på samma sätt som en räntehöjning, d. v. s. genom att öka de med en investering förenade kostnaderna, så är detta just finansministerns princip; han vill »drabba företagens investeringar» och »öka de med en investering förenade kostnaderna». Men finansministern borde ha tillagt, att så till vida är det en annan och mycket

stor principiell skillnad mellan metoden investeringsavgift och kreditpolitik med rörlig ränta; medelst en kreditpolitik med rörlig ränta åstadkommes ej blott en kostnadshöjning och utfärdas en varning, utan man åsätter också penningen ett högre värde. Marknaden, särskilt penningsspararna, får klart för sig att riksdagen med riksbanken och regeringen har föresatt sig bevara penningvärdet. En räntehöjning har dubbelverkan — det är därför som den oftast ej behöver vara så stor.

Är det verkligen förnuftigt att besluta om en avgift, som har karaktären av en speciell skatt och som finansministern ej eftertraktar? Är det förnuftigt att införa en avgift om vars åsyftade verkan det råder minst sagt delade meningar, men om vilken avgift, i det fall att den inte gör verkan, d. v. s. när en investering i alla fall kommer till stånd, det kan påstås att den verkar långt mer fördyrande och kostnadsdrivande än det tillägg till kapitalkostnaden som blir följden av en högre låneränta? Den sistnämnda har därtill det försonande draget, att den endast tillämpas så länge som konjunkturen det tillåter och den samhällsekonomiska balansen så påfordrar.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till det anförda, fastän jag har mera att säga bl. a. beträffande de motioner till vilka jag medverkat, men jag vet att mina kamrater kommer att behandla dem. Dock skulle jag vilja fråga en sak beträffande bilarna. Vad är det för begränsningar man åstadkommer i fråga om investeringarna, när man på detta sätt belastar begagnade bilar?

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få instämma i herr Kristenssons i Osby yrkande.

Herr KÄRRLANDER (s):

Herr talman! Finanstidningen hade strax efter remissdebatten en artikel

Investeringsavgift

rubricerad Fasthet och Folkgunst. Tidningen uttryckte däri den meningen, att oppositionens häftiga kritik mot investeringsavgifterna egentligen var en kritik för kritikens egen skull, att det var »brösttoner utan verklig resonansbotten», såsom Finanstidningen skrev. Ja, herr talman, jag måste säga, att om man lyssnat till dagens debatt såsom den hittills förts har det från oppositionens sida inte på något sätt varit anorlunda i fråga om kritiken av och motståndet mot de investeringsavgifter, om vilka i dag beslut skall fattas. Reservanternas argument är alldeles desamma som vi hört så många gånger förut i liknande sammanhang. Man erkänner — med en viss motvilja visserligen — att det ekonomiska läget är sådant, att vissa riskmoment för en inflationistisk prisutveckling föreligger, men säger man, dessa riskmoment kan bemästras med andra mera generellt verkande åtgärder. Här kommer alla de kända argumenten om en rörlig ränta och ett ökat sparande, åtgärder, menar man, som skulle medföra en ökad åtstramning och därmed göra det överflödigt att införa de nu föreslagna investeringsavgifterna.

För folkpartiets vidkommande har man som vanligt med detta allmänna talesätt om generellt verkande medel i första hand velat vädja till folkgunsten och alldeles glömt nödvändigheten av att visa någon fasthet i sin politik. Även högern har nog sneplat åt samma håll fast den något mera markerat understrekit, att det råder ett påtagligt inflationstryck. Här föreligger den skillnaden att högern anser, att detta tryck i första hand härrör från de offentliga investeringarna och konsumtionen. Herr Hagberg i Malmö ville skaffa sig bevis härför genom att hänvisa till årets finansplan, ur vilken han anförde några siffror av vilka skulle framgå, att det är där trycket ligger, bl. a. från kommunernas stora investeringar — jag skall inte beröra dessa i detalj, det har gjorts förut — och från konsumtionen.

Men, herr Hagberg i Malmö, jag vill bara konstatera, att det finns lika många argument för den uppfattning bevillningsutskottet gjort sig till tolk för, nämligen att det är de privata investeringarna som i mycket stor utsträckning hotar den ekonomiska balansen. Jag vill här bara erinra om att de planerade investeringarna för den egentliga industriens vidkommande för år 1955 är 50 procent högre än de var 1954. Det är ju ett bevis lika gott som det herr Hagberg i Malmö anförde.

Botemedlet från såväl högern som folkpartiet, alltså från reservanternas sida, emot dels de offentliga investeringarna och kanske investeringarna över huvud taget och dels konsumtionen är vad man i vanliga fall brukar kalla den rörliga räntan. Jag måste dock, herr talman, erkänna att man är något ärligare i dag när man som t. ex. herr Schmidt gjorde, framhöll att man med talet om rörlig ränta menar höjd ränta. Jag skulle vilja fråga kanske främst högern, om den menar att man skall kunna pressa ner konsumtionen enbart genom en rörlig ränta, eller — jag frågar nu alldeles direkt — vill högern reflektera på att man för att slå tillbaka inflationen skall införa en allmän omsättningsskatt eller vill högern — det är det andra alternativet; jag vet inte om det finns flera — styra konjunkturen på det sättet, att man naggar den fulla sysselsättningen något i kanten för att den vägen pressa ner konsumtionen. Vill man inte ge ett klart och direkt svar på dessa frågor, så nödgas jag konstatera att reservanterna på detta område icke har kunnat prestera något konkret utformat alternativ utom kravet på en höjd ränta såsom stöd för avslagsyrkandet.

Helst vill man att de föreslagna åtgärderna icke bifalles. Herr Kristensson i Osby sade att folkpartiets grundsyn är avslag och i andra hand, om riksdagen ändå skulle besluta investeringsavgifter, att man skall införa en

Investeringsavgift

hel del undantag. Jag skall inte uppehålla mig vid detaljerna därvidlag. Men om man bifaller alla de motionsyrkanden om undantag som framställts, om en allmän dispensregel, om undantag för jordbruk, vissa delar av rederinärningen, småindustri, hantverk, mindre räntabla företag och sådana som fått offentlig myndighets föreläggande o. s. v., vill någon då göra gällande att det som eventuellt är kvar av förslaget skulle få någon som helst dämpande effekt? Enligt min mening är det i så fall lika bra att avstyrka hela förslaget. Vill vi behålla någonting av effekten, är det omöjligt att göra alla dessa undantag. Åtgärderna måste vidtagas generellt, och då tvingas man avslå alla förslag om undantag och dispensregler.

Vad investeringsavgiften för bilar beträffar har den frågan, som utskottets ärade ordförande framhållit, ägnats det största intresset. Man har gjort gällande att bevillningsutskottet och alla de, som vill vara med om att återinföra investeringsavgift för motorfordon, skulle vara fientligt inställda mot motorismen. Detta är naturligtvis ett alldeles orimligt tal. Men det vore enligt min mening ett orimligt handlande att besluta om en investeringsavgift, som skulle omfatta praktiskt taget hela näringslivet, men samtidigt göra undantag för motorfordon som användes i privat bruk. Jag vill erinra om att investeringarna är av sådan storleksordning, att de i allra högsta grad påverkar det ekonomiska läget och inte minst vår valutasituation. Importen av bilar, bildelar och motorcyklar på nära 750 miljoner kronor under 1954 innebar en avsevärd ökning. Man har vidare räknat med att investeringarna i vägar, gator, garage och verkstäder uppgår till uppskattningsvis en miljard kronor, och jag tror inte att någon vill stiga upp här och göra gällande, att man kan bortse från en investering av sådan storleksordning.

Sedan kommer jag till frågan om de begagnade bilarna. Herr Hagberg i Mal-

mö och flera med honom har frågat, om det verkligen betyder någonting att man lägger en accis på begagnade bilar. Det är givet att det inte inverkar någonting, om herr Hagberg i Malmö och jag byter bilar. Detta inverkar givetvis inte på det ekonomiska läget. Men det tillhör undantagen att bilbyten sker på det sättet mellan två privatpersoner. Bytena sker i stället med bilhandlarna, med vilka man byter till sig nya bilar mot de gamla. Vi har erfarenheter därvidlag från förra gången vi hade investeringsavgift på bilar. Då steg dessa bilar i pris inte bara med investeringsavgiftens 10 procent utan med åtskilligt mera. Det är nämligen mycket lättare för många människor att skaffa sig en begagnad bil än att köpa en ny till det högre priset. Det föreligger alltså ett direkt samband mellan investeringen i nya och begagnade bilar, ett samband som påverkar den bromsande effekten. Tar man undan de begagnade bilarna, så minskar man därmed den bromsande effekten avsevärt. Den saken tror jag inte det behöver råda några delade meningar om.

Sedan har bl. a. herr Munktel berört frågan om retroaktiviteten, och han sade att det är en mycket känslig fråga bl. a. ur rättssäkerhetssynpunkt. Jag kan hålla med herr Munktel om att man i allra högsta grad bör försöka undvika en lagstiftning med retroaktiv verkan. Ett bevis för att detta är en allmän uppfattning inom bevillningsutskottet är också, att man flyttat fram ikraftträdandet av bilköpsbestämmelserna så långt, som det över huvud taget varit möjligt, d. v. s. till den dag då utskottet fattade sitt principbeslut. Jag skulle kunna tillägga, även om det kanske är sagt förut, att de erfarenheter man har då det gäller antedateringar inte är så särskilt goda. Jag skulle också kunna exemplifiera hur man gått till väga för att undgå att drabbas av de bestämmelser som har införts förut.

Man är rädd för att vidta åtgärder

Investeringsavgift

som verkar retroaktivt, men hur blir det om man genomför en räntehöjning? Det har utskottets ordförande redan varit inne på. En räntehöjning har i många fall en mycket långt tillbaka gående retroaktivitet. Har det gjorts investeringar i en rörelse, som även omfattar fastigheter, och man inte har bundna lån — jag tror det är många av oss som har personliga erfarenheter av detta — så kommer en räntehöjning som ett brev på posten för lån, som man kan ha haft under många år. Det är ingen tvekan om att det härvidlag blir en retroaktiv verkan, eftersom man får högre kostnader än man räknade med då investeringen gjordes.

De uppmjukningar, som har vidtagits av bevillningsutskottet för att om möjligt tillmötesgå sakliga framställningar och påpekanden, är ju också ett bevis för att man inte velat åstadkomma några svårigheter, där sådana kunnat undvikas. Dessa ändringar har inte framkommit på grund av oppositionens starka vilja, utan de har gjorts av utskottet självt.

Herr talman! Reservanterna har inte kunnat föra fram några så bärande skäl, att det skulle finnas anledning till en annan ståndpunkt än den bevillningsutskottet har intagit. Jag nöjer mig därför med dessa reflexioner och yrkar bifall till vad utskottet har föreslagit.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Högerpartiets allmänna synpunkter på det förslag om investeringsavgift och bilaccis, som vi nu behandlar, har klart framgått både av den motion, som herr Hjalmarson m. fl. väckt i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition nr 36, och av det anförande, som herr Hagberg i Malmö hållit här tidigare i dag. Med hänsyn till det stora antalet anmälda talare skall jag därför inte på nytt ingå på de allmänna problemen rörande den eko-

nomiska politiken, utan jag ansluter mig helt till de synpunkter, som framförts av herr Hagberg i Malmö.

Att jag begärt ordet, herr talman, beror på att jag i denna kammare står som huvudmotionär för en motion, vari yrkas att förvärvskällan jordbruk skall undantas från investeringsavgift. Jag vill med några ord beröra, hur vi inom högerpartiet ser på detta problem.

Såsom framhålles i vår motion föresiggår inom jordbruket en vittomfattande rationalisering, som tar sig uttryck i anskaffande av maskiner och redskap, i modernisering av ekonomibyggnader, i uppförande av tork- och siloanläggningar etc. Dessa investeringar uppgår enligt nationalbudgeten till cirka 900 miljoner kronor per år. Man frågar sig nu: Är denna investeringsvolym inom jordbruket för stor och måste den i sådant fall hållas tillbaka?

Det är kanske svårt att direkt besvara frågan med ett ja eller ett nej — problemet är komplicerat. Ett är dock säkert, nämligen att från alla håll kräves att jordbruksproduktionen skall effektiviseras och förbilligas för att icke prisskyddet på våra inhemska jordbruksprodukter skall bli för stort och för kostsamt för konsumenterna. Lika säkert är det, att alla är ense om att en effektivisering och ett förbilligande av jordbruksproduktionen måste gå via en rationalisering, både en yttre och en inre sådan.

Största kostnaden för rationaliseringen utgöres just av sådana investeringar i maskiner, byggnader m. m., som jag nyss talade om. Statsmakterna stöder denna rationalisering och dessa investeringar på olika sätt. I nionde huvudtiteln, som statsrådet Norup svarar för, har vi flera exempel på detta. Men så kommer plötsligt en söndagskväll herr finansministern och säger: »Stopp! Ta det lugnt med jordbrukets rationalisering. Skall ni fortsätta därmed, så måste vi åtminstone göra det dyrare, även med risk för stegrade livsmedelspri-

Investeringsavgift

ser.» Detta blir nämligen följden av den föreslagna investeringsavgiften, och utskottsmajoriteten bestrider inte heller helt, att investeringsavgiften kommer att fördyra livsmedelsproduktionen. Man får, säger majoriteten, söka tillse, så långt detta genom priskontrollnämndens och andra myndigheters verksamhet är möjligt, att den kostnad som investeringsavgiften medför, inte slår igenom i konsumentpriser, i taxor etc. Samma sak framhålles på s. 51 i betänkandet, där utskottsmajoriteten behandlar investeringsavgiften för jordbruket och bemöter motionärernas påpekande, att en investeringsavgift måste leda till högre livsmedelspriser. Med utskottets hänvisning, jag citerar, »till vad utskottet tidigare framhållit angående angelägenheten av att investeringsavgiften såvitt möjligt inte tillåtes slå igenom i priserna» syftar man naturligtvis på att priserna på jordbruksprodukter inte får höjas.

Av dessa utskottets uttalanden, som bland andra herr Vigelsbo svarar för, måste man väl dra den slutsatsen, att bondeförbundet, som ju till sist gick med på en investeringsavgift för jordbruket, är villigt acceptera en kostnadsfördyring för jordbruket utan att jordbrukarna får kompensation därför. Själv kan jag inte acceptera detta. Jordbrukarna bör enligt min uppfattning ha täckning för sina kostnader. Vad som härvidlag främst är av vikt att se till, icke minst ur lönekravs- och antiinflationistisk synpunkt, är att jordbrukets kostnader förbilligas så långt sig göra låter, så att jordbruksprodukterna icke blir dyrare än som är nödvändigt. Skall ett sådant förbilligande kunna ske, måste investeringar göras i jordbruket.

Vissa myndigheter trycker mycket hårt på detta just nu, och i vår motion har vi särskilt pekat på sockerbetsodlingen, som jag för min del känner ganska väl till, eftersom den huvudsakligen är förlagd till Skåne. I fråga

om den betonar myndigheterna att priset på sockerbetorna måste sänkas redan i år, bland annat för att man skall kunna pressa fram en rationalisering. Här får alltså jordbrukarna å ena sidan en direkt uppmaning att omgående sätta i gång investeringar i sockerbetsupptagare, betlastare m. m. Men så, å andra sidan, kommer regeringen och bevillningsutskottets majoritet och vill förhindra en sådan rationalisering genom att införa en investeringsavgift. Jag förstår om herr Vigelsbo, som är en praktisk man och som från början hade klart för sig att en investeringsavgift blir till stor nackdel för vår modernärings utövare, nu känner det svårt att nödgas tillhöra den skara, som vill införa en investeringsavgift för jordbruket.

Investeringsavgiftens inverkan på livsmedelspriserna ger sig inte bara till känna genom en direkt ökning av produktionskostnaderna, utan avgiften påverkar även kostnaderna för de sektorer av vårt näringsliv, där jordbrukets produkter vidare bearbetas och distribueras. Jag tänker härvid på våra centralföreningar, slakteriföreningar, mejeriföreningar etc. För deras vidarekommande ger vissa beräkningar vid handen, att investeringsavgiften kommer att uppgå till åtskilliga miljoner kronor. Ledningen för våra ekonomiska föreningar har också i regel starkt reagerat mot investeringsavgiftens återinförande. Jag tycker att det borde ha legat i bondeförbundets intresse att lyssna på vad dessa föreningsmän säger ute i bygderna.

När jag talar om livsmedelsprisernas fördyring vill jag knyta an till vad herr Hedlund yttrade i sitt anförande tidigare i dag. Han sade, att den övervägande delen av de svenska jordbrukarna beröres ej av avgiften. Jag har tvärtom den uppfattningen, att de allra flesta jordbrukare indirekt via sina ekonomiska föreningar kommer att bli berörda av avgiften. De blir även be-

Investeringsavgift

rörda av den genom ökade kostnader för transporter m. m.

Såsom här tidigare framhållits från denna plats i dag är det näringslivet, som i första hand direkt drabbas av den föreslagna investeringsavgiften, även om det kanske trots allt till sist blir konsumenterna och samhället som får bära följderna därav. Finansministern och utskottsmajoriteten har icke kunnat förneka eller bortförklara detta, och det är väl på grund därav man har föreslagit ett avgiftsfritt belopp. Utskottet säger exempelvis: »För att lindra verkningarna av avgiften i de fall densamma drabbar nödvändiga och från samhällets synpunkt önskvärda investeringar vill utskottet tillstyrka att det avgiftsfria beloppet fastställs till 20 000 kronor.»

Ja, ärade kammarledamöter, vem garanterar att de önskvärda investeringarna skulle uppgå till högst 15 000 eller 20 000 kronor? Är det inte så, att nödvändigheten och önskvärdheten av en investering kan vara lika stor för ett stort företag som för ett litet? Så som förordningen nu föreslås lyda blir det en ren slump, om en önskvärd eller icke önskvärd investering drabbas av avgiften. Jag skall ta ett exempel från jordbruket.

Om jag med en tio hektars gård köper en Fergusontraktor med redskap för 12 000 kronor, där man tidigare har ett lämpligt antal hästar och hästredskap, då blir investeringen avgiftsfri. Men om jag med en 200 hektars gård ersätter en i detta jordbruk redan befintlig men utsliten traktor med en ny lämplig sådan och vissa redskap för exempelvis 30 000 kronor, så blir investeringen delvis avgiftsbelagd. Ur produktionsförbilligande synpunkt är säkerligen den senare traktorn med sina redskap minst lika önskvärd för den stora gården som den lilla traktorn för den lilla gården, ja, kanske t. o. m. mer önskvärd.

Herr Hagberg i Malmö har starkt un-

derstrukit att investeringsavgiften icke är ett generellt verkande medel, utan ett medel som drabbar slumpartat. Jag vill instämma i detta. Det exempel, som jag här anfört, torde ge ytterligare belägg för att investeringsavgiften ingalunda är generellt verkande. Avgiften är dessutom konstruerad så, att många gånger kommer ur samhällelig synpunkt önskvärda investeringar att bli avgiftsbelagda, medan mindre önskvärda investeringar kan gå fria. Investeringsavgiften är ett konstlat medel i kampen mot inflationen och den kommer att förorsaka stor ryckighet i utvecklingen. Vi kommer inte att få den lugna utveckling som finansministern säger sig eftersträva. Redan nu resonerar man ute i bygderna som så, att man får passa på och göra investeringar vartannat år, d. v. s. valåren, ty då plockar regeringen bort investeringsavgiften för att sedan åter införa den.

En detaljbestämmelse, som jag fäst mig vid och mot vilken jag redan år 1951 vände mig, är att avgiftsplikten till viss del är beroende av sättet för investeringens finansiering. Enligt lagförslagets 5 § skall avgift inte utgå, om bl. a. statligt bidrag eller lån erhållits för den gjorda investeringen. Inte heller utgår avgift, om statlig lånegaranti föreligger. Detta innebär i praktiken en direkt bestraffning av den som med egna sparade medel bestrider kostnaderna för en investering och en premiering av den som bestrider dessa kostnader med skattemedel eller med vad andra sparar, d. v. s. får statligt bidrag eller lån med statens hjälp. Härigenom får sparandet en törn i stället för en uppmuntran, men så sker mycket ofta i vårt land. Leder icke detta till att vi hos det uppväxande släktet skapar mentaliteten att sparandet icke är till någon nytta? Jag tror att så blir förhållandet, och jag har ofta fått det bekräftat genom det sätt, varpå ungdomar har uttalat sig.

Investeringsavgiften i och för sig

Investeringsavgift

kommer enligt min uppfattning inte att i någon större omfattning medföra ett sparande. Uppskjutes en investering som är avgiftsbelagd, kommer nog ofta motsvarande belopp att användas för inköp av någon annan konsumtionsvara som inte är avgiftsbelagd.

En annan detaljbestämmelse, som också visar att förslaget till investeringsavgift har yxats till utan att hänsyn tagits till alla dess praktiska följder, är bestämmelsen i 10 § rörande avdragsrätten för investering vid inkomsttaxering. Här heter det, att investeringsavgiften skall anses som en speciell skatt, vilken på en gång avdrages vid inkomsttaxeringen. Detta kan få till följd att avdragsrätten många gånger inte kan utnyttjas. Såsom statsrådet Norup säkerligen väl känner till, visar deklARATIONERNA för många jordbrukare inom de områden, där skörde-skador förefunnits, i år underskott. Dessa jordbrukare kan sålunda inte vid årets taxering utnyttja rätten till avdrag för de investeringar som de gjorde under det förra valfria året, år 1953. På samma sätt är det ofta med dem som startat nya företag, jordbruk eller rörelser av olika slag. Dessa personer har det största investeringsbehovet under det första året av verksamheten och då har de också i regel de lägsta inkomsterna — ofta har de inte större intäkter än som motsvarar deras ortsavdrag. Dessa jordbrukare och företagare med det sämsta resultatet av verksamheten och i regel också med den sämsta ekonomien drabbas sålunda dubbelt så hårt av investeringsavgiften som andra, vilka fullt ut kan utnyttja sin avdragsrätt. Är det meningen att det skall vara på detta sätt, eller vad säger utskottets representanter om denna sak?

Själv är jag av den uppfattningen att därest Kungl. Maj:ts proposition nr 36 inte avslås, bör man åtminstone rörande avdragsrätten för investering antaga det förslag, som föreligger i reser-

vation III. Detta innebär att om avdragsrätten för investeringsavgift, som jordbrukare och andra företagare erlagt, icke kan utnyttjas för det år avgiften är erlagd, skall ifrågavarande belopp få avdragas intill tre år efter det avgiften erlagts.

Såsom jag nyss sagt går de föreslagna åtgärderna ut över näringslivets eller man kanske bör säga produktionslivets investeringar, medan konsumtionen endast indirekt drabbas av den. Det är bara i ett avseende som även konsumtionen kan sägas bli direkt berörd av investeringsavgiften. Jag tänker på förslaget om en särskild investeringsavgift för motorfordon, d. v. s. bilaccisen. Denna fördyrar anskaffandet av bil eller motorcykel, oavsett om fordonet användes i förvärvsverksamhet eller inte. Jag har fullt klart för mig att nyanskaffningen av bilar slagit rekord under år 1954, men å andra sidan har det under 1954 förelegat ett sedan länge uppdämt behov av en sådan nyanskaffning. Så länge vi hade kvar den på hösten 1951 beslutade bilaccisen, var det många som drog sig för att skaffa sig den bil de gått och tänkt på. Oavsett om anledningen var någon känsla av lojalitet gentemot statsmakternas uttalade strävanden eller om man helt enkelt icke ville vara med om att betala en extra avgift för en ny bil, hade många människor både år 1952 och år 1953 skjutit upp bilanskaffningen till det avgiftsfria året 1954. Förekomsten av en bilaccis under de två förstnämnda åren har alltså en mycket stor del i den efterfrågesituation, som uppkom år 1954. Följaktligen kan inte heller vare sig finansministern eller riksdagen frita sig från det ansvar för denna stora efterfrågan, som påvilar dem. Jag kan inte tänka mig, att inte finansministern funnit detta vara resultatet av de åtgärder, som han själv föreslagit. Därför tycker jag nog, att herr Sköld inte har anledning att anklaga svenska folket för

Investeringsavgift

att det köpt för många bilar under år 1954. Över huvud taget menar jag, att det ligger för mycket av förmyndarmentalitet i förslaget om bilaccis. Jag skall emellertid på den punkten nöja mig med att understryka vad herr Hagberg i Malmö har sagt.

Då jag framhöll, att bilen eller motorcykeln ibland kunde betraktas som en konsumtionsvara, innebar detta inte, att jag för min del ville rikta något som helst klander mot den som skaffade en bil för att få rekreation och omväxling. Även om bilköparen bara tänkte på sin egen bekvämlighet, är hans syfte fullt legitimt. Det är just detta, som ligger i den höjda levnadsstandard, att människorna får större möjligheter att tillfredsställa även sådana behov, som inte tillhör de allra mest elementära. Särskilt i ett land som Sverige med de synnerligen stora avstånden och de långa vägarna är det mer eller mindre nödvändigt att ha tillgång till automobil såväl för egna resor som för transport av gods. Det är väl i och för sig inte min sak att tala om Norrland, men ingen kan, vare sig han är norrlänning eller som jag tillhör den sydligaste landsändans befolkning, bortse från de svåra kommunikationsproblem, som föreligger i Norrland. Särskilt i de nordligaste länen är bebyggelsen mycket gles och avstånden till tätorter oerhört stora. Jag behöver bara nämna den situationen, att någon ute i obygderna behöver söka läkare eller tandläkare eller behöver uppsöka bank eller ha tillgång till en specialaffär med litet rikhaltigare sortiment, för att alla skall förstå de speciella svårigheter, som här föreligger. En bil, som används för sådana ändamål, ingår i allmänhet inte i någon förvärvsverksamhet, men jag tror ändå, att det inte finns någon i denna kammaren som vill påstå att bilen i dessa fall utgör en lyxartikel.

Då vi talar om bilaccisen får vi inte glömma bort, att den faktiskt drabbar

hårdare än investeringsavgifter i övrigt. I fråga om personbilarna och de kombinerade vagnar, som kan användas även för viss godstransport, finns det nämligen inte något avgiftsfritt bottenbelopp. Konstruktionen är visserligen här en annan än då det gäller den vanliga investeringsavgiften, om jag får uttrycka mig så, men detta hindrar inte, att man kunnat undanta ett visst bottenbelopp från accis. Man hade till exempel kunnat lägga bilaccisen endast på den del av en bils tjänstevikt, som överstiger ett visst antal kilogram. Särskilt för de mindre bilarna skulle detta ha haft sin stora betydelse.

De kostnadsfördrande verkningarna av bilaccisen får till största delen bäras av landsbygdens folk. Det är de människor, som bor på landet, som har störst behov av en bil. De använder den mest och kör de längsta sträckorna. Eventuella taxehöjningar och de ökade kostnaderna för egna bilar drabbar därför landsbygdsbefolkningen hårdast. Det är också många landsbygdsbor, jordbrukare, tjänstemän, arbetare, etc., som nu ser sina möjligheter att skaffa bil under innevarande år bli ominstetgjorda. Besvikelse över detta blir säkerligen en och annan gång en av anledningarna till en bortflyttning från landsbygden till staden. Där har vi fått ett bevis på hur bland annat bondeförbundet i verkligheten handlar, när det gäller att arbeta för trivseln på landsbygden.

Ja, herr talman, bilaccisen kunde bli föremål för en mycket lång utläggning från min sida vad den avser både nya och begagnade fordon, men andra talare har redan tagit upp problemet, och jag är övertygad om att även flera kommer att göra det. Jag ber därför att i anslutning till vad jag anfört få instämma i de yrkanden, som framställts av herrar Kristensson i Osby och Hagberg i Malmö. Skulle deras yrkanden om avslag på Kungl. Maj:ts proposition nummer 36 icke bifallas

Investeringsavgift

av kammaren, kommer yrkanden sedermera att framställas, som bland annat innebär, att förvärvskällan jordbruk skall undantas från investeringsavgift.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NORUP**:

Herr talman! Den siste ärade talaren har ju i mycket hög grad uppehållit sig vid frågan huru investeringsavgiften kommer att inverka på jordbruket. Jag blev ganska förvånad, när jag hörde herr Nilsson i Svalöv. Jag hade inte tänkt, att han skulle göra sig skyldig till sådana överdrifter vid försvaret av sin ställning. Det är mig därför angeläget att klargöra hur man från jordbrukets sida egentligen har anledning att betrakta de avgifter som föreslås.

Det allmänna ekonomiska läget skall jag icke säga många ord om. Jag vill dock konstatera att prognosen, som gällde för sista delen av 1954 och framöver 1955, gjorde det ganska klart för de flesta medborgare i detta land att vi stod inför en inflationsfara. Herr Kristensson i Osby, som representant för folkpartiet, svävade på målet när det gällde den saken. Det är inte ovanligt att folkpartiet svävar på målet. Det kan ju hända att det inte blir någon större inflation, och då har folkpartiet sett rätt, men det kan också hända att det blir en inflation, och då har folkpartiet ändå spått rätt. Följaktligen går folkpartiet en balansgång, så att man efteråt skall kunna säga att det som har inträffat var ungefär vad som folkpartiet hade sagt.

De övriga partierna har väl varit av den meningen att läget är så pass allvarligt, att något måste göras. Det är sedan vad vi skall göra som vi har olika meningar om. Herr Kristensson började sitt anförande med att säga, att regeringen föreslagit hårdare åtgärder än nöden krävde. Jag får säga att om de åtgärder som här föreslagits kan hej-

da inflationen har Sveriges folk ändå kommit ganska billigt undan. Regeringen har valt att föreslå kreditbegränsning och avgifter på olika förnödenheter och bilar. Vad vill man då egentligen med dessa åtgärder? Man vill ju bekämpa inflation. Är nu inflationen en fara inte bara för vårt näringsliv och för producenterna utan också i mycket hög grad för konsumenterna, bör vi nog inte ta för lätt på den faran. Oppositionen har ofta anklagat regeringspartierna för att de inte vidtagit några åtgärder mot inflationen. När nu regeringen vidtar åtgärder, är man redan färdig att kritisera detta.

Om jag skall gå in på hur man från jordbrukets sida har anledning att betrakta den ekonomiska utvecklingen, vill jag först framhålla att det enligt min mening är få samhällsgrupper i vårt land som har större anledning att vilja bevara ett fast penningvärde än jordbrukarna. Jordbrukets investeringar görs i regel på ganska lång sikt. En jordbrukare kan väl i viss utsträckning planera sin produktion för året, men de hjälpmedel som jordbruket har måste anskaffas med planering för längre tid, och produktionsinriktningen måste också uppläggas på ganska lång sikt. Följaktligen har vi från bondeförbundets sida varit av den meningen, att en väsentlig uppgift för vår medverkan i regeringsansvaret är att försöka bidra till stabilisering av penningvärdet. Jag tror inte någon som yttrar sig under ansvar kan ta det ifrån oss, att vi under den tid vi varit i regeringsställning i någon mån har kunnat hjälpa till att stabilisera penningvärdet.

Vad beträffar frågan vilka medel som skall tillgripas mot inflationen, vill nu oppositionen inte gå med på de förslag som regeringen kommer med, utan säger att andra ting verkar snabbare och bättre. Man talar i det sammanhanget om den rörliga räntan. Vad blir då resultatet av de olika förslagen? Det är angeläget att klarlägga detta inför Sve-

Investeringsavgift

riges jordbrukare. Jag önskar att min framställning skulle kunna gå till de många, ty vi har tyvärr inte en press som är stor nog att möta alla de demagogiska utläggningar som i dag görs i våväl höger- som folkpartipresen. Regeringens förslag till investeringsavgift för rörelse och jordbruk beräknas medföra att mellan 75 och 100 miljoner kronor inbetalas i investeringsavgift, om företagen inte är mera återhållsamma i sina investeringar än eljest. Men nu vidtas ju dessa åtgärder för att företagen skall tänka sig för och överväga om de inte kan skjuta på dessa investeringar ett år till. Jag tror inte, herr Nilsson i Svalöv, att man behöver mörkmåla läget så som herr Nilsson har gjort, om det är så att jordbrukarna och andra företagare genom att skjuta på en investering ett år kan hjälpa till att i någon mån motarbeta den inflation som då och då har visat sig. Jag tror att vi politiker — även riksdagsmännen — inte bara har intresse av att behandla det som är populärt inför våra eventuella valmän. Vi är väl dock ansvariga för vad som händer och sker.

Man har beräknat att investeringsavgiften på bilar skulle gå på något över 100 miljoner kronor. Om vi ser på jordbrukets investeringar så tror jag man räknar ganska högt om man uppskattar summan till ungefär 15 procent av de 75—100 miljonerna. Detta skulle motsvara en investeringsavgift för jordbruket på mellan 11 och 15 miljoner kronor. Till detta kommer de eventuella investeringsavgifter som jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse får betala. Detta kommer icke att betyda, som herr Nilsson i Svalöv sade, åtskilliga miljoner. De pengar som är anslagna till jordbrukets byggnadskvot är begränsade. Med den byggnadsreglering vi har kan väl ändå inte en investeringsavgift för de ekonomiska föreningarna — om dessa får utnyttja hela sin byggnadskvot — uppgå till mer än två eller kanske

högst tre miljoner kronor. Vi kan då säga, att jordbruket här kan komma att få betala mellan 15 och 20 miljoner kronor — det är dock mycket högt räknat.

Om man då skulle gå den väg som oppositionen föreslår och höja räntan — man har sagt att det är det medel som är det allra smidigaste och som kommer att påverka investeringarna allra snabbast — vad kommer det att kosta jordbruket? Skulle vi höja räntan med en procent skulle detta betyda 35 å 40 miljoner kronor i räntekostnader per år för jordbruket enligt kalkylsakkunniga inom jordbruksnämnden — om vi nu skall använda deras metodik vid denna ränteberekening. Då är det väl ändå ganska klart att det förslag som regeringen kommit med inte på långt när pressar jordbruket så mycket som oppositionens förslag. Följaktligen behöver man inte mörkmåla så mycket som herr Nilsson i Svalöv gjorde.

Man har även från regeringens sida föreslagit att jordbruk och rörelse inte skulle behöva betala någon investeringsavgift för ett visst grundbelopp. Denna gräns har man senare höjt i utskottet. Regeringen har föreslagit 15 000 kronor för jordbruk och för rörelse. För jordbruket skulle dessutom komma en procent på jordbruksvärdet. Nu har man i utskottet höjt de 15 000 kronorna till 20 000. Det är klart att detta förslag kommer att medföra en fördel för jordbruket när det gäller investeringsavgiften i jämförelse med regeringens förslag.

Herr Hjalmarson sade att man från högerhåll var mycket angelägen om att man inom jordbruket skall kunna få till stånd den rationalisering och effektivisering som statsmakterna har påbjudit. Jag skulle tro att varken jordbrukets rationalisering eller effektiviseringen av jordbruksdriften kommer att lida någon skada till följd av den föreslagna avgiften. Jag skall senare kom-

Investeringsavgift

ma med några siffror, som måhända klarlägger hur det ligger till.

Vi har inom regeringen ansett det vara berättigat att rörelse och jordbruk blir befriade från avgift för investering till ett visst belopp. I det fallet har man satt likhetstecken mellan jordbruk och rörelse. För min del anser jag att det är angeläget att man inte undantar jordbruket, ty i den mån jordbruket får likställighet med andra grupper i fråga om inkomster har man enligt min mening inte rätt att begära att jordbruket skall ställas i särklass.

Nu är det mycket riktigt som här sagts att man har en jordbruksreglering som givit jordbruket vissa möjligheter, men om det skall komma upp till den inkomst, som man har räknat med, måste en del rationaliseringar vidtas. Dessa har ju också regeringen i sitt förslag skapat utrymme för. Detta får vi tänka på när man talar om hur många jordbrukare det är i vårt land som kommer att bli så förfärligt lidande på denna investeringsavgift. Jag använder mig av de siffror som anförts i högermotionen och förmodar att de är tillförlitliga. Därav framgår att investeringarna för gårdar mellan 5 och 50 ha inte är större än att de mycket väl ryms inom den avgiftsfria delen av investeringskostnaden. Antalet jordbruk av denna storlek uppgår till cirka 178 000. Jordbruket mellan 50 och 100 ha är 5 420, och för dem skulle enligt högermotionen investeringsbeloppet genomsnittligt utgöra cirka 12 000 kronor per år, och även dessa investeringar skulle alltså rymmas inom den avgiftsfria delen. Sedan har vi en del stora jordbrukare, och de är så många som 2 325. Av dem kan inte mer än låt oss säga 10 procent, d. v. s. ungefär 230, anse sig absolut behöva företaga investeringar i år. Jag tycker det är en onödigt mörkmålning när man talar om vilka oerhörda svårigheter det föreliggande förslaget skulle medföra för dessa stora jordbrukare. Jag vet nog

att det på en gård kan inträffa att en traktor blir utsliten och nödvändigt måste bytas, men det kan inte vara i så förfärligt många fall man inte kan jämka och genom reparation klara sig ett år till. Jag bestrider inte att det kan vara ekonomiskt att på ett tidigt stadium byta traktor, men nog sker väl många traktorbyten inte på grund av nödvändighet utan därför att man på ett stort jordbruk, där läget beträffande traktorer är mycket ansträngt, inte vågar ha en gammal traktor, som kanske kan behöva bli föremål för reparation, utan företar ett byte i ganska god tid. Ingen skall emellertid få mig att tro annat än att det i många av dessa fall, där det skulle kunna vara aktuellt med ett byte, är möjligt att skjuta på den saken ett år till.

För dessa 2 325 jordbrukare med gårdar över 100 ha växlar enligt högermotionen de årliga investeringarna mellan 15 000 och 37 000 kronor. Då 20 000 kronor är avgiftsfria, skulle det i denna grupp kanske vara några som, om de absolut inte kan vänta, för investeringar på 17 000 kronor får betala en avgift av 1 700 kronor. Av egen erfarenhet vågar jag emellertid säga att den som har en egendom på över 200 ha inte bringas på knä av en avgift på 1 700 kronor i det läge jordbruket nu befinner sig, och en sådan jordbrukare behöver inte heller anse sig vara så förfärligt trängd. Om den löneaktion, som gör sig gällande på olika områden, skulle slå igenom på produktionen, tror jag detta för ett sådant jordbruk ganska snart skulle kunna medföra en ökad kostnad av 1 700 kronor. De åtgärder vi här vidtar kan kanske stoppa en sådan löneaktion.

Vi har sedan en grupp som helt och hållet glömts bort. Det är de 200 000 jordbrukarna med gårdar under 5 ha. De går under alla omständigheter fria, om man följer regeringens förslag om investeringsavgiften. Men hur går det med dem om man skulle gå oppositio-

Investeringsavgift

nens väg och höja räntan? Nej, herrar i oppositionen, ni har glömt bort småbrukarna, men var säkra på att om man går er väg och höjer räntan, kommer bankerna att påminna även dessa småbrukare om att de har lån som förfallit och att räntan nu stigit. Bankerna glömmer inte bort småbrukarna, men i ert resonemang har man fullkomligt dragit ett streck över dem. Jag skall senare återkomma till folkpartiet och småbrukarna; det är i detta fall ganska intressant.

Härefter skall jag uppehålla mig litet vid den reservation som fogats till utskottets betänkande. Bakom denna reservation står högern och folkpartiet, och i densamma begärs att jordbruket skall helt befrias från investeringsavgiften. Jag måste säga att jag blev mycket förvånad både när detta förslag kom fram i motionen och då vissa utskottsledamöter reserverade sig till förmån för förslaget. Kan det verkligen vara allvarligt menat? Som jordbrukare kan jag inte förstå att jordbrukarna, om vi för en jordbrukspolitik som ger möjligheter för jordbrukarna att bli likställda med andra samhällsklasser i fråga om inkomsterna, skall befrias från en avgift som hela samhällsgemenskapen — kanske inte hela, oppositionen vill ju inte vara med om det, men i varje fall en stor del — anser vara nödvändig. Vi har haft en jordbruksprisutredning som lagt fram förslag rörande den kommande jordbrukspolitiken och därvid konstaterat, att man beträffande jordbruk mellan 10 och 20 ha nått fram till den målsättning man uppställde år 1947. Jag skall inte fördjupa mig i detta, man kanske kan ha olika meningar om denna sak, men om det kommit därefter också för dem som har gårdar över 20 ha, skall man enligt min mening inte tillämpa några undantagsbestämmelser för dem. De 200 000 jordbrukare som har mindre än 5 ha och således också mindre än 10 ha har ingalunda fått vad

som var målsättningen år 1947. Egentligen hade man ingen direkt målsättning för dem då, utan den kom till i ett senare tillägg, där man genom olika bidrag från statsmakterna har försökt att ge dem en någorlunda skälig inkomst men där enligt min mening dessa möjligheter har varit alldeles för små.

Om man nu tänker sig att gå den väg som oppositionen föreslår — räntehöjningens väg — skulle jag vilja ställa en fråga till högerpartiet: Skulle högern i ett sådant fall ha kommit fram med förslag om att jordbruket skulle befrias ifrån en höjd ränta? Det hade väl ändå varit konsekvent om man skulle göra detta. Det skulle vara rätt intressant att höra vad det ges för svar på den frågan.

Nej, jag ser det nog så, att detta förslag om befrielse för jordbruket är ett ganska fult trick. Ty jag kan inte tänka annat än att jordbrukarna, när de får höra och se vad det här förslaget egentligen innebär, inte har någon anledning att säga sig att jordbruket i regeringens förslag har blivit särskilt styvmoderligt behandlat.

Jag kan inte tänka mig att, om man skulle gå den väg som reservanterna här föreslår, detta skulle ge förbättrade möjligheter när vi nu om några månader går att skapa underlag för den framtida jordbrukspolitiken. Detta ställningstagande kommer inte att beröra enbart jordbrukare, utan det berör även andra samhällsgrupper, och det är ingalunda jordbrukarna ensamma som kommer att ta ställning i den frågan.

Högern har reserverat sig, och folkpartiet instämmer med högern. Folkpartiet har alltså begärt befrielse från investeringsavgiften för jordbruket. Det rimmar inte riktigt väl med det resonemang som folkpartiet har fört här under flera år, att jordbruket, och i synnerhet det större jordbruket, har fått alldeles för mycket i jordbruksregleringen. Hur är det enligt de siffror som finns i högermotionen? Om man

Investeringsavgift

tar de 200 000 småbrukarna med så är det inte mindre än 370 000 jordbrukares investeringsbekymmer som täcks genom det förslag som utskottet nu har tillstyrkt. Det är storbönderna som är kvar. Det är dessa vilkas ärenden folkpartiet alltid har beskyllt mig för att gå. Och tänk, att nu går folkpartiet och föreslår att dessa storbönder skall befrias ifrån investeringsavgift! Man frågar sig hur mycket ärlighet det egentligen är när det ifrån det hållet talas om skydd för småbruket. Nej, det är nog upplagt så, att folkpartiet skyddar dem som man tror att man skall kunna ha mest hjälp av när det är valtider.

Jag är inte säker på att småbrukarna kommer att bli så väldigt tacksamma för denna reservation, och jag skulle tro att grundmeningen inom folkpartiet inte är att hjälpa vare sig den ene eller den andre inom jordbruket, utan det gäller att försöka att vid varje tillfälle komma åt koalitionen, och om man bara kan det, ja, då offerar folkpartiet gärna småbruket.

Det skall vara rätt intressant att se den reaktion som med anledning av folkpartiets reservation kan komma ifrån konsumenterna, och det skall vara rätt intressant att se Dagens Nyheters reaktion. Dagens Nyheter har ju tagit mig i örat litet grand då och då och sagt att jag endast går in för att skaffa förmåner åt storjordbruket. Nej, det verkar något bluffartat, och jag tror att det är anledning inte minst för småjordbruket att ha ögonen öppna och se vad som nu händer och sker.

Man har också ibland sagt: Vad är anledningen till att bondeförbundet över huvud taget kan gå med på sådant här? Jo, det är medlöperi, säger man, bondeförbundsstatsråden är medlöpare till socialdemokraterna i regeringen! Jag får ju säga, att både i denna fråga och i andra frågor försöker jag att bilda mig den åsikt som jag anser är riktig, och vad jag då kommer fram

till försöker jag genomföra i så stor utsträckning som möjligt. När det gäller den här frågan är det min fulla övertygelse att det förslag som här föreligger är det för jordbruket lindrigaste som man kan tänka sig, och jag menar att det även för hela vårt samhälle, är det bästa om vi kan bidra till att stoppa inflationen på detta sätt, som väl ändå må vara ett ganska billigt sätt.

Jag har härmed, herr talman, försökt redogöra för den inställning som bondeförbundet har tagit till frågan om att genomföra åtgärder i syfte att bekämpa inflationen. De åtgärder som måste vidtas är inte enbart populära, nu lika litet som 1951 och 1952, men i jämförelse med andra länder skulle jag dock tro att vårt land är lyckligt lottat även om dessa åtgärder vidtas.

Man har sökt göra gällande, att bondeförbundet genom att bidra till införande av bilaccis skulle ha visat, att partiet inte har något intresse för bilarna och landsbygden utan är bilfientligt. Det är ingalunda så, och jag tycker nog att man överdriver betydligt när man för det resonemanget. Här är det fråga om att under ett år försöka åstadkomma någon dämpning, och kan det inte vara värt en del åtgärder som inte enbart är populära? Vi har ändå så mycket i vårt land som vi har anledning att känna oss både tillfredsställda och belåtna med. Det är väl få länder i världen som har möjlighet att uppvisa bättre förhållanden för sina medborgare än vad vårt land kan göra. Men vi har det kanske så bra att vi börjar bli bortskämda, och när man då försöker dra åt svängremmen litet, uppstår den situation som vi befinner oss i i dag.

Jag vill som avslutning säga, herr talman, att jag för min del tror, att denna fråga borde kunna lösas betydligt mer i samförståndets tecken och att man inte borde ha försökt svartmåla så mycket.

Investeringsavgift

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Norups anförande gick till stor del ut på att försöka få oss att tro, att investeringsavgiften har mycket liten betydelse för jordbruket: det skulle inte drabba jordbruket i någon högre grad, och kostnadsfördyringen skulle därför också bli obetydlig. Men om nu detta är statsrådet Norups verkliga uppfattning, varför vill då inte bondeförbundet gå med på att helt slopa avgiften? Herr Norup gav en förklaring till detta liksom herr Hedlund har gjort tidigare i dag. Båda har sagt att man önskar likställighet och därför skall inte jordbruket undantas. Men sker inte detta då och då, herr Norup? Hur många gånger har vi inte här i kammaren diskuterat restitution av bensinskatt till jordbruket. Bondeförbundet anser därvidlag att jordbruket skall inta en särställning och ej beskattas för den bensin som användes inom jordbruksdriften. Högern har instämt i detta med samma motivering som vi nu anför, nämligen att vi behöver så billiga jordbruksprodukter som möjligt och jordbruksproduktionen skall ej fördyras genom skatter. Här har vi ett parallellfall.

Huruvida sedan verkningarna av investeringsavgiften blir så stora som jag har sagt eller så små som statsrådet Norup har sagt tror jag att framtiden får utvisa. Vi behöver nog inte vänta så länge på beräkningar rörande den saken. Redan någon gång i vår, då vi skall diskutera prissättningen på jordbrukets produkter, kommer den frågan nog att på nytt tas upp till behandling. Då tror jag att det blir klarlagt om jag eller herr Norup har rätt i denna fråga.

Sedan vill jag fråga herr statsrådet Norup, om han har observerat att investeringsavgiften inom vissa områden drabbar jordbruket hårdare än andra näringar. Så är det exempelvis med jordbrukets ekonomibyggnader. Inom

förvärvskällan rörelse är det som regel så, att man redan under 1954 har fått byggnadstillstånd för de byggnader som skall uppföras under 1955, och då slipper man helt från investeringsavgiften. Men hur är det med jordbruket i detta fall? Jo, de byggnationer inom jordbruket som redan nu är i gång och skall slutföras under året blir avgiftsbelagda.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Beträffande vad herr Nilsson i Svalöv nu sist yttrade vill jag säga, att man väl i de flesta fall kan skjuta på byggnationen till 1956. Om det har inträffat en eldsvåda eller annan olycka, finns ju möjligheter att bli befriad från investeringsavgift, så i det fallet kan jag inte tänka mig att förslaget skall ha någon större inverkan.

Jag har också svårt att tro att investeringsavgiften skall kunna fördyra livsmedlen så mycket på några få månader tills vi här skall diskutera prisbildningen inom jordbruket.

Denna avgift tillkommer ju för att investeringarna skall minska. Om man håller på att investera som om ingenting hänt och bara betalar pengarna, blir det givetvis en omkostnad, men den ansvarskännande kan hjälpa till att hålla tillbaka inflationen genom att i någon mån vänta med investeringar.

Herr Nilsson i Svalöv glömde att svara på den allra viktigaste frågan, nämligen hur det går med jordbruket om vi följer högerns linje och höjer räntan.

Herr Nilsson i Svalöv säger, att vi inom bondeförbundet är ensidiga därför att vi inte vill ha någon undantagsställning för jordbruket, och han pekar på att bensin som används för jordbrukets traktorer är befriad från skatt. Ja, herr Nilsson, det är så rätt, men det beror inte på att vi vill ha en särställning för jordbruket utan på att dessa traktorer huvudsakligen inte går på vä-

Investeringsavgift

garna, och bensinskatten är ju tillkommen för att man skall kunna betala vägunderhållet.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Norup sade att man mycket väl kan skjuta på en byggnad till kommande år. Det kan man göra om den inte är planerad, men är den planerad och därtill påbörjad är det mycket svårt att låta den stå där exempelvis utan tak eller golv. Vi har många silos och torkanläggningar inom jordbruket, som påbörjats under 1954 och som nu skall färdigställas under 1955. Dessa kommer att bli belagda med investeringsavgift så som investeringsavgiften nu är utformad. Jag tror inte att herr Norup kan få dessa jordbrukare till att låta byggnaderna stå kvar halvfärdiga. Jag vill nämna ännu ett exempel. Vi har i bevillningsutskottet haft en skrivelse från Sveriges lantbruksförbund och Kooperativa förbundet, där man talar om hur nödvändigt det är för jordbrukets vidkommande att Köpings salpeterfabrik blir iordningställd under allra närmaste tiden.

Beträffande befrielse från bensinskatt sade herr Norup att det gällde den bensin som inte användes för vägtransporter. Men vi har precis samma problem med truckar och dylikt inom industriområden. Dessa vill näringslivets utövare ha fria, men där har det icke blivit likställighet mellan jordbruket och andra näringar.

Sedan kom herr Norup in på högern och räntan. Jag hinner inte på mina tre minuter ta upp detta problem. Jag är övertygad om att det kommer att ske vid ett senare anförande här i dag från högerhåll. Jag vill bara nämna, att det inte är som herr Hedlund sade här i dag: »Hur skall det bli om vi vaknar i morgon och räntan har höjts med en procent? Det skulle slå igenom på alla

lån.» Nej, ingalunda. En mycket stor del av jordbrukets lån är s. k. bundna lån i hypoteksföreningar och dylikt. Där skulle en räntestegring inte slå igenom. Det är ju detta som herr Norup mycket riktigt har vetskap om, ty han nämnde att kalkylsakkunniga hade sagt så och så, och den siffran är alldeles riktig, det medger jag men man har då räknat med oförändrade fastighetsvärden etc. medan vi från högerhåll räknar med att rörlig ränta skulle göra folk mera försiktiga och bl. a. sänka fastighetsvärdena, varvid ränteutgifterna blir mindre. När herr Hedlund i dag sade att en räntehöjning skulle slå igenom på en gång över hela fältet, då anser jag att statsrådet var inne på alldeles fel väg.

Herr SVENSSON i Ljungkile (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte ge mig in på frågan om räntan och jordbruket; den saken blir nog belyst i fortsättningen i dag. Om det är fråga om att behandla alla näringar lika så vill jag säga att det är just vad vi vill göra, ty vi vill inte ha någon investeringskatt alls. Men om det skulle vara så, att detta vårt yrkande avslås, tror vi det är riktigt att ta med de uppmjukningar som möjligtvis är rimliga att genomföra.

Jag förmodar att det är riktigt vad som har stått i tidningarna om bondeförbundets piruetter i bevillningsutskottet, och i så fall tror jag inte jordbruksministern har någon större anledning att ta upp debatt om konsekvens och reda i ståndpunkterna.

Men jag skulle särskilt vilja säga, att det finns väl ingen, herr statsråd, som under de tre sista åren har försummat så många tillfällen att lägga till rätta för de medelstora och mindre jordbruket som jordbruksminister Norup. Och nu kommer han och tror att han skall rätta till den saken med en ettårig investeringsavgift. Jag ber att få gratulera.

Investeringsavgift

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NORUP**:

Herr talman! Nej, jag kan försäkra herr Svensson i Ljungskile, att det tänker jag inte alls göra på endast ett år. Jag tänker fortsätta även under år som kommer, om jag har något med detta att göra. Men det är inte meningen att man enbart skall rätta till förhållandena mellan stora och små jordbrukare. Det är inte enbart de större och medelstora jordbrukens skyldighet att hjälpa de många små jordbruket, utan där vill vi att hela samhället skall hjälpa till. Där har kanske herr Svensson och jag en litet olika mening. Herr Svensson anser att det skall utjämnas jordbrukarna emellan. Herr Svensson har ju sitt största underlag hos konsumenterna.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **HEDLUND**:

Herr talman! Det är tråkigt att man skall behöva uppta kammarens tid med att bemöta kommentarer till vad man inte har sagt men påstås ha sagt. Jag har endast sagt att om räntan skulle stiga — jag sade inte en utan två procent, men det kan vara likgiltigt — i morgon bitti, kommer det att drabba alla som inte har bundna lån. Jag rekommenderar herr Nilsson i Svalöv att läsa protokollet.

Herr **SVENSSON** i Ljungskile (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om jag har största underlaget hemma i Bohuslän hos konsumenter eller producenter har jag verkligen inte räknat ut. Däremot har jag mycket större underlag än bondeförbundet, det kan jag försäkra herr Norup, om man får tro röstsiffrorna från Bohuslän.

Att över huvud taget dra in i detta sammanhang diskussionen om stora och små jordbruk är löjligt. Det visar bristen på argument från bondeförbundets sida.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NORUP**:

Herr talman! Det tycker jag inte är större brist än att herr Svensson i Ljungskile lägger sig i debatten mellan herr Nilsson i Svalöv och mig.

Herr **LUNDBERG** (s):

Herr talman! När jag suttit här i dag och åhört diskussionen och tagit del av ledarskribenters och andras uttjuttelser både i utskottet och annorstädes, har jag gjort mig den hädiska frågan: Hur skulle det ha varit, därest finansministern den 16 januari hade stigit upp och talat om, att bilaccis och investeringsavgift är farliga för den svenska industrien och det svenska näringslivet? När man gör en sådan fråga inser man lätt propagandans vidunderliga makt, och människans anpassningsbarhet förefaller nästan obegränsad. Det politiska steget mellan två motsatta åskådningar är mycket kort tack vare propagandans modernisering. Man påminde sig även, när herr Sundström talade, just orden: Han kysste och slog ihjäl med samma varma själ.

När jag gör dessa konstateranden vill jag bara säga ifrån, att jag i min motion uttryckligen betonat att regeringen har både rätt och skyldighet att ingripa för att styra det ekonomiska livet och skydda penningvärdet, men att det är olika meningar om åtgärdernas lämplighet.

Herr Olsson i Gävle talade om att debatten var förvirrad och att olika personer sökte skydda de områden, som han eller hon var intresserad av. Jag tror det var en förenkling av frågan. Här gäller det en viktig fråga, där man skall försöka komma till rätta med vad man anser vara en begynnande inflation i vårt land.

Att jag i fråga om investeringsavgiften har en mot finansministern och utskottet avvikande mening är ganska naturligt och en logisk följd av mina yrkanden, när vi diskuterade investe-

Investeringsavgift

ringsavgiften förra gången och när vi diskuterade spritskatten. Till herr Sköld skulle jag vilja säga, att jag icke följt hans råd och tömt några liter i slasktratten — jag vill icke betala skatt på det sättet. Men jag är medveten om att både herr Sköld och jag, såväl nu som förra gången, skyddar oss mot att träffas av de åtgärder som han föreslagit.

Jag har sagt ifrån — och jag vidhåller den uppfattningen — att punktskatter i denna form är skadliga och en fara för svensk industri och handel och för den fulla sysselsättningen. Jag får ärligt säga, att jag hoppades efter spritskatten, att finansministern skulle se mera nyktert på dessa frågor och att han hade lärt sig att punktåtgärder för att styra en konjunktur är olämpliga, i varje fall om de upprepas.

Herr Norup sade alldeles nyss: Om vi kan stoppa inflationen! Ja, det där »om» är ju alltid med i detta sammanhang. Varför har jag protesterat emot dessa åtgärder? Jo, därför att om man skall styra en konjunktur i inflationistisk eller deflationistisk riktning, så måste åtgärder vidtagas som träffar samtliga grupper i det landet och inte bara ett fåtal.

Jag har också sagt ifrån, att jag anser att räntan — och man tänker då främst på en hög ränta — i dagens samhälle, där stat och kommun så väsentligt gått in på lånemarknaden och ingripit i samhällets ekonomi, är omöjlig att nyttja som ett styrande medel, ty varje åtgärd för att höja räntan träffar ytterst samhället självt. Jag trodde att åtminstone våra nationalekonomer hade uppmärksammat Brismans utredning, som något bankföretag för några år sedan uppdrog åt denne att göra. I denna säger han mycket tydligt ifrån, vilket även andra både i Amerika och på andra håll kommit underfund med, att räntan som styrande medel inte är möjlig sedan samhällsinflytandet nått en viss punkt. Men finansministern har

också givit uttryck åt den uppfattningen att han inte accepterar högräntan. Samtidigt som han gör detta föreslår han emellertid en investeringsavgift och bilaccis. Jag måste säga att det förefaller mig som om finansministern försöker införa en högränta eller en ränteförändring på samma finurliga sätt som sagan förtäljer om kejsarens nya kläder. Jag kan inte tänka mig någon annan tolkning av denna förändring än att finansministern har resignerat inför uppgiften att finna andra medel att styra vårt ekonomiska liv och att han såväl som de flesta stannat i national-ekonomiens trosrör, som ju bygger på ett gammalt samhälle, helt olika det nuvarande. Jag tycker därför att vi borde mer än för närvarande är fallet lära oss inse, att det ekonomiska livet inte har stått stilla, utan att vi får tillgripa andra åtgärder, om vi skall kunna styra konjunkturerna.

Emellertid har jag både i min motion och i remissdebatten understrukt att jag anser, att det finns ett sammanhang mellan den fulla sysselsättningen och ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv. Det är två ting som inte kan åtskiljas. Om vi i dagens situation vidtar åtgärder som kan förorsaka allvarliga störningar och skador på det svenska näringslivet, så skall ingen tro att det är möjligt för oss att upprätthålla den fulla sysselsättningen. Därför tycker jag att vi borde kunna acceptera, att industrialismen och tekniken har skapat ett nytt samhälle, där vi måste försöka både i vårt teoretiska och i vårt praktiska handlande vidtaga de förändringar som läget kräver.

När jag har åhört debatten här och tagit del av tidningsresonemangen, har jag erinrat mig några ord av Georg Brandes på 1890-talet. Han läste Thorilds sentens över ingången till aulan i Uppsala universitet, vilken som ni kanske vet lyder: »Att tänka fritt är stort, att tänka rätt är större.» Han studsade inför det där mycket högtid-

Investeringsavgift

liga uttalandet och vände sig till den unge studenteciceronen och frågade: »Hur tolkar den svenske Danteöversättaren orden ovanför helvetets port», och han fick till svar: »I som här inträden, låten hoppet fara.» När Brandes hörde det, gjorde han en föraktfull gest med tummen åt den Thorildska inskriptionen och tillade: »Det var skada att han inte observerat den där tolkningen.»

Jag må säga, att när det gäller ekonomiska ting, speciellt skatter, synes riksdagen ha accepterat Danteinskriftionen. Man har resignerat i stället för att realistiskt pröva olika medel för att komma till rätta med det nya ekonomiska samhälle, som vi står inför. Vi skall också komma ihåg, att om riksdagen själv inte vill realistiskt pröva våra ekonomiska resurser och se till att på grundval av våra ekonomiska möjligheter skapa ett underlag för vårt kulturella och sociala liv, så är det också omöjligt att över huvud taget göra något. Den diskussion som här i dag har förts utgör en beklämmande bild. Man har mera velat syssla med detaljproblem, och man har en övertro på att detaljåtgärder skulle kunna styra eller förändra väsentliga värden i vårt näringsliv.

Här har också påtalats ett intermezzo i bevillningsutskottet, där det en natt skapades en sinnesändring, och det har skadeglatt nyttjats som något sensationellt. Jag vill emellertid samtidigt påpeka, att högern och folkpartiet ju har kastat ut det fläskben, som man tyvärr nappade på. Men bara det att i en allvarlig ekonomisk diskussion kasta ut detta om undantag för jordbruket visar, att partipolitisk taktik, ekonomiskt lättsinne och tanklöshet har varit mera avgörande för folkpartiet och högern än andra åtgärder. Jag måste beklaga att man förfar på det sättet.

Jag vill också beklaga en annan händelse i dag, som vi kanske i morse fick

ta del av. Det är tillkomsten av det s. k. motorpartiet, där t. o. m. bilhandlarna släppts med i styrelsen. Vi bilister måste ju öppet deklarerera, att om bilhandlarna skall sitta med i motorpartiets styrelse, så borde väl finansminister Sköld minst vara president och hedersledamot i det nya partiet. Ty herr Sköld har aldrig skinnat motorfolket så mycket som bilhandlarna gjorde innan priskontroll etc. grep in. Jag hoppas därför att motorpartiet skall städa rent med skräphögarna fortast möjligt. Sedan borde ett sunt uppvaknande komma. Dagens demonstration har skadat bilägarna i det här landet oerhört mycket, och det är otillständigt, att ansvarslost folk skall ta på sig den samhällsuppgiften att handla på bilägarnas vägnar när de inte begriper hur medel skall brukas för att få ett resultat.

Med det anförda har jag bara velat visa hur flyktigt och lättsinnigt man tar på allvarliga problem när propagandan får verka.

Jag skulle emellertid också vilja motivera mitt avslagsyrkande beträffande bilaccisen och investeringsavgiften. Till herr Adolv Olsson vill jag säga ifrån, att när han menar att frågan om bilaccisen varit den dominerande, så är det felaktigt, ty för mig framstår investeringsavgiften som det allvarligaste problemet, emedan den träffar vårt lands nyckelindustri och omöjliggör dess planering på lång sikt.

Jag har vidare den uppfattningen, att vi borde se litet mera nyktert på våra transportmedel och deras förhållanden. Man har i utskottet motiverat de föreslagna åtgärderna med bland annat, att under år 1954 hade vi en alltmera svällande bilimport, bilköp m. m. Ja, men, ärade kammarledamöter, var det någon som den gången, då vi tog bort bilaccisen och investeringsavgifterna, drömde om att just 1954 skulle vi få en återhållsam köpkraft här i landet. Den som sysslat något med eko-

Investeringsavgift

nomiska ting vet, att investeringsavgifterna och bilaccisen är ingrepp, som betyder uppskjuten köpkraft och att denna måste komma till uttryck året efter det spärren försvinner. Därför måste jag säga att det är ett sent uppvaknande, när man nu 1955 visar upp ett förväntat ansikte över den utveckling som ägt rum.

På tal om bilar och motorcyklar tycker jag verkligen, att riksdagen år 1955 måste anse dem vara nyttiga, nödvändiga och praktiska fortskaffningsmedel. Efter mitt sätt att se är det i dagens situation lyckligare och mera naturligt, att en arbetare eller en ung man eller kvinna köper ett motorfordon, än det för några årtionden sedan var att han eller hon köpte sig en trampcykel. Om en sådan person sparar för att kunna köpa sig en begagnad bil eller en motorcykel, måste man nog betrakta detta köp såsom lika legitimt som något annat. I vart fall måste jag nog för min del säga att om lusten att skaffa sig en motorhoj avhåller vederbörande från bruket av sprit, så är det en god sak. En bil som används för färd till och från arbetsplatsen eller dylikt är enligt min mening något så pass viktigt, att jag inte kan finna det vara anledning för riksdagen att vartannat år straffa en köpare, som det året kommit i den förbättrade ekonomiska situationen att han kan förverkliga en sådan dröm. Jag anser därför att samhället inte skall gå fram på det nu föreslagna sättet men samtidigt låta ungdomarna och andra resa upp pengarna utomlands, köpa pälsar för dem eller supa upp dem. En extra skatt på bilisterna anser jag lika oberättigad och felaktig som att exempelvis en extra skatt skulle läggas på herr Sköld eller mig eller andra nykterister därför att vi är nykterister. Det finns ingenting som säger att vi skall göra avkall på en sådan uppfattning. Det är också därför, herr talman, som jag vidhåller mitt avslagsyrkande, beträffande bil-

accisen och investeringsavgifterna, som utskottet nu anser bör återkomma vartannat år. En gång kan åtgärden möjligen brukas, men skall det ske outhörligen, måste det hela förlora sin verkan och mista sin reglerande förståelse.

Jag ville i detta sammanhang påpeka att utskottet uttryckligen sagt ifrån, att denna investeringsavgift skall gälla för ett år och att den, om den skulle gälla längre tid, skulle mista sin bromsande verkan. Jag måste ju ändå säga att för samhället som sådant, Kooperationen och övrig handel samt industrien är planekonomi något självklart. Jag vet att politiska motståndare ibland talar om vår vilja att planhushålla, men finansministern får ursäktas att jag säger, att denna investeringsavgift är en direkt motsats till planekonomi. Som samhällsmedborgare och enskild och som anhängare av den kooperativa rörelsen kan jag därför inte acceptera densamma, ty alla behöver vi planera på längre sikt, om investeringarna skall få någon betydelse för vårt lands näringsliv. Oavsett vilken inställning jag har till de olika företagsformerna, måste jag räkna med att dessa i detta land, så länge vi accepterar dem, skall skapa underlaget för det samhällsliv vi har.

Med hänsyn härtill kan jag för min del inte vara med om att vidta åtgärder, som jag innerst anser ur olika synpunkter skadliga. Jag kan nämligen inte skilja på vad jag har att göra som enskild person och som medlem av det kollektiv som vårt samhälle utgör. Jag har velat ge uttryck åt denna min uppfattning, ty för mig framstår den fulla sysselsättningens värde såsom något så väsentligt, att jag inte vill vara med om att vidta åtgärder, som kan äventyra densamma.

Jag är medveten om inflationsfaran, och jag anser ovillkorligen att vi skall vidta åtgärder för att komma till rätta med densamma. Men investeringsavgif-

Investeringsavgift

ten har ingen förmåga att hindra en investering — de verkliga investeringarna kan man inte hindra — utan den medför endast fördyring och försvarar vår konkurrenskraft.

Om man anser att köpkraften här i landet nu är för stark, så får kammarens ledamöter ursäktas att jag inte kan finna något annat medel häremot, som kan verka hämmande på bredden, än den direkta skatten. För såväl industrien som för den enskilde är den direkta skatten — i varje fall den statliga — så avvägd, att den träffar efter bärighet. När jag däremot ser på de punktskatter, som tillkommit under senare år, finner jag att ingen av dem träffar mig personligen men väl de folkgrupper, vars talan jag här skall föra, och jag kan därför inte vara med om de åtgärder, som föreslagits. Om vi i stället kunde på något förnuftigt sätt använda den direkta beskattningen och finna någon form för att under löpande budgetår höja eller sänka densamma och av influtna medel skapa en konjunkturutjämningsfond, så är jag förvissad om att vi skulle få möjligheter att både stimulera och bromsa vårt näringsliv på ett effektivare sätt än med punktåtgärder som de föreslagna. Enligt min mening har vi nu en köparnas marknad här i landet. Vi har överfulla lager, och priserna går ned på många varor. Då är det orimligt att bryta utvecklingen och föra den in på andra vägar.

Herr talman! Med det anförda har jag bara velat motivera min uppfattning i dessa frågor. Det är ibland obehagligt att ha en bestämd uppfattning, ty då blir man så lätt missförstådd. Jag tror emellertid att vi i ekonomiska ting av utslagsgivande betydelse måste se bort ifrån de partitaktiska synpunkterna och ena oss om åtgärder, som är till gagn för svenska folket. Jag anser att investeringsavgiften och bilaccisen icke kan åstadkomma den avsedda effekten, och därför ber jag, herr tal-

man, att få yrka bifall till min i detta ärende väckta motion, II:467, vilket innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 36.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Två dagar innan regeringspartiernas gruppledare och vi andra genom radion fick det oväntade beskedet om de nya investeringsavgifterna, hade några kamrater och jag tillfälle att i televisionen diskutera med finansministern om den ekonomiska politiken. Vid det tillfället var jag betänkt att fråga, om finansministern ändå inte ansåg att bilismen hade fått vara strykpojke länge nog i den ekonomiska politiken och att den därför inte borde påläggas några extra bördor, för den händelse herr Sköld skulle förverkliga sina allmänna hotelser i finansplanen. Jag gjorde emellertid inte detta. Vi hade fått klara försäkringar om att vi nu har en bilvänlig regering, och jag ville inte riskera någon ny ryktesflod genom det enkla faktum att frågan fördes på tal. I stället kom jag med en mera allmänt hållen fråga, nämligen om finansministern hade någon annan metod än regleringar för att under en högkonjunktur få till stånd en lämplig avvägning mellan konsumtion och investeringar. Svaret blev inte alltför upplysande, men två dagar efteråt kom som sagt det verkliga svaret i radionyheter.

Finansministern har för närvarande ingen annan metod än regleringar, när det gäller att under en högkonjunktur få en lämplig avvägning till stånd mellan konsumtion och investeringar. Jag har hört att finansministern inte tycker om ordet reglering i detta sammanhang. Han menar att en investeringsavgift av här ifrågavarande slag inte är någon reglering. Ja, vi skall inte strida om ord, låt oss säga att finans-

Investeringsavgift

ministern inte har någon annan metod än investeringsavgifter och bilacciser och liknande åtgärder för att åstadkomma den önskade avvägningen. Nu har finansministern emellertid lovat att redan i år tillsätta den utredning, som på grundval av penningvärdesundersökningen skall försöka föreslå konkreta åtgärder i syfte att förena den fulla sysselsättningen med ett stabilt penningvärde, och vi hoppas att den utredningen skall ge resultat. Tills vidare får vi tydligen vara inställda på att under en socialdemokratisk regim ha regleringar, investeringsavgifter och bilacciser inte bara i bristsituationer under kristider, inte bara i extrema inflationslägen, utan också under mera normala högkonjunkturer med vissa inflationistiska tendenser.

Herr Lundberg sade i sitt anförande alldeles nyss, att debatten här huvudsakligen hade rört sig om detaljproblem, men det problem som jag nu försöker dra fram är inte något detalj-spörsmål, utan det är ett verkligt nyckelproblem i den ekonomiska politiken. Visar inte utvecklingen, att regeringen inte lyckats lösa frågan hur man genom ett frivilligt sparande skall kunna få tillräckligt med pengar till de investeringar, som är nödvändiga för att vi skall kunna få en fortsatt produktionsökning och en höjd standard? Det är ju en känd sak att man i längden inte kan investera mera i ett land än som samtidigt sparas av medborgarna. Får vi inte tillräckligt stort sparande, har vi inte utrymme för investeringar, och det är då som allehanda åtgärder måste tillgripas.

En diskussion om den ekonomiska politiken blir ofta av mycket teknisk natur och uppfylld av invecklade rättedebatter, som verkar enformiga och obegripliga för lekmanen, men här kan vi visa på ett faktum som står klart för varje människa. Vi har goda tider inom näringslivet, produktionen ökar, exporten har gått bra. Trots detta min-

skar vår valutareserv, som vi så väl behöver för sämre tider. Köerna av dem som i månader väntat på att få ny telefon har aldrig varit så långa som just nu. Vi kan inte tillgodose mycket angelägna behov när det gäller bostadsbyggnande och sjukvård, framför allt sjuksjukhusvården, etc. Så kommer då detta förslag om bilaccis och investeringsavgift. Och nya plågor hotar vid horisonten — det har finansministern lovat — om löntagarna i den pågående lönerörelsen skall kunna få några väsentliga löneförhöjningar.

Varför är det då så? Jo, därför att sparandet är otillräckligt. Jag vet att regeringen kan komma med tabeller och jämförelser för att visa, att vi i alla fall har ett högt sparande här i landet. Ja, visst sparas det, men inga tabeller eller siffror kan trola bort det faktum, att sparandet är otillräckligt. Finansministern har själv erkänt detta genom sina nya åtgärder. Ty vad är de nya investeringsavgifterna annat än ett tvångssparande, ett sparande som svenska folket tvingas göra, och medlen får man inte ens disponera själv utan måste lämna till staten.

Från folkpartiets sida har vi år efter år påyrkat en mer sparsam politik. Som svar har vi fått allmänna uttalanden om sparandets stora betydelse. I år har vi begärt att man verkligen skall vidta konkreta åtgärder på detta område. Det är här vi har nyckeln till problemet för närvarande i vårt ekonomiska liv, och därför borde man lägga ned mycket mer arbete än hittills på den saken.

Nu vet jag att finansministern säger, att det går inte på annat sätt att på kort tid få fram ett ökat sparande, men exempel från andra länder visar att det går. Detta är nämligen i första hand en förtroendefråga. Får folk förtroende för myndigheternas möjligheter att hålla ett stabilt penningvärde och ser man att det lönar sig att spara, kommer sparandet fram. Men tyvärr är det så, att

Investeringsavgift

de nya tvångsåtgärder som finansministern nu föreslår jämte hotet om nya indragningar försämrar sparklimatet ytterligare.

Av det som jag här uttalat framgår att jag anser att de nya investeringsavgifterna, både i fråga om rörelse och bilar — är onödiga och olämpliga i dagens läge. Jag vill inte här upprepa alla de argument som redan framförts från oppositionens sida i detta sammanhang. Jag är för övrigt förvissad om att olusten inför de föreslagna åtgärderna är stor långt inne i regeringspartiernas led.

För att emellertid mildra intrycket ute bland folket har man från regeringspartiernas sida — vi hörde nyss statsrådet Hedlund säga detsamma — framhållit att oppositionens representanter i företagsbeskattningskommittén, nämligen herr Wehtje i första kammaren och jag, särskilt understrukit möjligheten att använda investeringsavgiften som ett konjunkturpolitiskt medel. Så står det nämligen i propositionen. Det skulle då röra sig om investeringsavgiften inom näringslivet — någon avgift i fråga om personbilar har aldrig varit diskuterad i utredningen.

Det är klart att en proposition, som skall läggas fram med så kort varsel som propositionen om investeringsavgift, måste bli ett hastverk. Den medhjälpare i finansdepartementet som fört pennan i detta avsnitt har haft bråttom, och därför blev referatet av vår ståndpunkt missvisande. Finansministern själv har naturligtvis annat att göra än att kontrollera, huruvida referatet var riktigt. Därför förutsätter jag inte någon avsiktlig missstolkning. Hela saken borde ha varit utagerad, eftersom finansministern i remissdebatten klart sade ifrån, att han icke solidariserade herr Wehtje och mig med sin ståndpunkt i denna fråga.

Men sedan dess har en del saker hänt. Dels har vi hört statsrådet Hedlunds anförande i kammaren i dag, dels

har ämnet diskuterats i regeringspressen. Särskilt förvånad blev jag när jag i en artikel i Aftontidningen, som var författad av en tjänsteman inom ett av departementen, kunde läsa att herr Wehtje och jag på ett övertygande sätt argumenterat för en investeringsavgift men att modet nu håller på att svika oss, när förslaget skall omsättas i praktiken — vilket var fatalt men inte helt överraskande! Jag förutsätter att denna beskyllning beror på okunnighet om företagsbeskattningskommitténs förslag. Vi får ju tillfälle att återkomma mera utförligt till den frågan när propositionen lägges fram, men för att förhindra en mytbildning vill jag mycket kort redogöra för min syn på saken.

Majoriteten inom företagsbeskattningskommittén har velat söka förhindra överinvesteringar under en inflationstid genom att införa en begränsning av avskrivningsrätten och andra värderingsregler, en begränsning som skulle gälla under såväl goda som dåliga tider. Mot detta har vi reserverat anför att alla är överens om en sak, nämligen att våra liberala värderingsregler under lågkonjunkturer och normala tider varit kraftigt produktionsfrämjande, medverkat till en allmän standardhöjning och stärkt företagets möjlighet att uppehålla sysselsättningen. I stället för ett avskaffande av den fria avskrivningsrätten har vi därför rekommenderat allmänt verkande finans- och penningpolitiska medel. I den mån det skulle visa sig, att dessa medel inte förslår i en *extrem* högkonjunktur, så kan man som ett komplement till penningpolitiken ta en investeringsavgift *i stället för en begränsning av avskrivningsrätten*.

Jag tror att de flesta förstår detta sammanhang, men jag skall ta en bild för att illustrera vårt ståndpunktstagande.

Låt oss anta, att man har en diskussion om hur en trälastad skuta skall bete sig, om den kommer i sjönöd. Man

Investeringsavgift

anser givetvis, att befälet skall klara av situationen genom lämpliga manövrer. Då är det någon som säger: »Kommer skutan i en katastrofsituation, så måste vi låta däckslasten gå för att rädda skutan.» Så kommer skutan ut på sjön, och det börjar blåsa litet grand — inte alls farligt, tycker den som är van vid att det blåser. Men någon bland befälet rusar fram och ger order: »Hyva hela däckslasten över bord, vi är ute i farligt väder!» Sedan blir han ställd till ansvar, och man frågar honom: »Hur kunde ni låta däckslasten gå över bord? Det blåste ju inte så farligt.» — »Men ni har ju sagt att man kan hyva däckslasten under speciella förhållanden?» — »Men det rådde ju inte sådana förhållanden nu; det var ingen verklig nödsituation.» — »Ja, men ni kan inte förneka, att ni har sagt att man verkligen i vissa lägen kan hyva lasten över bord.»

Så kan man inte argumentera, inte heller när det gäller den ståndpunkt, som reservanterna i företagsbeskattningskommittén har intagit. Denna bild gäller givetvis utifrån våra synpunkter. Herr Sköld har ju andra synpunkter på saken, och jag har velat ta denna bild för att illustrera, hur löjligt det är att komma med dessa beskyllningar mot oss.

Vi har inte som 1951 en stormflod av inflationsimpulser. *Däremot har vi redan den begränsning av avskrivningsrätten, till vilken en investeringsavgift enligt vår åsikt under vissa omständigheter skulle kunna vara ett alternativ.*

Sådant är alltså läget. Det finns ingenting i vår reservation, som utifrån de utgångspunkter vi klart angivit motiverar en investeringsavgift i dagens läge, än mindre en bilaccis, som aldrig varit föremål för någon som helst diskussion. Känner jag finansministern rätt, står han för sina förslag utan att försöka krypa bakom ryggen på uttalanden, som klart angivits gälla under andra förutsättningar. Det är endast att

hoppas, att detta gäller även de övriga inom regeringspartierna.

Herr talman! Med vad jag nu sagt vill jag ansluta mig till det yrkande, som går ut på klart avslag såväl på investeringsavgiften som på bilaccisen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr talman! En av de i debatten ofta återkommande synpunkterna, nu senast framförd av herr Gustafson i Göteborg, är att det ekonomiska läget för närvarande inte är sådant, att det motiverar en enligt oppositionen så drastisk åtgärd som införande av investeringsavgifter. Man hänvisar i det sammanhanget till att läget inte är lika allvarligt nu som 1951, då investeringsavgifter förra gången beslutades.

Det kan väl gå an att säga, att det är en rätt avsevärd skillnad mellan våra förhållanden som de är nu och sådana de tedde sig på hösten 1951. Vi har väl också anledning att säga tack och lov för att det förhåller sig på det sättet. Hösten 1951 stod vi mitt uppe i en inflationsprocess, där det hade skett mycket kraftiga prisstegringar och där det närmast gällde att lindra verkningarna av inflationens fortskridande, att söka komma fram till ett läge, där de fortgående prisstegringarna stoppades. Men det förhållandet, att läget på nyåret 1955 ter sig annorlunda än läget på hösten 1951, kan väl ändå inte hindra, att man nu vidtar kraftiga åtgärder för att på allvar söka förebygga, att vi råkar in i en akut inflationssituation. Vill man undvika en skärpning av den aktuella situationen och söka återvinna en balanserad ekonomi, så kan ju detta inte gärna ske annat än genom en dämpning av konjunkturerna. För egen del tror jag inte bara att de åtgärder är nödvändiga, som hittills vidtagits av regeringen på olika fält och som nu på speciella områden föreslagits av rege-

Investeringsavgift

ringen och tillstyrks av bevillningsutskottet, utan också att de inte är mera drastiska än situationen verkligen kräver.

Det har sagts framför allt från folkpartiet, att läget inte är så allvarligt. Inflationpsykosen har lagt sig, säger man, och avtalsrörelserna har utvecklats sig mera godartat än vad man möjligen tidigare haft anledning att tro. Jag vill för min del säga, att det är väl bra, att inflationsspöket förts något åt sidan, att talet om inflationen såsom någonting oundvikligt blivit mera dämpat. Men det är i alla fall tydligt att begränsande åtgärder behövs under detta år, om vi inte skall komma i en situation, där utvecklingen blir mer och mer kritisk. Det är klart att viljan till en ökning av de enskilda investeringarna är mycket stark. Det är vidare klart att vi har att vänta en utveckling på inkomstsidan, som kommer att leda till en kraftig efterfrågeökning, jämfört med förhållandena under 1954.

De avtal, som hittills har slutförts, har i betydande utsträckning kommit att röra sig om relativt små redovisade ökningar. Jag vill understryka *redovisade ökningar*, ty man kommer sannolikt inom kort att finna, att ökningarna inte står sig, utan att de i verkligheten uppgår till högre belopp. Då har man ändå att notera, att det som hittills skett är att överenskommelser har träffats på sådana områden av arbetsmarknaden, där dels det varit en god inkomstutveckling under de två senaste åren och där dels man har att räkna med rörliga löner också under året.

Vi skall notera, att det som har skett i avtalsrörelserna ännu så länge begränsar sig till uppgörelser för ungefärligen en tredjedel av hela arbetsmarknaden, i runt tal 550 000 personer. Vi har vidare att notera, att uppgörelserna under senare tid, när de kommit in på grupper med andra förhållanden än jag nyss nämnde, som exempelvis skogsarbetarna och stuveri-

arbetarna, uppvisar kraftigare inkomstökningar än dem, som kom fram vid de första överenskommelserna. Jag tror, att man, när man så småningom får möjligheter att lägga ihop vad som sker i avtalsrörelserna, får till resultat ett högre tal för löneökningen än de formella tre procenten, som nu på stora områden har redovisats.

När man vet, att detta är situationen, när man vidare vet, att det finns en stark vilja till ökade investeringar inom den enskilda sektorn, kan man väl inte gärna komma ifrån, att det är nödvändigt att vidta åtgärder, som verkligen kan bli effektiva för att förhindra, att vi senare under detta år skall råka in i en ännu besvärligare ekonomisk situation än den vi nu befinner oss i. Man kan ju fråga sig, vad folkpartiet skulle säga, om vi till hösten hade ett läge, där de enskilda investeringarna fått utvecklas i frihet på det sätt som nu önskas, där vidare lönerna glidit upp undan för undan ute på den öppna arbetsmarknaden och där man alltså hade förutsättningar för en inflationspsykos, som vore mycket allvarligare än den under förra hösten. Skulle man då fortfarande från folkpartiets sida hävda, att detta inte var någon allvarlig situation utan bara vad man räknat med, eller skulle man då inte på sätt som skett vid tidigare tillfällen anklaga regeringen och regeringspartierna för att de inte i tid vidtagit de åtgärder, som kunde vara nödvändiga för att bibehålla ett stabilt penningvärde?

När herr Gustafson i Göteborg här talar om sparandet som en betydande förutsättning för en lugn utveckling framöver, säger han ju också, att en av de främsta förutsättningarna för ett ökat sparande är att det finns förtroende för penningvärdet. Jag vill fråga herr Gustafson, om det inte förhåller sig på det sättet, att just den regeringspolitik, som nu förs, har betydligt större förutsättningar att skapa ett förtroende

Investeringsavgift

för penningvärdet än den låtgåpolitik, som folkpartiet tycks vara företrädare för. Påståenden om att de åtgärder, som här vidtas för att dämpa konjunkturen, är alldeles för drastiska, att regeringen går för långt och att det räcker med en mild dosis i form av en så obetydlig räntehöjning, att den inte på något sätt verkar kostnadshöjande — och väl då också så obetydlig, att den har mycket små möjligheter att påverka konjunkturen i dämpande riktning, är uttryck för en låtgåpolitik.

Herr talman! Jag vill för min del klart säga ifrån, att jag finner det nödvändigt, att de åtgärder, som här är föreslagna när det gäller den allmänna investeringsavgiften, kommer till stånd, för att vi skall undvika att råka in i större svårigheter längre fram i år och för att vi verkligen skall få ökade möjligheter att genomföra vad som ändå är målsättningen: att förena den fulla sysselsättningen med ett stabilt penningvärde.

Jag vill vidare inom parentes erinra gentemot dem, som här sagt, att regeringen bara går ut och beskär de enskilda investeringarna, att detta endast är en del av de åtgärder, som på olika områden vidtagits, bland annat om genomförande av en tämligen långtgående nedskärning av de offentliga investeringarna exempelvis inom vattenfallsverket, statens järnvägar och televerket.

Herr talman! För att mitt anförande inte skall bli alltför långt vill jag nu bara få yttra några ord dels om de undantag, som alternativt har föreslagits i en reservation från oppositionens sida, och dels om investeringsavgiften på bilarna.

Låt mig först då säga, att om man nu skall införa en investeringsavgift, måste det vara rimligt, att den får en generell verkan, att man inte gör undantag för stora delar av näringslivet och därmed låter avgiften minska i effekt. Redan detta, att man tillåter ett bottenavdrag på 20 000 kronor, är en-

ligt min mening en allvarlig inskränkning. Ännu värre skulle det bli, om riksdagen följde reservanterna när det gäller undantag för olika näringsgrenar. Jag har med en viss tillfredsställelse noterat, att bondeförbundets representanter i denna debatt har understrukt, att de inte är angelägna att undanta jordbruket. Det kan då te sig litet förvånande, att folkpartiets representanter, inklusive dess storstadsrepresentanter, nu tillhör den grupp, som vill ge jordbruket en favoriserad ställning och menar, att detta inte skall drabbas av investeringsavgiften, medan andra näringsgrenar, småindustri och hantverk, skall omfattas av denna. När man ser den undantagslista, som oppositionen för fram, finner man, att den utöver jordbruket upptar den yrkesmässiga biltrafiken och de enskilda järnvägarna, investeringar i fartyg och investeringar för tillgodogörande av klenvirke. Vad är det för grundlig bedömning, som ligger bakom just dessa undantag? Finns det något samband mellan dessa undantag och, låt oss säga folkpartiets uppfattning, att ingripanden av dessa slag skall vara generella? Är det inte i stället så, att dessa undantag innebär ett mycket långtgående godtycke, något som vi tidigare varit befriade ifrån när det gällt regleringar? Önskar man verkligen att tillgodogörandet av klenvirke skall undantagas från investeringsavgift just därför att detta är en av de mest angelägna investeringar som kommer att ske inom näringslivet? Eller har detta förslag om undantag kommit till mera slumpvis, beroende på att det framförts en motion i saken?

Om man gjorde alla dessa undantag, som föreslagits från reservanternas sida, skulle investeringsavgiften komma att medföra mycket framträdande orättvisor. Det skulle bli fråga om ett godtycke inte bara från riksdagens sida, utan också från deras sida som enligt dispensregeln hade att pröva vilka investeringar som skulle medgivas eller

Investeringsavgift

inte. Såsom bevillningsutskottets ordförande här redan framhållit, är det enda rimliga, att riksdagen bifaller eller avslår förslaget om investeringsavgift i dess helhet. Det förvånar mig att man från oppositionspartiernas sida över huvud taget har velat, på sätt som här skett, ge sig in på en detaljgranskning av vilka investeringar som skall vara belagda med investeringsavgift och vilka investeringar som skall undantagas därifrån.

Herr talman! Det har både inom och utom riksdagen redan talats så mycket om förslaget till investeringsavgift på bilar att det kanske vore tillräckligt. Jag vill emellertid säga några ord med anledning av att man från oppositionspartiernas sida både här och annorstädes förklarar, att det i vårt land föres en bilfientlig politik. Orimligheten i detta påstående framträder inte minst med full tydlighet, om vi ser på utvecklingen under de senaste åren. Eftersom det sedan första efterkrigsåret skett en tredubbling av bilarnas antal, är det välsvårt att göra gällande att den politik, som under denna tid förts från statsmakternas sida, skulle vara direkt inriktad på att hindra utvecklingen av bilismen i vårt land.

När det vidare från oppositionens sida säges att bilismen i vårt land skulle vara särskilt hårt skattetyngd, tyder detta på att man saknat möjligheter till utblickar över förhållandena i andra länder. I varje fall har det inte i debatten här påvisats att bilismen i något annat, med vårt jämförligt land i Europa befinner sig i väsentligt bättre läge än bilismen här i Sverige.

När det gäller den speciella åtgärd i form av investeringsavgift på bilar, som här föreslås, har jag svårt att förstå att den kan ha någon egentlig betydelse för dem som redan är bilägare. Om dessa under året behåller den bil, som de redan har, så kommer de ju inte att behöva vidkännas några extra kostnader. Över huvud taget blir investe-

ringsavgiften en sak som de inte har någon anledning att fundera över. Vad som kommer att ske är, att de, som tänker köpa en bil, måste välja mellan att betala den föreslagna investeringsavgiften eller att ett tag framöver lägga sina bilplaner på hyllan. Herr Hagberg i Malmö trodde att de, som i år tänkt köpa en bil, i stället skulle använda pengarna till exempelvis en Parisresa. Herr Hagberg känner nog i så fall dåligt de bilägare in spe som det här kan vara fråga om — i varje fall de bilägare in spe som kommer från de lägre inkomstgrupperna, och enligt den propaganda, som förts, skulle ju bilägarna huvudsakligen komma därifrån. Jag tror för min del att man inte har någon anledning att på allvar räkna med det alternativ för användning av pengarna som herr Hagberg talade om. Alternativet är nog i stället det, att folk skjuter upp sitt bilköp till nästa år. Jag tror också att när det har gått en tid, skall litet var upptäcka att investeringsavgiften inte har varit till någon större olägenhet för den enskilde men att den har betytt en del för att förbättra vår samhällsekonomiska ställning.

Herr Hagberg i Malmö kunde inte förstå att investeringsavgiften på begagnade bilar skulle ha någon större betydelse såsom inflationshämmande faktor. Jag tror för min del inte att man kan fränkänna investeringsavgiften en viss betydelse därvidlag. Det finns ungefär en halv miljon begagnade bilar här i landet, och det är väl sannolikt att investeringsavgiften kommer att medföra, att dessa inte byter ägare i så stor utsträckning. Detta kommer i sin tur att inenbära en minskad efterfrågan på de olika reparations- och servicearbeten, som ofta är en nödvändig förutsättning för handeln med begagnade bilar. Vidare kommer det att ha en dämpande effekt även när det gäller handeln med nya bilar och på hela verksamheten inom bilismen. Och detta är ju det resultat som man ville uppnå.

Investeringsavgift

Sedan må det så vara, att många protesterar mot en sådan dämpande effekt. Oavsett hur en dämpning av konjunkturen än åstadkommes, måste det uppstå en del olägenheter för den enskilde. Men den samlade vinsten av en konjunkturdämpning, d. v. s. möjligheten att bibehålla ett stabilt penningvärde, måste alltid väga tyngre än de olägenheter som sålunda kan uppstå.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson får inte glömma att folkpartiet och högern har yrkat klart avslag såväl på investeringsavgiften som på bilaccisen.

Sedan kom herr Henriksson tillbaka till talet om att oppositionen så ofta har sagt att regeringen har kommit för sent, men oppositionen anklagar nu ändå regeringen, när denna kommer i tid. Det är intressant att se, att vår kritik har haft så stort inflytande, att regeringen nu rusar i väg utan att närmare tänka sig för. Det är ett litet besvärligt läge regeringens talesmän har kommit i. Jag vill nu inte åberopa den motvilja som majoriteten i företagsbeskattningskommittén har visat mot en investeringsavgift, ty dess förslag har ju ännu inte genomförts. Men jag vill dra fram ett uttalande där denna majoritet säger »att erfarenheten utvisar, att det är nästan ogörligt att med tillräcklig säkerhet avgöra när läget är sådant, att tillfälliga åtgärder bör tillgripas». Detta säger majoriteten, alltså socialdemokraterna, om en investeringsavgift. Jag kan förstå att det är en viss osäkerhet hos dem som nu rekommenderar denna hårda pålaga, när de inte med säkerhet kan säga, om den är nödvändig ens från deras egna utgångspunkter.

Sedan frågar herr Henriksson mig om

inte den av regeringen förda politiken har större förutsättningar att skapa förtroende för penningvärdet än den som oppositionen rekommenderar. Jag vill svara ett klart nej på den frågan. Det har svenska folket redan svarat. Tänk bara på ekonomistämman i Västerås, där en prominent företrädare för herr Henrikssons eget parti var mycket pessimistisk när det gällde möjligheterna att undgå en inflation. Även sådana som fortfarande röstar med socialdemokraterna har i praktiken underkänt den ekonomiska politiken, därigenom att de inte sparar tillräckligt för att möjliggöra nödvändiga investeringar. Vi har rekommenderat en annan väg. Man började följa den i höstas, då vi fick en mycket hård kreditåtstramning men man vågade inte fullfölja politiken.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gustafson erinrade om att majoriteten i företagsbeskattningskommittén har sagt att det är ogörligt att bedöma när rätta tidpunkten är att insätta investeringsavgift. Om jag förstod saken rätt skulle inte reservanterna i kommittén ha samma uppfattning. Herr Gustafson och herr Wehtje skulle alltså kunna bedöma detta, eftersom de anser att åtgärder som dessa i princip kan ifrågakomma. Om herr Gustafson och herr Wethje har möjlighet till en sådan bedömning, tycker jag inte de skall frånhända andra denna möjlighet.

Mot vad jag framhållit, nämligen att den politik, som regeringen nu för, har större förutsättningar att medföra att folk får förtroende för penningvärdet än den låt-gå-politik, som folkpartiet hävdar, när folkpartiet säger att det inte behövs några särskilda åtgärder utöver dem som är vidtagna, för att hålla tillbaka överkonjunkturen, sade herr Gustafson, att svenska folket skulle ha bestritt att ytterligare åtgärder var nödvändiga. När har svenska folket

Investeringsavgift

sagt det? Det har ju ändå inte sagt det i något av de val som vi har bakom oss. Om jag rätt känner till dessa var förtroendet större för regeringspolitiken än för folkpartipolitiken. Vi kan väl ändå inte upphöja ekonomistämman i Västerås till ett entydigt uttryck för vad svenska folket tycker i detta sammanhang.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wehtje och jag har sagt att i en nödsituation kan man tänka sig en sådan avgift som komplement till penningpolitiken och *i stället för* den begränsade avskrivningsrätten som vi redan har. För övrigt citerade jag bara majoritetens egna representanter, när de säger att det är nästan ogörligt att avgöra den lämpliga tidpunkten för sådana åtgärder. När man har en socialdemokratisk politik får man bereda sig på sådana pålagor, även om det inte med säkerhet kan avgöras att de är nödvändiga.

Jag har inte uppfattat det så att regeringen i valrörelsen talade om att den skulle komma med investeringsavgift och bilaccis. I så fall är jag, herr Henriksson, inte säker på att valet skulle ha utfallit som det har gjort. För övrigt sade jag att även de, som röstar med socialdemokraterna, till mycket stor del, när de har tagit ställning till om det lönar sig att spara för att därmed möjliggöra investeringar, har sagt ifrån att de misstror regeringspolitiken.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi har till svenska folket i val sagt att vår politik är att söka förena den fulla sysselsättningen med ett stabilt penningvärde. Det har inte någon gång — vare sig i valrörelsen eller vid något annat tillfälle — förtigits, att detta nödvändiggör att man vid olika tillfällen kan få vidtagna åtgärder som kan vara besvärliga och inte är

populära men som leder till bättre möjligheter att fullfölja den stora linjen för full sysselsättning och stabilt penningvärde än om man följer folkpartiet och högern, som säger, att de aldrig vill vidta åtgärder som är impopulära. De vill bara vidta populära åtgärder, men då kommer man i en situation där det inte är möjligt att behålla det stabila penningvärdet.

Herr VIGELSBÖ (bf):

Herr talman! När man skall diskutera den fråga som i dag föreligger till behandling är det nog en sak som alla är överens om utan avseende till partitillhörigheten, nämligen att detta förslag har kommit mycket överraskande. Många människor på olika håll inom näringslivet har på ett bittert och kanske hårdhänt sätt blivit erinrade om att mycket stora överraskningar kan möta även i dagens ekonomiska samhälle. Lika överraskande och lika oförmodat som att bankräntan tidigare kunnat stiga under loppet av en natt och därmed bereda hårt skuldsatta människor nya besvärligheter — utöver tidigare bekymmer — att skaffa mera pengar, för att likvidera sina stigande räntekostnader, lika snabbt har denna investeringsskatt slagit ned och därmed satt käppar i hjulet för kanske redan planlagda eller påtänkta investeringskrävande företag. Alla sådana överraskningar är givetvis obehagliga för dem som drabbas, oavsett om överraskningarna kommer i form av investeringsskatt eller räntehöjning.

När räntan tidigare — t. ex. under 1930-talets första år — gång på gång höjdes, blev det inga ramaskrin. De som den gången drabbades hårdast — de mest skuldsatta — hade inga stora och mäktiga intresseorganisationer. De hade ingen organiserad tidningspress och över huvud taget inget samlat försvar. De var med andra ord helt prisgivna åt en utveckling, varöver de själva inte hade någon möjlighet att öva inflytande.

Investeringsavgift

Även om investeringsskatten kom överraskande — jag medger att den slår blint och kanske i många fall hårdhänt — så kan jag dock aldrig erkänna att den till sina verkningar är mera hårdhänt än gångna tiders räntepolitiska överraskningar.

När man tar ställning till dagens förslag om investeringsskatten synes man också vara frestad att något närmare granska vad som har hänt, se ett slag på den utveckling som ägt rum under de senaste två årtiondena. Om vi ännu en gång går tillbaka till 1930-talets första år, då räntan var upp i 6,7 och 8 procent för att inte säga väsentligt högre procentsatser, då arbetslösheten låg som ett förlamande spöke över vårt ekonomiska samhälle och då tusen och åter tusen jordbrukare på grund av ekonomiskt armod nödgades lämna sina hem, var inte inflationsfaran överhängande. Så länge endast ett fåtal människor ägde eller behärskade de stora kapitalen och på grund av de höga räntesatserna även de stora inkomsterna var inte inflationsfaran aktuell. Den stora massan jordbrukare, som då fick en mycket blygsam ersättning för sitt arbete och sina produkter samtidigt som de nödgades betala skyhöga räntor på sina lån, utgjorde i investeringshänseende inget påtagligt hot mot penningvärdet. Samma var förhållandet med de hundratusentals arbetare som gick utan betald sysselsättning. Även dessa saknade möjligheter att köpa sådana varor som vanligtvis brukar anses såsom absolut nödvändiga för livets nödtorft. Två av vårt samhälles största realvärdeskapande grupper befann sig i ekonomisk misär utan köpkraft. I ett sådant samhälle existerar inga inflationsproblem och inte heller några andra problem, för såvitt inte de grupper som då blir lidande med gemensamma krafter söker förbättra sina förhållanden.

Den politiska oppositionen i denna riksdag söker att utåt kasta skugga över de politiska kombinationer som tillkom

på grund av den tidens ekonomiska misär och som sedan dess verkat samt, som man påstår, medverkat till den situation i vilken vi i dag befinner oss. Det vare mig fjärran att påstå att inga misstag har begåtts. Misstag och felkalkyleringar kan drabba vem som helst. En sak anser jag mig dock med bestämdhet kunna fastslå, och det är, att trots det inflationshot, som nu synes ligga på lur, är dagens samhälle både ekonomiskt och socialt, både utåt och inåt, väsentligt starkare än det som tidigare skisserats. Om jag skulle befinna mig i det läget att få välja mellan ett samhälle ute på inflationens gränsmarker men där alla människor har arbete, utkomst och ekonomisk trygghet, eller ett deflationens samhälle, där stora medborgargrupper saknar alla dessa för oss människor väsentliga ting, då väljer jag obetingat det förstnämnda. Jag gör det även inför risken att kånhandna i vissa fall drabbas av sådana överraskningar som här inträffat. Det torde nämligen inte vara möjligt att i ett samhälle med vårt numera erkända allmänna välstånd så balansera konsumtion och investeringar att de precis väger jämnt med ett ökat realvärdeskapande. Att avpassa och gradera utvecklingen mellan dessa parallellfaktorer så att de alltid harmonierar med varandra torde inte stå i mänsklig makt att förverkliga. Vad man kan göra är att söka med olika medel bemästra de problem som kan uppkomma i gränsområdena mellan konsumtion och investeringar å ena sidan samt ett ökat och fortskridande realvärdeskapande å den andra.

Det är alldeles klart att andra alternativ än investeringsskatten kan vara tänkbara. Oppositionens alternativ är den rörliga räntan. Jag skall inte ge mig in på ett resonemang om den saken, men nog syns det mig egendomligt om man på den vägen skulle uppnå önskad effekt. Det är emellertid möjligt att jag tar fel i det fallet.

Investeringsavgift

Med den automatik som föreligger kan det väl emellertid ändå inte hindras, därest räntan höjs, att även bostadshyrorna höjs, lönerna höjs och varupriserna stiger. Finns det någon sektor i detta ekonomiska utvecklingssammanhang där man skulle kunna bryta detta nu föreliggande samband? Räntor, hyror, löner och varupriser syns mig i den stora utvecklingskedjan vara så intimt förknippade med varann, att så fort man endast tangerar de förstnämnda träder hela systemet av hyres- och levnadskostnadsindex automatiskt i funktion.

Från oppositionens sida vill man tillmäta även investeringskatten samma effekt. Huruvida så kommer att bli fallet under den begränsade tid varunder den avses att gälla är jag inte mannen att bedöma. Situationer kanske en gång kan uppstå där det blir nödvändigt att använda både investeringskatten och räntan; jag utesluter inte heller den möjligheten.

När man ser på bevillningsutskottets behandling av ärendet torde man med tacksamhet kunna notera att icke oäsentliga förbättringar skett. Det investeringskattefria beloppet har höjts från 15 000 kronor till 20 000 kronor. Det mindre och medelstora jordbruket torde, i den mån inte ekonomibyggnation äger rum, ha klarat sig kanske till och med på 15 000 kronor. För småindustri, hantverk, lastbilsköpare och sådana jordbrukare som har för avsikt att bygga torde dock den företagna höjningen ha sin stora betydelse.

Herr Nilsson i Svalöv var inne på frågan om jordbruket och nämnde några siffror. Jag vill då återge vad som har anförts i hans egen motion angående det investeringsbehov som enligt motionärernas mening genomsnittligt skulle föreligga för den närmaste tiden. Man har i motionen angivit att det genomsnittliga investeringsbeloppet för ersättningsköp och nyuppsättning av maskiner och redskap samt för mellan-

gift vid direkt utbyte vid gårdar mellan 50 och 100 hektar kan beräknas till cirka 12 000 kronor. Redan i nästa storleksgrupp, mellan 100 och 200 hektar, är den beräknade investeringen i maskiner i genomsnitt 15 000 kronor, och för gårdar över 200 hektar — alltså mycket stora gårdar — har man sagt att investeringarna genomsnittligt belöper sig till 37 000 kronor. Följaktligen måste man utgå ifrån att det avdragsfria belopp på 20 000 kronor, som nu föreslås, täcker investeringsbehovet för gårdar upp till 300 å 400 hektar.

Då det gäller betodlingen har det i motionen sagts — och det har understrukits i debatten här — att denna näringsgren kommer i ett mycket bekymmersamt läge på grund av investeringskatten. Men i samma motion har man på tal om behovet av höjd takt i rationaliseringen av betodlingen sagt: »För odlarna betyder detta att vidgade behov av maskinell utrustning för sådd, gallring och upptagning samt av lastnings- och transportmaskiner uppstår. Icke i något fall torde den behövliga nyuppsättningen kunna erhållas under ett belopp av cirka 20 000 kronor. Denna näring drabbas följaktligen onormalt hårt, vilket kan komma att innebära att dess av utländsk konkurrens redan nu hårt pressade läge ytterligare förvärras.» Men nu har ju beloppet höjts till 20 000 kronor, och följaktligen utgår jag ifrån att de väldiga bekymmer som man har haft beträffande betodlingens möjligheter till framtida rationalisering också har undanröjts.

Men hur man än vänder sig förefaller det som om oppositionen ändå måste vara ett pinnhål värre. Oppositionen har reserverat sig för att hela jordbruket skall vara undantaget från skyldigheten att erlægga investeringskatt. Detta påminner i någon mån om de allmosor som förr erbjöds för att vederbörande i större sammanhang inte alltför hårt skulle hålla på sin rätt. Jag tror att det är mycket få jordbrukare som

Investeringsavgift

kräver en undantagsställning i detta fall. Vi kräver att få vår rätt, vi kräver ekonomisk likställighet med andra. Mer har vi aldrig begärt. Sedan har jordbrukets utövare i sina organisationer under de senast gångna 20 åren kämpat sig fram mot detta mål, många gånger, måste man säga, i bitter kamp mot intressen som står dagens politiska opposition mycket nära.

Den stora frågan är den: Skall vi ha en investeringskatt eller inte? Beslutar riksdagen i dag att en sådan skall komma till stånd torde ingen vilja undandraga sig ansvaret för att i återhållande syfte lämna sin medverkan.

Vid många tidigare tillfällen, då såväl inre som yttre faror hotat, har bönderna alltid varit det ankare vartill samhället i första hand litat. Jag beklagar den dag då Sveriges bönder på grund av en förespeglad tillfällig vinning skulle förrirra sig bort från denna väg. Då de obrottsligt kunnat följa den under för oss väsentligt sämre tidslägen skulle det för mig vara obegripligt om man nu, under kraftigt förbättrade förhållanden, skulle överge den.

I fråga om den särskilda investeringsavgiften har tiden för registreringsansökans inlämnande förlängts till den 31 januari. Om denna tidsfrist kunde ytterligare förlängas skulle jag inte ha något däremot, för så vitt inte kontrollmöjligheterna därmed försvårades, men det är ju det skäl som anförts för denna begränsning av tiden.

Vad slutligen gäller skatten på gamla bilar utgör den en nyhet i förhållande till vad som förut tillämpats. I tidigare liknande skatteförslag har dessa bilar inte varit medtagna. Man skulle givetvis med tillfredsställelse ha sett att de varit undantagna även denna gång, men om en sådan undantagsregel skulle ha kommit att äventyra hela denna investeringskatts effekt vore följaktligen därmed också hela investeringskattearrangemanget en helt onödig omgång. Hur det än förhåller sig med den-

na sak förefaller det mig emellertid som om det skulle föreligga delade meningar även på andra håll. Bankdirektör Jacob Wallenberg har tidigare åberopats i denna debatt, och jag förutsätter därför att också jag får åberopa honom. Han sade häromkvällen på Nationalekonomiska föreningen att bilaccisen var bra. Det enda felet var att den någon gång slopades. Han tycktes också göra anspråk på att begripa denna sak bättre än politikerna — han gjorde antydningar i den riktningen — och det är möjligt att detta påstående var riktigt.

Även om vi med tvekan accepterat detta punktbeskattningsförslag som ett nödvändigt ont, som ett nödvändigt ingrepp till förebyggande av en befarad inflation, vore det likväl för framtiden önskvärt om andra utvägar kunde anvisas. Man kan ändå inte komma ifrån att visst fog föreligger för anmärkningen att åtgärderna får karaktären av en ryckighet, vilket innebär att de minskar i avsedd effekt. Punktbeskattningar, i varje fall sådana som är taxeringsmässigt avdragbara, förlorar mycket snart sin betydelse av denna anledning och kan inte bibehållas under någon längre tid. Detta innebär att de med korta mellanrum måste både inrättas och avskaffas. De intervaller, som således uppkommer mellan de tidrymder då skatten tillämpas, ger till resultat att mycket kraftiga investeringsökningar då uppstår. Det ackumulerade investeringsbehov som uppkommer under ett år med investeringskatt kommer att mycket kraftigt påverka investeringsvolymen under en tidsperiod utan skatt och därmed automatiskt framdriva behovet av att återinföra skatten. Denna växelverkan måste, som nog framhållits tidigare i denna debatt, ur både näringslivets och samhällets synpunkt vara mindre önskvärd.

De nya avskrivningsregler som föreslås i det föreliggande förslaget till ny

Investeringsavgift

företagsbeskattning, har angivits kunna komma till tillämpning i konjunkturutjämnande syfte. Jag hoppas att finansministern i denna nya lagstiftning anvisar utvägar och möjligheter som för framtiden skapar förutsättningar för undvikande av sådana s. k. blyttattacker som här ägt rum. I dagens situation synes emellertid investeringskatten, sådant läget från finansiellt sakkunnigt håll bedöms, vara det enda instrument som står till buds. Av denna anledning kan jag, herr talman, inte annat än yrka bifall till den i det föreliggande utskottsbetänkandet gjorda hemställan.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt att jag skulle ta kammarens tid i anspråk mer i dag, men eftersom herr Vigelsbo direkt vände sig till mig och frågade om inte vi högermotionärer nu kunde vara nöjda och belåtna, åtminstone för sockerbetodlingens vidkommande, då det avgiftsfria beloppet höjts till 20 000 kronor. Jag vill till detta säga att de jordbrukare som odlar sockerbetor också har andra investeringsbehov än just för maskiner och redskap som behövs för sockerbetsodling. De drabbas därför ändå av avgiften trots att det avgiftsfria beloppet höjts till 20 000 kronor.

Herr Vigelsbo har också framhållit att förslaget om investeringsavgift inte medför svårigheter för de mindre jordbrukarna. Ja, det blir inte så svårt för dem om man bara ser till de direkta kostnaderna, men det mindre jordbruket drabbas indirekt via ekonomiska föreningar och dylikt. Efterlikviderna blir mindre och därmed får jordbrukarna mindre betalt för sina produkter.

Jag har just i dag fått ett exempel, som visar vilken betydelse investeringsavgiften kan få för mejerirörelsen. Vi har ett mejeri här i vårt land, som redan föregående år sökt att få

bygga för 6 miljoner kronor. Man har icke fått byggnadstillstånd än men hoppas få det nu. Man har gjort en beräkning, att investeringsavgiften för mejeriets del kommer att betyda att man får 1 öres höjning på konsumtionsmjölken under 7 år om konsumenterna skall betala avgiften eller 0,3 öres lägre mjölkpris under 7 år om jordbrukarna skall betala avgiften.

Herr VIGELSBO (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga, att här har herr Nilsson i Svalöv påpekat att den ekonomiska föreningsrörelsen beträffande sina anläggningar kan komma att råka ut för investeringsavgifter. Och det är alldeles uppenbart att de i detta sammanhang inte kan jämföras med andra än just de övriga företagen i samhället, och de får givetvis finna sig i samma lagliga bestämmelser som det ekonomiska livet över huvud taget. Det är en uppfattning som jag också hört uttalas från ledande håll inom den ekonomiska föreningsrörelsen, att man inte kan begära någon undantagsställning.

Herr von SETH (h):

Herr talman! Det är ganska intressant att höra på debatten här i dag, och jag tror att man redan nu kan konstatera att det huvudsakligaste försvaret här i denna kammare för finansministerns åtgärder när det gäller investeringsavgift och bilaccis kommer från bondeförbundet. Här kommer inrikesministern, jordbruksministern och herr Vigelsbo, här kommer efter mig herr Pettersson i Dahl m. fl. från bondeförbundet och försvarar dessa åtgärder mer eller mindre entusiastiskt. Om jag då något skulle vilja skärskåda hur det sker, måste man från början konstatera att herr inrikesministern och ledaren för bondeförbundet tycks vara ganska belåten. Herr Norup, som är mer försiktig och jag skulle också vilja säga saklig, sade efter de ordagranna anteckningar jag gjorde, »att det nuva-

Investeringsavgift

rande förslaget är det lindrigaste man kan tänka sig för jordbruket». Så kommer nu herr Vigelsbo med sitt anförande, jag skulle vilja säga försvarstal för sina åtgärder, och om man hörde på herr Pettersson i Dahl i remissdebatten så var han ganska kritiskt inställd mot investeringsavgiften över huvud taget.

Det var emellertid ett par saker som både herr Norup, herr Hedlund och herr Vigelsbo har förbigått, och det är de ytterst besvärliga verkningar som kan uppstå för de enskilda personerna. Här har av herr Norup och nu senast av herr Vigelsbo dragits fram statistik, där det visas att medelinvesteringsbehovet för jordbruk, som inte kommer upp i alltför hög storleksordning, stannar vid 15 000 kronor, och när nu minimigränsen höjts till 20 000 kronor förmenar de att jordbruket kommer att drabbas i mycket ringa utsträckning. Det är klart, att om man slår ut det på alla skall det villigt erkännas att många jordbrukare — om de slipper bygga och slipper skaffa nya traktorer eller andra dyrbara maskiner — inte drabbas av denna investeringsavgift och bilaccis. Men för de större och medelstora jordbrukarna, som nödgas ha någon byggnation och inköpa nya redskap, blir det ett mycket hårt slag.

Bondeförbundet kallar sig ju ibland landsbygdspartiet. I årets riksdagskatalog står det »bf», men jag vill erinra om att man under valrörelsen talade om att man vill landsbygdens väl. Vad säger man i dag ute på landsbygden när det gäller exempelvis kritiken mot bilaccisen? Där har vi nu som väl är kommit till den standarden att lantarbetare och kanske inte minst skogsarbetare kan skaffa sig bilar. De har givetvis inte de ekonomiska förutsättningarna för att köpa nya bilar utan köper äldre begagnade bilar. Hantverkare, som vi använder på landsbygden, snickare, murare, elektriker och andra, kommer i sina egna begagnade bilar och kan därmed tillgodose servicen för

jordbrukarna i större utsträckning. Därigenom att de har kunnat köpa dessa bilar relativt billigt, mycket billigt många gånger, har det inte blivit så stort pålägg. Nu kommer denna bilaccis att drabba just inköpen av begagnade bilar procentuellt alldeles oerhört hårt.

Tiden är framskriden och jag skall därför inte närmare gå in på dessa frågor, men jag skulle till herr Norup vilja rikta en erinran om att just de som är i behov av att köpa begagnade bilar, lant- och skogsarbetare och hantverkare på landsbygden, blir oerhört hårt träffade av bilaccisen. Jag har här i min hand ett uttalande av en — som han kallar sig — småbrukare och bondeförbundare, där han säger: »Den begagnade bilen är i hög grad landsbygdens folkvagn, när den kommit ned till ett pris som är överkomligt för folk med små kontantresurser, medan den alltså har stort bruksvärde och kan hålla lång tid för resorna vid en mindre gård eller till arbetsplatsen (industri, byggen, dikning, skogsarbete).»

Så är det en annan sak som herr Norup förbigick, nämligen maskinstationerna. Mejerier och slakterier kommer att drabbas, det tog ju herr Nilsson i Svalöv upp i en replik till herr Vigelsbo. Men jag skulle till protokollet vilja understryka, att många jordbrukare och småbrukare hyr maskiner från maskinstationer, som ideligen behöver komplettera sin maskinella utrustning. Där kommer givetvis högre avgifter att debiteras jordbrukarna för de maskiner, som de hyr på maskinstationer.

Vi kommer så till de investeringar som mejerier, skogsägarföreningar och slakterier måste göra. Där måste investeringsavgiften betalas antingen av konsumenterna eller också av producenterna, i detta fall jordbrukarna och skogsägarna.

Herr Norup säger, som jag yttrade nyss, att jordbrukarna kommer lindrigt undan, men slår man upp herr Pet-

Investeringsavgift

terssons i Dahl motion, som avlämnades den 29 januari, finner man en helt annan uppfattning än den herr Norup gav uttryck åt. Herr Pettersson i Dahl säger: »Om avgiftsskyldigheten utformas på sådant sätt, att den alltför hårt träffar sådana investeringar, som under alla förhållanden är nödvändiga, kan inte det avsedda syftet nås. Ett resultat av åtgärderna måste då bli onödiga och orättvisa kostnadsfördyringar inom vissa delar av näringslivet. Dessa synpunkter synes oss särskilt gälla beträffande jordbruket. Byggnadskostnaderna och maskinpriserna är i dag så höga, att de investeringar, som är absolut nödvändiga för jordbrukets upprätthållande, oftast inte synes kunna rymmas inom det belopp, som i propositionen föreslagits som avgiftsfritt.»

Nu kan givetvis den repliken omedelbart ges, att beloppet är höjt från 15 000 till 20 000 kronor. Det är riktigt, men herr Pettersson i Dahl nämner något senare i motionen, att det avgiftsfria beloppet allra minst måste vara 25 000 kronor.

Herr talman! Jag har begärt ordet emedan jag tillhör motionärerna. Jag har bl. a. motionerat om att, därest propositionen skulle godtagas, investeringar som avser ett bättre tillvaratagande och utnyttjande av vårt klenvirke skulle undantagas från avgift.

Det är ganska egendomligt att statsmakterna på andra vägar genom handelsdepartementet försöker stimulera till åtgärder för tillvaratagande av klenvirket. Inom vissa skogsägarföreningar har man igångsatt dyrbara försök dels för att tillgodogöra sig klenvirket inom sulfatindustrien och dels använda flis som bränsle. Ett bättre utnyttjande av klenvirket är givetvis av stor betydelse för vårt lands produktion. Tillgången på klenvirke är för närvarande mycket stor, men det har hittills saknats möjligheter att rationellt tillvarata klenvirket.

Södra Sveriges skogsindustriutred-

ning, som tillsatts inom handelsdepartementet, har, såsom utredningen själv skriver, ansett frågan vara så brännande, att man omedelbart bör gå från forskningsverksamheten till direkta försök. Sådana försök kostar pengar och det måste investeras i maskiner och anläggningar. Det vore därför högst olämpligt om staten nu genom finansministerns åtgärder skulle direkt motverka de av handelsdepartementet stimulerade rationaliseringssträvandena. Därest det blir undantagsbestämmelser, såsom man har yrkat på många områden, synes det vara på sin plats att investeringar som syftar till ett bättre tillvaratagande av klenvirket bör befrias från investeringsavgift.

Det är många företag och industrier, inte minst de mindre, som skulle drabbas hårt av en investeringsavgift. Hantverk och småindustri arbetar nu ingalunda under gynnsamma omständigheter. Jag skall inte fördjupa mig i svårigheterna, men jag vill säga att statsmakterna har vidtagit en serie av åtgärder som försvårar hantverkets och småindustriens verksamhet. Det gäller den nya företagsbeskattningen, de skärpta kreditrestriktionerna och byggnadsregleringen. Ovanpå detta vill man nu införa en investeringsavgift. Den svenska småindustrien, som för övrigt svarar för cirka 30 procent av landets industriproduktion, har inte samma kapitalresurser som de större företagen och drabbas därför hårdare än dessa. Många har redan nu kommit i svårigheter på grund av den skärpta konkurrensen från Tyskland, Japan och andra länder som kan arbeta med lägre kostnader och inte minst lägre lönekostnader. Sveriges Hantverks- och Småindustriorganisation har därför uppvakat bevillningsutskottet med en begäran, att man skall ta hänsyn till de svårigheter som redan nu finns och som säkerligen kommer att skärpas i den alltmer hårdnande konkurrensen från de länder jag nyss nämnde.

Investeringsavgift

Hantverk och småindustri över huvud taget intresserar oss smålänningar mycket, och särskilt nära ligger oss den mindre träförädlingsindustrin, som omfattar byggnadssnickrier, möbelindustri och trähustillverkning. Dessa företag är ganska många i vårt land och flertalet av dem är små. Årsproduktionen per arbetare uppgår till ungefär 25 000 kronor. Denna näringsgren har nu kommit i ett ganska särpräglad nödläge i förhållande till de större industrierna. En småindustri behöver rationalisera oftare än en större industri, och för denna bransch har därför regeringens ingripande nu kommit synnerligen hindrande.

Under dagens debatt har man talat som om det skulle vara ett axiom att investeringsavgiften och bilaccisen skulle vara en engångsföreteelse som endast gäller från den 15 respektive 31 januari och till årets utgång. Vad har vi, herr talman, för garanti för att den, med den ekonomiskt felaktiga politik som från regeringens sida föres, kommer att vara slut den 1 januari 1956? Vi har ingen garanti för detta! Tvärtom har det varje gång finansministern kommit med en ny pålaga talats vackert om att detta är en tillfällig företeelse, som så småningom kommer att avskaffas. Den nu föreslagna skatten kommer säkerligen att bli kvar längre än de flesta här anar, och det finns under inga förhållanden någon garanti för att denna skatt kommer att ha en varaktighet av bara elva eller tolv månader. Det enda som man med säkerhet kan säga är att i god tid före valet 1956, kanske i juli eller augusti månad, kommer man att slopa denna förordning och sedan låta den komma tillbaka, när 1957 års riksdag samlas.

För att återgå till träindustrin skulle jag vilja understryka att ungefär 25 procent av träförädlingsindustriens utförsäljningspriser motsvarar anskaffningskostnader för virke. Det är konkurrens om virke, och därför är det av

särskild vikt för skogsägarna att utvecklingen inom träförädlingsindustrin, som vid sidan av skogsägarförningarna köper upp virket, blir sådan att skogsägarna får betalt för sitt virke. Det är därför ett skogsägarintresse oberoende av politiska åsikter att investeringsavgiften icke kommer att drabba vare sig träförädlingsindustrin, hantverket eller småindustrin.

Herr talman! Det närmar sig nu middagstrasten, och jag brukar inte hålla på mer än cirka 20 minuter. Jag skulle vilja sluta med att säga att beträffande de spörsmål som är upptagna i reservationen III förbehåller jag mig rätt att senare komma med de yrkanden som jag anser nödvändiga.

Herr SJÖLIN (fp):

Herr talman! I årets finansplan fick vi av finansministern lära oss, att det är en villfarelse att tro, att en hämsko på tendenserna till produktionsökning, kapacitetsutvidgning och rationalisering skulle undergräva möjligheterna till framåtskridande och standardhöjning. Det praktiska livets män tar sig för pannan och undrar om de läst rätt. All deras erfarenhet säger ju tvärtom, att rationalisering är det rätta och nära nog enda sättet att skapa förutsättning för en ökad produktivitet, d. v. s. en ökad produktion per arbetstimma och därmed ökat välbstånd. En ökad produktion per individ har ju alltid framstått som mycket eftersträfvansvärd och det bästa tecknet på ett företags sunda utveckling. Att t. ex. kunna tillverka en maskinenhet på allt kortare tid är alltid en stark och sund ambition hos alla som arbetar med dylika ting. Många hjärnor sysslar med problemet att komma fram till allt bättre tillverkningsmetoder med hjälp av speciella arbetsmaskiner och specialverktyg av skilda slag. Arbetarna uppmontras med premier för varje uppslag som medför en ökad rationalisering.

Investeringsavgift

Man kan säga att rationalisering är tidens lösen, och detta därför att alla inom industrien har fullt klart för sig, att utan en fortgående rationalisering är konkurrensen med utlandet hopplös. Det är väl att märka att det inte bara gäller vid svenskarnas konkurrens i utlandet, utan det gäller också att kunna konkurrera med utlandet inom vårt eget land. Och märkligt nog gäller detta inte minst när det är fråga om svenska statens egna beställningar. Svenska staten beställer turbiner i Italien, broar i Tyskland, lok i England och rullande materiel av olika slag i Tyskland. Intet av dessa länder skulle ett ögonblick kunna tänka sig beställa motsvarande industrialster i Sverige. I Finland har vi beställt den senaste statsisbrytaren, och i Danmark tillverkar man för närvarande en öresundsfärja för statens järnvägar. Jag vill erinra om hur mycket om och men som förekom i Danmark, innan det blev möjligt för de danska statsbanorna att i Sverige beställa en del diesellok, som det ändå inte fanns möjlighet för danskarna att tillverka.

Låt mig, herr talman, begagna tillfället berätta, att det, när man sökt sälja svenska lok i utlandet, förekommit att vederbörande frågat: Om ni nu i Sverige verkligen kan tillverka så fina lok, varför beställer ni då själva lok i Tyskland? Den svenska statens beställningar i utlandet har sålunda ganska vida aspekter. Jag har angivit några för att påvisa under vilka svårigheter i varje fall en del av den svenska industrien arbetar. Och nu skall dessa svårigheter ökas genom att man avsiktligt förhindrar möjligheterna att skapa ökade förutsättningar för en framgångsrik konkurrens.

Utlandets exportindustri understöds ofta av respektive stat. I vårt land förekommer inte det, och ingen begär det, men man önskar, att staten inte heller skall lägga hinder i vägen. Vi har inrättat exportkreditnämnden för

att företagen i viss mån skall kunna gardera sig för förluster på exportaffärer. Det är så dyrt att få åtnjuta ett dylikt skydd, att man ofta måste avstå. Och de som dock anser sig böra anlita exportkrediten bidrar till det stora överskott, som exportkreditnämnden uppvisar. Det är flera faktorer som samverkar till utlandets lägre priser: lägre löner, större serier, långt driven rationalisering.

Finansministern har emellertid tydligen den meningen tvärtemot alla som arbetar inom industrien, att en rationalisering inte alls är nödvändig under nuvarande förhållanden. Han föreslår nämligen nu åtgärder för att förhindra rationaliseringssträvandena. De som vill skaffa sig en bättre och effektivare produktionsapparat skall förhindras göra det, genom den investeringsavgift som finansministern föreslår riksdagen att pålägga var och en som gör en investering utöver ett värde av 15 000 kronor.

Vare sig den eventuella avgiften kommer att få den verkan att eljest planerade investeringar uppskjutes eller att kostnadsökningen av 12 procent för investeringen väljes, kommer den att ur rationaliseringssynpunkt framstå som lika oklok. Med hänsyn härtill ber jag, herr talman, få yrka avslag på den kungl. propositionen och utskotts-förslaget och bifall till reservation I.

Då det emellertid tydligen inte finns någon förhoppning om att detta yrkande kommer att bifallas, har vi som tillhör oppositionen i utskottet reservationsvis framfört vissa förslag till detaljändringar, som avser att minska de skadliga verkningarna av förordningen om investeringsavgift. Jag skall beröra några av dessa.

Till en början vill jag då framhålla, att det synes reservanterna synnerligen obilligt och orättvist, att de olika trafikföretagen inte skall få konkurrera på lika villkor. Statliga och kommunala bussföretag liksom statens järnvägar

Investeringsavgift

skall vara fritagna från investeringsavgiften, under det att enskilda företag måste erlægga dylik avgift. Det kan bli ganska betungande pålagor för det enskilda näringslivet och försämrar dettas möjlighet till konkurrens med de allmänna företagen.

Jag vill nämna ett konkret exempel på hur obilligt investeringsavgiften för järnvägarna kommer att träffa. I samband med riksdagsbeslutet för ett par år sedan, att Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar icke skulle förstatligas, träffades överenskommelse med TGOJ, att dess järnvägar skulle drivas på samma villkor som statens järnvägar: samma taxor, samma löner, samma pensioner. Man hade därför haft anledning vänta, att det också skulle vara angeläget att järnvägarna inte skulle behöva betala investeringsavgiften med hänsyn till föreskriven likformighet i övrigt.

Att investeringsavgift skall utgå för de investeringar, som företages på grund av myndighets föreskrift, synes vara fullständigt ologiskt, eftersom avgiftens uppgift skall vara att hämma investeringslusten samt ifrågasättande investering måste göras, utan att den enskilde på något sätt kan förhindra denna. Om det t. ex. skulle visa sig nödvändigt att efter en besiktning av yrkesinspektionen byta ut en ångpanna, vilket inte utan våda kan uppskjutas, måste det vara fel, om inte pannbytet skall kunna ske utan att investeringsavgift skall erläggas. Det är ju inte företagarens önskan att denna investering skall göras. Det beror närmast på force majeure.

Enligt utskottets förslag skall avgift utgå bl. a. för maskiner och inventarier som erfordras för utnyttjande av byggnad i rörelse, för vilken byggnadstillstånd erhållits före den 15 januari 1955, såvida icke leverans skett eller skriftligt avtal om leverans träffats före den 1 januari 1955. Reservanterna kan inte medverka till ett beslut härom. Det fö-

refaller absurd, att en företagare inte skall få fullborda sin produktionsapparat i enlighet med tillstånd han fått utan att behöva erlægga en straffavgift. I detta fall kan det väl knappast under vanliga förhållanden bli fråga om annat. Ett andra alternativ vore visserligen att låta den färdiga byggnaden stå där som ett tomt skal. Man måste nog räkna med att dylika fall skulle kunna inträffa, även med risk för arbetslöshet och utebliven produktion. Kan det vara klokt att antaga en förordning, som kan medföra dylik effekt?

Det avgiftsfria beloppet föreslås i propositionen bli 15 000 kronor. Från bondeförbundshåll föreligger motion om 25 000 kronor. Genom en kompromiss har utskottets förslag kommit att bli 20 000 kronor. Reservanterna anser emellertid att ifrågasättande belopp är för lågt och menar att ett belopp av 30 000 kronor är bättre avvägt. En sådan åtgärd skulle väsentligt underlätta småindustriens mycket önskvärda rationalisering.

Herr talman! Till slut vill jag bara säga att det förefaller mig dåligt motiverat, när man som skett här i dag säger, att fördelen med investeringsavgiften är, att den verkar generellt. Det är väl i stället så, att den verkar synnerligen slumpartad och därför också orättvist.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta den fortsatta överläggningen beträffande detta betänkande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 19.30, då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 16.56.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 9 februari

Kl. 19.30

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1

Investeringsavgift (Forts.)

Herr andre vice talmannen anmälde, att överläggningen rörande bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, m. m., jämte i ämnet väckta motioner nu komme att fortsättas; och lämnades, vid fortsatt föredragning av *punkten A) 1) utskottets förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, 3 §*, enligt förut skedd anteckning ordet till

Herr **PETERSSON** i Dahl (bf), som yttrade:

Herr talman! Med tanke på den långa debatt som förts här tidigare i dag och med hänsyn till de många talare som ännu återstår skall jag försöka fatta mig kort, och jag hoppas att jag åtminstone i det fallet har hela kammaren med mig.

Det är en egendomlig upptakt vi haft till debatten i dag. Bevillningsutskottets ärade ordförande, herr Adolv Olsson, har redan framhållit att tidningarna gjort stort väsen av de frågor vi nu diskuterar, och jag skall inte nu gå närmare in på den saken. Däremot är det en annan sak, som jag inte kan undgå att med några ord beröra, nämligen uppvaktningen för riksdagen på förmiddagen. Med det demokratiska system vi har här i landet är det klart, att alla har sin fulla rätt att göra sin uppfattning gällande och att anordna demonstrationer och uppvaktningar i vilken utsträckning man vill, men jag

ställer ändå frågan: Vart skall det bära hän i fortsättningen, om alla intresseorganisationer gör på samma sätt som bilisterna gjort i dag? Vart bär det hän, om alla med direkt intresse av någon fråga, som behandlas i riksdagen, före debatten möter upp på riksdagshusets plan och högljutt ger sin mening till känna och säger åt riksdagsmännen hur de skall rösta? Det kan komma löntagare, jordbrukare, skogsägare, lärare — praktiskt taget alla kategorier. Jag vill upprepa att de har sin fulla frihet att göra det, men jag tror inte att det är en utveckling, som vi vill ha.

Sedan en annan reflexion. Det har här i debatten förekommit något, som gjort mig ganska förvånad. Ända sedan koalitionsregeringen kom till har vi hört från oppositionen, att vårt land är vanstyrt på många sätt, men i dag har oppositionen faktiskt försökt att tala om hur bra allting är och hur stabilt det ekonomiska läget egentligen är. Herr Kristensson i Osby i synnerhet lade ned mycken möda på att bevisa detta. Det är tacknämligt att läget är så bra, och det bevisar såvitt jag förstår att regeringen har lyckats i sina strävanden därvidlag.

Vad sedan beträffar den fråga, som vi här diskuterar, så är vi väl alla ense om att det är en tämligen besk medicin som föreslagits med investeringsavgift och bilaccis, och klart är att man grimaserar mer eller mindre, innan man sväljer den. Men om man vet att kuren är nödvändig, får man ju underkasta sig dess obehag. Jag tycker nog, som jag också framhöll i remissdebatten, att finansministern här har ordinerat en väl kraftig dos. I det recept, som vi nu fått från bevillningsutskottet, vill jag nog fortfarande helst ha en och annan ändring. Jag kommer till den saken se-

Investeringsavgift

nare. I utskottet har man godtagit en kompromiss, och det utmärkande för en sådan är ju att ingen av parterna är nöjd.

För bara några år sedan hade vi en inflation, som satte hela vår ekonomi i gungning. Koalitionsregeringen förde en intensiv kamp mot den inflationen, vilken kamp även då mötte häftig kritik från oppositionens sida. Men nu har vi faktiskt fått svart på vitt på åtgärdernas lämplighet, och oppositionens betyg i dag är, att vi lyckats återvinna stabiliteten i samhällsekonomin. Vi underströk då från bondeförbundets sida, att allt måste göras för att hindra inflationen. Men trots vår nuvarande stabilitet föreligger givetvis risker för en ny inflation. Den alltför kraftiga investeringsaktiviteten inom industrien och de alltför kraftiga löneökningsskruven i avtalsrörelserna innebär en allvarlig risk för att vårt samhälles resurser skall överansträngas. Stabiliteten måste bevaras och den fulla sysselsättningen upprätthållas; de är säkerligen hörnstenar i vår samhällsekonomi.

Näringslivets utveckling har varit mycket gynnsam, men vi kan inte driva framåtskridandet snabbare än resurserna tillåter. I nuvarande läge är en viss återhållsamhet absolut nödvändig. Jag vill återigen, liksom jag gjorde i remissdebatten, ge uttryck åt min tillfredsställelse över att staten i det fallet går före med gott exempel. Det är en sträng restriktivitet, som präglar den budget finansministern lagt fram för årets riksdag. Den statliga upplåningen reduceras synnerligen kraftigt. Det var också välgörande att finansministern på ett så kraftfullt sätt sade ifrån i finansplanen, att utrymmet för en allmän höjning av lönenivån är mycket begränsat. Man torde redan nu kunna säga, att detta klara besked haft åsyftad effekt. Jag vill hoppas att samma återhållsamhet som hittills kommer att präglade avtalsrörelserna i fortsättningen. Detta gäller inte minst den väsent-

liga sektor, där staten själv är arbetsgivarpart.

Jag har tidigare hört här i debatten av herr Hagberg i Malmö, att han inte trodde att detta skulle lyckas, och så vitt jag hörde rätt nämnde han, att i de 500 miljoner kronor finansministern beräknat för konsumtionsökning måste det bli en väsentlig höjning till följd av en väsentlig justering av lönerna uppåt.

Den återhållsamhet som präglar den statliga verksamheten och den måttfullhet som hittills kunnat visas i avtalsrörelserna hoppas jag emellertid fortsätter. Det är naturligtvis nödvändiga murstenar i försvaret mot en hotande inflation. Den skärpta kreditpolitik varom överenskommelse träffats är också ett nödvändigt led i detta syfte. Men det är också nödvändigt för oss att hålla tillbaka de privata investeringarna något. Därför måste vi åtminstone för en kort tid acceptera investeringsavgiften. Vi tycker ju alla att det är tråkigt att vi skall behöva slå till denna broms, men det går inte att säga, att de privata investeringarna inte skulle utöva något farligt tryck på samhällsekonomin. Industriens investeringar ökade under fjolåret med inte mindre än 15 procent, och i år har man räknat med en ytterligare ökning på 7 procent, om vi inte nu sätter till denna broms. Det är självklart att en sådan ökning av industriens investeringar skulle innebära ett allvarligt hot mot stabiliteten i vår samhällsekonomi.

Det talas från oppositionens sida så mycket om att industriens tidtabell för investeringarna rubbas genom investeringsavgiften. Det är ju självklart att industrierna måste ha sina tidtabeller, men om en tidtabell inte passar för tåget, får man ju göra en ny tidtabell. Så har man fått göra förut. Under hösten 1953 gjorde Sveriges industriförbund en undersökning bland industriföretagen rörande det då aktuella investeringsläget och investeringsplanerna, varav framgick att under 1954

Investeringsavgift

investeringsvolymen i byggnader och anläggningar inom industrien enligt beräkningarna skulle nedgå med cirka 10 procent och investeringsutgifterna för maskiner och dylikt skulle minska med närmare cirka 20 procent. I verkligheten ökades emellertid investeringarna under 1954 med inte mindre än 15 procent, alltså en utveckling i alldeles motsatt riktning till den av Industriförbundet beräknade. Det är inte minst den tidtabellsändringen som är orsaken till att vi nu med investeringsavgiftens hjälp plus bilaccisen tillfälligtvis måste företa en justering åt andra hållet i tidtabellen.

Det förslag, som bevillningsutskottet här presenterat riksdagen, är en kompromiss. En kompromiss blir som jag nämnde inte precis vad man skulle ha önskat; det är aldrig någon som blir helt nöjd. Det anses ju i så fall vara en bra kompromiss, nämligen när ingen blir nöjd; det är ingen som får vad han vill ha. Men man måste ju ändå säga att en kompromiss ger mera än en demonstrationspolitik i ena eller andra riktningen. Som jag nämnde innebär utskottets förslag väsentliga förbättringar i propositionen. Genom de ändringar som företagits beaktas i väsentliga avseenden de syften, som vi genom vår motion gjort oss till tolk för. Vi hade i vår motion förslagsvis begärt, att det avgiftsfria bottenbeloppet skulle fastställas till 25 000 kronor. Jag tycker med all rätt fortfarande, att utskottet kunnat gå med på detta förslag. Nu har utskottet föreslagit att det skattefria bottenavdraget skall höjas från 15 000 till 20 000 kronor. Även om man alltså inte är riktigt nöjd måste man dock säga att det är en framgång. Med denna gränsdragning blir investeringsavgiften inget stort problem i egentlig mening för jordbruket. För småindustri och hantverk och för annan mindre företagsamhet måste det också vara av allra största betydelse, att det avgiftsfria beloppet höjs till 20 000 kronor.

Över huvud taget måste kompromissen hälsas med tillfredsställelse ur landsbygdens synpunkt.

Jag nämnde i remissdebatten, och jag ber att få upprepa det här, att för att detta skall göra nödig effekt måste investeringsavgiften och bilaccisen inte vara för länge, vilket ju också utlovats. Jag hoppas att det hela inte kommer att vara längre än under innevarande år.

Utskottets kompromiss innebär även i övrigt väsentliga förbättringar i Kungl. Maj:ts förslag. Detta gäller till exempel den ändrade tiden för bilaccisens ikraftträdande, och även den smidigare utformning som nåtts för bilhandeln är värdefull. Oppositionen vill ju inte ha någon bilaccis, och det vill ju ingen annan heller. Kunde man slippa den vore det ju önskvärt.

Finansministern har här sagt att han egentligen inte sätter värde på pengarna, men det som måste vara klart är ju att något måste göras för att begränsa bilimporten. Enligt de siffror som nu föreligger kostade bilimporten i fjol åtskilligt över 700 miljoner kronor. I fjol nyinregistrerades cirka 130 000 personbilar, 65 procent mer än föregående år. Inom automobilhandlarförbundet räknade man med att inte mindre än 142 000 bilar skulle ha nyregistrerats i år om inte bilaccisen infördes. Det säger sig självt att en sådan utveckling skulle medföra en överanstängning av vår valutareserv. Om man skall föra en bilvänlig politik måste man se till, att vi inte köper flera bilar än vi har resurser till. Vi måste naturligtvis också se till att vi har vägar och broar för att ta emot hela denna stora bilpark, och det tror jag knappast att vi har för närvarande. Därför måste vi acceptera bilaccisen, även om vi tycker att medicinen är besk.

Men jag måste vidhålla vad jag strukit under i motionen, nämligen att det varit önskvärt att man kunnat komma fram till ett förslag, som undantagit de

Investeringsavgift

gamla bilarna från accisen. Jag kan inte tro att handeln med begagnade bilar innebär någon allvarlig fara ur samhällsekonomisk synpunkt. De var ju inte med förra gången vi hade bilaccis. Utskottet framhåller — och det framhölls också under debatten i första kammaren, när jag var inne och lyssnade på den — att det skulle bli en spekulation i gamla bilar. Men jag vill särskilt påpeka, att om två bilägare byter bil med varandra, så kan detta omöjligen ha någon inflationistisk inverkan. Jag vill inte helt bortse från det framförda argumentet om spekulation, men jag tror inte att faran är av den storleksordningen, att det är alldeles nödvändigt att i detta fall ta till det starka vapen, som detta innebär.

Herr talman! Jag finner oppositionens ställningstagande i denna investeringsdebatt mycket förbryllande. Efter remissdebatten skrev tidskriften Affärsvärlden, att oppositionen varit matt och grådaskig. Jag skall inte alls försöka ge något betyg åt talarna i dagens debatt, men jag måste säga att jag inte alltid kan följa professor Ohlin i hans argumentering. Detta beror inte på att herr Ohlin är professor i nationalekonomi utan snarare på att han många gånger tycks glömma bort att han är det. När han framträder här i kammaren och i andra politiska sammanhang säger han alltid, att det föreligger ingen allvarlig risk för inflation i landet, och jag kan förstå att detta är folkpartiets mening, ty det har ju hur kraftigt som helst understrukits av herr Kristensson i Osby tidigare i dag. Men herr Ohlin har ju fått sina piskrapp i Finanstidningen för de uttalanden han gjort; Finanstidningen finner det riskabelt att satsa på denna häst. Det är partiledaren Ohlin och inte nationalekonomen Ohlin som talat, säger Finanstidningen. Det är nog så riktigt. Hans yrkeskolleger, nationalekonomerna, har varnat för inflation. Professor Carsten Welinder konstaterade t. ex. i nr 5 av tid-

skriften Balans i höstas, att vi riskerade att få en öppen kostnadsinflation.

Men jag tror, att det kan finnas en taktisk förklaring till herr Ohlins manöver. När vi för några år sedan hade en så besvärlig inflation förklarade ju oppositionen, att regeringen skulle misslyckas i strävandena att bemästra krisen. Men det lyckades ju för regeringen att hejda inflationen, och det är måhända förargligt. Nu säger man alltså att vi har stabilitet och att det inte finns någon risk för inflation, så att man sedan inte skall behöva medge, att regeringen ännu en gång räddat oss från inflationen. Det är tydligt att folkpartiet i högsta grad litar på regeringen.

Oppositionen säger i sin reservation, att den inte vill ha investeringsavgifter. Den vill i stället ha andra, generell verkande kreditåtstramande åtgärder, däribland en rörlig ränta. Oppositionen anser tydligen inte att vi haft en rörlig ränta, vilket också framgår av att högräntepolitiken fortfarande är oppositionens patentmedicin — den har ju rekommenderats även i dag. Investeringsavgiften medför ryckighet i utvecklingen, säger oppositionen. Men det måste ju också gälla om räntepolitiken, om den skall ha någon effekt.

Investeringsavgiften är kostnadsförhöjande, säger oppositionen vidare. Ja, det kan väl inte undvikas, att den i viss mån måste vara det, men det gäller i betydligt större utsträckning om den räntepolitik som oppositionen rekommenderar. En räntehöjning betyder en allmän prishöjning. Den drabbar också orättvist när det gäller investeringsbegränsningen. De företag, som måste låna för investeringarna, kommer i ett betydligt sämre läge. Det är ju inte de mest stabila företagen som måste låna pengar utan tvärtom de ekonomiskt svaga, åtminstone om man tänker på de dyra pengarna.

För jordbruket kommer investeringsavgiften kanske att betyda en kostnadsökning på cirka 10 miljoner kronor. En

Investeringsavgift

räntehöjning på en procent — och det är väl det minsta man kan tänka sig — skulle för jordbruket betyda ökade utgifter med 35—40 miljoner kronor. Jag kan inte förstå att det inför sådana perspektiv kan vara svårt att välja. I remissdebatten framhöll jag, att i valet mellan en räntehöjning och en investeringsavgift föredrar jag utan att tveka investeringsavgiften, och jag har, herr talman, sedan dess inte på något sätt ändrat uppfattning.

Oppositionen framhåller vidare, att vi måste ha en räntehöjning för att stimulera det enskilda sparandet. Det är klart att vi bör försöka stimulera det enskilda sparandet, men det finns ingenting som säger att det skulle ske genom en räntehöjning. Professor Lundberg, konjunkturinstitutets avgående chef, förklarade i Nationalekonomiska föreningen häromdagen, då han diskuterade med finansministern, att man ingenstades i världen kunnat påvisa ett samband mellan enskilt sparande och höjd ränta — och det har förstas oppositionen inte kunnat göra heller.

Jag tillåter mig nämna, att i vårt nordiska grannland Finland har man försökt sig på en mycket hög ränta. För några år sedan hade man så hög ränta som 11 procent, men man övergav snart det systemet, och såvitt jag är riktigt underrättad är ränteläget i Finland för närvarande 6 å 7 procent. Jag har nyligen frågat ledande politiker från Finland, vilken inverkan enligt deras uppfattning detta höga ränteläge hade på det enskilda sparandet, och fick då ett bestämt besked om att i detta avseende spelar den höga räntan egentligen inte någon roll. Den medför inte något ökat sparande, och man förklarade uttryckligen att åsikten om en sådan effekt endast var en fiktion.

Investeringsavgiften är att föredra framför oppositionens ständiga homeopatpiller: räntehöjning. Jag tillåter mig påminna om att oppositionens ställningstagande inte befinner sig i bästa

överensstämmelse med den ståndpunkt, som dess representanter i företagsbeskattningskommittén, herrar Gustafson i Göteborg och Wehtje, intagit i sin reservation. Detta har, herr talman, varit påtalat förut, och jag skall inte fördjupa mig däri.

Herr Gustafson förklarar bestämt att ett sådant läge inte nu är för handen, då en investeringsavgift skulle tillgripas. Det är klart att det är en bedömningsfråga när ett dylikt läge inträder. Folkpartiet menar att detta läge inte är för handen nu. Å andra sidan anser regeringen att det föreligger risk för uppkomsten av ett sådant läge. Herr Gustafson behöver inte upprepa vad han tidigare har sagt. Givetvis kan man tvista om hurdant läget är, och man kan också tvista om huruvida en bedömning av detsamma är riktig eller inte. Kanske är här ingen, vare sig finansministern eller någon annan, som absolut säkert kan påstå att den eller den bedömningen nu är riktig, men jag skulle i varje fall tro, att det är riktigt att man försöker förekomma ett läge som man vill undvika. Då oppositionen har erkänt att investeringsavgiften är ett konjunkturpolitiskt medel med gynnsamma resultat i vissa lägen, finner jag det egendomligt att oppositionen inte vill vara med om att införa denna avgift i syfte att förhindra en kommande inflation.

Jag kan förstå folkpartiet, om det anser att det inte skulle finnas den ringaste risk för någon inflation. Men finns här inte någon risk för inflation finns det väl inte heller någon anledning för den räntehöjningspolitik som man vill införa. Skulle det vara någon mening med en räntehöjning måste den för övrigt, såvitt jag kan bedöma något på det ekonomiska området, tagas till så pass, att den får en fördyrande, en hämmande verkan. Då lönar det sig inte med exempelvis bara en halv procent.

Jordbrukets problem har diskuterats mycket här på förmiddagen, och det är

Investeringsavgift

självlklart, att jordbrukets berättigade intressen måste tillgodoses. Detta har vi också understrukt i vår motion, men jag kan inte förstå annat än att dessa intressen åtminstone delvis är tillgodosedda genom den kompromiss som nu är uppnådd. Såvitt jag kan se av den högermotion, som det talats om så mycket här, har denna kompromiss också tillgodosett de där framförda kraven. Det påpekas i denna motion att det genomsnittliga investeringsbehovet i maskiner och i jordbruk om ända upp till 400 tunnland uppgår till 15 000 kronor under 1955. I högermotionen framhålles vidare att medelinvesteringen för byggnader är 18 000 kronor. Det är klart att investeringen i fråga om nybyggnader dock kan bli större.

Meningen med denna aktion är ju att man skall försöka vara återhållsam, man skall uppskjuta investeringar till ett annat år, man skall försöka begränsa sig så mycket som möjligt. Det har sagts mig att någon motionär här i riksdagen har köpt en ganska stor gård och att den har mycket dåliga ekonomibyggnader. Blir det då fråga om att upprusta dessa ekonomibyggnader — kanske under innevarande år — medför investeringsavgiften självfallet en ganska stor fördyring. Men det kan man väl inte ta så mycket hänsyn till.

Den kompromiss som nu uppnåtts innebär, att det avgiftsfria beloppet skall höjas till 20 000 kronor, och då borde det vara självklart att bondeförbundet skulle medverka. Därigenom tillgodosågs jordbrukets intressen tämligen väl. Denna kompromiss bör också vara av allra största betydelse för hantverk och småindustri och annan mindre företagsamhet, ja, över huvud taget för den företagsamhet som finns på landsbygden.

Den utformning av investeringsavgiften och bilaccisen som bevillningsutskottet föreslagit är, såsom jag här framhållit, inte helt sådan som man skulle ha önskat. Den är en kompromiss, men

det är sannerligen inte oppositionens förtjänst att denna kompromiss har kunnat uppnås. Oppositionens politik har återigen visat sig inte vara någonting annat än en demonstrationspolitik, som inte leder till praktiska resultat. Det förekommer en viss skottlossning från oppositionens sida, men den är inte så skräckinjagande, ty man skjuter bara med knallpulver. Det smäller, men det blir inte mer än en smäll. Praktisk politik måste i varje fall bedrivas på ett annat sätt än oppositionen här gör.

I en av folkpartiets största tidningar, Stockholms-Tidningen, läste jag för den 2 februari ett uttalande om att jordbrukets intressen i bevillningsutskottet hade av bondeförbundet bevakats på ett utomordentligt sätt genom den kompromiss som träffats om de 20 000 kronorna. Dagen efter, den 3 februari, förklarade samma tidning, att bondeförbundet slätt intet haft att bestämma i bevillningsutskottet, utan att bondeförbundet fått kapitulera för finansminister Sköld. Men det är ju inte så ovanligt, att en folkpartitidning på detta sätt polemiserar mot vad den själv skrivit föregående dag.

Jag skall inte, herr talman, gå in på ytterligare detaljer i detta sammanhang. Jag vill sluta med att understryka, att förslaget om investeringsavgift och bilaccis inte är vad man själv skulle ha önskat, liksom inte heller det resultat, som bevillningsutskottet kommit till, är sådant som man helst skulle velat ha det. Men den, som verkligen vill vara saklig och medverka till en praktiskt genomförbar politik, måste också vara beredd att godta en kompromiss.

Vidare anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill erinra kammaren om att herr Pettersson i Dahl själv motionerat om att begagnade motorfordon skall gå fria från den föreslagna

Investeringsavgift

bilaccisen. I samma motion har han också givit uttryck för den bestämda uppfattningen, att bilköp gjorda före den 15 januari skall befrias från denna accis.

Jag vill nu bara fästa herr Petterssons i Dahl uppmärksamhet på att dessa ändringsförslag har framförts i vår andrahandsreservation, som kammaren får tillfälle att ta ställning till under förutsättning att kammaren inte beslutar avslå förslaget om bilaccis. Herr Pettersson i Dahl har alltså då ett tillfälle att fullfölja de linjer, som han dragit upp i sin motion, genom att stödja våra yrkanden på dessa punkter, och jag hoppas också att han kommer att göra det.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Såsom vi redan blivit påminta om, förkunnade bondeförbundet under valrörelsen att kronan var räddad, och så tillade man: »Skatten skall sänkas.» Det är verkligen en något egendomlig skattesänkingsmetod som man här upfunnit, när man sänker skatten genom att höja den.

Då man inser vilken olust investeringsavgiften väcker ute i landet, försöker man krypa bakom de uttalanden från oppositionens sida, vilka gjorts i reservationen till företagsbeskattningskommitténs betänkande. Det har i dag från regeringshåll sagts, att det för närvarande råder en viss stabilitet på det ekonomiska området, men att det finns inflationsrisker. Vad vi representanter för oppositionen sade i vår reservation till företagsbeskattningskommitténs betänkande var emellertid, att vid en *extrem* högkonjunktur skulle vi kunna tänka oss att man, i den mån de penningpolitiska medlen inte förslår, i inflationsbekämpande syfte införde en investeringsavgift *i stället för* en begränsning av den fria avskrivningsrätten. Jag tror att alla är överens om att

det nu inte råder någon sådan extrem överkonjunktur som år 1951 års högkonjunktur med dess inflationsvåg från utlandet. Vi har också redan en begränsning av den fria avskrivningsrätten, och vi angav investeringsavgiften såsom ett *alternativ* till denna under de förutsättningar som jag angivit.

Det går därför inte, herr Pettersson i Dahl, att försvara den nya investeringsavgiften genom att krypa bakom de uttalanden, som gjorts från vår sida och som klart preciserats att avse andra förutsättningar. Givetvis kan man ha en annan uppfattning än vi om hurudant läget är och hur inflationstendensen skall bekämpas, men då skall man själv stå för denna och inte pådyvla andra ledamöter av denna kammare åsikter som de inte har.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kristensson i Osby påminde mig om att han avgivit en reservation, som i viss mån sammanfaller med den motion som vi på vårt håll väckt, och han framhöll att jag nu hade tillfälle att rösta för denna reservation. Jag hade nästan väntat mig denna replik av herr Kristensson, men såsom jag här redan sagt vill vi för vår del inte föra någon demonstrationspolitik, och vi vill därför inte ställa yrkanden som inte har någon möjlighet att gå igenom och på så sätt äventyra det hela. Vi anser att då det nu kommit till stånd en tämligen bra kompromiss, så bör man, även om man inte är helt nöjd med denna kompromiss, i saklighetens intresse godta den.

Herr Gustafson i Göteborg erinrade här om att det från bondeförbundets sida hade sagts att kronan var räddad. Ja, under hela denna långa debatt har ju av folkpartiets representanter understrukits just detta att kronan är räddad och att det råder stabilitet i fråga om penningvärdet. Herr Gustaf-

Investeringsavgift

son sade själv, att det var en väsentlig skillnad mellan läget för närvarande och år 1951, då det inte fanns någon sådan stabilitet. Jag är tacksam för detta herr Gustafsons uttalande och för alla andra uttalanden, som här givit oss belägg för att kronan verkligen är räddad.

Herr talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om den motion, som herr Pettersson i Dahl varit med om att avge, inte är demonstrationspolitik, så har ju herr Pettersson i Dahl tillfälle att rösta efter sin övertygelse genom att biträda den reservation som jag tidigare talat om. Därest denna reservation inte bifalles, får ju herr Pettersson i Dahl ändå igenom det som han kallar för en kompromiss.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kristensson i Osby har framfört en inbjudan till herr Pettersson i Dahl. Denne har ledamt nog avvisat den. Jag får se, om jag har bättre tur. Jag skall också be att få framföra en inbjudan till herr Pettersson. I den av herr Pettersson väckta motionen hemställs bland mycket annat, att riksdagen måtte »bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela dispens från avgiftsskyldighet för ur näringspolitisk synpunkt synnerligen angelägna investeringar i överensstämmelse med vad i motionen anförts».

Jag vill fästa herr Petterssons uppmärksamhet på att han kan få detta krav tillgodosett, därest han vill rösta för vår reservation, när den tiden kommer.

Till slut vill jag bara uttrycka min glädje över den milda ton, som herr Pettersson lagt i dagen i sitt anförande. Vi erinrar oss alla, hurusom herr Pettersson i remissdebatten förklarade, att

han fick en chock, när han i radion försporde budskapet om den ifrågasatta investeringsavgiften. Vi har i dag anledning att med glädje konstatera, att den chockskadade återvänt och inlagt sin plats i rotekolonnen.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Pettersson i Dahl sade att kronan är räddad. Det har vi fått bevis för här i dag, sade han. Man måste då fråga sig, varför herr Pettersson nödvändigtvis skall rädda den en gång till.

Jag vill vidare säga, att vi från vårt håll inte har förnekat att det kan finnas inflationstendenser, men vi har påpekat, att de vapen, som regeringen föreslagit, är olämpliga och onödiga, och vi har även angivit de alternativ, som vi har till denna politik.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först vända mig till herr Hagberg i Malmö angående klenvirket och de investeringar, som är synnerligen angelägna. Beträffande dem har utskottet fört en tämligen lång argumentering, som jag inte skall bry mig om att upprepa. Utskottet talar där om att det inte kan vara riktigt att i föreliggande fall lämna dispens och att det, om sådan dispens ändå lämnades, skulle ta mycket lång tid från det den blev sökt till dess den gavs. Jag kan inte se annat än att det ligger något i utskottets argumentering. Jag tycker fortfarande, att det varit önskvärt med en dylik dispens, men det förhåller sig ju så, att man får finna sig i en del. — När kammaren har skrattat färdigt, vill jag säga, att det har nog oppositionen också fått finna sig i många gånger. Den ibland skrattar bäst som skrattar sist. Det är inte säkert, att oppositionen får göra det.

Det frågades också, huruvida min motion var en demonstration. Det var

Investeringsavgift

den inte. Jag tror — jag vet inte om det är för mycket sagt — att motionen har gjort nytta. Jag vet inte om jag vågar påstå — jag har inte belägg för det — att det utan motionen inte hade blivit någon kompromiss, men min åsikt är nog ändå — liksom folkpartiet brukar säga, när något beslutats i rätt riktning — att det var jag, som kom med förslaget här. Jag tillåter mig att en gång säga den saken, och om utskottets förslag blir bifallet, tycker jag, att jag har skött mig bra.

Herr Gustafson i Göteborg frågade om kronan skall räddas en gång till. Nej, det behöver den inte. Det har understrukits så kraftigt från hans och folkpartiets sida, att den är räddad, så den behöver inte räddas ännu en gång, om inte folkpartiet ställer till så att kronan råkar i fara igen.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! De flesta argument, som kan framföras i denna sak, har redan värtaligt utvecklats, och jag skall inte försöka att göra någon sammanfattning eller någonting i den stilen. Jag nöjer mig med att konstatera, att vi i folkpartiet är motståndare till de föreslagna skatterna. Om någon frågar, ifall det då inte finns någon inflationsrisk, vill jag svara, att vi har varnat för att om man för en mycket tokig politik, kan det bli risk för en inflation, men om regeringen gör vad som bör göras och — har vi tillagt — om arbetsmarknadens parter är realistiska, vilket man har anledning att vänta, tror jag inte, att det är riktigt att här stå och skrämma svenska folket med några fruktansvärda inflationsfaror i dagens läge. Det glädde mig verkligen att se, att finansminister Sköld, när han var i Göteborg och talade häromdagen, i stort sett tycks ha kommit till samma slutsats.

Detta hindrar emellertid inte bevillningsutskottets ärade ordförande, herr Olsson i Gävle, från att tala om lägen

vid avgrundens brant — eller vad det var han sade — där det inte kan hjälpa med stram kreditpolitik och dylikt. När det talas om ansvar får jag lov att säga, att jag finner uttryck sådana som herr Olssons vara ansvarslöst tal, som är ägnat att skapa inflationsförväntningar och försvåra kampen mot inflationen i stället för tvärtom.

Får jag göra en utveckling, herr talman, med anledning av vad herr Pettersson i Dahl nyss sade, nämligen att regeringen räddat oss från inflation år 1952. Herr Pettersson har verkligen inte mycket respekt för de fakta och siffror, som framförs av hans motståndare i debatterna. Vi har här gång efter gång de sista två åren påvisat, att Sverige tillhörde de länder — inom den grupp, vilka vi brukar jämföra oss med — där inflationen upphörde sist, nämligen under år 1952. På många håll slutade den år 1951 och prisstegringarna på de stora varumarknaderna i utlandet upphörde till största delen våren 1951. Ändå säger herr Pettersson nu, att det var vår utmärkta regering, som räddade oss från inflationen. Man frågar sig, vem som räddade de andra länderna från inflation långt tidigare. De måste ha haft ännu bättre regeringar, som varit ännu duktigare att rädda dem från inflation. Jag undrar för min del vad sådana troskyldiga anmärkningar som herr Petterssons egentligen har för syfte. Att de bygger på ett suveränt förakt för fakta är i alla fall obestridligt.

Nu sade statsrådet Hedlund för en stund sedan här i kammaren, att frågan var om man skulle ingripa eller inte mot inflationsrisken. Jag vill än en gång understryka, att det inte alls är det saken gäller. Saken gäller om vi skall tillgripa lämpliga medel eller sådana olämpliga medel som regeringen nu föreslår.

Det har här från olika talare från oppositionen i dag påvisats, att denna skattepolitik är ryckig, är orättvis, är

Investeringsavgift

klumpig och inte kan anpassas efter lägets förändringar på samma sätt som kreditpolitiken. Det är av dessa och andra skäl som vi inom folkpartiet är motståndare till den politiken och rekommenderar en annan. När herr Henriksson i Stockholm för en stund sedan uttalade, att man får räkna med sådana impopulära åtgärder om man vill ha ett fast penningvärde, kastade detta onekligen ett blixtljus över vad det svenska folket kan vänta. Det blir tydligen inte bara en engångspolitik, som för andra gången genomföres av regeringen, utan vi kan vänta oss upprepanden litet då och då i framtiden. Vi får tacka herr Henriksson för detta avslöjande av hur man på socialdemokratiskt håll ser på saken. Frågan är bara om pauserna mellan sådana ingripanden skall vara så korta som de har varit på sista tiden eller om det skall vara litet längre perioder. Hur dessa perioder infaller i förhållande till de offentliga valen, kan kanske vara ett intressant studium för den ekonomiska historien i framtiden.

Finansministern har sagt i första kammaren i dag — jag brukar annars inte gå in på vad som har sagts i en annan kammare men skall göra det på denna enda punkt — att regeringen väl nu ändå slipper höra, att den har ingripit för sent, eftersom oppositionen tycker ingripandet är närmast överflödigt. Nej, herr finansminister, det slipper ni visst inte. Vi har kritiserat och kommer att fortsätta att kritisera att ni alldeles för sent eller rättare sagt ännu inte tillgripit den smidiga kreditpolitik med rörlig ränta, som oppositionen har rekommenderat. Ni tillgriper i stället medel, som enligt vår mening inte motsvarar lägets krav.

Får jag, herr talman, lov att försöka utveckla den syn jag har på denna kreditpolitik, som förefaller mig vara så karikerad av regeringspartiernas talesmän här i dag. Det är riktigt att en räntehöjning i ett läge, en räntesänk-

ning i ett annat läge har betydelse som kostnadsfaktor direkt på produktionskostnaden även vid kortvariga krediter, men när det är tal om relativt måttliga ränteförändringar, inte många procent utan 1—1½ procent från bottenläget, är verkan som kostnadsfaktor enligt internationella erfarenheter från de relativt välställda länderna begränsad.

Jag tillåter mig emellertid att understryka, att om man skapar ovisshet om hur länge en något höjd ränta kommer att bestå, har höjningen mycket större effekt än om man gör som regeringen gjorde i höstas, talar om att man nu genomför en viss räntehöjning men att räntan snart skall ned igen. Om man höjer räntan med ½ procent och marknaden måste räkna med att den högre räntan tills vidare skall bli bestående, kommer obligationskurserna att falla, ty att räntan på de långfristiga lånen höjs med ½ procent är samma sak som att obligationskurserna sänks så mycket att avkastningen blir ½ procent högre.

Många accepterar inte denna värdering. En person har t. ex. köpt 3½ procents obligationer till pari, och nu noteras dessa obligationer t. ex. till 90 procent. Skulle han sälja dem för att göra den investering han tänkt förlorar han 10 procent. Det finns vissa utsikter, säger denne man, att värdet om några år kan vara tillbaka vid det gamla. Han föredrar därför att vänta och se. Höjningen av räntan verkar genom själva kapitalförlusten på de långfristiga värdepapperen, en sak som verkligen för en del av investerarna har ganska stor betydelse. Många människor och kreditinstitut har, vilket inte är obegripligt, en viss aversion mot att göra kapitalförluster på sina placeringar.

Den rörliga räntan har betydelse när det gäller finansieringen av investeringar även av andra skäl. En mindre räntehöjning betyder, om man inte sköter saken så som regeringen gjorde i höstas, att även aktiekurserna blir nå-

Investeringsavgift

got lägre under i övrigt lika omständigheter — det kan ju också vara andra faktorer som inverkar. Detta gör människor mindre benägna att sälja aktier för investeringar i t. ex. nybyggda fabriksfastigheter.

Men även de affärsmän och andra som har likvida medel kommer, när de finner att det är relativt trångt på kapitalmarknaden och ont om finansieringsmöjligheter, att säga att det är bäst att hålla på sina likvida medel, ty de vet inte hur det går i framtiden och kunderna kommer kanske att avbetala sämre på sina skulder än de brukar göra. Det är alltså oriktigt att påstå, att de som har likvida medel inte påverkas av en räntehöjning och en kreditåstramning.

Det är klart att ränteutvecklingen i hög grad påverkar kreditgivningen. När riksbanken köper obligationer för att hålla räntan $\frac{1}{2}$ procent lägre än den annars skulle vara, kan man säga att detta väl inte inverkar så mycket. Men det inverkar mycket — det har vi sett även här i Sverige — ty pengar strömmar ut från riksbanken och gör marknaden mera likvid. Detta leder till ökad kreditgivning på många olika punkter i det ekonomiska livet.

Man får en mera effektiv kreditåstramning från kreditinstitutets sida när räntesituationen är sådan, att det inte framstår som lönande för kreditinstituten att avhända sig några värdepapper, än man får när man uteslutande kommenderar kreditinstituten till en viss kvantitativ kreditbegränsning. Även kredittransaktionerna utanför kreditinstituten, som i vissa lägen inte helt saknar betydelse, påverkas av om man har en rörlig ränta och därigenom får en naturlig kreditknapphet på grund av förväntningarna om att räntan sannolikt på längre sikt kommer att vara något lägre.

Räntevapnet kan vidare med framgång användas som en varningssignal till affärslivet. Detta behöver jag väl

inte närmare utveckla, det vet alla som studerat förhållandena särskilt i andra länder. Det är klart att om marknaden inte vet hur långt ränteförändringen kommer att gå, så stämmer det till betänksamhet. Om man däremot i förväg — som regeringen gjorde i höstas — talar om att räntan nu snart skall ner igen till ungefär det gamla läget, då försvinner denna effekt av varningssignal.

Från oppositionens sida har det många gånger framhållits, att man inte får bedöma denna kreditpolitik — hur viktig den än är — som en isolerad företeelse. Den skall ingå som ett led i en allmän ekonomisk politik, som syftar till att vinna förtroende och till att öka sparandet, så att man skapar en annan atmosfär och därigenom en del psykologiska förändringar, som många gånger visat sig vara av stor betydelse. Tanken att man genom att använda kreditpolitiken skulle få ofullständig sysselsättning har man inte kunnat stödja med några fakta eller argument.

Om jag mycket kort får hänvisa till erfarenheterna från utlandet under senare år — jag kan peka på till exempel Schweiz och Storbritannien men även andra länder — skulle jag vilja sammanfatta dessa erfarenheter i fem punkter.

Räntepolitiken och kreditpolitiken har för det första visat sig vara verkningfull och medfört att man kunnat försvara penningvärdet — inte helt och hållet ty det har varit stora påfrestningar, men på många håll har man kunnat försvara penningvärdet bättre än i Sverige. Det förhåller sig inte så som man säger, att man för att få någon verkan måste vidta väldiga räntehöjningar. Erfarenheterna visar, herr talman, att även måttliga räntehöjningar varit verkningfulla. Man kan inte häremot invända, att det kan hända att de verkat i andra länder, men att i några av dem har sysselsättningsgraden varit lägre än i Sverige. Om de argu-

Investeringsavgift

ment som framförts från regeringspartiernas sida här i dag — såvitt jag kunnat uppfatta dem — varit riktiga, skulle det innebära att kreditpolitiken inte skulle vara effektiv vare sig i ett läge med 96 procents sysselsättning eller i ett läge med 98 procents sysselsättning. Argumenten är av sådan art att är de riktiga borde de gälla för båda dessa lägen, men de är inte riktiga. Erfarenheterna från en lång rad länder bekräftar att de inte är riktiga.

För det andra behövs det inte några stora stegringar av den långa räntan. Jag upprepar att den internationella erfarenheten tyder på att i de länder, som inte drabbats av speciella kriser, rör det sig om 1—1½ procent över bottenläget. Dessa erfarenheter framför jag gentemot de våldsamma spekulationer som här kommit fram från herr Vigelsbo m. fl.

För det tredje ligger det till så, att inom ett år efter det att man höjt räntan såsom ett led i en politik av den art som jag här antytt har den börjat sjunka igen — och ganska väsentligt. Detta har varit det normala. I Schweiz till exempel nåddes maximum år 1948. Där ingrep man verkligen i tid med en ränta på 3,4 procent. Under 1953—54 har man haft ungefär 2,6 procent. I Storbritannien var man senare ute. Där fasthöll arbetarregeringen länge vid en politik likartad med den svenska. 1953 höjdes dock den långa räntan — jag tar årsgenomsnittet — till 4¼ procent. Under 1954 har under större delen av året räntan varit ungefär 3¾ procent. Det har således varit en räntesänkning med ungefär ½ procent.

För det fjärde behöver inte investeringsvolymen och sparandet hårt skäras ned för att åstadkomma balans. Man säger att detta skulle inte en måttlig räntehöjning som ett led i en klok kreditpolitik kunna göra. Erfarenheten visar tvärtom, att föres en kreditpolitik av denna art får man en förbluffande snabb ökning av det enskilda sparand-

det. Jag nämnde under remissdebatten siffror på hur det personliga sparandet i England undergått den mest förbluffande ökning under senare år. Jag behöver inte upprepa dessa siffror nu. Finansministern kan ta fram dem och jag skall hjälpa honom om han så önskar. Det vore intressant att höra vad finansministern säger om den mycket stora ökning av det enskilda sparandet, som där ägt rum under senare år. Det är naturligtvis inte som en direkt följd av räntehöjningen. Jag håller med professor Lundberg om att man inte kan statistiskt bevisa att räntestimulansen som sådan har någon väsentlig betydelse. Det är möjligt att den har det, det är möjligt att den inte har det, därom vågar jag inte uttala mig. Men själva ändringen av det ekonomiska läget och förtroendet till penningvärdet och vetenskapen att regeringen för en ekonomisk politik som inger människorna tillit till framtiden, alla dessa ting framkallar ett ökat sparande. Därför blir det också efter en rätt kort övergångstid möjligt att öka investeringarna. Det är inte så exempelvis i England att man där fått minska bostadsbyggandet, utan det har ökat med ungefär 60 procent sedan denna politik började. Det är inte så, att man fått minska investeringarna i Schweiz. Det är, om jag tar ett mera kristrarffat land som Österrike, inte så, att man där fått minska investeringarna, utan det har visat sig att investeringsvolymen mycket snabbt kunde ökas i stället för att minskas när man genomförde denna kreditpolitik. Det skedde under precis samma kritik som framförts från socialdemokratiskt håll i Sverige. Jag vill påpeka, att de österrikiska socialdemokraterna hämtade mycken inspiration från de svenska socialdemokraterna och sade: Om ni överger investeringskontrollen och allt detta blir det en fruktansvärd investeringsbegränsning genom våldsam räntehöjning o. s. v.

Nu måste jag, herr talman, jag är

Investeringsavgift

ledsen att säga det, skjuta in en parentes och påpeka att när jag hänvisar till dessa länder betyder det inte att jag anser dem vara »idealländer». Det är för tröttsamt att varje gång man pekar på någon erfarenhet från utlandet och säger: »Kan vi inte lära något på den punkten?» får man i årtal höra att Schweiz eller Österrike eller Belgien är herr Ohlins idealland. Jag väntar bara på att få höra att eftersom Schweiz inte har kvinnlig rösträtt vill herr Ohlin taga ifrån kvinnorna rösträtten här hemma. Om man hänvisar till Schweiz' räntepolitik får man väl snart höra något sådant. I den sakliga debattens intresse borde vi väl emellertid kunna komma därhän att vi sade: Är det något att lära på vissa punkter hos dessa länder skall vi diskutera *detta* och inte tala om att det finns *andra* saker, t. ex. i av kriget drabbade länder, som kanske är mycket besvärligare än det vi har här hemma.

För det femte, herr talman, har det inte blivit någon ökad arbetslöshet i dessa länder, om jag tar erfarenheterna i stort. Detta tal om att ränte- och kreditpolitiken måste vara så hårdhänt att den skapar arbetslöshet, annars har den ingen verkan alls — det kan ingalunda bestyrkas med erfarenheter. Tvärtom har arbetslösheten snarare minskat i dessa länder, i många fall till och med väsentligt. Om jag tar exempelvis Storbritannien är arbetslösheten där mycket låg, likaså i Schweiz. I Storbritannien är den mindre än 2 procent i genomsnitt per år. I Schweiz redovisas 4 000—5 000 arbetslösa personer. Nu tror jag man skall vara mycket försiktig med dessa internationella jämförelser, bl. a. därför att de länder som har obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, exempelvis Belgien, alltid har högre siffror än de länder som har frivillig arbetslöshetsförsäkring, det vet alla experter. Jag nämnde dessa siffror från Storbritannien endast för att påpeka att erfarenheten icke stöder på-

stående att man måste tillgripa en så hård politik att det uppstår arbetslöshet. Jag hoppas att den ballongen skall vara definitivt sprucken vid det här laget.

Detta om erfarenheterna, herr talman! Nu säger finansministern och hans talesmän här i kammaren i olika sammanhang att räntehöjningar leder till prisstegringar. Får jag be finansministern att ge några exempel på detta? Tala om för mig vilken prisstegring finansministern vill påstå vara ett resultat av en räntehöjning! Det är klart att det i något land kan förekomma en prishöjning samtidigt med en viss räntehöjning, men finansministern skall göra sannolikt att räntehöjningen har lett till prisstegringen. Jag tror jag vågar säga, att det visserligen finns mycket delade meningar bland nationalekonomer om många ting, men såvitt jag vet råder enighet om att kreditstramning alltid har varit ett vapen mot prisstegringar och inte ett medel att framkalla prisstegringar. Jag väntar nu med spänning på att finansministern skall komma med exempel på att räntestegringar har framkallat prisstegringar. Finansministern kanske då också skulle kunna passa på att ge några exempel på att en räntestegring efter ett år eller två lett till minskade investeringar. Jag har påvisat grunder för uppfattningen att en räntestegring som led i en klok politik leder till ökade investeringar, som exempelvis i England under de senaste åren. Finansministern tycks ha en annan uppfattning, och jag frågar på vilken grund han stöder denna sin uppfattning.

Om jag nu övergår till förhållandena i Sverige säger finansministern ibland: Men vi har ju höjt räntan i höstas. Ja, man hade en fastspikad 3,5-procentsränta men släppte ut ett 4-procentslån och talade om att räntan nu snart skulle ner igen. För närvarande förhåller det sig så, att ränteläget för staten anses ligga omkring 3,6 procent. Det är myc-

Investeringsavgift

ket begränsade möjligheter att låna; för kommuner och landsting är ränteläget 3,7 i stället för tidigare 3,6 procent. Detta sätt att sköta räntepolitiken, att på det viset tala om vad som skall ske och så bringa ned räntan igen och spika den, låsa den, det är sannerligen motsatsen till en rörlig kreditpolitik av den art som jag tror att den internationella expertisen är tämligen enig om att förorda.

Det som här har skett under höstmånaderna är ett skolexempel på hur man inte bör sköta räntepolitiken. Jag vet inte om detta är oskicklighet eller ett mer eller mindre omedvetet försök att fördärva räntevapnet, att visa att det inte är något bevänt med det. Säkert är, att bakom den politiken har inte legat en strävan att verkligen pröva räntevapnet, utan man har satt sig emellan två stolar, och det är där, tyvärr, som inte bara finansministern, utan hela den statliga finanspolitiken nu sitter.

Herr talman! Får jag lov att ännu en gång, eftersom detta tycks vara huvudämnet i dagens debatt från regeringspartiernas sida, belysa den svenska utvecklingen med ett enkelt exempel. Antag att vi år 1946 hade slutat med att ha treprocentsräntan fastspikad och att vi då hade gått över till en politik med rörlig ränta och elastisk kreditpolitik. Hur skulle det ha verkat? Ja, då hade riksbanken inte behövt köpa så mycket obligationer som den köpte. Då hade det inte blivit så gott om pengar. Det hade inte blivit så mycket kredit för import och för andra ändamål. Vi hade bevarat mer av vår valutareserv. Det hade blivit en del kursfall på obligationer, och en del människor hade av den anledningen också blivit mindre benägna att låna ut pengar. Rent momentant hade det blivit, tror jag, en något minskad investering, men ganska snart hade det säkerligen blivit en ökad investering. Man hade under tvåårsperioden 1946—1948 fått en mindre pris-

stegring, därom råder väl i dag intet tvivel, än man nu fick, när riksbanken för att försvara den spikade treprocentsräntan måste köpa obligationer och fylla marknaden med pengar. Folk hade fått större förtroende för penningvärdet, och vi hade med säkerhet fått ett större sparande. Den goda effekten därav hade kunnat vara många år framåt. Jag är övertygad om att vi hade kunnat ha ett större bostadsbyggande år 1948 under dessa omständigheter än vi nu fick, när regeringen fann sig föranlåten att med utslutande investeringsransonerande metoder begränsa byggnadsverksamheten. Man skulle alltså år 1948 faktiskt även i det avseendet ha haft ett gynnsammare läge än som nu rådde.

Mot bakgrunden av jämförelser från utlandet och sådana studier av den svenska utvecklingen med en annan politik — så gott det nu går att bilda sig en uppfattning om vad som skulle ha skett under tänkta förutsättningar — verkar det på mig en smula beklämmande att höra hur en del talare här, i detta fall särskilt bondeförbundstalarare men kanske även herr Olsson i Gävle, talar om 1930-talets åttaprocentsränta ungefär som om den hade någon aktualitet i det här sammanhanget och hur man målar 1930-talets av världskris och internationell jordbrukskris präglade svenska läge såsom framkallat av de höga räntorna. Jag tycker visst att det var ett misstag med den räntepolitik som då fördes, men inte kan man väl ändå göra gällande att hela världskrisen, hela den internationella jordbrukskrisen berodde på detta. Att tala om hur det svenska jordbruket hade det i början av 1930-talet och säga att detta är ett argument i räntediskussionen därför att det visar hur besvärligt det är med en hög ränta, det tycker jag är ett ganska orkeslöst sätt att debattera.

Det kan ju inte vara så, att man aningen måste tillgripa så våldsamma

Investeringsavgift

kreditvariationer, att de har sådana verkningar, eller också inte får någon verkan alls av en rörlighet i räntan och kreditpolitiken. Hela denna dubbelhet i positionerna på regeringssidan är orimlig. Ibland säger man att ränteförändringar inte verkar alls om de inte är häftiga och sedan säger man att en kraftig ränteförändring ger upphov till våldsamma effekter. Det är ett påstående gripet ur luften. Det finns mycket större möjligheter att från vecka till vecka variera kreditåtstramningen och räntepolitiken än det finns att variera investeringsavgifter och bilacciser.

När herr Sköld i Nationalekonomiska föreningen fick frågan, om han tänkte att för framtiden hoppa i och ur bilacciser och dylikt, svarade finansministern efter referatet att döma så här: Skall man hoppa i och ur räntehöjningar? Herr finansminister, där behöver man inte hoppa. Man behöver inte de där våldsamma sprängen, som finansministern behöver göra när det gäller investeringsavgiften. Där kan man i de flesta lägen nöja sig med de små justeringarna. Det är när man vill ha den stora psykologiska verkan som man vidtar en kraftig engångsåtgärd. Sedan, visar erfarenheten, är små, smidiga förändringar den rätta politiken. Finansministern kan smyga på få när det gäller kreditpolitiken men måste hoppa med stav när det gäller skattepolitiken.

Herr talman! Jag tänkte nu till sist övergå till ett par mera allmänna anmärkningar av annan art. Jag skall motstå frestelsen att polemisera mot bevillningsutskottets ärade ordförande herr Adolv Olsson på de flesta punkterna. Men får jag bara göra en enda reflexion. Herr Adolv Olsson sade, att det väl inte är många som står kvar på 1880-talets uppfattning, men så tillade han: när det gäller aktuella spörsmål. Det var ett intressant yttrande. Se, det var väl så, att herr Olsson först hade sagt att det inte är många som står

kvar på 80-talets uppfattning, men så tänkte han kanske, att socialisterna har egentligen samma socialistiska åskådning kvar, så det är bäst att tillägga detta om de aktuella spörsmålen. Och socialismen är ju inte aktuell, så det var så till vida ett träffande tillägg. Men jag får ändå lov att säga att herr Olsson går litet väl långt tillbaka i tiden när han går ända till 1880-talet.

Jag vill inte påstå att några står kvar där. Men nog har det väl något av skall jag säga 1920-tal över sig, det som allt emellanåt framförs på regeringshåll när det gäller t. ex. bilismen. Här frågar ett regeringsorgan, Aftontidningen i Stockholm, om det kan vara så ogrundat att bromsa anskaffningen av bilar. Det finns så mycket bilar att man inte kan komma fram på Stockholms gator. Observera detta! Gatorna är trånga. Finansministern vill att staden inte skall låna så mycket pengar för att bygga om dem alltför fort. Och så skall man hejda bilismen med bilaccisen. Det är inte så farligt, ty nu när gatorna ändå är så trånga behövs det inte så mycket bilar. Jag undrar om bondeförbundet tycker att detta är ett bra argument för att bromsa biltrafiken på landsbygden, andra exempel att förtiga. Det finns i argumenteringen hos regeringspartierna då och då ett drag av att bilen är en lyxartikel. Men varken bilen eller motorcykeln är lyxartiklar; till allra största delen är de bruksföremål.

Det är klart att man kan tycka både det ena och det andra om huruvida anskaffningen av bilar borde ske med litet större hastighet eller litet mindre. Men om man tror på det fria konsumtionsvalet och menar att människorna kan få använda sina pengar som de vill, när det inte kan påvisas leda till några katastrofala verkningar, då finns det väl en stark presumtion för att man bör låta dem själva bestämma om de vill använda pengarna till att köpa motorcykel eller bil eller använda

Investeringsavgift

pengarna t. ex. till en utlandsresa i stället. Jag tror att finansministern själv talade om det fria konsumtionsvalet i höstas. Det är bra synd att han inte fäster så stor vikt vid den synpunkten nu.

Herr talman! Det har många gånger givits ett löfte till motorfolket att det skall betala sin skäliga andel av vägkostnaderna, inte mer. Läget i dag är det, att det finns överskott av bilskattemedel, och prognoserna tycks visa att detta överskott, som är flera hundra miljoner i dag, kommer att växa med flera hundra miljoner under de närmaste fyra åren — och då är ändå inte accismedlen inräknade. Dessa skattemedel behövs alltså inte för att täcka den andel av vägkostnaderna, som motorismen skall betala. Att då i alla fall pålägga dessa skatter är ju att bryta det löfte, som givits till motorfolket, utan att man kan åberopa någon force majeure av den art som en våldsam inflation eller omedelbar risk för en sådan skulle innebära.

För det andra: Finansminister Sköld förklarade i fjol, att nu skulle det vara slut på skattehöjningarna — jag tror jag citerade det förra månaden — om han ännu hade jobbet kvar som finansminister. När det påpekas för honom att han nu i alla fall höjer skatterna, säger finansministern: »Ja, men jag tänkte då på att jag inte skulle höja skatterna för att balansera statens inkomster och utgifter, och nu vill jag höja dem av andra skäl. Mitt löfte gällde bara att jag inte skall höja skatterna för att täcka statens utgifter.» Till detta vill jag svara ännu en gång: Herr finansminister! Varför talade Ni inte om det i våras, i somras och före valet i fjol och sade: »Jag förbehåller mig att höja skatterna men inte av de och de skälen»? Då hade ju allmänheten vetat var man stod.

För det tredje: Herr Kristensson i Osby har redan i ett ovanligt belysande anförande hänvisat till en annons,

som socialdemokraterna spred. Herr Sköld skrattar. Herr Sköld hörde visst inte herr Kristensson. Läs protokollet, så kommer säkerligen finansministern till samma uppfattning som jag, att det var ett mycket belysande anförande. Det är i alla fall bättre att läsa det först. Herr Kristensson hänvisar till ett uttalande i en socialdemokratisk valbroschyr om att vi skall ha ett bilvänligt samhälle. Jag behöver inte läsa upp det en gång till. Icke desto mindre kommer regeringen nu några månader efteråt med bilskattehöjningar, som fördyrar biltrafiken.

Här är alltså tre exempel på ganska bestämt givna löften, som regeringen sedan vid lämplig tidpunkt bryter i det man säger: »Ja, men vi höjer nu bilskatten i alla fall.» När statsministern nästa gång återkommer till det talesätt som han ofta använder och säger att »vi socialdemokrater håller våra valöften», hoppas jag att han i sanningens intresse tillägger: »Vi socialdemokrater håller våra vallöften när det passar oss, men vi bryter dem när vi tycker det passar oss.» Det har man gjort här vid flera tillfällen.

Kommunikationsministern, som ju onekligen borde vara auktoritet på detta område — det gäller ju kommunikationer — har försökt rädda finansministern genom att säga att finansministern är mycket motorvänlig. Finansministern vill inte alls att någon skall betala den här bilaccisen. Det kan man ju också undgå genom att låta bli att köpa bilar. Ja, det är verkligen ett bra sätt att undgå beskattning. Vi kan undgå nöjesskatt genom att inte gå på teater och bio, vi kan kanske undgå inkomstskatt genom att sluta arbeta så att vi ingenting förtjänar. Ja, även arvs- och kvarlåtenskapsskatten kan man ju undgå genom att skynda sig att leva upp det man möjligen sparar. Men jag undrar om det i alla fall är ett bevis för finansministerns motorvänliga inställning att säga, att en-

Investeringsavgift

var slipper betala om han inte köper motorcyklar eller bilar eller lastbilar eller bussar. Vi vet att många människor är i det läget att de måste köpa dem och köpa dem innevarande år.

Jag skall, herr talman, inte säga någonting om de många reservationer för undantag från skatten som föreligger. Jag nöjer mig med att konstatera, att när man som vi på vårt håll gör anser, att dessa skatter är olämpliga och omotiverade, skadliga och orättvisa och därför om möjligt vill undvika dem, är det ganska naturligt att säga, att om det inte går att helt undvika dem, vill man begränsa deras verkan genom att rösta för sådana undantagsbestämmelser. Jag erkänner gärna att undantagsbestämmelserna åtminstone i flera fall blir besvärliga att tillämpa och kommer att verka en smula godtyckligt, men de kommer, om de skulle gå igenom, förmodligen att bidra till att båda de här skatterna blir kortvarigare, och då har de sannerligen gjort god nytta.

Jag vill, herr talman, sammanfatta att vi i folkpartiet är motståndare till dessa skatter därför att de verkar orättvist och slumpartat, därför att de försvårar effektivitetsökning och standardhöjning, därför att de bygger på en oriktig och föråldrad inställning till motortrafiken, därför att de förbiser de skadliga psykologiska verkningar på människorna som uppkommer när folk känner sig orättvist behandlade, därför att de innebär ett svikande av vid upprepade tillfällen givna löften. Kanske är detta sista det allvarligaste, ännu allvarligare än en felaktig ekonomisk politik, ty demokratin tar skada när en regering under månaderna före ett val ger väljarna *ett* intryck och sedan efter valet handlar på ett *motsatt* sätt. Vi i folkpartiet vill inte vara med om en sådan politik. Här har från regeringspartiernas sida talats om ansvar. Ja, ansvaret faller i sanning tungt på en regering och en riksdagsmajoritet som sätter sig över hänsyn,

vilka varje sann demokrati borde respektera.

Herr HJALMARSON (h):

Herr talman! När jag under middagspausen försökte samla mina intryck från debatten här i dag, var det en sak som särskilt slog mig: ingen enda av regeringsblockets talesmän har visat något intresse för den såvitt jag förstår alldeles avgörande frågan. Avgörande måste väl ändå vara hur regeringspolitiken inverkar på människorna själva. Manar den fram deras lust att göra en egen insats för att stärka ekonomin? Engagerar den människorna aktivt i strävandena för säkra pengar och ett säkert framåtskridande?

Vi vet vad regeringens paket innehåller: skärpt byggnadsreglering, begränsning av egnahemsbyggandet, uppskov på obestämd tid med en allmän skattelättnad, skärpt kreditransonering och så investeringsavgift och bilaccis, tvånget att två år av tre betala en särskild skatt till staten för att rationalisera arbetet ute på arbetsplatserna och åläggandet för var och en som köpt en bil att gå till länsstyrelsen och betala staten någonting mellan 500 och 1 000 kronor för att få sätta sig i sin egen bil.

Det finns i hela denna politik inte ett enda drag av tilltro till gemene man, inte något som helst tecken på att de styrande skulle vara beredda att rucka på sin överhetsmentalitet, att se på människorna som ansvariga medborgare och behandla dem som sådana. Man tycks i stället utgå från den underliga föreställningen, att effektiv ekonomisk politik är detsamma som åtgärder *mot* människorna, detsamma som order, förbud, hotelser och kontroll. Vad är t. ex., herr talman, bilavgiften annat än böter som bilköparna skall betala därför att koalitionsregeringens ekonomiska politik inte har lyckats? Ändå måste det väl vara så, att den enda ekonomi som håller i

Investeringsavgift

längden är en ekonomi där människorna själva känner sig ha naturliga, spontana skäl att handla förnuftigt.

Låt oss titta ett litet ögonblick på bilpriser och bilköp! Rationaliseringar och skärpt konkurrens, särskilt under det senaste året, inom och utom vårt land har gjort bilarna billigare, vilket betyder att pengarna har blivit mer värda för bilköparna och dem som i årtal har sparat till en bil. Priskontrollnämnden, som mer och mer tycks utveckla sig till en auktoriserad annonsbyrå för regeringens ekonomiska politik, lägger sig i saken och påstår mer eller mindre öppet, att den sänkt bilpriserna. Som bekant tillverkar priskontrollnämnden väldiga mängder billiga bilar förutom semlor, mandelsmassa och matpotatis.

Alltså, herr talman: bilpriserna går ned, och allt fler säger sig att de nu också har råd till en bil eller motorcykel. Detta är såvitt jag förstår ett av de naturligaste uttrycken för det man brukar kalla höjd levnadsstandard. Höjd levnadsstandard måste väl ändå betyda ökade möjligheter för allt större grupper människor att skaffa sig vad de vill ha, inte bara ökade skyldigheter att betala skatt?

Nej, säger regeringen, det här bilköpandet kan inte få fortsätta. Det hotar på något mystiskt sätt den samhällsekonomiska balansen, just bilköpandet. Så fyller man ut det utrymme som prissänkningarna har skapat genom en skatt, vilken handelsministern betecknar som ett minimum. Var ligger då, herr talman, regeringens maximum för extraskatter på motorismen? I går fick alltså folk höra, att prissänkningarna var ett led i regeringens strävanden att skydda penningvärdet. I dag får de höra att prishöjningarna är ett led i samma strävanden. Genom att göra pengarna mindre värda för människorna tror man sig kunna göra dem mera värda för människorna.

En sådan politik tas inte på allvar.

Människorna förstår den inte, kan inte förstå den. Det finns en s. k. samhälls-ekonomisk motivering för skatterna, svaras det. Ja visst, men den avgörande frågan är väl ändå en annan. Det är denna: Griper denna abstrakta och schematiska motivering tag i folks naturliga intressen, skapar den personliga handlingsmotiv i människornas sinnen? Är det inte så att alla ingripanden bara tornar upp sig som ett hinder på människornas väg? Vilket värde får då hela politiken?

I september 1954 deklarerade socialdemokraterna högtidligt, inte bara som här har citerats ett par gånger: Vi har ett bilvänligt samhälle. Det tillades: Det har vi råd till! Regeringen påstår sig dessutom enbart på ett år med hjälp av priskontrollnämnden och genom att avskaffa den gamla bilaccisen ha sparat över tusenlappen för den som köper en mindre personvagn. Man kan, herr talman, onekligen inte låta bli att undra: Är det den tusenlappen koalitionsregeringen nu gör anspråk på i bilaccis? I så fall kan man för en gångs skull tala om en självfinansierad socialdemokratisk skattepålaga — om man nu tror på valbroschyrer.

Eller tag frågan om investeringsavgiften! Mängder av näringsidkare håller på med anskaffning av maskiner och anläggningar. Naturligtvis kan man uppskjuta något och skaffa annat i långsammare tempo. Men det mesta måste fullföljas planenligt, om inte hela verksamheten skall förryckas. Även regeringen är säkert medveten härom. Säg att företagen har haft att räkna med en förräntning av sitt kapital efter minst 4 procent. Ännu så sent som för knappt en månad sedan har de fått höra att regeringen var anhängare av s. k. lågräntepolitik. Oppositionens krav på rörlig ränta har just avvisats med det felaktiga påståendet, att den för att bli effektiv måste medföra en alldeles för kraftig räntehöjning. Plötsligt, oförmedlat, ställs så näringsidkarna genom ett

Investeringsavgift

regeringsingripande inför en extra överränta, som skall gå till staten, på 12 procent. Är det verkligen någon som kan tro att en sådan politik skapar det förtroende och den samarbetsanda, som väl även en socialdemokratisk regering behöver i ett besvärligt läge — hur maktfullkomlig den än må vara.

Varför har investeringsavgiften för övrigt bestämts till just 12 procent? Det kan ju inte gärna bero på att den förra gången var 12 procent? Då tillgreps den efter koreakrisen, och inte menar väl regeringen, att dess politik av egen kraft redan skulle ha utlöst samma verkningar som ett krig, där nära nog hela världen var engagerad. I propositionen eller utskottsutlåtandet får man leta förgäves efter någon analys som leder fram till 12 procents skatteplikt. På vilket annat område skulle man kunna gå till väga på samma sätt? Ett förslag om en ny skattesats, vilken som helst, föregås av ingående beräkningar. Skall vi bygga vägar eller bestämma, med vilken fart de får trafikeras, anses det självklart att man planerar i stort och i detalj. Det faller ingen in att bara utan vidare dekretera att 30 km eller 40 km i timmen skall vara den tillåtna hastigheten. Men när det gäller villkoren för hela vår produktion, själva grundbetingelserna för arbetslivet, då höftar man till helt enkelt. Inte ens en snabbrems anses nödvändig.

Nå, men alternativet, frågas det. Vad vill högerpartiet göra i stället?

Frågas det, som t. ex. herr Kärlander gjorde här på förmiddagen, vilka extraskatter vi vill sätta i stället för koalitionsregeringens är svaret: Inga! Vi känner inget ansvar för den regeringspolitik vi från dess begynnelse motsatt oss. Därför tar vi ingen del av ansvaret för extraskatterna. Vi kan inte se att den rätta vägen ut ur regeringens kris är produktionsfördyrande skatter eller skatter som flyttar över ännu mer av människornas rätt att använda sina egna pengar till finansdepartementet. Vi tror

över huvud taget inte på att man gör människornas slantar mer värda genom att låta staten ta hand om dem. Därför röstas vi emot dessa skatter som en man. Vi vet att investeringsavgift och bilaccis i dag lägger grunden för investeringsavgift och bilaccis i framtiden, kanske efter gammalt känt recept under andra namn. Därför tar vi principiellt avstånd från dem. Därför kommer vi att, om vårt krav på rent avslag röstas ned — och den saken har väl herr Sköld och herr Hedlund redan ordnat — att kämpa för uppmjukningar och undantag på särskilt ömtåliga områden, t. ex. jordbrukets.

Här skall jag, herr talman, be att få besvara herr Norups fråga till mig. Den löd så här: Vill högerpartiet undanta jordbruket från följderna av en rörlig ränta? Nej, varför skulle vi vilja det? En rörlig ränta skulle på någon sikt bidra till att utöva ett tryck nedåt på kostnadsnivån, även på jordbrukets kostnader, men en investeringsavgift har en rakt motsatt verkan. Det är väl ändå ingen som tror, att en skatt till staten är detsamma som en ersättning till spararna, herr Norup!

Investeringsavgiftens indirekta följder drabbar alla jordbrukare i minst lika hög grad som övriga medborgare. Det är fel att tro att investeringsavgiften direkt endast skulle råka storjordbruken. Alla de småbruk i jordbruk och skogsdrift, som samverkar i olika former för att utnyttja moderna maskiner, blir ju skattepliktiga. Jordbrukets ekonomiska föreningar, där majoriteten bland delägarna är småbrukare, får ofrånkomliga både direkta och indirekta kostnader.

Dessutom är jordbruket, som herr Pettersson i Dahl var ärlig nog att medge, i själva verket sämre ställt än andra näringar så till vida, att all byggnadsverksamhet för rörelsen under 1955 blir skattebelagd. Jordbruket har inga tidigare beviljade byggnadstillstånd att falla tillbaka på. Till allt detta kommer ju,

Investeringsavgift

att investeringsavgiftens tvillingsskatt, bilaccisen, hårdast träffar landsbygdens folk.

Det är möjligt att den efterfrågan, som regeringens politik under ett antal år dämt upp, plötsligt bryter sig fram med en kraft som skapar svårigheter. Denna följd av regeringspolitiken skall inte förnekas. Man kunde både ha förutsett den och förberett den. Förberett den genom en förebyggande penningpolitik, genom åtgärder, som givit sparandet, det enskilda och frivilliga sparandet, en större chans. Att köpa en bil är ett sätt att använda den del av den personliga inkomsten, som inte går till absolut ofrånkomliga utgifter. Varje inkomsttagare väger detta sätt mot andra — mot insatsen för ett eget hem eller för en sommarstuga, mot behovet av en sparslant för kommande tider. Den ekonomiska politikens uppgift är att göra det val förnuftigt ur enskild synpunkt, som är förnuftigt ur gemensam. I nuvarande läge betyder det att göra det frivilliga sparandet mer lockande, att ge sparbanksboken eller förbättringar i den egna verkstaden eller på den egna gården eller grundplåten till det egna hemmet större vikt vid människornas fria värderingar. Det gör man inte med regeringens politik, men man gör det med högerpartiets.

Herr Hedlund bad mig förut här i dag på förmiddagen att åtminstone i korthet precisera högerpartiets program, och jag skall gärna göra det i några korta punkter: Aktiv penningpolitik med rörlig ränta, konkreta och omedelbara åtgärder till sparandets främjande, skattesänkningar, byggda i första hand på verkliga minskningar i statens utgifter, hård kostnadskontroll och frigjord omprövning av de offentliga anläggningsutgifterna, stärkt äganderättsskydd och systematiska åtgärder för äganderättens spridning — detta är högerpartiets program. Det är ett praktiskt program för att mobilisera männi-

skorna i det säkra framåtskridandets tjänst.

Allmänna talesätt — säger regeringen. Det säger den om allt som inte passar in på dess millimeterpapper. Sedan 1948 har regeringen förklarat varje förslag till spararnas fromma för omöjligt. Sedan 1951 har den röstat mot varje förslag till systematiskt planerad återhållsamhet med skattebetalarnas pengar. Allt är omöjligt — allt utom den omöjliga politik regeringen driver. Nu ligger högeralternativet på riksdagens bord, utformat i en rad partimotioner. Vad tänker regeringspartierna göra mer än att avslå dessa motioner, mer än att pressa nya extraskatter igenom i en allt ovilligare riksdag, mer än att vänta på nästa kris?

Regeringen kan inte själv tro att en ekonomisk politik i vår tid kan byggas på dess tvångssparande och högskatte-teknik. Den måste vara medveten om att även i dess bild spararna måste stå i centrum. Den måste vara medveten om att i vårt samhälle sparandet inte är en uppgift för de rikaste få men för de många och små. Den måste snart bli klar över att tiden att handla är inne.

Vad vi i högerpartiet tänker, vad vi vill, vet regeringen. Nu frågar jag: Vad tänker sig de båda regeringspartierna för praktiska åtgärder för att ge småspararna vilja, mod och förtroende? Vad har de båda regeringspartierna för planer för att komma denna avgörande samhällsfråga in på livet? Investeringsavgifter och bilacciser är inget svar. De är kortsiktiga undanflykter.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Jag tillåter mig nu att efter herr Hjalmarsons anförande återvända till dagens diskussionsämne. I den reservation som är fogad till det föreliggande utskottsbetänkandet uttalas det, att det finns risker för en utveckling i inflationistisk riktning. Det före-

Investeringsavgift

faller alltså som om alla i utskottet, både dess majoritet och dess reservanter, vore eniga om detta. Herr Ohlin tycks ju inte ha riktigt samma uppfattning, fast det är svårt att veta vad han egentligen menar. Han säger att det behöver inte finnas några sådana risker under två villkor. Det ena är att regeringen för en riktig politik, och det andra är att arbetsmarknadens parter beaktar det föreliggande läget. Även denna herr Ohlins formulering förutsätter emellertid, att någonting skall göras, därför att regeringen kan ju inte föra en politik utan att den innefattar någonting av handling. Det är därför som nästa steg i vårt resonemang väl skall bli detta: Vad bör man vidta för åtgärder? Herr Ohlin säger att de skall vara lämpliga och inte olämpliga, och det är nog ett ord som är sant och riktigt, det är bara fråga om vad man menar med lämplig. Från regeringens sida har det sagts vad vi anser bör göras. Vi anser att det bör vara en återhållsam politik över hela linjen. I den del av den ekonomiska verksamheten som är offentlig, och det är ju en stor del av det hela, är förslag framlagda i statsverkspropositionen. Det föreslås en åtstramning av statens investeringar, det föreslås en återhållsamhet beträffande statens utgifter. Den som inte tycker att de offentliga investeringarna tillräckligt trängs tillbaka, såsom till exempel herr Hagberg i Malmö här i dag givit till känna, har ju möjlighet att på vanligt sätt föreslå riksdagen de ändringar som därvidlag kan tänkas, om man alltså kan gå längre. Och om herr Hjalmarson anser, att det utrymme som i statsverkspropositionen är tillmätt egna hemsbyggandet är för litet, då har ju högern full frihet att föreslå, att man skall öka på den punkten, vilket ju innebär att indirekt de statliga investeringarna där kommer att ökas. Regeringen har varit ense med riksbanken när den genomfört en allmän kreditåtstramning för att därigenom få

en lägre puls i det ekonomiska livet. Men då säger vi vidare: Det finns två områden där det råder en alldeles särskild tendens till expansion, där expansionen är mera påtaglig än inom andra områden. Det gäller den enskilda sektorns investeringar, och det gäller bilkonsumtionen. Vi menar alltså att det är riktigt att man ökar trycket särskilt mot dessa båda områden, där det är påtagligt att expansionstendenserna är de starkaste.

I detta sammanhang skall jag yttra några få ord om bilismen och bilfrågan. Jag hyser den uppfattningen att det är en naturlig och riktig utveckling att med stigande välstånd antalet motorfordon ökas. Inte kan jag se någon gräns för hur långt den ökningen skall gå. Det är inte detta tvisten gäller i dag. Tvisten gäller hur snabbt denna utveckling skall ske. Det är ju ett faktum att vi intar en alldeles enastående ställning i Europa i fråga om antalet bilar i förhållande till folkmängden. Det har därvidlag skett en mycket hastig utveckling, och det är klart att denna utveckling medför en stor påfrestning för vår ekonomi och vårt samhälle; inte bara det att det betyder att vi får svårigheter att betala alla bilar som man vill importera från utlandet, det ställer ju fordringar på vägarna, det ställer fordringar på nya genomfartsleder genom tätorterna, det ställer anspråk, som det inte är möjligt för samhället att på en gång genomföra. Nu talar herr Ohlin om brutna löften från min sida — han har dem i punkter, 1 och 2 o. s. v. Det är märkvärdigt att när det från min sida eller från någon annan som tillhör regeringspartierna uttalats en mening om något detta genast från oppositionen betecknas som ett löfte till valmännen. Om vi skulle ta oss före att plocka fram ur riksdagsprotokoll och tidningsreferat alla de meningar herr Ohlin under årens lopp strött omkring sig och förvandla dem till löften, skulle vi få en lustig och rolig provkarta.

Investeringsavgift

Jag yttrade förra hösten vid den ekonomiska debatten några ord i första kammaren, som var en deklaration mot ett krav på att bilimporten skulle regleras. Jag uttalade mig däremot och mot att vi skulle återgå till den gamla formen av regleringar och att människorna själva skall få bestämma vad de vill köpa. Jag frågar: Är det verkligen så att förslaget till bilavgift i dag hindrar människor från att köpa bilar? De får väl själva fortfarande bestämma vad de vill använda sina pengar till. Men det är klart att man kan säga, att den gången sade finansministern också något om bilaccisen. Ja, det är tyvärr på det sättet, när det gäller åtgärder som bilavgifter eller när det gäller investeringsavgifter eller räntehöjningar, att det är nödvändigt att förhindra rykesspridning. Det är nödvändigt att försöka förhindra att en sådan åtgärd kommer till allmänhetens kännedom. En sådan kännedom kommer att utlösa en spekulering, som om en dylik åtgärd vidtoges skulle skapa ett försvårat läge och leda till att somliga gjorde onödiga vinster och andra onödiga förluster. Jag vill också säga här att när man påpekar, att jag 1951 förklarade att bilaccisen var en varuskatt, och att den liksom andra varuskatter skall gå till budgeten, det är klart att man kan säga, att jag intagit en annan ståndpunkt i år. Men det är inte så att jag släppt min principiella inställning. Jag håller fortfarande hårt på att varuskatter är varuskatter, och om en viss vara drabbas av sådan skatt, skall inte inkomsten därav med nödvändighet gå till ett bestämt ändamål. Jag kan därför inte gå med på att det är en självklar sak att en skatt på bilar nödvändigtvis skall gå till automobilskattefonden. Men trots att jag har denna uppfattning, har jag ändå i år föreslagit att pengarna från bilaccisen skall gå till bilskattefonden. Varför har jag gjort det? Jo, därför att jag ser att det trots överskottet i automobilskattefonden i en ganska nära

framtid kommer att ställas så stora krav på medel ur densamma, att det inte är ur vägen att förstärka den. När jag nu gjort detta avsteg från mina åsikter, trodde jag att jag samtidigt tillmötesgick opinionen inom vissa motorklubbar. Jag har inte haft något emot att göra denna eftergift, men om t. ex. herr Kristensson i Osby nu tycker att jag skall stå för mina ord 1951, så får han gärna föreslå att pengarna skall gå till budgeten. Jag kommer inte att kämpa emot honom då. Inte alls! De får gå till budgeten, om herr Kristensson i Osby så vill.

Sedan sade herr Ohlin, att Stockholms stad inte kan göra vad som behövs göras för bilismen därför att finansministern inte vill att Stockholms stad skall låna pengar. Men vad är det för mening i att Stockholms stad lånar pengar — vilket jag inte motsätter mig, ty jag avslår aldrig framställningar om lån, om det är krav från kommunerna, som faller inom den kommunala kompetensen — till arbeten som det inte går att skaffa arbetskraft till? Det är det som gör det omöjligt för oss att investera hur mycket som helst. Vi har inte arbetskraft till det.

Vidare vill jag säga några ord om de begagnade bilarna, vilka har spelat en stor roll här i diskussionen. Jag medger gärna, att det principiellt sett är riktigt, att försäljningen av begagnade bilar inte innebär någon investering i egentlig bemärkelse och inte heller utgör något direkt tryck på vår ekonomi. Men alla vet, att om man lägger en avgift på nya bilar men inte på begagnade, så stiger priserna automatiskt på de begagnade bilarna. Men mer än hälften av alla de begagnade bilar, som går i handeln, bytes mot nya bilar. Detta innebär, att om man inte lägger avgift på de begagnade bilarna, så slipper en person med utbytesbil vid köp av en ny bil i verkligheten undan med en mycket lägre avgift än den person, som icke har någon begagnad bil att lämna

Investeringsavgift

i utbyte. Och vill man draga konsekvensen av detta, så måste man väl ändå medge att verkan av investeringsavgiften då icke blir den avsedda, utan då bör man i själva verket höja avgiften för att nå den avsedda effekten.

När jag nu går över till att diskutera de medel som kan tillgripas, har jag alltså pekat på vår utgångspunkt, nämligen att vi har en tendens till expansion beträffande investeringarna i den enskilda sektorn och när det gäller bilkonsumention. Först vill jag emellertid taga upp en annan fråga, som herr Hagberg i Malmö här var inne på. Han ställde den frågan till mig: »Är det investeringarna eller är det lönekraven, som är de drivande krafterna i den utveckling, som nu medför inflationsrisk? Ja, alla vet hurudan utvecklingen har varit. Under hösten 1953 och hela vintern 1954 rådde det stark pessimism inom företagarvärlden. Men så småningom upptäckte man att den amerikanska konjunkturdämpningen höll på att försvinna, och man fann att det var lätt att sälja svenska exportvaror. Det började hägra ökade vinster, vilket ledde till att man försköt tidtabellen för sina planerade investeringar, naturligtvis för att få ännu större vinster. Detta skapade förväntningar, som gjorde att det inom det ekonomiska livet under det senaste halvåret har rått en stämning, som pekat på överkonjunktur. Det är inte så förunderligt om löntagarorganisationerna i den stämningen, när de övervägde sin inställning till avtalsrörelsen, sade sig, att om det blir ökade vinster, så skall vi vara med och dela. Därför är vinstutvecklingen inom industrien och handeln det primära. Det är det som har skapat investeringstrycket, och lönekraven kommer som en ganska sekundär företeelse. Med de utgångspunkter, som vi från regeringens sida intar, har vi därför stannat för att föreslå de avgifter, som nu föreligger till behandling. Vi har alltså med dessa velat ska-

pa en dämpning just på de två områden, där expansionen är som starkast.

Reservanterna har ett annat alternativ. Jag vet inte om det är herr Hjalmarsons alternativ också, ty herr Hjalmarson säger sig ju intet ansvar ha, och när han föredrog sitt anförande verkade han mera vara nihilist än ledare för ett borgerligt parti. Men i reservationen, och när man diskuterar med herr Hjalmarsons partivänner åtminstone i första kammaren, så får man uppfattningen att de känner ansvar för utvecklingen och har sin mening om vad som bör ske, och man kan diskutera de olika tingen sakligt. Det av reservanterna framlagda alternativet är ju generellt verkande kreditåtstramning med rörlig ränta. Det är ett mångordigt medel — det behövs i alla fall flera ord för att uttrycka det. Men det ger samtidigt intryck av att innefatta mer än vad det verkligen gör, ty det är i själva verket på det sättet, att riksbanken har tillämpat en rörlig ränta för att stödja sina marknadsoperationer ända sedan oktober månad i fjol. Den gör det allt fortfarande, och jag föreställer mig att den kommer att göra det även i fortsättningen.

Det tillämpas alltså nu både kreditåtstramning, som jag förut har sagt, och en rörlig räntesättning som stöd för marknadsoperationerna. Vad är det då som är kvar i detta oppositionens räntebegrepp? Jo, det är — som herr Ohlin också mycket riktigt var inne på — en räntehöjning, som skall verka som en kostnadsfaktor och åstadkomma en dämpning genom att skapa kostnader för näringslivet.

Nu är det klart — det har jag förstått på resonemangen — att man från oppositionens sida inte godkänner vår utgångspunkt, att den privata sektorns investeringar och bilkonsumention är det som behöver hållas tillbaka. Herr Hagberg i Malmö har ju mycket klart sagt ut, att vad det är fråga om är konsumention och de offentliga investe-

Investeringsavgift

ringarna. Det kan hända att våra meningar skiljer sig på det sättet, att reservanterna anser att det är de offentliga investeringarna och konsumtionen som man måste hålla tillbaka. Vad de offentliga investeringarna beträffar har man möjlighet att demonstrera sin vilja genom förslag i riksdagen, och det är väl så att man anser sig kunna verka återhållande på konsumtionen med tillhjälp av en höjd ränta, som skall vara en kostnadsfaktor.

Jag tycker i alla fall att vi rent principiellt har kommit varandra en bit närmare, särskilt om man från reservanternas och oppositionens sida skulle vilja erkänna, att det som är kvar av deras alternativ är den höjda räntan som kostnadsfaktor. Ty vad man än säger, herr Gustafson i Göteborg och andra som har känt sig illa berörda, är det dock så att man på reservanternas sida erkänner, att investeringsavgiften är ett av de medel, som kan användas för att hålla tillbaka en överkonjunktur. Det är bara det att man på reservanternas sida förmenar, att den höjda räntan skall komma först i de lindrigare fallen och avgiften komma i mera extrema konjunkturlägen. Jag kan för min del mycket väl erkänna, att en höjd ränta kan vara en dämpande kostnadsfaktor, och jag skulle inte vilja säga, att en höjd ränta kan jag aldrig vara med om. Men jag säger tvärtom mot reservanterna. Jag säger att investeringsavgiften är det medel, som man kan använda när man vill nå en begränsad effekt; den stora klubban är att gripa till dessa kraftiga räntehöjningar, och det får man spara med till allvarligare tillfällen.

Jag kände mig ganska rörd, när jag hörde herr Ohlin tala. Han är ju Saulus som har blivit Paulus, ty det är inte så många år sedan herr Ohlin befann sig på samma linje som jag och mina meningsfränder gör i räntefrågan, men i dag är han absolut en ivrigare och skickligare försvarare av den höga rän-

tans politik än den ursprungliga bäraren av förslaget, nämligen högerpartiet.

När reservanterna skall redovisa sitt motstånd mot investeringsavgiften, kommer de med en hel lista på nackdelar, som avgiften skulle föra med sig. Det är mycket enkelt och lättfattligt, och jag är mycket tacksam därför. Reservationen omfattar bara en sida text och den utgör egentligen en lista över dessa nackdelar; därför får man lätt tag i dem, kan lätt studera dem och kan lätt skaffa sig en mening om dem. Jag har sagt många gånger förr och jag säger fortfarande: Det finns inga generella medel — och till dem hör investeringsavgiften — som icke har nackdelar. De måste slå mer eller mindre blint, det är naturligt. Därför kan jag visst gå med på att det ligger något i dessa anmärkningar.

Men när jag överväger, huruvida dessa nackdelar icke skulle finnas om man i stället ginge den andra linjen med en räntehöjning såsom medel att dämpa konjunkturen, kommer jag till det resultatet att det faktiskt förhåller sig så, att dessa nackdelar finns där då också. Den omfattning i vilken dessa nackdelar kommer att verka blir emellertid beroende på den verkan som den höjda räntan över huvud taget har. Och har den inte någon särskild eller någon åsyftad verkan, då har den naturligtvis inte några större nackdelar heller. — Inte heller jag skall tala om vad som förekommit i första kammaren, men så mycket kan jag säga att ett argument som där framfördes för räntehöjning var, att det i så fall blir billigare för näringslivet. Om det blir billigare kommer räntan självfallet också att få betydligt mindre verkan.

Den rörliga räntan har så många fördelar, säger man. Den är ju så smidig. Jag vill säga en sak till herr Hagberg i Malmö. Herr Hagberg har här påstått att professor Lundberg skulle ha sagt att räntevapnet är så hanterligt, det kan ändras från månad till månad, från

Investeringsavgift

vecka till vecka. Herr Hagberg är ju gammal tidningsman och vet att sanningar som står att läsa i tidningar alltid är relativa. Jag föreställer mig att herr Hagberg fått denna uppgift i en ledare i Dagens Nyheter härförleden, där man påstod att professor Lundberg hade sagt detta i Nationalekonomiska föreningen. Men det sade han inte. Det var jag som citerade en icke namngiven professor. Här kan jag emellertid tala om vem den professorn var. Han heter Bertil Ohlin. De ord som herr Hagberg citerade står att läsa i riksdagens protokoll, ty de ingick i herr Ohlins anförande vid remissdebatten. Vi kom alltså tillbaka till herr Ohlin som källan — och det blev inte någon förstärkning av argumenten.

Herr Ohlin har också på annat sätt bidragit till den här »smidigheten». När man använder investeringsavgift får man hoppa, jag tror han sade stavhopp, men med den höga räntan kan man smyga så nått. Ja, det är alldeles rätt. När räntan skall ned igen, då smyger den så nått, men om man skall tillgripa den och höja den i en akut situation, då får den också ta ett hopp. Det kanske räcker med ett höjdhopp, men det blir i alla fall ett hopp.

Nu har herr Ohlin försökt att omvända oss med sitt stora tal om erfarenheter från andra länder. Han lämnade bl. a. en uppgift om att det engelska sparandet hade ökat så kolossalt sedan man började med den s. k. rörliga räntan, d. v. s. med räntehöjningen. Jag kan inte ge något omdöme om den saken, ty jag har faktiskt inte haft tid att lära mig den engelska utvecklingen, men det är i varje fall så, att det personliga sparandet ökat mycket kraftigt här i Sverige också efter kriget. Konjunkturinstitutet har räknat ut att det varit en sådan stegring på tre miljarder från 1946 till 1954. Räknar man bort försäkringssparandet, står det ändå kvar en å två miljarder. Man får nog säga att det är en ganska kraftig

stegring som vi har fått, trots att vi icke har tillämpat den höjda räntans politik.

I övrigt skall jag inte gå in på dessa jämförelser med främmande länder, ty det är ju, som herr Ohlin säger, så svårt att avgöra det ena och det andra och det blir aldrig något resultat av jämförelserna. Det var emellertid en sak som intresserade mig särskilt i herr Ohlins anförande. När herr Ohlin hållit på att räkna upp de länder som haft så utmärkta resultat av räntehöjningen passade han på att säga: Och så har vi Belgien, men därvidlag får man akta sig för jämförelser, ty Belgien har ju en arbetslöshetsförsäkring som gör att man kanske redovisar en felaktigt hög arbetslöshetsciffr. Jag förstår avsikten, herr Ohlin. Belgien var inte något lämpligt exempel, och därför var det bäst att få bort det ur bilden snarast möjligt. Jag skall inte heller ge något omdöme om Belgien. Jag vet emellertid, att man inom OEEC gång på gång under den förra belgiska regimens tid riktade uppmaningar till Belgien att icke föra en sådan deflationspolitik, som landet då gjorde, att icke ha denna stora arbetslöshet och skaffa sig dessa stora valutaöverskott, som fallet var, på bekostnad av investeringarna i näringslivet. Jag skulle också kunna nämna, att arbetslösheten i England under åren 1951—1953 ökade, samtidigt med att man hade den högre räntan. Jag skall inte för min del påstå, att den höjda räntan hade någon skuld till detta. Problemet är emellertid alldeles för invecklat för att vi skall kunna gå in på det här. Det är inte mycket mening med att hålla på med sådana jämförelser.

Sedan försökte herr Ohlin lära oss vissa ting om hur utomordentligt en räntehöjning verkar. Det var framför allt en sak, som han förde fram, och det var att det inte är rätt att säga, att en räntehöjning inte har någon inverkan på den, som har möjlighet till egen

Investeringsavgift

finansiering, ty, sade herr Ohlin, den som har obligationer eller aktier säljer inte dessa för att skaffa pengar till investeringar när räntan stiger. Han behåller dem, ty han räknar med att räntan sedan skall falla, och i så fall skulle han göra en förlust, om han sålde dem tidigare. Så kan man ju säga, herr Ohlin, men är det så alldeles säkert, att personen i fråga räknar med att räntan faller? Han kanske räknar med att den tar ett nytt steg uppåt, och vad säger han då? Jo, antagligen att det väl i alla fall är bäst att sälja omedelbart och ta den förlust, som redan uppkommit, för att skaffa pengar till investering.

Detta var det ena. Det andra, som jag skulle vilja dröja vid, är ett litet citat ur professor Welinders artikel i tidskriften Balans, där det står: »Däremot är det tveklaktigt om en räntehöjning har nämnvärd betydelse för industriföretagens investeringar. Dessa torde främst bestämmas av avsättningsmöjligheterna, förväntningarna om den kommande utvecklingen av byggnadskostnader, maskinpriser o. d. samt av likviditet- och kreditmöjligheter. Kan ett företag avsätta en ökad mängd produkter till gällande pris, är en investering i regel så lönande, att en halv eller en procents räntehöjning ej påverkar vinstkalkylen, vilken aldrig kan vara exakt.»

Jag har inte alls tänkt vara någon skiljedomare i denna fråga mellan professor Bertil Ohlin och professor Carsten Welinder. Jag har bara velat anföra ett exempel på att den alldeles självklara erfarenhet, som herr Ohlin här serverade oss och som han ville, att vi utan vidare skulle svälja, inte är enstämmig bland människor, som sysslar med dessa ting. För min del ger jag inte så mycket för de fördelar av en räntehöjning, som här har anförts. Däremot måste jag säga, att investeringsavgiften nog har vissa mycket bastanta fördelar. Vi har ju t. ex. före-

slagit att investeringsavgiften skall sättas in mot den privata sektorns investeringar, där vi anser att en för hög expansionstendens föreligger. Man kan visserligen påstå, att det alltid är nyttigt med investering och rationalisering, men, som jag uttryckt det i finansplanen, alla försök att göra nya investeringar och rationaliseringar, som skulle behöva ta i anspråk mer än de resurser vi har, är ju inte till nytta utan till skada.

Vi kan alltså sätta in investeringsavgiften just mot denna sektor av näringslivet och ta till den kraftigt, så att den skapar en förväntning om att den skall upphöra, att det alltså finns något att tjäna på att vänta. Detta är väl en fördel, och alldeles på samma sätt är det med den föreslagna bilaccisen. Det tilltalar emellertid inte oppositionen att man väljer ett område, där man tycker att åtgärden bäst behövs. Oppositionen vill ha en allmänt verkande åtgärd, såsom räntehöjningen. Jag måste för min del ställa den frågan: Vad kan det vara för intresse för oppositionen att med en räntehöjning stegra inteckningslåneräntan för alla jordbrukare och höja driftkrediterna för dem och för alla andra företagare? I vems intresse kan det ligga att höja räntekostnaderna för bostadshusen, som hyrs ut, eller att fördyra bostadsbyggandet? Sådant leder väl bara till att vi får ytterligare svårigheter att subventionera bort det hela. Vad har vi för intresse av att höja räntan för statens upplåning? Det har ju inte någon större statsfinansiell betydelse. Varken Kungl. Maj:t eller riksdagen kommer att fatta sina beslut om åtgärder beträffande de statliga investeringarna efter ränteläget. Möjligen skulle detta kunna gälla kommunerna, men jag frågar, om det verkligen är någon som tror att det blir så mycket av det hela, då ju även kommunerna är beskattande myndigheter.

Det är underligt att man inom oppo-

Investeringsavgift

sitionen ömmar så kraftigt för jordbruket när det gäller dess investeringar. Jordbrukarna har ju på grund av bottenavdraget stora möjligheter att slippa betala investeringsavgift, och de allra flesta kan säkert vänta med sådana investeringar som uppgår till större belopp än 20 000 kronor. Däremot ömmar man inte för jordbrukarna när det gäller deras fastighetskrediter. En höjning av räntan skulle ju i det avseendet medföra stora utgifter för jordbrukarna. Man ömmar inte heller när det gäller den saken för de fastighetsägare som har uthyrningsfastigheter. Man kanske gör den invändningen, att jordbrukarna i det senare fallet får sina ökade kostnader täckta genom jordbruksregleringen, och att fastighetsägarna får sina täckta genom hyresregleringen. Ja, det är en sak som jag strax skall återkomma till.

Herr Ohlins funderingar om hur det skulle ha gått, därest räntan höjts år 1946, lämnar jag åt sitt öde. Det är allra bäst, herr Ohlin, att vi överlåter åt historikerna att i sinom tid utreda den frågan, ty de har helt andra möjligheter att se objektivt på denna period än vad herr Ohlin och jag har.

I diskussionen om investeringsavgiften har jag gång på gång mött det argumentet, att investeringsavgiften kan övervältras på priserna och därför verkar kostnadsstegrade, vilket inte en räntehöjning gör — den verkar i stället kostnadsnedpressande. Till stöd för detta argument har herr Ohlin här åberopat vissa erfarenheter, som inte på något sätt är vitsordade av alla utan beträffande vilka det råder ganska delade meningar. Låt oss emellertid försöka tänka oss in i, hur investeringsavgiften i praktiken skulle komma att verka. Om det införes en investeringsavgift, som kanske inom en grupp på 200 företagare i själva verket inte betalas av mer än 20 företagare, eftersom alla de andra väntar med sina investeringar, så är det ganska självklart att

det inte finns någon möjlighet för dessa 20 företagare att övervältra sina ökade kostnader på priserna, i varje fall inte om det råder konkurrens inom branschen. Är det så, att det trots gällande lagstiftning kan på något sätt mellan alla dessa 200 företagare inom branschen träffas en överenskommelse om att man skall höja priserna för att tillgodose de 20 företagare, som drabbats av investeringsavgiften, så sker det naturligtvis en övervältring av kostnaderna på priserna. Men så får det inte vara, och följaktligen har vi inte någon anledning att räkna med denna möjlighet.

En räntehöjning måste däremot, herr Ohlin, leda till prisstegringar, ty den drabbar alla, och åtminstone inom en bransch, där man inte har någon utländsk konkurrens över sig, är det väl inte så svårt att övervältra räntehöjningen på priserna.

Herr Ohlin har här frågat mig, vilka priser som har höjts eller kommer att höjas på grund av en räntehöjning. Jag kan utan vidare säga att om det här i Sverige sker en räntehöjning på en procent, så kommer det att bli prisstegringar på livsmedel och hyror kommer att stiga. I det långa loppet kommer denna höjning av hyror att uppgå till 14 procent, men hur stor prisstegringen blir för livsmedlen vill jag inte åta mig att på rak arm räkna ut.

Man kommer alltså inte ifrån att en räntehöjning medför prisstegringar, och det var väl detta herr Hagberg i Malmö avsåg, när han talade om att konsumtionen borde begränsas. Kommer det till stånd en räntehöjning och därmed prisstegringar, tvingas människorna att konsumera mindre. En räntehöjning kan inte strama åt konsumtionen och samtidigt verka pris-sänkande, och det är väl inte tal om annat än att det i praktiken skulle uppstå prisstegringar till följd av en räntehöjning.

Jag antar att när herr Hjalmarson här talade om att man skulle skydda

Investeringsavgift

den samhällsekonomiska balansen genom att höja priserna, så menade han att högerns alternativ med en räntehöjning och de prisstegringar, som måste bli en följd därav, skulle få denna effekt.

Vad beträffar talet om de där böterna, som människorna genom den nya investeringsavgiften skulle få betala för att de gjorde investeringar eller skaffade sig en bil, så medför ju även en räntehöjning att människorna får betala böter, nämligen för att de har en bostad, för att de äter mat o. s. v. I det ena fallet betalar man böter till staten och i det andra fallet till dem som har pengar att låna ut, vilket ju även är, såsom har sagts i första kammaren, hela svenska folket, ehuru det i verkligheten inte gäller proportionellt.

Vidare vill jag säga några ord om vad herr Kristensson i Osby här yttrat. Jag log för mig själv, när herr Ohlin talade om herr Kristenssons mycket belysande anförande.

Varför log jag? Jo därför att herr Ohlin brukar säga om herr Kristenssons anföranden att de är belysande. Jag gjorde en stilla reflexion: Är detta verkligen sant, kan då inte herr Kristenssons anförande få tala för sig självt?

Herr Kristensson har frågat om investeringsavgiften skall bli tvåårig, i enlighet med den motivering som jag hade 1951, eller om den skall bli ettårig som utskottet har antytt. Jag sade 1951 att den behövde vara tvåårig för att bli effektiv. Utskottet säger att ju kortare tid den gäller, desto lättare får den folk att vänta. Bägge dessa synpunkter har sitt berättigande. För en tvåårig investeringsavgift talar det tekniska skälet, att de som drabbas av avgiften genom åtskilliga bokföringstransaktioner i många fall slipper undan, om avgiften avser ett enda år, men att detta är svårare om avgiften gäller för två år. Å andra sidan är det rätt som utskottet säger, att ju kortare tid avgif-

ten gäller desto flera människor vill vänta, vilket också är nyttigt.

Hur vi skall göra nu, vill jag inte göra något uttalande om. Jag har i propositionen antytt en medelväg, nämligen den, att avgiften skall gälla för 1955 års investeringar men inte bara skall tillämpas vid 1956 års taxering utan också vid 1957 års taxering. Men detta blir något som den kommande höstriksdagen — om det blir en sådan och det blir det väl, tror jag — får ta ståndpunkt till. Även om vi väntar till dess har ju intet ont skett, ty avgiften får sin verkan, fastän på olika sätt vare sig den gäller ett eller två år.

Jag fick faktiskt genom reservationens ordalydelse den uppfattningen, att man inom oppositionspartierna numera ansåg att investeringsavgiften är en generell metod och icke en reglering. Men nu har jag märkt på herr Hagbergs anförande, att det inte går att få bort det missbruk av språket som det faktiskt är att kalla investeringsavgiften för en reglering. Det är en generell åtgärd. Herr Hagberg säger att den inte är generell, ty den drabbar bara ett speciellt område. Men, herr Hagberg, om man vill dra ut konsekvenserna av detta resonemang, måste man ju säga, att en räntehöjning inte heller är en generell åtgärd, ty den drabbar ju inte dem som inte lånar pengar. Det kan hända att det är skillnad till graden men absolut inte till arten. Investeringsavgiften är en generell åtgärd och har sina nackdelar. Den slår blint liksom den höga räntan gör, men den är möjlig att administrera.

Högern och folkpartiet, som i sin dagliga propaganda framställer sig som regeringsfientliga partier, som är mot regleringskrångel, kommer nu och försöker genom inbjudan till herr Pettersson i Dahl och andra att, om de inte lyckas få avslag på hela saken, driva igenom en hel rad undantag och en allmän dispensregel. Skulle de lyckas med det, har de skapat en verklig reglering. Hur

Investeringsavgift

skall taxeringsnämnder över huvud taget i många fall kunna avgöra om en investering faller inom det område där avgift skall utgå? Hur skall det t. ex. kunna klaras ut om lastbilar, som inköpts för Cellulosabolaget, Uddeholm eller Billerud, skall användas i rörelsen eller i skogsbruket? Exempelen kan mångfaldigas. Det blir en hopplös uppgift för taxeringsväsendet.

Dispens skulle lämnas, när särskilda skäl förelåg. Vilka särskilda skäl? Somliga säger att det är särskilda skäl när investeringen sker för att tillvarata klenvirke, somliga talar om särskilda skäl när textilindustrin har svårigheter. Det blir en sådan oändlig mängd försök från olika håll att hävda att särskilda skäl föreligger, att det är ett fullkomligt orimligt förslag att bara besluta en sådan lagparagraf och sedan låta det bli riksskattenämndens uppgift att klara ut saken. Det borde vara reservanternas skyldighet att här föreslå det jättebesvärsverk som skulle skapas för att rå med den uppgiften.

Man säger på olika håll, att det ännu inte finns någon prisstegring och att det därför inte finns någon anledning att tillgripa så hårda åtgärder som de föreslagna. Herr Ohlin tyckte visserligen att vi inte borde säga, att vi för en gångs skull inte kommit för sent. Herr Ohlin har ju velat göra gällande att han har sagt så mycket om dessa ting tidigare. Åja, herr Ohlin har varit ganska tyst ända fram till sista tiden, och han vet ju fortfarande inte vilken ståndpunkt han skall ta i denna fråga.

Men ingen kan väl bestrida att det för några månader sedan växte fram en sådan stämning i vårt land att alla människor trodde att det skulle bli en överkonjunktur och att det skulle komma tendenser till kraftiga prisstegringar och att den samhällsekonomiska balansen skulle sättas ur spel. Det är inte så i dag. Stämningen är mycket lugnare. Detta frestar naturligtvis till att intaga den attityd som folkpartiet

intar, nämligen att säga att läget egentligen är ganska lugnt. Men varför är det ganska lugnt? Jo, denna tid på året är det inte någon mera framträdande ekonomisk aktivitet i vårt samhälle. Ingen kan väl ändå blunda för att de åtgärder som genomförts och som föreslagits i mycket hög grad har bidragit till att skapa det lugn som nu råder. Jag skulle vilja säga till alla som känner ansvar för samhällsutvecklingen, att det inte går att släppa taget nu, ty då kan man skapa en återuppblomstring av dessa stämningar. Det är nog bäst att fullfölja politiken, och jag tror att det är mycket klokt handlat av kammaren, om den nu bifaller utskottets förslag. Redan som förslag har det visat sig ha en god verkan, och förslaget kommer säkert inte att förfelas, när det sedan förs ut i det levande livet.

Herr **HJALMARSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Det var mycket som herr Sköld lämnade åt sitt öde i sitt anförande. Herr Sköld gav icke något som helst svar på den centrala frågan om möjligheten att öka sparandet. Oppositionen har ett program, herr Sköld och hans regering står tomhänta. Finansministern gick till och med så långt, att han betraktade räntan enbart som en kostnad men ersättningarna till spararna som en straffskatt.

Tycker högerpartiet att egnahemsbygget blir för litet, så har vi möjlighet att lägga fram ett annat förslag, sade finansministern. Det har vi redan gjort. Det är ett förslag som skulle möjliggöra just det egnahemsbygge som bostadsstyrelsen ansett erforderligt men, herr finansminister, utan att vi behöver ta mer offentliga investeringsmedel i anspråk än regeringen tänkt sig.

Vad är mest inflationsdrivande i nuvarande läge, frågade finansministern. Jag konstaterar att regeringen har va-

Investeringsavgift

rierat konfekten åtskilligt. Nyss var det vinstkonjunkturen och kreditexpansionen, som fick bära skulden; nu är det bilismen och de privata investeringarna, märk väl de *privata* investeringarna. Ju mer man följer denna diskussion, desto starkare känsla får man av att den präglas av något slags metafysisk inställning, i varje fall när den aktuella situationen är den att vi och norrmännen är ensamma om inflationsrisken i världen. Allt ekonomiskt handlande hänger ändå ihop, och att då diskutera problemet på det sätt som regeringen gör blir till sist detsamma som att diskutera om hönan är upphov till ägget eller om ägget är upphov till hönan. Hur än ansvaret skall fördelas, herr talman, kan vi ändå vara säkra på en sak: att i vårt inflationsdrama finns det alltid en ljusgestalt, det är herr Sköld — kanske också en stjärngosse — herr Hedlund.

Varför, herr finansminister, är just de investeringar, som tämligen omedelbart leder till ökad produktion, syndabocken? De har relativt sett minskat under senare år. Varför hotar just den människa, som använder sina pengar för att köpa en liten bil, jämvikten i samhället? Hade hon inte köpt en bil, så hade hon väl köpt någonting annat — så som regeringspolitiken behandlar spararna.

I tidskriften Tiden har en författare sagt, att det måhända är bostadsbristen som är orsaken till den ökade bilkonsumtionen. Om han har rätt, skulle vi öka bostadsproduktionen för att få bättre jämvikt. Vi tror inte, herr talman, på myten om de fördärvliga investeringarna och inte heller på hotet från bilköparna. Finansministern hävdade att bilismens utveckling gått för fort. Antalet bilar per hundra personer i vårt land är i dag ungefär detsamma som det var år 1919 i Amerika — således för 35 år sedan.

Jag kan mycket väl i och för sig förstå finansministern, när han säger att

han är i den ställningen, att han inte i förväg talar om att han tänker lägga fram förslag om en bilaccis. Men, herr finansminister, behöver regeringspartiet verkligen gå så långt i att vilseleda allmänheten, att man till och med ger ut valbroschyrer, i vilka bilaccisens avskaffande framställs som en framgång för regeringspolitiken?

I botten av vår politik ligger en aktiv penningpolitik med en rörlig ränta plus en rad andra åtgärder. Med en rörlig ränta menar vi inte, som herr Sköld tycks tro, att de olika räntesatserna rör sig i förhållande till varandra. Vi menar i stället, att man godtar den räntehöjd som möjliggör den eftersträvide graden av restriktivitet på marknaden. Hela det resonemang som finansministern för om ränteförändringarnas följderna är så schematiskt, att det blir verklighetsfrämmande.

En rörlig ränta skulle fördyra våra bostäder, säger herr finansministern. Vad har, herr finansminister, inträffat under den tid då vi har haft en låst ränta? Byggnadskostnaderna har stigit som aldrig förr, och vi har förmodligen i vårt land bland de högsta bostadskostnaderna i hela världen.

Vad innebär ränteförändringar i en penningpolitik av vår typ? Som vi ser saken innebär ett tryck uppåt på räntenivån helt enkelt människornas eget sätt att signalera, att nu är det tid att hushålla strängare, nu är det tid att sänka kostnaderna. Att trycket lättar är å andra sidan människornas eget sätt att signalera, att nu är det tid att vara frikostigare med användningen av våra resurser, nu kan vi vara beredda att ta på oss vissa kostnadsökningar eller vissa nya kostnader.

Finansministern formulerade i dag på förmiddagen — har det sagts mig — oppositionens inställning till regeringspolitiken så här — han snuddade vid det även i sitt inlägg i kväll — att det oppositionen vill ha, det kommer för sent, och det den inte vill ha, det kom-

Investeringsavgift

mer för tidigt; jag tror det var så finansministerns ord föll. Jag skulle nog för min del vilja formulera om satsen så här: det man vill ha, det kommer aldrig, och det man inte vill ha, det kommer alltid med regeringens politik.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag gjorde ett försök, så gott jag kunde, att förklara varför det är oriktigt att säga att det bara är räntan såsom kostnadsfaktor som vi fäster vikt vid. Jag talade om likviditeten, kreditvolymen, finansieringsmöjligheterna, den psykologiska verkan och allt detta. Det har tydligen — jag höll på att säga att det har varit som att hålla vatten, men det får jag ta tillbaka — inte gjort intryck på finansministern. Han säger att vi ser här, att det är räntan som kostnadsfaktor det rör sig om.

Jag konstaterar att finansministern avböjer diskussion av det mera realistiska och nyanserade slag, som jag verkligen tror vore mycket nyttig.

Finansministern säger att jag nu vill försvara en hög ränta. Herr finansminister! Jag har gjort mig möda att nämna siffror från utlandet för att bevisa att jag menar att vi här behöver, inte vad många skulle kalla en hög ränta, men en rörlig ränta, som till en tid innebär en höjd ränta, som jag emellertid tror mycket snart skulle ersättas av en ränta med sjunkande tendens, så att man efter ett eller annat år skulle komma till en lägre räntesats än den man har, om man fortsätter med en mera restriktionsbetonad politik.

Nu vill jag emellertid erkänna, att när regeringen har släppt fram två engångsinflationer, varav den ena, koreainflationen, troligen hade varit svår att helt undvika — det erkänner jag gärna — och har släppt fram dem i onödigt förstorad skala, är det klart att det be-

hövs starkare, hårdare ingripande nu än vi skulle behövt för några år sedan. När jag på hösten 1946 påyrkade, att man skulle begränsa investeringarna och ha en viss uppmjukning av räntepolitiken, får detta ses mot den bakgrunden. Jag tror att min ståndpunkt där har utvecklats ungefär i takt med det ändrade ekonomiska läget.

Men, herr finansminister, om vi skulle tala om det där med åsiktsförändringar, vad Er beträffar och mig, så kanske det kan intressera Er, herr statsråd, i första rummet, men kammarens ledamöter i övrigt kanske inte mindre, och alldeles särskilt herrarna från bondeförbundet, när jag påpekar att finansminister Sköld här i denna kammare för 23 år sedan, år 1932 — och det mitt under brinnande kris och arbetslöshet — var en varm försvarare av en mycket hög ränta, en mycket högre ränta än någon här är talesman för.

Socialdemokraterna talar så många gånger om trettioalet. Vi är ytterst återhållsamma med att göra det på vår kant, men det må vara tillåtet för oss att göra det någon gång. Tiden tillåter mig inte att läsa upp herr Skölds värtaliga försvar för den höga räntans politik, som framfördes, märk väl, i en tid av deflation och arbetslöshet. Vad skall man säga om en sådan ståndpunkt? Vill finansministern säga, att nu begriper han bättre, så kan han kanske säga det, men det skulle vara intressant att höra just herr Sköld säga de orden.

När finansministern säger att det personliga sparandet har ökat starkt också i Sverige — fränsett försäkringarna har det ökat med en à två miljarder kronor på sju år — vill jag säga att det är en mycket obetydlig ökning i jämförelse med den som har ägt rum i England de senaste åren. Med hänsyn till den realinkomstutveckling, som här har skett efter kriget, finner jag denna ökning i det enskilda sparandet vara klart otillfredsställande, och det

Investeringsavgift

tror jag beror inte minst på den förda ekonomiska politiken och på inflationsutvecklingen.

Jag citerade inte Belgien, herr statsråd. Jag förstår inte vad statsrådet kan finna för tröst i om Belgien har gjort ett misstag genom att föra en deflationspolitik, vilket jag i en kommitté i Strasbourg har varit med om att kritisera. Men, herr statsråd, Belgien har varit med om att sluta ett stort avtal med Holland — Beneluxunionen — och i den unionen är det Belgien som har haft den högsta kostnadsnivån. Om Belgien i detta läge bedriver en sådan politik kan man kritisera detta, men man har i så fall skyldighet att upplysa om att denna politik har förts mot bakgrunden av att Holland har haft en lägre kostnadsnivå än Belgien och att man måste åstadkomma en utjämning. Hur detta kan vara en tröst för socialdemokraterna i Sverige begriper jag inte.

I England är arbetslösheten så låg, att försöket att så där i förbigående åberopa England måste misslyckas. Dess arbetslöshet på föga mer än en och en halv procent som årsgenomsnitt vittnar inte om att en rörlig räntepolitik framkallar arbetslöshet.

Sedan säger finansministern: Är det säkert att en låntagare som har obligationer räknar med att räntan kommer att falla, han kan räkna med att den stiger och skyndar sig att sälja? Men, herr finansminister, det är ju just detta som är en central uppgift för riksbankspolitiken i varje land, att skapa ett sådant läge att man får i huvudsak de rätta förväntningarna. Det är detta som är konsten i att använda kreditpolitiken som styrande medel. Finansministern försöker ge intrycket att professor Welinder, särskilt känd som skatteexpert liksom herr Sköld, skulle ha en annan uppfattning än jag på denna punkt. Jag kan inte här diskutera denna artikel i detalj, men jag vill säga att finansministern gav kammaren ett tämligen vilseledande intryck av vad professor We-

linder verkligen menat, ty han betonade just att räntan som kostnadsfaktor betyder relativt litet men att likviditeten och de psykologiska verkningarna, som beror på hur kreditpolitiken sköts, är det avgörande och enligt Welinders mening mycket viktiga. På den punkten ber jag att få ansluta mig till Welinders uppfattning som är en annan än finansministerns.

När finansministern frågar varför vi skulle höja räntan vill jag säga: Varför har regeringen höjt räntan med $\frac{1}{4}$ procent, så att man fått nackdelarna men inte fördelarna av en ränteförändring?

Vad utvecklingen under åren 1946—1948 beträffar hänvisar herr Sköld till historikerna. Det är mycket bekvämt att, när det begärs att man skall lära av begångna misstag, säga att detta skall överlätas åt historikerna, och då det hänvisas till att det finns lärdomar att hämta i utlandet, skjuter finansministern också den saken åt sidan.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern har inte hört mitt anförande här i förmiddags. Jag vill därför säga att jag i dag inte berört frågan om fonderingen till vägkostnaderna. Jag har emellertid, herr finansminister, bl. a. citerat något ur den socialdemokratiska valbroschyr som kom ut i höstas och heter »Bra för dig». Jag har där citerat bl. a. dessa ord: »Bilen får inte bli för dyr i inköp eller omkostnader.» Så lät det 1954. Så lydde det i löftenas värld i den socialdemokratiska valbroschyren, men hur är det i praktiken? Ett högt skattetryck för motortrafiken och dessutom nu denna accis.

Jag har ställt två frågor till regeringen tidigare i dag, och på en av dessa frågor har jag nu fått ett visst svar av finansministern. Den gällde accisens varaktighet. Jag ställde frågan med anledning av att finansministern i pole-

Investeringsavgift

mik mot folkpartiet hösten 1951 gjorde gällande att avgiften måste vara tvåårig och inte ettårig för att göra någon verkan. Herr finansministern svarade inte klart på min fråga. Jag beklagar att vi inte kan få veta livslängden på denna investeringsavgift, den allmänna och den särskilda, ty folk bör enligt mitt förmenande ha rättighet att fordra att få veta livslängden för att kunna planera just efter detta. De vet annars inte hur länge de skall uppskjuta en investering för att gå fria från denna avgift. Svaret var oklart. Menade herr finansministern möjligen att varaktigheten skulle bli ett och ett halvt år så att avgiften skulle försvinna till nästa val? Jag vet inte om jag har tolkat svaret rätt. Jag vore tacksam för en mera bestämd precisering.

Jag skulle också vilja fråga regeringen som jag tidigare gjort: Ämnar regeringen fortsätta med denna ryckiga politik? Det har varit investeringsavgift och bilaccis 1952 och 1953, ett fritt år 1954 och nu 1955 bilaccis och investeringsavgift igen. Ämnar regeringen fortsätta denna politik, denna tröstlösa vandring mellan investeringsskattebelagda år och fria år? Jag vore tacksam för ett svar på den frågan.

Herr HAGBERG i Malmö (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag tillät mig i mitt anförande i förmiddags citera ett uttalande som angavs vara gjort av professor Erik Lundberg. Jag följde ett referat i Dagens Nyheter, som uppgav professor Lundberg som den, som gjort detta uttalande. Nu säger finansministern: Det är inte professor Erik Lundberg som gjort detta uttalande, det är professor Bertil Ohlin. Han har gjort uttalandet här i riksdagen och det finns i kammarens protokoll. Detta säger finansministern inte utan triumf i rösten. Men, herr finansminister, inte blir väl en sak oriktig, inte ens för

finansministern, bara därför att det är professor Bertil Ohlin som säger den?

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Nej, herr talman, jag går visst med på att en sak inte blir oriktig därför att professor Ohlin säger den, men jag hade den föreställningen att herr Hagberg i Malmö, när han tog upp denna uppgift, menade sig få ett ännu starkare stöd genom att få även professor Lundberg bakom uppgiften. Dessutom är det väl riktigt att jag rättar en felaktig uppgift. Det kan inte vara till någon nytta att professor Lundberg tillskrives ett yttrande som han aldrig föllt.

Till herr Kristensson i Osby skulle jag vilja säga att jag inte tillhör de människor som bestämmer sina förslag efter vad som skall hända till nästa val. Jag tror att herr Kristensson är alldeles för mycket uppfostrad i det taktiska folkpartiet och därigenom har lätt att få den uppfattningen, att alla handlar som man där gör, men det gör man inte hos oss.

Herr Kristensson frågade om vi ämnade fortsätta med den ryckiga politiken. Jag kan för min del inte ha någon mening om huruvida regeringen kommer att flera gånger föreslå investeringsavgifter och bilacciser. Däremot är jag säker på att varje regering får föra en politik som förändrar sig med konjunkturväxlingarna. Är konjunkturen ryckig, så kommer politiken också att bli ryckig.

Och så skulle jag vilja säga några ord till herr Ohlin. Det skall inte bli så mycket. Jag har inte här givit något felaktigt uttryck för vad professor Welinder har skrivit. Jag läste upp det ordagrant, och det kan inte betvivlas att vad han där har sagt står i rak motsats till vad herr Ohlin anser. Jag har inte därmed sagt att professor Welinder har rätt, jag har bara velat säga

Investeringsavgift

att åsikten om saken inte är enstäm- mig. Därför är det ingen mening med att herr Ohlin gör gällande att det finns en objektiv uppfattning, som ser ut på det eller det sättet.

Herr Ohlin säger att man väl kan lära av erfarenheterna. När nu herr Ohlin har varit så snäll att han velat hjälpa mig att lära av erfarenheterna från den gångna tiden, så säger jag att jag inte betraktar professor Ohlin som en objektiv läromästare där. Han har alltför mycket med den tidens historia att göra för att man skall ta för kontant vad herr Ohlin säger. Det är ju ofta så, att historien skrivs av motståndarna. Det går bra i början, men med tiden blir det rättat. Herr Ohlin får gärna fortsätta, men jag tycker inte att herr Ohlin är den rätte läromästaren.

Och så kommer vi till åsiktsförändringarna. Jag skall inte gå in på någon större polemik mot herr Ohlin. Han vill här göra gällande att hans omvändelse till den rörliga högräntans politik skedde någon gång efter 1946. Jag vill i alla fall slå fast att det har skett sedan jag blev finansminister och därför också efter Korea, och då blir det svårare att förklara.

Sedan är det ju allmänt bekant — och herr Svensson i Ljungskile är ju en ivrig sanningssägare på möten och i artiklar — att jag har ändrat mening alldeles kolossalt sedan början av 30-talet. Men jag skulle bara vilja se den människa som inte radikalt har förändrat sin mening i ekonomiska ting under den tidrymden. Den som inte har gjort det är absolut förbenad, ty det har blivit en fullständigt ny syn på samhällsekonomin under den tidsperiod som herr Ohlin talade om. Jag skäms faktiskt inte ett dugg för att jag också har radikalt förändrat mina uppfattningar under denna långa tidrymd.

Till slut bara ett ord till herr Ohlin. Han vände sig emot att jag hade velat slå fast att han hade talat varmt för

en hög ränta. Herr Ohlin nämnde — jag kan inte ha hört fel — att man fick räkna med en höjning från bottenläget på 1 à 1½ procent. Jag tycker det är en hög ränta. Sedan kan herr Ohlin så mycket han vill tro på att räntan kommer att sjunka. Det är bara en tro.

Så några ord till herr Hjalmarson. Vi har de högsta byggnadskostnaderna i världen, det kanske herr Hjalmarson har rätt i. Men jag skulle vilja ställa den frågan: Har det inte varit så alltid så länge vi kan minnas? Det har väl inte i det avseendet inträtt någon förändring på senare tid, inte vad jag vet åtminstone.

Herr Hjalmarson fick inte något svar på den centrala frågan om sparandet. Det svarade jag på i remissdebatten. Det finns ingen anledning för mig att upprepa vad jag där sade. Det är bara att gå och läsa i protokollet. Är det också inte litet konstigt att säga, att vi på vår sida har en metafysisk inställning därför, att Sverige och Norge är ensamma om att ha inflationsrisker? Hur var det häromdagen? Höjde inte Bank of England diskontot med ½ procent? Varför? Var det inte därför att man också där kände att det var inflationsrisk i luften? Sedan kan jag till sist gärna medge att det nog är så, att vad högern vill kommer aldrig och vad högern inte vill det kommer alltid.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! En à en och en halv procent från bottenläget var det jag sade, herr finansminister, inte från dagens läge, glöm inte det!

Finansministern säger att jag inte kan komma med några definitiva historiska sanningar. Nej, det är så riktigt. Men att därför, herr finansminister, dra den slutsatsen att man skall skjuta åt sidan diskussionen om våra och utlandets erfarenheter och säga att vi inte kan lära oss någonting därav, det är en tämligen överlägsen attityd,

Investeringsavgift

som dessutom, vill jag säga, är mycket teoretisk, ty man kan väl ändå försöka lära av erfarenheten.

Sedan säger finansministern att han läste ordagrant vad Welinder hade skrivit. Ja, tacka för det, läsa innantill kan finansministern. Men, herr finansminister, ni utelämnade de saker som gav ett helt annat intryck, där Welinder uttryckligen betonar betydelsen av likviditetsförändringar och psykologiska förändringar, vilka jag också starkt betonade när jag framhöll att den direkta kostnadshöjande verkan var endast en del av problemet.

Eftersom finansministern var vänlig att citera mig — jag är mycket smickrad över detta — skall jag be att få citera professor Lundberg. Han skrev för inte så länge sedan en mycket central mening: »Man kan också uttrycka förhållandet så, att vi inte frivilligt velat betala för det snabba framåtskridandet genom att prestera erforderligt sparande.» Sedan kommer längre fram: »Följden av knappheten på sparande har blivit relativt höga och ofta stigande priser med stora företagsvinster som resultat.» Nog kan detta citat återopas både av herr Hagberg i Malmö och av oss andra som stöd för vår uppfattning.

Finansministern säger att han har ändrat sin mening sedan 1930-talet. Det gläder mig att han till och med kunnat övervinna sin motvilja mot att uttala det. Men tänk hur den svenska socialdemokratien har kritiserat oss i oppositionen för att vi i dag på vissa punkter har en annan mening, inte än vad vi själva ansåg utan vad våra föregångare på 1930-talet ansåg. Detta har använts som ett politiskt vapen många gånger, men efter finansministerns deklaration i dag är det väl slut med den vapenfejden, och det vore ändå ett framsteg.

Finansministern säger att så snart finansministern gör ett uttalande, kallar Ohlin det för ett löfte. Men när landets

egen finansminister har sagt, att det inte skall bli några skattehöjningar, när riksdag och regering har fastslagit vissa principer för bilskatterna och när det socialdemokratiska partiet har givit ut valtryck, men sedan politiken står i strid däremot, då säger finansministern att det inte varit att betrakta som några löften. Nu vet vi alltså att vi inte kan ta för gott ens vad landets finansminister säger i skattefrågor.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern frågade mig om inte byggnadskostnaderna i Sverige alltid har varit bland de högsta i världen. Den frågan är jag inte beredd att svara på, herr finansminister, men såvitt jag vet har vi aldrig någonsin haft en sådan stegring av våra byggnadskostnader som under den tid då den låsta räntan tillämpats. I själva verket har stegringen av byggnadskostnaderna varit större än kostnadsstegringen inom andra områden av näringslivet.

Finansministern pekade på den åtgärd som Bank of England nyligen har vidtagit eller kommer att vidtaga, nämligen en höjning av räntan med en halv procent. Ja, herr finansminister, vi är för vår del anhängare av den rörliga räntepolitik som man framgångsrikt använder i England. Där behöver man inte tillgripa sådana åtgärder som investeringsavgifter för att komma till rätta med eventuella överdrivna expansionstendenser inom näringslivet. Men även från herr finansministerns synpunkt måste det väl vara väsentligt att kunna konstatera, att även om räntan höjs med en halv procent i England, så kommer räntenivån i England att förbli icke oväsentligt lägre än vad den är i Sverige inom ramen för den s. k. lågräntepolitik som regeringen för.

När det gällde frågan, hur det frivilliga personliga sparandet skall förbättras, hänvisade finansministern mig på

Investeringsavgift

det där litet överlägsna sättet som han ibland har till att läsa vad han sade i remissdebatten. Jag behöver inte göra det ty jag hörde vad finansministern sade, men jag har verkligen läst om hans inlägg i remissdebatten. Finansministern sade där egentligen mycket litet, han sade att för att man skall få bättre förhållanden på sparfronten måste man trygga penningvärdet. Men det är ju inte hela sanningen. Allt beror på hur man tryggar penningvärdet. Ett personligt sparande måste ju ändå till sist alltid vara en akt av frivillighet och spontaneitet. En politik som vill stabilisera penningvärdet helt enkelt genom att hindra människorna från att göra vad de själva anser gagneligt och som i all synnerhet bygger på tvångsåtgärder, riktade mot spararna, en sådan politik får sannerligen inte någon gynnsam inverkan på folks sparvillja — det vet vi redan nu efter snart tio-årig erfarenhet av socialdemokratisk regeringspolitik.

Nej, herr talman, stabiliseringspolitiken måste få en rakt motsatt innebörd, den måste stegra och frigöra människornas krafter, den måste ta i anspråk människornas egna naturliga intressen i att vara med om att bygga upp ett starkt skydd för penningvärdet. Endast då kan vi få bestående resultat.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **NORUP**:

Herr talman! För någon stund sedan var herr Hjalmarson vänlig nog att svara mig på den fråga jag framställde om hur högern skulle ställa sig till en räntehöjning och huruvida jordbruket möjligen skulle befrias från verkningarna av en sådan höjning. Jag vill tacka herr Hjalmarson för svaret — jag fick just det svar jag väntade mig när jag framställde frågan. Det visar tydligt att högerns tal om att en räntehöjning skulle vara bättre för jordbruket än investeringsavgiften är felaktigt. I mitt tidigare anförande visade jag att ök-

ningen av jordbrukskostnaderna med de av regeringen föreslagna åtgärderna kommer att bli mellan 30 och 40 procent av vad den skulle bli om vi följde högerns väg.

Herr Hjalmarson säger att det skulle uppstå besvärligheter för de jordbrukare som köper maskiner för samägande. Ja, den saken har inte slagit igenom något vidare i vårt land, och jag tror inte det kommer att medföra så stora kostnader. Hur det ligger till för jordbrukets ekonomiska föreningar tillät jag mig säga tidigare.

Det har sagts att jordbruket drabbas särskilt hårt av investeringsavgiften emedan det inte krävs byggnadstillstånd för byggnader inom jordbruket. I det fallet hjälper det skattefria investeringsbeloppet på 20 000 kronor ett gott stycke, och i den mån man tillämpar kontantprincipen kan väl rätt mycket av betalningarna skjutas på. Jag förstår att herr Nilsson i Svalöv är litet nervös, ty han har ju animerat många jordbrukare att gå över till att deklarerera efter bokföringsmässiga principer. Det är klart att för de jordbrukare som efter byggnadstillståndens borttagande börjat bygga och nu får betala investeringsavgift kan det bli besvärligt.

Jag är angelägen att framhålla, att den väg som bondeförbundet har gått, att försöka att i fortsättningen bibehålla låg ränta, är för jordbruket och för flera andra grupper i vårt land den bästa. Om man skall bekämpa inflationen är regeringens väg betydligt bättre, men jag skulle tro att den har samma verkan som oppositionens förslag har.

Herr **HJALMARSON** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jordbruksministern gjorde gällande, om jag inte missuppfattade honom, att en räntehöjning med en procent skulle medföra en kostnadsökning för jordbruket på mellan 30 och 40 miljoner kronor, medan investe-

Investeringsavgift

ringsavgiften kanske skulle stanna vid halva beloppet.

Låt mig svara: För det första, jag vet inte vem det är som talat om en procents räntehöjning. För det andra, finns det inte några sparare bland jordbrukarna, herr Norup, som får den ersättning som andra sparare får? För det tredje, av vilken anledning skulle icke den press nedåt på den allmänna kostnadsnivån, som en rörlig ränta medför, slå igenom även i jordbruket?

Att priset på pengarna stiger betyder ju i och för sig att pengarna blir mera värda, och detta i sin tur betyder just ett tryck nedåt på kostnadsnivån. Det är ju det som är själva meningen med vår politik, medan ingen har kunnat göra gällande att investeringsavgifter skulle leda till motsvarande resultat.

Herr KOLLBERG (fp):

Herr talman! När det gäller principfrågan, om investeringsavgifter över huvud taget kan godtagas som medel för att motverka expansiva tendenser i vårt ekonomiska liv, så ansluter jag mig i allt väsentligt till de synpunkter och resonemang, som framförts förut i dag från oppositionens sida. Jag skulle nu här i kväll vilja i korthet begränsa mig till att peka på ett par förhållanden, som enligt min mening visar att investeringsavgifterna även verkar i strid mot aktuella strävanden, som statsmakterna i andra sammanhang har gjort till sina.

Det sägs i propositionen, att avgifternas ändamål är att begränsa investeringarna, men strängt taget är det ju inte detta som är det yttersta syftet med förslaget. Ingen gör ju gällande att ökade investeringar i och för sig är av ondo, utan tvärtom är vi alla överens om att ökade investeringar är något nyttigt och nödvändigt. Det sägs också i propositionen, att investeringsökningar innebär en förbättring av förutsättningarna för det fortsatta eko-

nomiska framåtskridandet. Dämpning av expansionstakten måste ske, heter det, då gränsen för utnyttjandet av våra resurser nu nåtts.

Detta resonemang innebär omvänt, att i den mån som resurserna kan utnyttjas ytterligare är de investeringsbegränsande åtgärderna överflödiga, och kvar står endast skadeverkningarna.

Det förefaller mig som om man i iveren att begränsa investeringarna inte tillräckligt beaktat investeringsverksamhetens positiva betydelse. Och inte nog med detta, den föreslagna investeringsavgiften är så konstruerad, att den med särskild tyngd skulle drabba just de investeringsbehov som ur framstegsynpunkt är mest betydelsefulla. De konsoliderade och bärkraftiga företagen träffas i mindre mån av investeringsavgiften. I stor utsträckning är deras verksamhet troligen redan nu så väl rationaliserad att nya investeringar just för dagen kan betraktas som mindre aktuella. Och vill dessa företag investera, kan de kanske klara investeringsavgiften, som, säga vad man vill, säkerligen i det långa loppet kommer att tas ut i priserna på produkterna. Om finansministern varit inne i kammaren, skulle jag med några exempel visat, att hans resonemang på den punkten var mindre hållbart.

De som i realiteten drabbas av investeringsavgiften är de icke konsoliderade, de nystartade och de mindre bärkraftiga företagen. Det är just dessa företag som har det största behovet att göra rationaliseringar, vilket i stort sett icke kan ske utan en viss investering. Vanligen är det lokaler och ökad mekanisering som behövs, och dess syfte är ju att möjliggöra besparingar, särskilt i fråga om arbetskraft. Med andra ord, att med oförändrad arbetsinsats åstadkomma ett större utbyte.

Det gäller för de mindre bärkraftiga företagen att fortlöpande vidtaga åtgärder för att ytterligare kunna utnytt-

Investeringsavgift

ja resurserna. För att ta ett praktiskt exempel, handeln befinner sig just nu mitt uppe i en omdaningsprocess, som direkt går ut på att bringa ned distributionskostnaderna. Det rör sig här i stor utsträckning just om sådana mindre bärkraftiga företag som skulle särskilt hårt drabbas av investeringsavgiften och därför nödgas inhibera eller uppskjuta sådana åtgärder som skulle göra det möjligt för dem att på sitt område, för att anknyta till propositionens uttryckssätt, flytta fram gränsen för utnyttjandet av resurserna.

Jag kan inte underlåta att erinra om att statsmakterna fäst sådan vikt vid detta sammanhang, att en pågående ofentlig utredning kan sägas ha till uppgift att på Kungl. Maj:ts uppdrag undersöka, huruvida och på vad sätt distributionsapparaten genom rationaliseringsåtgärder skall kunna sänka kostnaderna till båtnad för priserna.

I den allmänna debatten riktas obefogade angrepp mot handeln på grund av distributionskostnaderna, och man efterlyser rationaliseringar. Emellertid kan man inte gärna klanka på handeln för bristande rationaliseringsvilja. Under de senaste åren har omfattande åtgärder vidtagits för begränsning av distributionskostnaderna, men nu omöjliggörs rationaliseringar för det närmaste året.

Med vad jag sagt har jag i korthet velat belysa, att investeringsavgiften drabbar icke bara blint utan även framför allt de företag, som den inte borde drabba, nämligen de nya under utveckling varande och ännu icke bärkraftiga företagen. Jag känner till svaret: En investeringsavgift måste göras generell och drabba både angelägna och mindre angelägna investeringar; problemet kan inte gärna lösas på annat sätt. Detta svar är avslöjande. Det visar, att investeringsavgiften är ett felaktigt vapen. Ändå har jag endast talat om dess nackdelar under den tid det användes.

Investeringsavgiften verkar på längre sikt som Döbelns medicin. Om den hjälper honom i dag på sina ben, gör den honom i morgon sjufalt värre. Den som på grund av investeringsavgiften uppskjuter sina investeringar kommer igen den dag investeringsavgiften upphör, vi får förutsätta den 1 januari 1956. Då kommer han tillbaka med friska krafter och ökade investeringsbehov. Vilket trollslag skall till dess ha förändrat det ekonomiska läget i vårt land så, att man då kan anse all fara över och att man då skall kunna bära även den ackumulerade investeringsefterfrågan? Den dagen är investeringsavgiften inte längre endast ett missriktat utan tillika ett definitivt utslitet vapen.

Finansministern antydde att han måste återkomma till denna fråga vid höstriksdagen. Jag är också övertygad, att om riksdagen godtar investeringsavgiften med den konstruktion som den här förordningen har, så måste finansministern göra det. Men då tror jag nog, att han måste söka nya vägar för de övergångsbestämmelser som kan bli nödvändiga.

Jag skall inte uppta kammarens tid med att diskutera de föreliggande reservationerna till utskottsutlåtandet. Det är en sak som jag dock vill peka på. Vi ser av bevillningsutskottets betänkande, och vi hörde nyss av finansministern att man inte ens vill göra näringslivet den rättvisan, att en dispensmöjlighet införes för investeringar, som på grund av träffade dispositioner före bekantgörandet av propositionen ej kan inhiberas eller uppskjutas. Att en sådan dispensregel ej införes i en eventuell förordning, anser jag vara en betydande brist.

Finansministern frågade: Vilka särskilda skäl skall finnas för att få dispens? Tyvärr måste jag med anledning av denna fråga konstatera, att finansministern inte har läst reservationen. Där står nämligen uttryckligen, att det

Investeringsavgift

är fråga om sådana efter den 15 januari 1955 gjorda investeringar, som på grund av före nämnda dag träffade dispositioner icke kan uppskjutas eller inhiberas. Dispensregeln, sådan den är föreslagen i reservationen, avser alltså inte ett skönmässigt bedömande av olika investeringars nödvändighet, utan den är begränsad till direkt påvisbara fall, där det före den 16 januari vidtagits åtgärder vilka man får bevisa, att man inte kan uppskjuta.

Det var en grov överdrift, när finansministern sade, att det skulle behöva skapas ett helt ämbetsverk för detta. Jag vill erinra om att det fanns i flera av de regleringsförfattningar, som var gällande under krigstiden, sådana dispensregler, som var betydligt svårare att kontrollera än vad den här dispensregeln skulle bli. Det skulle nämligen bli så, att det bleve företagen som hade beviskyldigheten inför dispensmyndigheten, och det skulle underlätta tillämpningen högst avsevärt. Därför vill jag på det bestämdaste bestrida, att här föreligger — såsom jag också hört, att finansministern i första kammaren har sagt — något slags överdrivet önskemål. Tvärtom föreligger det ett fullt realiserbart förslag, genom den klara begränsning som jag här har läst upp och som står angiven i reservationen, vilken finansministern tydligen inte hade läst, eftersom finansministern måste framställa frågan vad man avsåg.

Vad sedan angår den särskilda investeringsavgiften på motorfordon skall jag inte gå in på alla de skäl som talar mot en sådan avgift. De har redan blivit redovisade på ett sådant övertygande sätt av ett flertal talare.

Jag skall, herr talman, på grund av den sena timmen inskränka mig till att meddela, att jag kommer att rösta för avslag på den föreliggande propositionen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp):

Herr talman! Tiden är långt framskriden, och jag skall därför inte uppta den länge.

För våra svenska näringar kommer den föreslagna investeringsavgiften att få olyckliga verkningar. Jag ber att bland dessa näringar särskilt få peka på havsfisket och den mindre sjöfarten. Det rör sig ju här närmast om näringar som drivs i hård konkurrens med motsvarande näringar i främmande länder och detta under synnerligen hårda påfrestningar för både människor och materiel. När det svenska fladenfisket började på allvar 1946 och vi hunnit skaffa oss en del erfarenheter av detsamma visade det sig klart och tydligt, att de båtar och motorer vi hade inte fyllde de fordringar som påfrestningarna ställde på dem. Båtarna var för små och motorerna för svaga. Det torde inte vara okänt för någon här i kammaren att detta fiske bedrivs i västra delen av Nordsjön och börjar tvärs för Shetlandsöarna 100 sjömil från kusten och fortsätter och slutar i oktober eller november i närheten av Doggers bank. När vi nu förstod att våra dittillsvarande båtar var för små för sitt nya ändamål började vi bygga nya, låt vara i sakta tempo, och då detta fiske snart visade sig bli ryggraden i det svenska västkustfisket ökades åren 1948—1950 beställningarna på nya båtar. Det är att märka att vid samma tid låg det stora beställningar inne på varven från utländska rederier, vilket hindrade våra fiskare att få båtar i den utsträckning de behövde. Från och med 1952 infördes en investeringsavgift i detta avseende, och verkningarna av densamma stod för vårt vidkommande ganska snart klara. Under åren 1952 och 1953 beställdes endast en sådan båt på ett västsvenskt varv, vilket klart och tydligt visar att de svenska fiskarna till följd av investeringsavgiften inte hade råd att beställa några nya båtar utan nödgades avvakta

Investeringsavgift

den tidpunkt härför, då investeringsavgiften skulle vara avvecklad. När så skett började 1954 nya beställningar komma, men vad hade resultatet av det hela blivit? Jo, att en modern fiskebåt från 1951 till 1954 gått upp i pris med 45 000 å 50 000 kronor. I detta sammanhang måste man betänka de stora påfrestningar som det hårda vädret i Nordsjön betyder för såväl båtar som motorer. När nu åter nya beställningar är påtänkta föreligger den risken att dessa uppskjuts om den nya investeringsavgift, som vi diskuterar här i dag, beslutas. Följden av densamma vågar jag påstå blir precis densamma som förra gången. Det blir stopp med båtbyggandet, och vi står där utan de båtar, som vi så innerligt väl behöver.

Det har vid åtskilliga tillfällen från myndigheternas sida framhållits att vi måste rationalisera vårt fiske särskilt med tanke på det som bedrivs i utländska farvatten. Med moderna båtar följer betydligt större fångster än förut i dessa mera avlägsna fiskevatten. Av stor betydelse är i det här sammanhanget givetvis också att vi vinner avsättning för våra fångster i utländska hamnar. 1954 exporterade vi fisk till ett värde av 54 miljoner kronor, varav värdet av den i utländska hamnar direktlandade fisken uppgick till 12 miljoner kronor. Plats bör sålunda finnas för ytterligare avsättning av fisk på den svenska hemmamarknaden. Medan vi exporterade fisk till ett värde av 54 miljoner kronor, importerade vi emellertid sådan för 65 miljoner kronor, och medan vi 1948 hade ett exportöverskott på 10 miljoner kronor hade vi vid 1954 års utgång ett importöverskott på 11 miljoner kronor.

Det torde vara alldeles klart att den svenska fiskerinäringen med den nu föreslagna investeringsavgiften står på gränsen till vad den kan klara. Det talas i detta sammanhang om accis på bilar, men man bör då också beakta att dessa båtar byggs å svenska varv

av svenskt virke och för svenska pengar, som sålunda stannar inom landet.

Om vi skall kunna bedriva detta fiske, måste vi ha stora, moderna båtar. Tdigare förde vi hem fångsterna i färskt tillstånd för behandling och vidare export, men 1949 och 1950 började vi i stället salta fångsterna ombord. Det visade sig nämligen, att den sill som saltades ned ombord fick en mycket högre kvalitet än den, som fördes hem och behandlades där. Även detta har bidragit till att våra båtar byggts allt större och starkare.

Sedan tillkommer frågan om säkerheten till liv och lem. Ingen, som inte varit med om det, vet vad det betyder att rida ut en storm på Nordsjön och vilka oerhörda påfrestningar den innebär för de många gånger tungt lastade båtarna. När man ligger ute till havs, finns det ingen möjlighet att söka hamn, när stormen kommer, och därför måste man rida ut den ute på havet. Om man då till de fysiska ansträngningarna hysar oro för att båten är gammal, omodern och osäker och undrar med ångslan om båten skall hålla och om det hela skall gå lyckligt, så förstår alla att detta betyder en ytterligare påfrestning.

Hur gärna vi än vill kan vi inte helt undvika de olyckor, som den stora allmänheten genom radion och pressen många gånger får kännedom om. Det kommer alltid att inträffa olyckor ute på sjön. Men vi vill förebygga dem så långt som möjligt, och det kan vi göra endast genom att skaffa oss starkare och bättre båtar och mera driftsäkra motorer.

Jag har här uppehållit mig vid förhållandena på västkusten, men det är likadant på sydkusten. Där har det förutvarande fisket närmare land flyttats ut i Östersjön eller till närheten av polska kusten.

Sedan vill jag också säga några ord om fraktfarten. Vi känner alla till, inte

Investeringsavgift

minst genom statliga utredningar som gjorts, att den mindre skeppsfarten befinner sig i ett ganska betryckt läge och att det har föreslagits ganska stora summor till hjälp åt densamma. Denna fraktfart har fått vidkännas hård konkurrens av holländska och tyska fartyg, och en del av våra svårigheter där beror på vårt båtbestånd, som inte har blivit moderniserat och förnyat i tillräcklig utsträckning. Man har fått använda det gamla beståndet så länge som möjligt, och detta har fått till följd att vi har halkat efter i konkurrensen med de utländska, moderna fartygen. Situationen är mycket besvärlig för denna näring, speciellt för de båtar som nu ligger vid norska västkusten — vilken är en av de allra sämsta kusterna vid denna tid på året — och fraktar sill under den norska sillfiskesäsongen.

En tredje kategori, som kommer att mycket starkt beröras av den föreslagna investeringsavgiften, är båtbyggarna. När investeringsavgift utgick förra gången, 1952 och 1953, gjordes det som jag nämnde bara en enda båtbeställning på västkusten, och de mindre varven var därför beredda att slå igen. Det vore ytterligt beklagligt, om så skulle behöva ske nu, eftersom man på dessa små varv har en kår av skickliga båtbyggare, som är specialutbildade för sitt arbete.

Jag skall inte närmare ingå på dessa saker utan noterar bara med tacksamhet vad bevillningsutskottets ärade ordförande i dag sagt här i kammaren, nämligen att många skäl talar för att fiskarena bör fritagas från investeringsavgiften. Jag vill hoppas att dessa skäl skall bli utslagsgivande för många i den kommande voteringen.

Herr talman! Under hänvisning till vad jag här anfört får jag yrka bifall till motionerna nr 164 och 165 i denna kammare (nr 122 och 131 i första kammaren) och hemställa att riksdagen måtte bifalla den till förevarande ut-

skottsutlåtande fogade reservationen nr III av herr Spetz m. fl., med den ändringen att 5 §, åttonde stycket, måtte erhålla följande lydelse:

»Ej heller skall investeringsavgift utgå vid investeringar i fartyg med dräktighet av högst 500 bruttoregister-ton, liksom ej heller vid investeringar i motorer och annan maskinell och teknisk utrustning för sådana fartyg.»

Herr HAGBERG i Stockholm (k):

Herr talman! Eftersom jag och mina åsiktsfränder motionerat i detta spörsmål skall jag be att få säga några ord.

Detta regeringsförslag känns utmanande för många svenskar, och sett ur en viss synpunkt utmanar det även löjet. Jag tänker därvid på förslaget som medel att lösa s. k. inflationsproblemet. Eller tror verkligen utskottet och finansministern och regeringen, att en total ökning av investeringskostnaderna med en procent avhåller någon kapitalist från någon investering, som han anser påkallad? Eller tror samma människor, att en bilaccis, som sammanlagt motsvarar en tusendedel av bruttonationalprodukten, kan ha någon praktisk betydelse för att påverka relationerna mellan tillgång och efterfrågan på varor och tjänster i samhället?

Jag ställer dessa spörsmål med ledning av finansministerns egna beräkningar av de faktiskt möjliga resultaten av förslaget och skall senare återkomma till dem. Men redan dessa retoriska frågor visar, hur bluffartat förslaget är utifrån de officiellt angivna grundsatserna.

Som ett medel att brandskatta svagare bilköpare och småföretagare är förslaget däremot raffinerat och förtjänar helt Jacob Wallenbergs bekanta instämmanden. För rikets skattmästare är det naturligtvis angenämt.

Vari består då skillnaden mellan regeringen och den borgerliga oppositionen i dessa frågor? Båda parterna säger

Investeringsavgift

sig vilja dämpa konjunkturen. Båda parterna vill för att uppnå detta hindra investeringar, som ökar konkurrensen om arbetskraften. Båda parterna vill hindra löntagarna från att pressa ut vad som är möjligt ur vinstkonjunkturen, och de försöker också inbilla folk att inflationsproblemet är så överhängande, att det nu måste bemästras. Slutligen har de ju mer eller mindre enigt i dag klargjort, att inflation inte föreligger. Såvitt jag har kunnat förstå gäller deras meningsskiljaktigheter närmast vilka medel och metoder som bör tillgripas för att möta en förment framtida inflationsfara. Mot regeringens bilaccis och investeringskatt ställer högern och folkpartiet räntehöjningen och attackerar delvis den kommunala investeringen.

Vi anser för vår del, att både regeringens och den borgerliga oppositionens gemensamma utgångspunkt är felaktig. Det föreligger för närvarande inte en verklig inflationsfara. Det föreligger inte ens en aktuell fara för generella prisstegringar, såvida inte åtgärder organiseras för att provocera sådana.

Vi anser att högkonjunkturen är till nytta för det svenska folket, som därigenom finner arbete, utkomst och möjlighet att höja sin standard. Vi anser därför att politiken bör inriktas på att bevara högkonjunkturen i stället för att, som man här säger, topphugga densamma. De som är mot högkonjunkturen med dess goda sysselsättningsmöjligheter eftersträvar, som vi ser saken, med eller mot sin vilja en konjunktur med arbetslöshet. Hur folk, som säger sig representera arbetarklassen, med öppna ögon vill befördra åtgärder för att skapa arbetslöshet är svårt att förklara. Det är naturligtvis inte heller vår sak. Om de verkligen skulle lyckas i sitt uttalade uppsåt att minska sysselsättningen genom att topphugga konjunkturen, kommer de senare att få ännu svårare att förklara detta.

Regeringen försöker göra gällande att *all* arbetskraft nu är sysselsatt och att nyinvesteringar leder till konkurrens om befintlig arbetskraft, vilket i sin tur leder till lönestegringar. Vi anser inte detta vara någon olycka, snarare tvärtom. Men vi bestrider att tillgången på arbetskraft börjat sina. Vi anser att det fortfarande finns en stor outnyttjad arbetskraftsreserv. Dessutom innebär den starka produktivitetsökningen genom mekanisering och rationalisering ett icke föraktligt tillskott av arbetskraft varje år. Det finns sålunda utrymme för en ytterligare produktionsökning detta år, och det finns även behov därav. Vi anser det rimligt och nödvändigt att öka tillgången på bostäder i snabbare tempo än vad regeringen kalkylerar med. Man kan säkert öka bostadsbyggandet från beräknade 58 000 bostäder till 70 000 utan att detta skulle behöva skapa knapphet på arbetskraft för andra ändamål.

Vi anser även i motsats till regeringen en expansion önskvärd ur andra synpunkter. Behoven är stora inom landet. Flertalet löntagare har en otillfredsställande låg standard genom att produktionsökningen under många år inriktats på investeringarna. Jag har redan förut påtalat denna tendens.

Det som har inträffat här i landet på detta område sedan devalveringen, d. v. s. under åren 1950—1954, kan jag belysa med några fakta ur finansplanen. Under dessa fem år har följande inträffat:

Den s. k. bruttonationalprodukten har ökat 45,5 procent.

Beskattningen har ökat 39,2 procent.

Däremot har den privata konsumtionen i pengar räknat ökat endast 30 procent.

Dessa siffror belyser, att produktionsökningen i pengar räknat under dessa fem år är en halv gång större än motsvarande ökning av konsumtionen, även denna i pengar räknad. Medan produktionen gjort ett jättesprång upp-

Investeringsavgift

åt, står konsumtionen stilla eller har måhända pressats tillbaka. I remissdebatten erinrade jag om att detta kunde förklara, att livsmedelsindustriens index i oktober förra året låg 10 procent *lägre* än motsvarande månad 1953 samt att jämförliga siffror för textilrespektive sömnadsindustrien samt för sko- och läderindustrien var —7 och —13 procent. Detta är väl också en del av den överkonjunktur, som man nu skall bromsa.

Den slutsats som vi drar därav är att det är önskvärt och nödvändigt att konsumtionen ökar. Eftersom regeringsförslaget liksom dess allmänna linje motverkar eller avses motverka en sådan strävan och ytterligare syfta till att inskränka konsumtionens andel av nationalinkomsten, kan vi följaktligen inte godkänna detsamma.

Regeringen har använt uttryck som konjunkturdämpning för att karaktärisera den nuvarande politiken. Uttrycket är missvisande, eftersom det handlar om konsumtionsbegränsning. Den nya konsumtionsbegränsningen sätter in i en situation med ökad varutillgång, och jag vill erinra om några fakta härvidlag. 1) Produktionen ökade 1954 med 7 procent här i landet, importen ökade 13 procent, medan exporten ökade 9 procent. Trots importöverskottet är valutafonden starkare, om man räknar på befintliga valutors s. k. kvalitativa värde. 2) Samtidigt som denna väldiga ökning av produktion och varutillgångar ägde rum ökade konsumtionen i pengar räknat endast 4 procent.

I propositionen trycker regeringen särskilt på att det denna gång gäller att attackera investeringarna, att nedbringa dessa. Är då detta möjligt genom de av regeringen föreslagna åtgärderna? Kreditåtstramningen med bankernas hjälp kan naturligtvis hindra en del mindre företag från att genomföra nödvändiga nyinvesteringar, men med största säkerhet kommer detta inte att påverka investeringarnas totala belopp.

Det kommer väl snarast, såsom också indirekt erkännes i propositionen, att leda till en ytterligare ökning av storföretagens investeringsmöjligheter.

Riksdagen anvisar stora belopp till stöd åt hantverk och småindustri. Vore det inte konsekvent att då vidta åtgärder, som inte på en omväg försämrar konkurrensmöjligheterna för småföretagen? Är då investeringsavgiften ett effektivt medel ur angiven synpunkt? Propositionen uppskattar att investeringsavgiften kan ge 75 miljoner kronor på ett beräknat privat investeringsbelopp av 5 630 miljoner kronor. Det blir 1,3 procent. Läger man därtill att investeringsavgiften får avdragas vid taxeringarna, kommer man ned till ungefär 1 procent.

Tror verkligen någon människa i detta land att de svenska kapitalisterna skulle avstå från att genomföra nyinvesteringar i byggnader och maskiner med hänsyn till att utgifterna därför ökar med 1 procent, därest de kan räkna med avsättning för en ökad produktion eller med ökade vinster genom den högre produktiviteten? De som tror så gör sig skyldiga till ett självbedrägeri.

Det finns också ett erfarenhetsmaterial som bestrider påståendena att investeringsavgiften skulle bromsa investeringar. Exempelvis under åttaårsperioden 1939—1946 uppgick den årliga ökningen av de privata investeringarna till 115 miljoner kronor. Motsvarande ökning var under femårsperioden 1946—1950 280 miljoner kronor och för femårsperioden 1950—1954 348 miljoner kronor. Då bör man hålla i minnet att under den sista femårsperioden uttogs samma investeringsavgift, som nu förordas, under två av de fem åren.

I fjol uppgick bilimporten till cirka 100 000 vagnar som kostade 660 miljoner kronor. I år skulle på grund av priskriget ett betydligt större antal bilar kunna köpas för samma belopp som

Investeringsavgift

i fjol. Skulle bilavgiften leda till att importen hålles på fjolårets nivå medan folk övergår till de billigare märkena, skulle inkomsterna på bilarna nedgå till en tusendel av hela bruttonationalprodukten. Slutsatsen av detta mitt resonemang är att bilavgiften med hänsyn till de samlade resurserna spelar en ringa roll. Men för de små bilköparna är den naturligtvis mycket kännbar. Skulle avgiften kraftigt begränsa bilimporten, finge den svenska exporten säkerligen kännning därav med hänsyn till utbyteskaraktären i vår utrikeshandel.

Utom att denna bilavgift blir kännbar för bilköparna och verkar synnerligen orättvist, föreligger risken att regeringsförslaget kommer att påverka taxorna och öka allmänhetens utgifter för bussresor och frakter i största allmänhet. Därigenom påverkar det inte bara bilköparnas levnadsstandard och konsumtion utan kan få en viss bromsande inverkan på konsumtionen över huvud taget.

Som vanligt har man vid detta årsskifte talat en massa om risken för inflation. Regeringens eget material utgör emellertid en kraftig polemik mot detta panikmakeri. Den bevisar sålunda i finansplanen 1) att den internationella pristendensen varit fallande och 2) att vi har överflöd på alla varor utom bostäder, att det följaktligen råder en köparnas marknad och att detta snarast kan pressa priserna nedåt.

I den mån som regeringen menar att en prispåverkan uppåt kan komma utifrån, talar den om »en närmast svagt stigande tendens internationellt». Med hänsyn härtill måste man säga att talet om inflationsfaran i samband med lönepolitiken är konstruerat och dåligt konstruerat. Detta tal har nu förts under många år. Med motiveringen att en inflationsfara genom höga löner föreligger har regeringen under åtta av tio

efterkrigsår rekommenderat arbetarna återhållsamhet i lönekraven.

Detta resonemang står nu även den fackliga ledningen upp i halsen, och det förklarar även LO-ledaren herr Strands motattack i årets remissdebatt. Han godkände som bekant varken påståendena om en möjlig inflationsfara eller om att det är arbetslönerna som skapar inflationshot. Han påvisade samtidigt att en återhållsam lönepolitik bara ökar kapitalisternas vinster. Det var inte utan att något av denna uppfattning också kom fram i finansministerns anförande här i dag.

Detta angrepp mot regeringspolitiken från LO-ledarens sida föranledde statsrådet Lange att den 29 januari förklara, att regeringen aldrig gjort gällande att arbetslönerna skapar inflationshot. Den gången bevisade herr Lange för mycket, vilket bl. a. framgår av statsverkspropositionen. Det framgår också av LO-ledarens inlägg i första kammaren och hans retoriska fråga: »Hur kan det komma sig att inflationsfaran alltid blir aktuell i samband med förhandlingarna om nya avtal och arbetarnas krav på löneförhöjningar?»

Innan jag sätter punkt vill jag, herr talman, med utgångspunkt från ett uttalande av herr Strand erinra om en sak. I remissdebatten sade herr Strand att man syntes »även i kanslihuset ha fångats av den systematiskt drivna propagandan att inflationen härrör från en bacill eller ett virus, som har sin egentliga näring och utvecklingsmöjlighet i arbetarnas oförnöjsamhet». I ett annat sammanhang framhöll han att »inflationens möjlighet att ånyo breda ut sig står och faller med arbetarnas vilja till återhållsamhet och arbetsgivarernas förmåga att hålla igen».

Regeringen har inte kunnat bevisa att någon inflationsfara föreligger, och åtminstone herr Lange har, såsom jag här erinrat om, erkänt att det inte kommer något inflationshot från lönerna. Men naturligtvis kan det uppstå infla-

Investeringsavgift

tionshot. Regeringen har i sin hand medel både för att utlösa en inflation och för att befrämja en motsatt utveckling. Det avslöjades exempelvis i fredags, att den amerikanska regeringen år 1949 hade lovat den brittiska regeringen att normalisera relationerna till den kinesiska folkrepubliken, därest den brittiska regeringen devalverade pundet. Den brittiska regeringen gick med därpå, men den amerikanska regeringen ryggade sitt löfte. Den svenska regeringen har väl inte avgett något sådant löfte — åtminstone inte efter vad vi vet — men den skyndade sig i alla fall att försämra den svenska kronans utlandsvärde med 40 procent. Detta inflationsbefrämjande beslut, bakom vilket stod samtliga partier i denna kammare utom kommunisterna, hindrade emellertid inte regeringen från att vid avtalsförhandlingarna tre månader senare återigen gentemot arbetarna framföra kravet på återhållsamhet och samtidigt understödja kapitalisternas strävanden att hålla tillbaka löneförbättringarna.

I finansplanen säger finansministern på s. 15 följande: »Skulle emellertid i det aktuella läget dessa synpunkter icke beaktas utan löntagarna genomdriva och företagen bevilja lönehöjningar utöver den mycket begränsade ram jag antytt vara möjlig, måste den ekonomiska politiken inriktas på att neutralisera den efterfrågestegring som en löneökning ger upphov till. Innebörden härav blir, att investeringarna får minskas och konsumtionsefterfrågan trängas tillbaka, så att de totala anspråken icke överstiger den totala tillgången av varor och tjänster.»

Den 19 januari, i årets remissdebatt, förklarade statsministern att han ansåg det fullt rimligt att löntagarna naggade de stora företagsvinsterna i kanten. Samtidigt förklarade finansministern i denna kammare, att de löneförhöjningar, som dittills beslutats i nya avtal, höll sig inom den ram som han

själv räknat med. Detta finansministerns uttalande bekräftades av honom själv i ett föredrag så sent som den 5 februari.

Om stats- och finansministrarna menat allvar med dessa förklaringar, borde de ha dragit tillbaka sin proposition om bilaccis och investeringsskatt, ty denna proposition utgår från ett angivet läge, som enligt vederbörandes egna förklaringar inte existerar. Är det därför obefogat att om själva propositionen säga, att den ger intryck av vimsighet eller svekfullhet eller båda dessa karaktärsdrag i förening?

Propositionens motståndare har karakteriserat densamma som ett uttryck för ryckighet, planlöshet, feldisponering, fientlighet mot bilismen och oförståelse för nödvändigheten av att effektivisera näringslivet. Jag tycker att det mest karakteristiska för propositionen är den belysning av problemet »löfte och gärning» som den ger.

När regeringen, för att maskera att det är lönerna man tänker på, sagt att propositionens syfte skall vara att hålla investeringarna inom ramen för tillgängliga resurser, så måste man fastslå att regeringen inte ens gjort ett försök att visa upp, hur vid denna ram i verkligheten är. Det material regeringen framlagt visar emellertid att ramen är mycket vid och inte kan tangeras av nuvarande konsumtion eller produktion. När regeringen exempelvis talar om faran av en för stor investeringsökning, nämner man siffran 7 procent såsom måttet på denna fara. Eftersom fjolårets investeringsökning var 15 procent, måste siffran 7 procent te sig relativt obetydlig även ur regeringens synpunkt.

Herr talman! Vi har för vår del yrkat avslag på förslagen om bilaccis och investeringsskatt. Vi har dock ingenting emot en begränsning av bilimporten när det gäller de dyrare märkena, liksom inte heller av den import som inte sker på utbytesbasis. Vi har ställt för-

Investeringsavgift

slag i sådan riktning och konstaterar med beklagande att utskottet finner åtgärder på detta område överflödiga. Att med så stort lugn finna sig däri, att värdefulla valutor rinner ut ur landet, tyder inte på något djupare ansvar för den sak man säger sig vilja tjäna.

När vi vänt oss mot avgiften för nyinvesteringar, har det inte skett av omtanke om kapitalisternas profiter. Dessa är så stora, att det allmänna mycket väl kan ta ut mer av företagen i form av skatt än vad som för närvarande sker eller vad investeringsskatten skulle möjliggöra. Det är mot formen för beskattningen vi vänder oss. Vi kan inte vara med om åtgärder, som syftar till att minska sysselsättningen och därmed pressar ned arbetslönerna.

Vi har därför i en särskild motion med anslutning till propositionen föreslagit, att riksdagen skall höja skatten för aktiebolag från 40 till 50 procent. Detta kommer att ge det allmänna åtskilligt större inkomster än vad investeringsavgiften medför utan att man behöver vidkännas investeringsavgiftens negativa följdverkningar.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att i förevarande punkt få yrka avslag på utskottets hemställan, vilket är det samma som det yrkande som framställts i den av mig och andra inom vårt parti väckta motionen.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Tillåt mig bara säga, att investeringsavgiften och bilaccisen synes mig så orimliga, både principiellt och i det praktiska genomförandet, att jag måste taga avstånd från förslaget i dess helhet. Skatter av detta slag verkar godtyckligt och därför också upprörande orättvist för den enskilde medborgaren. Hela vår skattelagstiftning förlorar i anseende genom att förslag av denna art kastas fram, fastän man från regeringshåll gång efter annan lovat och försäkrat, att några skattehöjningar icke var aktuella.

Det skulle alltså vara mycket att säga i denna rent principiella fråga, men med hänsyn till tiden och till att frågan nu diskuterats en hel dag och en hel kväll skall jag bara uppehålla mig vid en enda detalj, nämligen de begagnade bilarna, om vilka jag har avgivit en motion förutom en del andra motioner, som jag emellertid skall förbigå då dessa av andra motiverats tillräckligt.

Jag har förgäves sökt efter en bärande motivering för att begagnade bilar tagits med i förslaget om accis. Den enda motiveringen jag har fått i propositionen och även i dagens diskussion är att man befarar, att de kommer att stiga i pris, om accisen inte skulle utgå också för dem. Herr Kärrlander säger i dagens debatt bland annat, att direktbyten inte påverkas men däremot byten, som sker genom bilhandlarna. Det är alldeles riktigt, att kanske så är fallet, men jag kan inte förstå, att det vore någon större skada skedd med hänsyn till de synpunkter, som förslaget avser att tillgodose, om priserna på begagnade bilar skulle visa en viss tendens att stiga. Vad är det som i så fall sker? Jo, denna förbrukningsvara, som redan finns inom landet, blir efterfrågad och kommer till användning. Detta orsakar intet valutautflöde och påverkar knappast inflationen, vilket också finansministern här i kväll har bekräftat. Det är heller inte fråga om några nya investeringar. De befintliga resurserna utnyttjas bara, och detta orsakar i stället att efterfrågan på nya bilar minskas. Ingen skall få mig att tro, att stegringen blir lika stor som skatten eller att den påverkar lusten att göra byten.

Jag finner hela detta förslag om att begagnade bilar också skall påläggas accis mycket orättvist, och det skapar den största irritation för handeln, för allmänheten, för alla som är beroende av detta. Om man lägger skatt på begagnade bilar kan man exempelvis be-

Investeringsavgift

fara, att under den tid som skatten bibehålls bilar, som annars är färdiga för nedskrotning, fortfarande kommer att användas och därigenom vara ett hot mot trafiksäkerheten. Inom bilhandeln vill man göra gällande, att under år 1954 ungefär 200 000 försäljningar ägde rum, varav enligt de uppgifter jag fått endast ca 50 000 rörde byten. Man frågar sig då, om inte förhållandet blir det, att många som tänkt köpa gamla bilar i stället kommer att köpa nya, om skatten blir alltför avsevärd på de gamla. Följden skulle därigenom bli den rakt motsatta mot vad man syftar till, alltså ökat valutautflöde i stället för minskat. Man brukar räkna med att en bil under sin livstid byter ägare fyra å fem gånger. Det kan näppeligen vara rimligt, att man i sådana fall låter avgiftsbelägga samma fordon lika många gånger. Det är väl inte heller avsikten att accisen skall bli så långvarig, att detta skall behöva komma i fråga. Men härtill kommer att för en icke oväsentlig del av de begagnade fordon som nu går i handeln en gång har erlagts den tidigare bilaccisen. Därmed uppstår redan en dubbelbeskattning.

Avgiftssystemets anknytning till fordonens tjänstevikt och årsmodell leder vidare till särskilt stötande konsekvenser när det gäller just de begagnade bilarna. Försäljningsvärdet är ju mera beroende av bilens tekniska kondition och utseende än av dess årsmodell och tjänstevikt. Det kan därför uppkomma fall där skatten går upp till 30 procent eller mer. Följden av detta blir, synes det mig, att en mängd begagnade bilar inte skulle gå att sälja. Därmed skulle en del av den nationaltillgång som ändå ligger i detta bilbestånd bli oanvändbar och värdelös. Man kan ta ett sådant exempel som en bil av en sen årsmodell, som varit utsatt för kollision och fått svårare skador. Det kommer att bli en orimligt hög accis på den, och den blir säkert omöjlig att sälja.

Genom att frita de begagnade bilarna

från denna accis skapas inga problem av det slag som finansministern var inne på i sitt anförande här i kväll. Men accisen på dessa bilar skapar däremot en förfärlig massa krångel för handeln och för allmänheten. Skatten skall ju betalas vid registreringen, och det blir många, får man väl förutsätta, som vid dylika byten helt enkelt kommer att låta bli att omregistrera bilarna. Det blir på det sättet kaos i äganderättsförhållandena och i försäkringsförhållandena. Det blir en ny norrabantorgshandel som kommer att blomstra. Bilhandlarna har ju betydligt värre att engagera sig i sådana affärer.

Bilhandlarna kommer kanske, som det görs gällande i bevillningsutskottets utlåtande, att uppmana den gamle ägaren att anmäla bilen till bilreservregistret. Sedan anmäls där den nye ägaren, och därigenom slipper man den första accisavgiften. Men då uppstår det förhållandet, att bilen måste ombesiktigas när den tages ur reservregistret. Vi vet ju redan hur överhopade besiktningsmyndigheterna är av arbete och att det tar lång tid att få en bil besiktigad. Därför skulle vi komma i den situationen att antingen besiktningsmyndigheterna får öka sin tjänstemannakår så att proceduren kan gå fortare eller också att den som vill köpa en bil på detta sätt får vänta åtskilliga månader. Jag väckte ju en motion i fjol i denna fråga med förslag om att sådana bilar, som avregistreras på hösten och sedan skall inregistreras på våren, just för att vi skulle slippa dessa orimliga väntetider inte skulle behöva ombesiktigas. Men motionen avslogs av riksdagen med en välvillig skrivning. Nu verkar det på ett uttalande i bevillningsutskottets utlåtande, som om man skulle kunna räkna med att den anordning jag föreslog skulle kunna genomföras. Därigenom skulle de värsta väntetiderna försvinna.

Sedan frågar man sig naturligtvis vilka som köper begagnade bilar och vartill de används. På landsbygden säljs

Investeringsavgift

mycket begagnade bilar. De användes för transporter och dylikt. Vidare är det folk ur de lägre inkomstklasserna, som i första hand köper begagnade bilar. Jag vill ifrågasätta om det är riktigt att beskatta dessa på det sätt man här föreslår. Jag tycker att vi här i kammaren åtminstone borde gå med på yrkandet, att de begagnade bilarna fritas ifrån accisen.

Jag finner, herr talman, hela det föreliggande förslaget så orimligt att jag måste ta avstånd ifrån detsamma. Jag ber därför i första hand att få yrka bifall till reservation nr I.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Trots den sena timmen tycker jag att jag bör framföra en del synpunkter, som kanske inte tidigare under den långa debatten har anförts.

Herr Carlsson i Stockholm sade att hela detta förslag är alldeles orimligt och kommer att leda till kaos inom bilhandeln. Det är många andra från oppositionens sida, som anser att denna proposition kommer att hindra investeringar och därmed rationalisering och på så sätt kommer att leda till en försämring av vår allmänna konkurrenskraft. De menar att hela förslaget därför är av ondo. För någon tid sedan publicerades en beräkning i dagspressen över produktionsutvecklingen i olika länder. Man hade kommit fram till att vi här i Sverige per invånare sedan förkrigstiden hade ökat produktionen i lika stor omfattning som För-enta staterna. För min del finner jag den utredningens besked mycket upplysande. Den visade att vi hade en mycket glädjande produktivitet-utveckling. Denna har möjliggjort mycket omfattande investeringar under hela efterkrigsperioden, och detta har varit en förutsättning för en produktionsökning.

Vi har emellertid under efterkrigs-åren haft vissa perioder, som inneb-

erit påfrestningar för vår interna balans. Dessa har tvingat fram åtgärder för en avvägning mellan olika behov. Om man skulle släppa alla dessa behov att konkurrera med varandra skulle vi otvivelaktigt råka ut för en bristande jämvikt i vår ekonomi. Den omsvängning i konjunkturförväntningarna, som inträffade under förra året, tog sig i första hand uttryck i en stark expansion när det gäller investeringsönskemål. Sedan har följt en ökad efterfrågan även på konsumtionsvaror. Trots den starka produktionsökning som vi haft finns det risker för att efterfrågesidan kommer att utvecklas snabbare och att den överstiger våra resurser.

Hur ter sig då denna efterfrågan i dagsläget? Så långt jag kan förstå är det i första hand investeringsändamål som denna efterfrågan syftar till att tillgodose. Nu har det sagts, att vi inte har några bevis för att det finns en för stark efterfrågan. Vi har ju stabila priser och det finns tillgång på varor. Det är riktigt att det finns tillgång på varor. Jag har emellertid känt ett behov att inför kammaren erinra om det faktum, att under sista kvartalet föregående år hade vi en icke tillfredsställande utveckling i vår utrikeshandel. Om det blir för stark efterfrågan på varor och tjänster i den marknad som vi nu har, så leder detta inte i första hand till varuknapphet utan till en ökning av importen. Denna ökning av importen är ju precis samma sak som att vi får en press på valutareserven.

Normalt brukar vi under fjärde kvartalet varje år kunna få ett överskott, d. v. s. en påfyllning av valutareserven. Denna gång blev det inte så. Vi fick ett underskott i betalningarna i vår handelsbalans under fjärde kvartalet, och det var detta jag tillät mig framhålla som föga tillfredsställande.

Vad är det då som i första hand efterfrågas, och var finner vi ökningen? Jo, det är typiska investeringsvaror det gäller. Det är järn och stål, det är me-

Investeringsavgift

taller, maskiner och bilar. Ökningen där är utomordentligt kraftig. Om vi då har ökat exporten relativt tillfredsställande — eller vågar man säga bra — men importen ökat ännu mer, så tror jag att det kan vara ett bevis för att vi måste vidta åtgärder för att få en bättre balans.

Det borde således inte finnas några delade meningar om nödvändigheten av att bromsa efterfrågan och tendenserna till en överkonjunktur. Det är klart att vi måste ha investeringar; de är nödvändiga för fortsatta framsteg. Men om man driver investeringstakten så långt, att de nya investeringarna inte kan utnyttjas, då får vi ingen produktionsökning, utan alldeles tvärtom kan det leda till att vi får en lägre produktion.

Nu vänder man sig mot denna investeringsavgift på investeringar i allmänhet. Jag kan ju förstå detta, men denna kritik förbleknar ju inför det *skall*, som man här hört beträffande registreringsavgiften på bilar. Man talar ju här om fientligheten från myndigheternas sida mot bilismen. Man talar om brutna löften och mycket annat. Hur skall man då bedöma myndigheternas inställning till bilismen? Uppenbarligen i samband med att man tar reda på hur det är i andra länder, där man inte är bilfientlig. Vi har ju ett rikt utvecklat organisationsväsen inom bilismen i Sverige. Man får de allra flesta uppgifter som man önskar från dess informationsavdelning. Det finns emellertid vissa uppgifter som man saknar i de meddelade upplysningarna, och det är just skatteförhållandena och belastningen på bilismen i andra länder. En talare i första kammaren stod i dag och räknade upp en lång lista på fattade beslut som skulle belasta bilismen. Om denna framställning vore riktig skulle den innebära en väldig belastning på bilisterna och det skulle leda till att folk inte hade råd att köpa bil, eller hur?

Nu är det fråga om en registreringsavgift på ungefär 10 procent på bilens försäljningssumma. En sådan omsättningsskatt finns i de flesta länder. Dessutom finns det andra ting, som jag tycker det kan vara ett visst intresse att delge kammarens ledamöter.

I ett sådant land som England, där man har en stor inhemsk bilproduktion och där man importerar relativt få bilar — förra året 14 000 vagnar — har man en tull på 33 1/3 procent av cifpriset. Man har samtidigt en accis på 50 procent. När jag hörde herr Hjalmarson tänkte jag för mig själv, att hans partivänner i England inte har varit så snabba att ta bort denna jag måste säga mycket höga accis på 50 procent.

I ett närliggande land som Danmark har man en tull på mellan 10 och 15 procent. Vi har ju en tull på sammansättningsdelar av 12 procent och på färdiga bilar av 15 procent. I Danmark har man 10—15 procent och en omsättningsskatt på mellan 40 och 50 procent. Man har där kvoterat bilimporten och tillämpat denna kvotering mycket restriktivt. Danskarna har emellertid ett system, enligt vilket man kan få valuta för att köpa en bil. I Danmark har man uppmuntrat dollarexporten och genomfört dollarpremiering på så sätt, att man får betala en överkurs på dollarvalutor, och denna överkurs går delvis till statskassan. Överkursen på dollar i Danmark för bilköp utgör för närvarande 80 procent. Till dessa 80 procent skall alltså läggas tullarna och omsättningsskatten.

Tullarna i Belgien, i Norge, i Västtyskland, i Holland, i Frankrike, i Italien är alla högre än våra. I de flesta av dessa länder har man dessutom bilaccis, och det gör att vi, även om denna investeringsavgift införes, ingalunda kan bli det land som visat sig lägga de största pålagorna på bilarna, utan det finns länder som har mycket större pålagor.

Investeringsavgift

Det faktum, att vi för en mycket generös politik mot bilismen, framgår för övrigt av det enkla förhållandet, att vi är den största bilimportören i hela Europa i absoluta tal. Vi importerade förra året 85 000 färdiga bilar och sammansättningsdelar till 15 000 bilar, och vi hade en egen produktion på mellan 25 000 och 30 000 personbilar. Vid en jämförelse med andra länder får man fram att motsvarande siffror är för Holland 36 000, Danmark 26 000, Belgien 35 000, England 14 000, Frankrike 7 000, Västtyskland 4 500 och Italien 1 700.

Vi importerade alltså 100 000 vagnar under år 1954. År 1953 importerade vi 44 000 vagnar, och vår bilimport har alltså mer än fördubblats under förra året. Nu kan det ju sägas, som man tidigare gjort, att det finns länder som redan på 1920-talet hade fler bilar per invånare räknat än vi, och man hänvisar då till Förenta staterna. Jag vill inte bestrida att detta är riktigt, men Förenta staterna är en kontinent för sig som har en stor egen bilproduktion. Förutsättningarna är där helt annorlunda än i de flesta andra länder. Om man emellertid tar länder i Europa, som har en omfattande egen produktion av bilar, klarar vi oss mycket bra. I början av år 1954 hade vi i Sverige en personbil på var sextonde invånare. England hade en på var adertonde, Frankrike, som också har egen produktion av bilar, hade en på var tjugoförsta. Detsamma var förhållandet i Belgien och Schweiz. I Danmark var det en på var tjugosjunde, i Holland en på var femtioförsta, i Västtyskland likaså, i Italien en på var åttionde. I början av år 1954 hade vi alltså den största biltätheten av alla dessa europeiska länder. År 1954 ökade vi vår personbilpark mycket starkare än något annat land i Europa. Det finns i detta nu inget annat land att jämföra oss med än Förenta staterna. Jag tycker detta är i allra högsta grad smick-

rande, och vi finner det inte onaturligt att vi uppnått en så förnämlig placering.

Jag kan kanske fullständiga bilden genom att säga att vi från år 1950 fram till detta års början ökat vår personbilpark från 196 000 till 545 000 vagnar. Jag frågar: Vilket land i världen har proportionellt sett haft en liknande ökning av fordonsparken som vi haft i Sverige? Jag tror inte det går att visa upp många exempel på det.

Här sades att arbetarpartiet i sin välpropaganda sagt, att bilen inte får bli för dyr i inköp och inte för dyr i drift. Det är nog riktigt att vi sagt detta, och det är också så, att bilen tack vare den politik som förts i stort sett inte blir dyrare i år, inklusive denna nya investeringsavgift, än den var förra året vid denna tid. Det är klart att en mångfald faktorer har inverkat, inte minst den fria bilimporten. Den har pressat ned priserna och alltså varit till fördel för bilköparna. Priskontrollnämndens insatser skall heller inte förglömmas; de har haft ett betydande värde för de människor, som nu sägs i första hand drabbas av dessa avgifter.

I fråga om driftkostnaderna för bilen skall jag med hänsyn till den långt framskridna tiden inte gå in på några detaljer. Tillåt mig endast att säga, att det inte finns mer än ett par länder i Europa, som har ett bensinpris som är jämförbart med Sveriges. Allt detta tal om pålagorna på bilismen ser alltså ut på det här sättet, och det är enda möjligheten att förklara den verklighet vi står inför, nämligen att bilägarnas antal kommer att öka mycket snabbt, vilket i och för sig är glädjande. Finansministern har redan sagt, att det är fråga om hur snabbt vi orkar förverkliga det önskemål som finns hos alla, att allt fler och fler människor skall ha möjlighet att skaffa sig bil.

Det är klart att man kan säga som herr Ohlin sade, att om folk inte köper bilar köper de något annat. Jag vill

Investeringsavgift

emellertid påpeka, att följdinvesteringar till bilinvesteringarna blir av betydande storleksordning i ett land som Sverige. Det gäller inte bara vägbyggande, utan det gäller också reparationsverkstäder och inte minst ianspråktagande av yrkeskunnig arbetskraft, byggande av garage och allt vad det nu är. Vi kan ju inte använda arbetskraften mer än på ett håll, och vi är alla överens om att vi måste hålla uppe vad vi kallar den nödvändiga produktionen, nyttoproduktionen, i allra första hand.

Det har rekommenderats av en reservant i bevillningsutskottet, att vi skulle kvotera bilimporten i stället för att tillåta fri import. Jag är utomordentligt tacksam emot bevillningsutskottet för den bestämda och konsekventa skrivning, som man har använt på den punkten. Det vore en olycka att nu få tillbaka den gamla metoden att reglera importen. Vi har lång erfarenhet av en sådan reglering. Den erfarenheten är inte gynnsam. Det finns länder som tvingas att underförsörja marknaden med bilar, och där har det alltid visat sig en benägenhet till svartabörspriser, spekulation och andra otrevligheter, som vi skall försöka undvika. Det mest extrema exempel jag har i det avseendet är från en sydamerikansk stat, där man i detta nu för en amerikansk bil av standardmodell får betala ungefär 100 000 svenska kronor. Vi skall alltså akta oss för att komma i en sådan situation, att vi måste kvotera denna import, men i och med att man vill bevara den frihet som vi nu har uppnått i vår handel och därmed skaffa förmaner åt konsumenterna, d. v. s. bilköparna, är det klart att vi får ge akt på de risker som kan föreligga.

Man har kritiserat regeringen och enskilda ledamöter för att dessa gjort uttalanden om en bilaccis, och man har funnit deras sätt att uttrycka sig mycket klandervärt. Jag tror att en av bilorganisationerna rentav har krävt, att vi skulle be om ursäkt för vad vi har

sagt. Jag tänker inte göra det, ty vilka intressen skulle man gagna om man gjorde uttalanden i förväg, som underlättade för enskilda människor att företa sina dispositioner? Jo, man skulle underlätta spekulationerna. Det vore lika orimligt som om vi skulle tänka oss att vi, om vi stode inför en förändring i våra växelkurser, skulle tala om för allmänheten att vi tänkte genomföra den förändringen vid den eller den tidpunkten. Därför måste det ibland inträffa, att man får säga ting som man efteråt måste bedöma så, att det inte var sanning. Det är lika orimligt att nu svara på vissa av de frågor som ställts och säga hur det kommer att gå. Det skulle naturligtvis vara bra för en del att ha reda på det. Jag tror att det i allra högsta grad vore klandervärt om man lät avpressa sig besked i sådana stycken. Det vore inte till gagn för det allmänna, utan det skulle gagna helt andra intressen.

Jag vill sluta med att säga att jag inte hör till dem som tror, att registreringsavgiften nämnvärt kommer att påverka anskaffningen av bilar. Men även om det är så, måste den verka i bromsande riktning. Den kanske kan dra ur marknaden ett hundratal miljoner kronor, och det är köpkraft som då inte kommer till användning, om inte staten ger ut dessa pengar, och det är inte avsikten att göra det. Detta är i och för sig gynnsamt.

Vidare finns det naturligtvis anledning att säga, att en sådan åtgärd inte alls är orimlig, som herr Carlsson i Stockholm ville göra gällande att den är. Det vore däremot orimligt att vägra att vidta åtgärder, om vi med en sådan vägran skulle underlåta att se om det skydd som vi har i en hygglig valuta-reserv. Vi har för närvarande inga svårigheter att sälja våra exportprodukter. Det kan komma tider när vi får sådana svårigheter. Då är det skönt att ha en buffert att falla tillbaka på. Det tror jag alla är ense om, och att bilimporten

Investeringsavgift

liksom annan import för investeringsändamål intar en mycket framträdande plats vill väl ingen förneka.

Det vore naturligtvis önskvärt att kunna tillgodose alla dessa önskemål, som man har förväntningar om att tillgodose. Det går inte att göra det på en gång och i ett sammanhang, men får vi förmånen att kunna bevara stabiliteten i vår ekonomi och ungefär den produktivitet utveckling som vi har haft hittills, så tyder åtskilligt på att vi skall kunna förverkliga både dessa önskemål och en hel del till. Då är det skäl i att bringa tillfälliga offer, ty som ett sådant får man helt naturligt betrakta detta, att man skall belasta en sådan vara som bilarna.

Jag har tillåtit mig säga, att det är en minimiåtgärd. Ögonblickligen frågar man vad det skall innebära. Jag använde uttrycket gentemot dem som säger, att det är onödigt att göra någonting. Jag anser detta vara en minimiåtgärd och en välbetänkt åtgärd, som riksdagen bör besluta.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ja, det kan ju råda delade meningar om vad som är rimligt och icke rimligt, men jag måste nog säga att jag betraktar det som ganska orimligt med en punktskatt av detta slag, som drabbar enbart en viss kategori av medborgare.

När jag använde ordet kaos om bilhandeln, som handelsministern påtalade, gällde detta de begagnade bilarna, och jag vidhåller, som närmare framgår av mitt förra anförande, att det kommer att bli kaos när det gäller denna detalj.

Handelsministern sade vidare, att vi under 1954 ökade vagnparken mer än något annat land gjorde. Varför gjorde vi det? Jo, delvis därför att bilaccisen togs bort 1953 och att en hel del folk, som kanske tidigare skulle ha skaffat sig bil, som för många framför andra

förnödenheter representerar den materiella friheten, väntade med att göra det till 1954. Detta orsakade en anhopning inom bilhandeln med kostnadsfördyringar och försämring av servicen, som det måste bli när en dylik anhopning kommer på en enda gång. Ur denna synpunkt anser jag det önskvärt att vi slipper en skatt av sådan kortvarig karaktär, som den skatten hade och som det tydligen också nu är fråga om.

När det talas om att ökningen av bilparken har gått så hastigt här i landet, vill jag påpeka att exempelvis Kanada och Australien, där genomsnittsinkomsten är lika stor som i vårt land, har dubbelt så många bilar per invånare som vi har i Sverige. Jag anser det önskvärt att även vi så småningom kommer dithän, men det bör inte ske med den ryckiga takt som nu varit fallet, delvis beroende på dessa tillfälliga skatter. Vi måste undvika skatterna, så att vi får en jämnare utveckling.

Herr BIRKE (h):

Herr talman! Motorismens kraftiga ansvällning grundar sig såvitt jag kan förstå på en bestående förändring av våra levnadsförhållanden. Bristen på bostäder och svårigheten att få bygga sådana har hindrat människorna från att lägga ned sina pengar på dessa ändamål. Nybebyggelsen i städerna har kommit ute i periferien, och här har bilen blivit ett nödvändigt transportmedel. Allt tal om att bilen skulle vara en lyxartikel tycker jag är verklighetsfrämmande. Bilen används av många personer med små inkomster. På landsbygden är bilen ett ofrånkomligt medel att bryta isoleringen och en förutsättning för att landsbygden inte skall avfolkas onödigt mycket. Därest man önskar ett differentierat näringsliv på landsbygden, är det också nödvändigt att stimulera motorismen i stället för att upprepade gånger lägga hinder för dess utveckling.

Investeringsavgift

I proposition nr 36 har föreslagits bilaccis inte bara på nya bilar utan också på begagnade. Det är väl uppenbart att de som använder bil i yrkesutövningen kommer att få sina omkostnader täckta genom ökade löner och taxor, men om sådana höjningar måste ske, förlorar såvitt jag kan se bilaccisen den effekt som man säger sig skola få ut med den.

I synnerhet den tunga trafiken kommer att få ganska stora accisbelopp och drabbas av ökade kostnader. Det ligger nära till hands att anta, att avsikten med bilaccisen när det gäller den tunga trafiken är att försvåra de enskilda trafikföretagens verksamhet. De får inte konkurrera med de statliga på samma villkor, ty de statliga trafikföretagen slipper undan bilaccisen, medan däremot de enskilda företagen drabbas av ökade kostnader. Konkurrens på lika villkor vill man inte tillåta. Högerpartiet kan inte acceptera ett sådant system, där de enskilda trafikföretagen blir de som får sitta emellan.

Nu har vi begåvats med ett särskilt statsråd, som enligt förhandsreklamen skulle särskilt bevaka konsumenternas intressen, men vi kan nu konstatera, att statsrådet Ulla Lindström var frånvarande när detta ärende behandlades i konselj. Varför fick inte hon vara med när en för konsumenterna så viktig fråga föredrogs?

I samband med den sista höjningen av sprit- och tobaksskatterna uttalade finansministern, att några ytterligare skattehöjningar inte skulle komma i fråga, och i valrörelsen hördes ungefär samma tongångar. Det är ganska intressant att se efter i handlingarna vad som har sagts i denna fråga.

Statsrådet Sköld sade i debatten efter middagen, att han i första kammaren på sin tid hade uttalat den meningen, att man inte i onödan borde reglera människornas konsumtionsvanor och att det svenska folket skulle få använda sina pengar där det helst ville. Om man tyck-

te mest om att åka bil, skulle man få göra det. Finansministern har också sagt här, att bilaccisen inte förbjuder människorna att köpa bil. Det uttalandet skall väl närmast tolkas så, att finansministern är välvilligt inställd till bilismen, men det är väl en ganska stor skillnad på att köpa bilar när de är belagda med accis och när de inte är det. Meningen med bilaccisen är väl att man inte skall köpa bilar i samma utsträckning som förut.

Sedan tog handelsministern upp debatten om de brutna löftena, och såsom skäl för att man från regeringspartierna gått ifrån de givna löftena om att skattehöjningar inte skulle komma i fråga talade han om att skatterna i andra länder är avsevärt mycket högre. Han nämnde bland annat England men glömde att tala om att den allmänna omsättningsskatten där blivit betydligt sänkt. Den skatten omfattade också bilar. Det förhållandet, att skatten på bilar i utlandet var högre tidigare, kände väl regeringen till när man lovade att det inte skulle bli skattehöjningar?

Sedan är det så att bilimporten, som handelsministern talade om, väl inte bara är av ondo. Om jag inte är fel underrättad, har bilimporten från Västtyskland haft en viss betydelse för avsättningen av bland annat jordbruksprodukter dit.

Det är därför ganska naturligt, att motoristerna tycker att denna beskattning är ganska oförklarlig och att den har mött motstånd. Förslaget om extra skatt på begagnade bilar tycker jag personligen är ganska orimligt. Den omständigheten, att två personer byter begagnade bilar med varandra, kan väl inte öka efterfrågan och ge inflations-tendenser.

Man kan också fråga sig varför just bilen skall vara det objekt, som alltid kommer i skottgluggen för höjda skatter.

Vid tidigare tillfällen, herr talman, när det varit fråga om höjda skatter för

Investeringsavgift

bilismen, har jag yrkat avslag, och jag gör det också på denna proposition.

Herr STAXÄNG (h):

Herr talman! I många av dagens anföranden har mycket starka anmärkningar anförts emot denna investeringsavgift över huvud taget. Från flera håll har ju också framhållits hur ifrågavarande förslag kom som en överraskning. Men det är en annan sak i samband med detta nya förslag om investeringsavgift, som särskilt har förvånat mig. När vi sist under 1952 och 1953 hade investeringsavgift, hade man ju möjlighet att konstatera hur den verkade inom olika områden av vårt näringsliv. Det framgick då ganska tydligt, att för fiskerinäringen och den mindre skeppsfarten, särskilt när det gällde dess fartygsbyggen och även de därav beroende småvarven, blev det mycket menliga verkningar av den dåvarande investeringsavgiften. Ja, det blev ju också en ganska allvarlig sysselsättningskris inom dessa verksamhetsområden. Jag tror jag vågar påstå, att knappast något område drabbades så hårt av den dåvarande investeringsavgiften som de här nämnda.

Det var därför som jag blev ganska förvånad över att Kungl. Maj:t, då en så tydlig erfarenhet här finns, ej i sitt förslag hade undantagit fiskerinäringen och den mindre skeppsfarten. När så inte blev fallet har man därför motionsledes fört fram begäran om att såväl fiskerinäringen som den mindre skeppsfarten skulle undantagas. Bevillningsutskottets ordförande har ju också i ett anförande här i dag vitsordat, att såväl den mindre skeppsfarten som fisket har att kämpa med betydande svårigheter.

Jag vill vädja till kammarens ledamöter att, om införandet av den föreslagna investeringsavgiften av denna kammare nu kommer att bifallas, noga överväga hur allvarlig denna investe-

ringsavgift är för de nämnda näringsgrenarna.

Jag skall i korthet, herr talman, här anföra några skäl, som starkt talar för att dessa näringsgrenar i denna fråga borde ges en särställning. Vårt svenska fiske, särskilt på västkusten, som allmer tvingas förlägga sin verksamhet till alltmer avlägsna farvatten, måste på grund av de större påfrestningarna för dess fartygstonnage förnya och förstora detsamma. Den mindre skeppsfarten är utsatt för en förödande konkurrens från utländskt fartygstonnage, och skall den inte helt duka under måste en förnyelse av dess fartygstonnage också ske i ganska rask takt. Denna förnyelse pågår nu. Ett stillastående i denna rationaliseringsprocess, t. o. m. under en kortare tid, kan bli ödesdigert för denna näringsgren.

Även ur försvarssynpunkt har det starkt omvitnats, att det är angeläget att dessa mindre fartygstyper finns kvar.

Genom att anskaffningssummorna för dessa båtar går upp till över 300 000 kronor och för fraktbåtar långt över detta belopp, utgör det föreslagna fria beloppet på 20 000 kronor icke samma lindring för fisket och den mindre skeppsfarten som för andra områden. Jag vill också tillägga att de lånebelopp, som utlämnas från de statliga lånefonderna, under senare tid starkt nedskurits, och därigenom blir också det avgiftsbelagda beloppet när det gäller denna investeringsavgift betydligt större. Det mindre tonnagets kortare byggnadstid gentemot det större innebär också att det mindre tonnaget drabbas hårdare av denna investeringsavgift.

Jag vill också här framhålla den synpunkten, att våra småvarv, som utslutande är beroende av att få bygga dessa mindre fartyg, inte på nytt får kastas ut i samma sysselsättningssvårigheter som senaste investeringsavgiftsperiod åsamkade dem. Det var i hög grad

Investeringsavgift

dess arbetsfolk som då hårdast fick sitta emellan. Förra gången miste småvarven en hel del yrkesvant, värdefullt arbetsfolk, som när byggnadsverksamheten måste läggas ner sökte sig säkrare utkomst på annat håll.

Jag har, herr talman, så kortfattat och koncist som möjligt sökt framhålla de skäl, som enligt mitt förmenande starkt talar för att såväl fisket som den mindre sjöfarten här ställs i en särskiltställning och som ger klar motivering för att kammarens ledamöter här borde kunna rätta till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag vill också slutligen framhålla, vilket också nämnts förut i dag, att finansministern nyligen gjort ett uttalande, där han har framhållit, att genom investeringsavgiften kan man rikta minskning av investeringarna bör ske. Åtgärden direkt åt det håll, där en Detta måste ju också kunna innebära, att man även skall kunna undvika investeringsavgift för de områden, där en påtaglig skadeverkan kan befaras. Då detta särskilt är att befara beträffande fisket och den mindre skeppsfarten ber jag, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som här framställt för en stund sedan av herr Johansson i Öckerö.

I detta anförande instämde herrar *Carlsson* i Bakeröd (bf) och *Svensson* i Krokstorp (h).

Herr **KÖNIGSON** (fp):

Herr talman! Jag skulle först vilja säga några ord om bilaccisen. Jag vill göra det av det skälet, att den huvudsakligast riktar sig mot arbetarna.

När det gäller bilägarna i landet är ju läget det, att de som vi brukar kalla för de ekonomiskt bättre situerade redan har bilar, och på samma sätt är det med jordbrukarna. För dessa grupper kan bilaccisen möjligen komma att verka så, att de uppskjuter ett byte av sina gamla bilar mot nya under ett år. Det är inte på samma sätt med arbetare.

Det är en grupp som nu håller på att skaffa sig bil och därigenom nå en viss jämlikhet med övriga grupper i samhället även på denna punkt. Därför kan man med full rätt säga, att bilaccisen riktar sig så gott som uteslutande emot arbetarna här i landet. Intrycket härav förstärktes av att man nu tar med de begagnade bilarna. Det är ju klart visat att den speciella arbetarbilen här i landet är andrahandsbilen. Det är de begagnade bilarna som arbetarna köper.

Därjämte lägger man en hård accis på motorecyklarna. Det är inga andra än småfolket som köper motorecyklar. Många av mina arbetskamrater skaffar sig nu sommarställen som är så belägna att de knappast har möjlighet att begagna andra kommunikationer än en motorecykel, som de tänkt köpa.

Vi får sålunda bevittna att kammaren nu i natt går att besluta en skatt, som så gott som uteslutande riktar sin spets mot arbetarna i landet.

Sedan skulle jag vilja säga ett par ord om fisket och den mindre sjöfarten. Det har sagts rätt mycket om den saken, men jag skulle vilja göra ett påpekande till. Herr Johansson i Öckerö talade om fiskets svårigheter. Han nämnde att denna investeringsavgift kommer att försvåra fiskarnas möjlighet att skaffa sig nya båtar. Jag vill framhålla ytterligare en sak. Investeringsavgiften kommer också att läggas på gamla båtar. Det förekommer rätt omfattande köp mellan fiskare av gamla båtar, och även dessa gamla båtar skall nu beläggas med investeringsavgift. Jag kan inte se annat än att detta är orimligt.

När det gäller den mindre skeppsfarten, fraktfarten på kusterna, skulle jag bara vilja påminna om en liten notis, som stod i tidningarna förra veckan. Den där lilla notisen innehöll, att en skeppare i norra Bohuslän genom en fartygsagentur i Göteborg hade begärt att för 20 000 kronor få inköpa en båt från Tyskland. Båten var byggd 1896 och moderniserad 1922—1923. Denna

Investeringsavgift

båt ville han nu köpa från Tyskland för 20 000 kronor för att använda i kustfart i konkurrens med moderna holländska och tyska båtar. Det är på en näring som arbetar med sådant material och som vi alla är överens om verkligen behöver upprustas, som man nu skall lägga denna beskattning.

En statlig utredning lade nyligen fram ett betänkande, där man klart sade ifrån att det behövs ett statligt ingripande för att upprusta denna näring. Nu handlar man rakt emot detta. Man vill lägga investeringsavgift på denna näring, som arbetar med 50—60 år gamla båtar och som med detta material skall konkurrera med tyskar och holländare med deras moderna båtar. Kan man inte sträcka sig längre, borde man kunna sträcka sig så långt, när man nu skall rösta här i natt — ty jag förstår ju att man inte kan vänta sig att man skall godta den linjen att man skall avslå både den allmänna och den särskilda investeringsavgiften, trots att jag kommer att rösta för detta — att man undantog de begagnade bilarna och även fisket och den mindre skeppsfarten, alltså fartyg under 500 bruttoton.

Herr **BOIJA** (fp):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Det aktuella konkurrensläget kräver alltfört investeringar, kanske framför allt inom de industrier, där lönsamheten är mindre god. Jag tänker då närmast på sådana som textil-, beklädnads-, sko- och läderindustrierna m. fl., vilkas lönsamhet i dag faktiskt är dålig. En investeringsavgift innebär för dessa industrier en tolvprocentig kostnadsökning på de investeringar, som måste göras, och det kan väl under inga förhållanden täcka syftet med det här förslaget. För dessa industrier är det i det närmaste stötande.

Jag kan försäkra kammarens ledamöter att det icke finns någon risk för att här nämnda näringsgrenar kommer

att göra några mindre räntabla investeringar. De investeringar som i dag sker utförs efter mycket noggranna överväganden. Endast kostnadsbesparande åtgärder vidtas för att så långt möjligt trygga sysselsättningen och för att man skall kunna ta upp tävlan i den alltmer hårdnande konkurrensen.

Det är ett för många känt faktum, åtminstone för oss, som är bosatta i textilorterna, att andra länders företagare på detta område arbetar under väsentligt gynnsammare produktionsförhållanden än vi. Man har där lägre löner, högre tullskydd o. s. v. Man kan alltså inte säga, att de arbetar under lika villkor som vi. Än mindre blir ju det förhållandet, när den här avgiften kommer att belasta de investeringar, som blir nödvändiga. Trots att den svenska textilindustrin är i hög grad rationaliserad är det nödvändigt att fortsätta på rationaliseringens väg.

Handelsministern sade i remissdebatten bl. a. följande när det gällde textilindustrin och tullarna: »Det är betydligt viktigare att vår textilindustri uppmärksam följer utvecklingen och försöker tillgodogöra sig de tekniska och andra framsteg på området som göres för att på det sättet hävda sin ställning. Det är den vägen som hittills gjort det möjligt för oss att inte bara bygga upp utan även behålla vår textilindustri.»

Jag vill för min del gärna instämma i detta handelsministerns yttrande. Men det rimmar dåligt med det förslag till investeringsavgift som i dag föreligger. Denna avgift kommer i hög grad att försvåra maskininköp och investeringar av den art, som handelsministern så riktigt syftade till i remissdebatten.

Det har varit textilindustriens avsikt och strävan att driva rationaliseringen så, att samtidigt som större effektivitet uppnås också möjlighet skapas att lyfta textilarbetarnas löner i nivå med andra yrkesgrupper.

Textilindustrin har förr haft ganska stora svårigheter att övervinna. En del

Investeringsavgift

av dess företag har övervunnit svårigheterna och lever alltfört och fyller i dag en viktig funktion i vår försörjning och har gjort det inte minst vid avspärning i kristider. Många företag kommer troligtvis att överleva även de här prövningarna och de bekymmer för företag och anställda som den här avgiften innebär. Men det är ganska sannolikt att många företag också kommer att stupa.

Visserligen kan man hävda den meningen att den industri som inte är räntabel bör nedläggas och arbetskraften förflyttas. Det är många som hävdar detta. Det är emellertid ett stort problem dels för den enskilde och dels för de kommuner som berörs. Det gäller exempelvis Borås, Norrköping och många andra platser som berörs av textilindustrin, och det gäller orter med andra tidigare nämnda industrier.

Det finns alltså näringsgrenar, herr talman, för vilka denna investeringsavgift kan vara direkt katastrofal. Det kan icke vara riktigt att pålägga de delar av vårt näringsliv, som just för dagen är mindre räntabla, en direkt skatt av den här storleksordningen. Den kommer uteslutande att bidra till att öka förlusterna.

Vi hade — några motionärer — tänkt oss ett dispensförfarande, som här tidigare diskuterats, varför jag inte skall gå in på det. Jag avstår från att yttra mer i denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr I av herr Spetz m. fl., och om den inte antages av kammaren bifall till punkterna 6 och 7 i reservationen nr I av herr Spetz m. fl.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av 3 § dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i

anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 3 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om investeringsavgift, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit paragrafen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavos 123 ja och 89 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av 3 §.

1 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr **HAGBERG** i Malmö (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen nr III.

Herr **OLSSON** i Gävle (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av paragrafen dels ock på godkännande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid

Investeringsavgift

votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om investeringsavgift, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgavs 126 ja och 87 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf.

2 och 4 §§.

Godkändes.

Vid föredragning av 5 § anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation III beträffande 5, 9 och 10 styckena.

Herr HAGBERG i Malmö (h):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservation III, styckena 6 och 7.

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till det yrkande, som jag tidigare ställde, vilket innebar bifall till reservationen nr III av herr Spetz m. fl. med

den ändringen, att 5 §, åttonde stycket måtte erhålla följande lydelse:

»Ej heller skall investeringsavgift utgå vid investeringar i fartyg med dräktighet av högst 500 bruttoregister-ton, liksom ej heller vid investeringar i motorer och annan maskinell och teknisk utrustning för sådana fartyg.»

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Kammaren godkände till en början på därå av herr talmannen givna proposition de i utskottets förslag upptagna fyra styckena av paragrafen.

Härefter gav herr talmannen propositioner beträffande det förslag, som i den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen framlagts därom, att till paragrafen skulle fogas ett femte stycke om investeringar, som tillkommit på föranstaltande av offentlig myndighet, nämligen dels på avslag å detta förslag i överensstämmelse med bevillningsutskottets hemställan dels ock på bifall till förslaget; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som i likhet med bevillningsutskottet vill, att kammaren avslår förslaget om tillägg till 5 § i förevarande författningsförslag av ett femte stycke om investeringar, som tillkommit på föranstaltande av offentlig myndighet, i enlighet med vad som föreslagits i den med III) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt ifrågasvarande tillägg.

Investeringsavgift

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 123 ja och 88 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit förslaget om tillägg av ett nytt femte stycke.

Vidare gav herr talmannen propositioner i fråga om det i nyssberörda reservation framlagda förslaget, att till denna paragraf skulle fogas ett sjätte stycke om investeringar i yrkesmässig biltrafik nämligen dels på avslag å detta förslag dels ock på bifall därtill; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som i likhet med bevillningsutskottet vill, att kammaren avslår förslaget om tillägg till 5 § i förevarande författningsförslag av ett sjätte stycke om investeringar i yrkesmässig biltrafik i enlighet med vad som föreslagits i den med III) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt ifrågavarande tillägg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens leda-

möter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 121 ja och 86 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit förslaget om tillägg av ett nytt sjätte stycke till 5 §.

Herr talmannen gav nu propositioner beträffande förslaget om tillägg till paragrafen av ett sjunde stycke om investeringar i enskild järnvägsdrift, nämligen dels på avslag å detta förslag dels ock på bifall till förslaget; och beslöt kammaren avslå ifrågavarande förslag.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande ifrågasatt tillägg av ett åttonde stycke om investeringar i fartyg, nämligen dels på avslag å det härom framlagda förslaget dels ock på bifall därtill i överensstämmelse med det av herr Johansson i Öckerö under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som i likhet med bevillningsutskottet vill, att kammaren avslår förslaget om tillägg till 5 § i förevarande författningsförslag av ett åttonde stycke om investeringar i fartyg i enlighet med det av herr Johansson i Öckerö under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt det av herr Johansson i Öckerö föreslagna tillägget.

Sedan kammarens ledamöter härefter

Investeringsavgift

intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 112 ja och 96 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet om tillägg av ett åttonde stycke.

Vidare gav herr talmannen propositioner beträffande det yrkande, som framlagts om tillägg av ett nionde stycke om investeringar för tillgodogörande av klenvirke, nämligen dels på avslag å nämnda förslag dels ock på bifall därtill; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med överbäggande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som i likhet med bevillningsutskottet vill, att kammaren avslår förslaget om tillägg till 5 § i förevarande författningsförslag av ett nionde stycke om investeringar för tillgodogörande av klenvirke i enlighet med vad som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt ifrågavarande tillägg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 89 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

möter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 84 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit förslaget om tillägg av ett nionde stycke.

Slutligen gav herr talmannen propositioner beträffande tillägg av ett tionde stycke, innefattande en allmän dispensregel, nämligen dels på avslag å det förslag, som framställdes härom, dels ock på bifall till detta förslag; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med överbäggande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som i likhet med bevillningsutskottet vill, att kammaren avslår förslaget om tillägg till 5 § i förevarande författningsförslag av ett tionde stycke om en allmän dispensregel i enlighet med vad som föreslagits i den med III) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt ifrågavarande tillägg.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 89 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet om tillägg av ett tionde stycke.

Investeringsavgift

6 § och 7 § första stycket.
Godkändes.

Efter föredragning av 7 § andra stycket anförde:

Herr **HAGBERG** i Malmö (h):

Herr talman! Jag ber att på denna punkt få yrka bifall till reservation nr III.

Herr **OLSSON** i Gävle (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av 7 § andra stycket i utskottets förslag dels ock på antagande av den lydelse av stycket, som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna med III) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 7 § andra stycket i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om investeringsavgift, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i den med III) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan vote-

ring medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 126 ja och 88 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 7 § andra stycket enligt utskottets förslag.

7 § tredje, fjärde och femte styckena.
Godkändes.

8 § föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr III.

Herr **OLSSON** i Gävle (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse dels ock på antagande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna med III) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 8 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om investeringsavgift, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i den med III) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppres-

Investeringsavgift

ning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 125 ja och 87 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av 8 §.

9 §.

Godkändes.

10 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr HAGBERG i Malmö (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr III.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse dels ock på antagande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 10 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om investeringsavgift, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i den med III) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 125 ja och 87 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av denna paragraf.

11—22 §§.

Godkändes.

Övergångsbestämmelserna, föredrogs härpå; och yttrade därvid:

Herr HAGBERG i Malmö (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr III.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av det av utskottet tillstyrkta förslaget till övergångsbestämmelser dels ock på antagande av den lydelse av övergångsbestämmelserna, som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner övergångsbestämmelserna i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om investeringsavgift, röstar

Investeringsavgift

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i reservationen nr III.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 124 ja och 88 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till avfattning av övergångsbestämmelserna.

Ingress och rubrik.

Godkändes.

2) *Utskottets förslag till förordning om avgift vid investering i motorfordon (särskild investeringsavgift).*

Efter föredragning av 6 § anförde:

Herr **HAGBERG** i Malmö (h):

Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets förslag beträffande denna paragraf.

Herr **OLSSON** i Gävle (s):

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse dels ock på avslag å förslaget; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given

varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 6 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om avgift vid investering i motorfordon, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren avslagit paragrafen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 123 ja och 89 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till paragrafens lydelse.

Vid härefter skedd föredragning av 1 § yttrade:

Herr **KRISTENSSON** i Osby (fp):

Jag yrkar bifall till reservation nr III vad gäller fritagandet av begagnade motorfordon från investeringsavgift.

Herr **OLSSON** i Gävle (s):

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse dels ock på antagande av den lydelse av paragrafen, som föreslagits i den av herr Spetz m. fl. avgivna, med III) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen

Investeringsavgift

vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om avgift vid investering i motorfordon, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som föreslagits i reservationen nr III.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 95 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till lydelse av 1 §.

2 §.

Godkändes.

3 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr HAGBERG i Malmö (h):

Herr talman! Med hänsyn till att kammaren nu antagit bevillningsutskottets förslag till lydelse av 1 § förordningen om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift) kan jag icke yrka bifall till det i reservation III framlagda förslaget om lydelse av 3 §. Jag hemställer att kammaren måtte antaga utskottets förslag till lydelse av 3 § med den änd-

ring att andra stycket erhåller följande lydelse: Investeringsavgift skall icke i något fall utgå därest ägare till motorfordon i samband med ansökan om dess registrering eller i samband med anmälan om övergång till ny ägare av i bilregister upptaget fordon styrker, att bindande avtal om förvärv av fordonet slutits senast den 31 januari 1955.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag ber att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse dels ock på antagande av den lydelse av paragrafen, som under överläggningen föreslagits av herr Hagberg i Malmö; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 3 § i bevillningsutskottets föreliggande förslag till förordning om avgift vid investering i motorfordon, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt nämnda författningsrum i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Hagberg i Malmö.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hagberg i Malmö begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 122 ja och 89 nej, varjämte 6

Investeringsavgift

av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets förslag till paragrafens lydelse.

4, 5 och 7 §§, övergångsbestämmelserna samt ingress och rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A).

Förklarades besvarad genom kammarens beslut i fråga om förordningsförelaggen.

Punkten B).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela kammaren, att nästa sammanträde kommer att äga rum fredagen den 11 februari kl. 14, då återstående ärenden på föredragningslistan kommer att behandlas.

§ 3

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 52, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, m. m.

§ 4

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 66, med förslag till förordning

om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 5

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen, nämligen

nr 486, av herr *Sjölin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 24, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 och 18 §§ förordningen den 26 februari 1954 (nr 73) angående tillverkning av brännvin, m. m.; och

nr 487, av herr *Gustafsson* i Skellefteå *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, angående statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag under budgetåret 1955/56.

Dessa motioner bordlades.

§ 6

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 1.38 på natten.

In fidem
Gunnar Britth